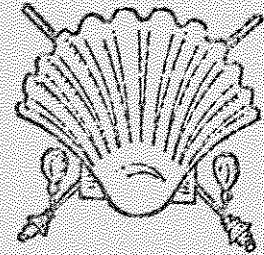
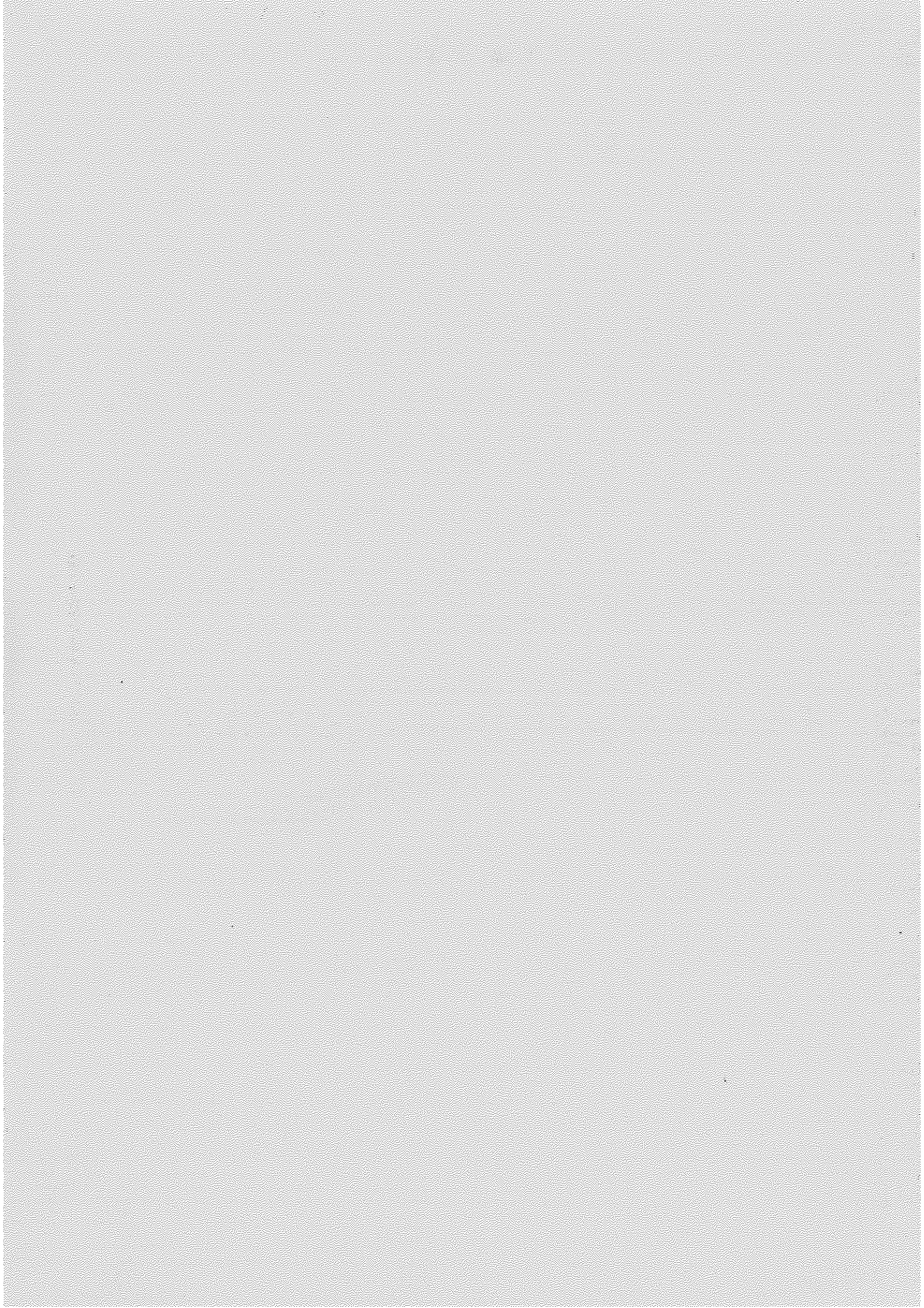
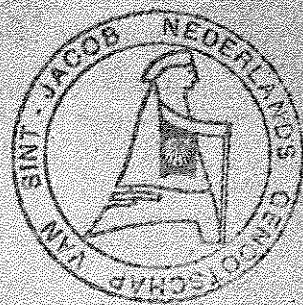
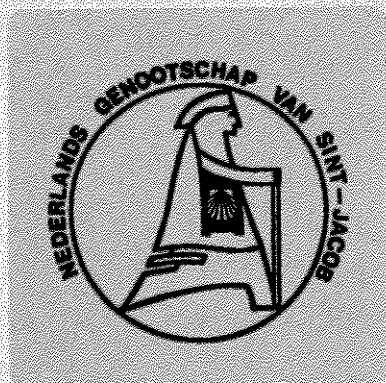

VW Sch Rei A4

Reis brief 1-2-3-4-5-6-7-8

geschreven door Marijke

P.J. Schoone

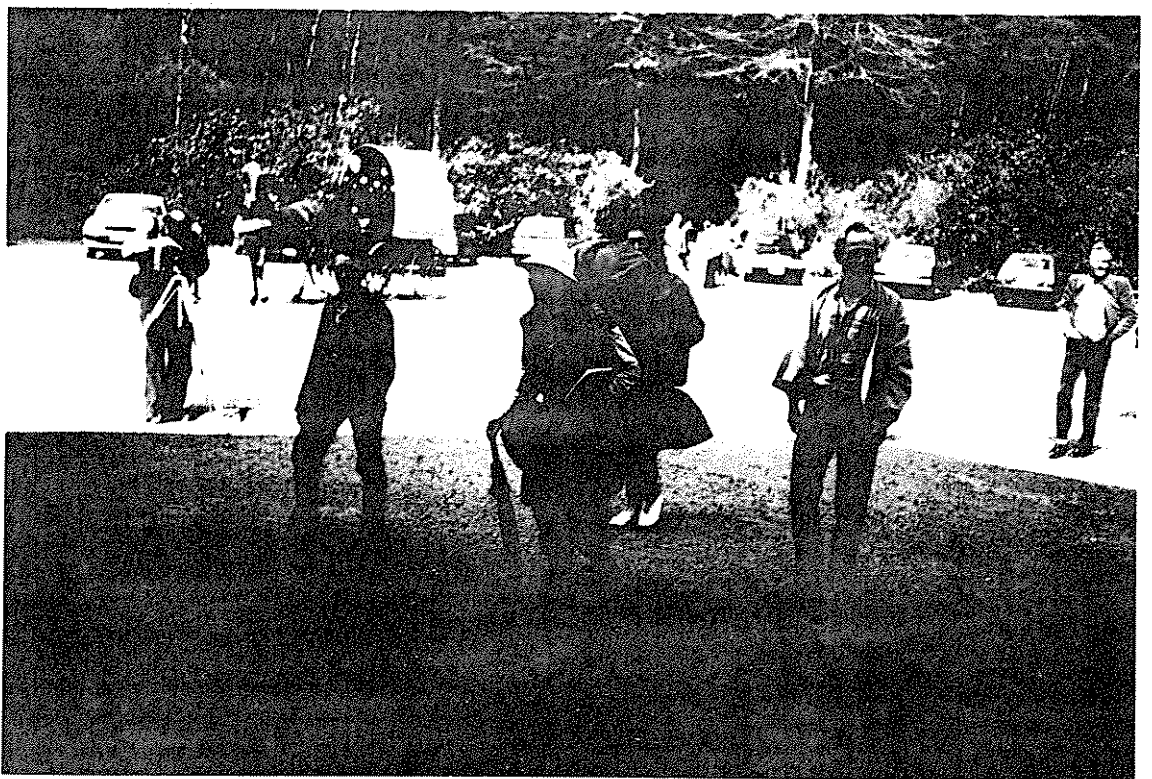
pelerin hollandaise van
Den Haag naar Santiago

de Compostela
en terug!

Stadsbibliotheek
Maastricht
Centrale

96 - - 0899

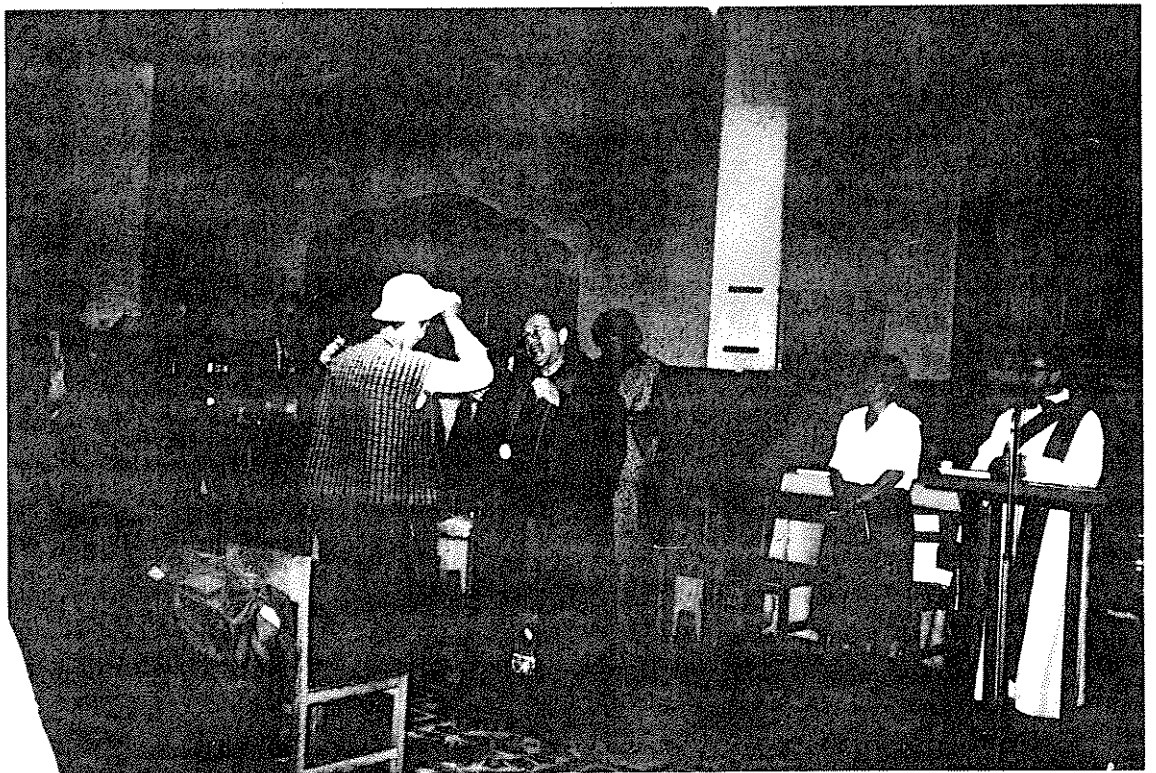
SB 4003 B 31

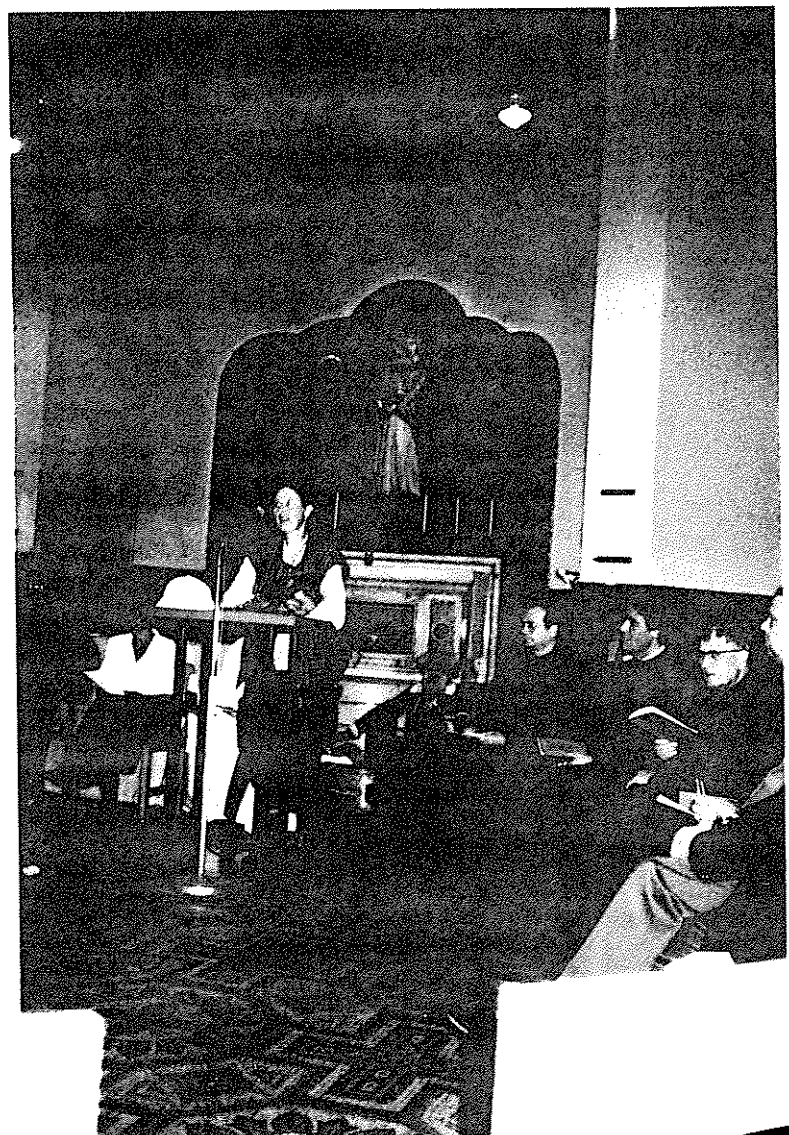
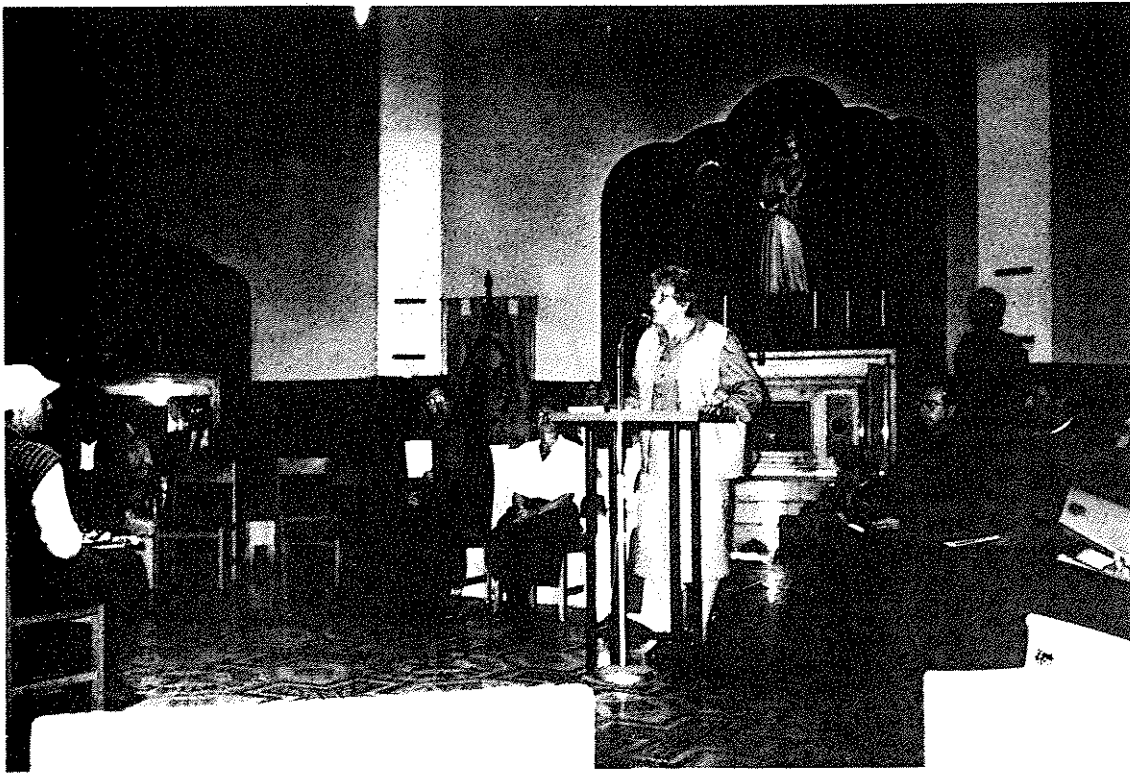
2345678910111213141516171819202122232425262728293031323334353637383940414243444546474849505152535455565758596061626364656667686970717273747576777879808182838485868788899091929394959697989910010110210310410510610710810911011111211311411511611711811912012112212312412512612712812913013113213313413513613713813914014114214314414514614714814915015115215315415515615715815916016116216316416516616716816917017117217317417517617717817918018118218318418518618718818919019119219319419519619719819920020120220320420520620720820921021121221321421521621721821922022122222322422522622722822923023123223323423523623723823924024124224324424524624724824925025125225325425525625725825926026126226326426526626726826927027127227327427527627727827928028128228328428528628728828929029129229329429529629729829930030130230330430530630730830931031131231331431531631731831932032132232332432532632732832933033133233333433533633733833934034134234334434534634734834935035135235335435535635735835936036136236336436536636736836937037137237337437537637737837938038138238338438538638738838939039139239339439539639739839940040140240340440540640740840941041141241341441541641741841942042142242342442542642742842943043143243343443543643743843944044144244344444544644744844945045145245345445545645745845946046146246346446546646746846947047147247347447547647747847948048148248348448548648748848949049149249349449549649749849950050150250350450550650750850951051151251351451551651751851952052152252352452552652752852953053153253353453553653753853954054154254354454554654754854955055155255355455555655755855956056156256356456556656756856957057157257357457557657757857958058158258358458558658758858959059159259359459559659759859960060160260360460560660760860961061161261361461561661761861962062162262362462562662762862963063163263363463563663763863964064164264364464564664764864965065165265365465565665765865966066166266366466566666766866967067167267367467567667767867968068168268368468568668768868969069169269369469569669769869970070170270370470570670770870971071171271371471571671771871972072172272372472572672772872973073173273373473573673773873974074174274374474574674774874975075175275375475575675775875976076176276376476576676776876977077177277377477577677777877978078178278378478578678778878979079179279379479579679779879980080180280380480580680780880981081181281381481581681781881982082182282382482582682782882983083183283383483583683783883984084184284384484584684784884985085185285385485585685785885986086186286386486586686786886987087187287387487587687787887988088188288388488588688788888989089189289389489589689789889990090190290390490590690790890991091191291391491591691791891992092192292392492592692792892993093193293393493593693793893994094194294394494594694794894995095195295395495595695795895996096196296396496596696796896997097197297397497597697797897998098198298398498598698798898999099199299399499599699799899910001001100210031004100510061007100810091010101110121013101410151016101710181019102010211022102310241025102610271028102910301031103210331034103510361037103810391040104110421043104410451046104710481049105010511052105310541055105610571058105910601061106210631064106510661067106810691070107110721073107410751076107710781079108010811082108310841085108610871088108910901091109210931094109510961097109810991100110011100211003110041100511006110071100811009110101101111012110131101411015110161101711018110191102011021110221102311024110251102611027110281102911030110311103211033110341103511036110371103811039110401104111042110431104411045110461104711048110491105011051110521105311054110551105611057110581105911060110611106211063110641106511066110671106811069110701107111072110731107411075110761107711078110791108011081110821108311084110851108611087110881108911090110911109211093110941109511096110971109811099111001110011110021110031110041110051110061110071110081110091110101110111110121110131110141110151110161110171110181110191110201110211110221110231110241110251110261110271110281110291110301110311110321110331110341110351110361110371110381110391110401110411110421110431110441110451110461110471110481110491110501110511110521110531110541110551110561110571110581110591110601110611110621110631110641110651110661110671110681110691110701110711110721110731110741110751110761110771110781110791110801110811110821110831110841110851110861110871110881110891110901110911110921110931110941110951110961110971110981110991111001111001111100211110031111004111100511110061111007111100811110091111010111101111110121111013111101411110151111016111101711110181111019111102011110211111022111102311110241111025111102611110271111028111102911110301111031111103211110331111034111103511110361111037111103811110391111040111104111110421111043111104411110451111046111104711110481111049111105011110511111052111105311110541111055111105611110571111058111105911110601111061111106211110631111064111106511110661111067111106811110691111070111107111110721111073111107411110751111076111107711110781111079111108011110811111082111108311110841111085111108611110871111088111108911110901111091111109211110931111094111109511110961111097111109811110991111100111110011111100211111003111110041111100511111006111110071111100811111009111110101111101111111012111110131111101411111015111110161111101711111018111110191111102011111021111110221111102311111024111110251111102611111027111110281111102911111030111110311111103211111033111110341111103511111036111110371111103811111039111110401111104111111042111110431111104411111045111110461111104711111048111110491111105011111051111110521111105311111054111110551111105611111057111110581111105911111060111110611111106211111063111110641111106511111066111110671111106811111069111110701111107111111072111110731111107411111075111110761111107711111078111110791111108011111081111110821111108311111084111110851111108611111087111110881111108911111090111110911111109211111093111110941111109511111096111110971111109811111099111111001111110011111110021111110031111110041111110051111110061111110071111110081111110091111110101111110111111101211111101311111101411111101511111101611111101711111101811111101911111102011111102111111102211111102311111102411111102511111102611111102711111102811111102911111103011111103111111103211111103311111103411111103511111103611111103711111103811111103911111104011111104111111104211111104311111104411111104511111104611111104711111104811111104911111105011111105111111105211111105311111105411111105511111105611111105711111105811111105911111106011111106111111106211111106311111106411111106511111106611111106711111106811111106911111107011111107111111107211111107311111107411111107511111107611111107711111107811111107911111108011111108111111108211111108311111108411111108511111108611111108711111108811111108911111109011111109111111109211111109311111109411111109511111109611111109711111109811111109911111110011111110011111111002111111100311111110041111111005111111100611111110071111111008111111100911111110101111111011111111012111111101311111110141111111015111111101611111110171111111018111111101911111110201111111021111111102211111110231111111024111111102511111110261111111027111111102811111110291111111030111111103111111110321111111033111111103411111110351111111036111111103711111110381111111039111111104011111110411111111042111111104311111110441111111045111111104611111110471111111048111111104911111110501111111051111111105211111110531111111054111111105511111110561111111057111111105811111110591111111060111111106111111110621111111063111111106411111110651111111066111111106711111110681111111069111111107011111110711111111072111111107311111110741111111075111111107611111110771111111078111111107911111110801111111081111111108211111110831111111084111111108511111110861111111087111111108811111110891111111090111111109111111110921111111093111111109411111110951111111096111111109711111110981111111099111111110011111111001111111110021111111100311111111004111111110051111111100611111111007111111110081111111100911111111010111111110111111111012111111110131111111101411111111015111111110161111111101711111111018111111110191111111102011111111021111111110221111111102311111111024111111110251111111102611111111027111111110281111111102911111111030111111110311111111103211111111033111111110341111111103511111111036111111110371111111103811111111039111111110401111111104111111111042111111110431111111104411111111045111111110461111111104711111111048111111110491111111105011111111051111111110521111111105311111111054111111110551111111105611111111057111111110581111111105911111111060111111110611111111106211111111063111111110641111111106511111111066111111110671111111106811111111069111111110701111111107111111111072111111110731111111107411111111075111111110761111111107711111111078111111110791111111108011111111081111111110821111111108311111111084111111110851111111108611111111087111111110881111111108911111111090111111110911111111109211111111093111111110941111111109511111111096111111110971111111109811111111099111111111001111111110011111111110022

*Sint Andries-
abdij*

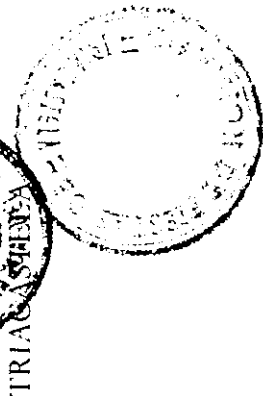
Brugge

2 mei 1987

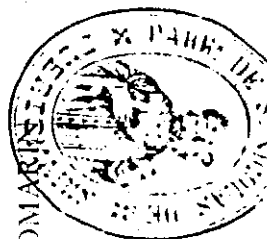
VILLAFRANCA DEL BIERZO

MONASTERIO
D SAMOS

PALAS DE REY

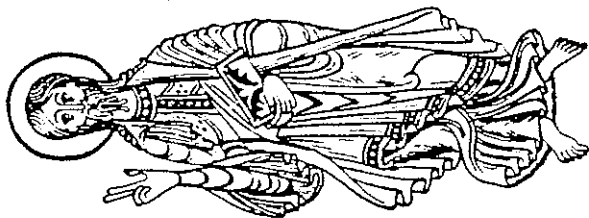
PORTOMAR

HERRER SANCTIAGU, GOT SANCTIAGU, E ULTREYA
E SUSEIA, DEUS ADIUYA NOS. IIIALELUYA!!!

Con la presente credencial que se expide en Roncesvalles y en Jaca, y eventualmente en algún punto del Camino, podrá solicitarse la «Compostelana» en la venerable y Apostólica Iglesia Metropolitana de Santiago como documento auténtico de visita a este sacratísimo Templo por motivo de la Peregrinación.

Al pie de cada sello, póngase la fecha

Para información del Camino dirigirse al Apartado de Correos, 20, Estella, remitiendo sellos para franco contestación.

Dñ. *Antón P. Dehones*
natural de *Holanda*
profesión .....
documentación *Paapeste 444777N*

que se dirige a Santiago de Compostela, ha recibido en el día de hoy en esta Real Colegiata de Roncesvalles la bendición de peregrino.

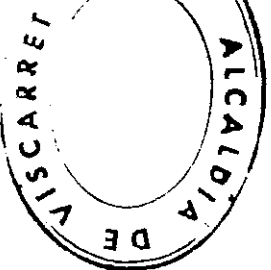
Roncesvalles, a *22 de Septiembre* de 19*26*
El Abad-Prior

Santiago de Compostela, a *22 de Septiembre* de 19*26*

ISCARRIEI

UENTE LA REINA

OGRONO

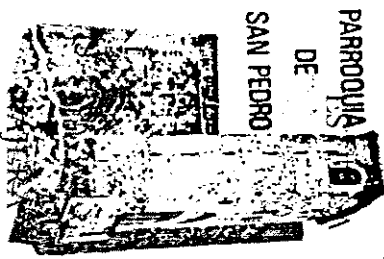
Manuel del Carmen

ANTO DOMINGO DE LA CALZADA

PAMIELONA

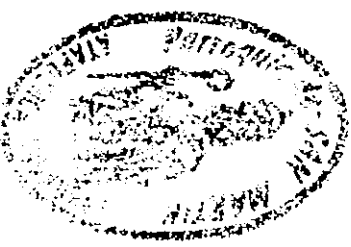
*Jose A. Carrizosa y Cia
Acuerdo de 11, 1986*

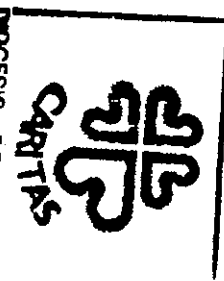
PARROQUIA DE SAN PEDRO ESTELLA

SAN JUAN DE ORTEGA

BURGOS

DIOCESIS DE BURGOS

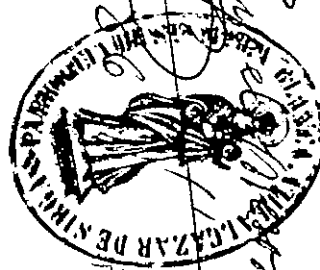
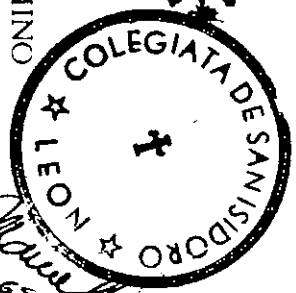

VILLALCAZAR DE SIRGA

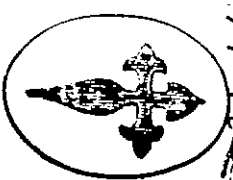
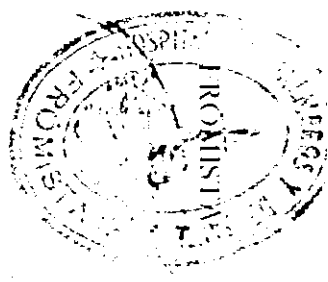
LEON

RABANAL DEL CAMINO

SALAMANCA

PONFERADA

*Que Votario
de ayude*

Manuel

21/Octubre/1986

10-XC

D *forannes Martinec Breital*
 hujus Almae Apostolicae et Metropolitanae Ecclesiae Compos-
 tellanae Dignitas Decani et sigilli Altaris Beati Jacobi Apostoli
 custos, ut omnibus Fidelibus et Peregrinis ex toto terrarum
 Orbe, devotionis affectu vel voti causa, ad limina Apostoli
 Nostri Hispaniarum Patroni ac Tutelar **SANCTI JACOBI**
 convenientibus, authenticas visitationis litteras expediat, omni-
 bus et singulis praesentes inspecturis, notum facio: .....

W. J. L. Moore
 hoc sacratissimum Templum pietatis causa devote visitasse.
 In quorum fidem praesentes litteras, nomine meo subscriptas
 et sigilo ejusdem Sanctae Ecclesiae munitas, et confero.

Datum Compostellae die *1* mensis *Novembris*
 anno Dni. *1986*

forannes Martinec Breital

Kontaktpersoon:
MIEKE W. J. van BEURDEN
Herenstraat 3A
2291 BB WATERINGEN Z-H
zoekt typiste

NR. 1

How can you get very far,
If you don't know Who you are?
How can you do what you ought,
If you don't know What you've got?
And if you don't know Which to do
Of all the things in front of you,
Then what you'll have when you are through
Is just a mess without a clue
Of all the best that can come true
If you know What and Which and Who.

(een cadeau van Karin voor een pelgrim)

"Partir c'est mourir un peu"

Mijn eerste reisbrief

Marijke P.J.Schoone

Poste Restante Antwerpen/Brugge.

Abdij Mariënkroon, 1 mei 1986
Esch, 3 mei 1986
Landgoed Nemelaer, 4 mei 1986
Camping bij Oirschot, 5 mei 1986
Oirschot, Pelgrimsverblijf De Beyerd, 7 mei 1986.

Beste.....

Vandaag stuur ik U mijn eerste reisbrief. Ik ben nu, te voet, een aantal dagen op weg naar Santiago de Compostela, mijn reisdoel. Al wandelend hoop ik een nieuw levensdoel en nieuwe inspiratiebronnen te vinden. Als in een geboorteproces is de bevalling voorspoedig geweest. De nageboorte moet nog (in Santiago de Compostela) plaatsvinden. Sommigen onder U wachten iets langer dan een maand op een bericht: "ze is nu eindelijk op weg?!?!?" Anderen ontvangen door deze brief voor het eerst bericht van mijn plannen. En net als in een netwerk van mensen, in een groep van familieleden, in een kring van vrienden, kennissen, bekenden en zakenrelaties, wil ik via deze reisbrief regelmatig met U contact (onder)houden. Ik veronderstel dat dit laatste van Uw zijde ook zo is. (Tussen haakjes, mocht dit niet zo zijn, wilt U dan zo spoedig mogelijk de kontaktpersoon tijdens deze voetreis, Mieke van Beurden te Wateringen, tel. 01742 - 4586 verwittigen, om irritatie en energieverspilling te voorkomen.)

Zondag 23 maart 1986 was voor mij een onvergetelijke dag. Een gewaarwording. Afscheid nemen en opnieuw geboren worden. Ik heb begrepen dat de gasten toen in de Sneeuwklompjesstraat het een fijne dag hebben gevonden. Want achteraf hebben een aantal van U gereageerd met "Het was gezellig. De muziek van Fred Ruoff was mooi. Het was goed georganiseerd. Ik heb andere mensen ontmoet en contact gelegd. Jouw verhaal, Marijke, was vanuit je innerlijk, vanuit je hart. Marijke, jouw vrienden- en kennissenkring is veelzijdig. De Eendagsgalerie is een vondst en als je terugkomt moet je weer zoiets organiseren." Het doet me plezier dit te horen en ik hoop dat dit voor U ook geldt. Toch wil ik niet vergeten de (overige) mensen nog iets te zeggen:

- De vele briefschrijvers: U kon niet komen en toch spraken we van hart tot hart
- De grote sponsors en de kleine sponsors: ik had niet gedacht dat er zoveel goede gevers/ sponsors waren. Mijn dank.
- De lieve mensen die belden: Een ontmoeting kan tóch plaatsvinden ook al zien we elkaar niet.
- Die ene pelgrim met zijn envelop als aanmoediging op weg te gaan; tussen Dordrecht en Rijswijk N-B heb ik deze envelop opengemaakt: Een verrassing.
- De pelgrim die zei: Marijke, onderweg kom je telkens een lach en een traan tegen. Een ontroering, een emotie die ik nu kan beamen.
- De hulptroepen van die dag en alle gasten: Met U is het een echt samen-Zijn geworden.(en Zijn met een hoofdletter!)
- Frederik, Eva, Ludo, Hanneke met haar broertje en zusje: Ik vind het fijn dat jullie er ook waren.

Het verhaal met mijn voettochtmotieven en de voorgeschiedenis, dat ik op 23 maart heb gehouden, zal ik nog een keer in zijn geheel uitschrijven. Een aantal van U heeft om de tekst gevraagd.

Een gedeelte van dit verhaal (evenals het concert van Fred Ruoff) staat op de cassetteband.

Ik wil eerst nog verder wandelen, zodat het verhaal op papier qua bron, essentie, doel, functie en vorm (inhoud) voor een ieder toegankelijk wordt/is.

Tussen de dag van 23 maart 1986 en de dag van vertrek is er veel gebeurd:

- Het gebruikelijke administratieve, financiële en juridische regelwerk, zodat de voettocht-onderneming kan gaan starten.
- Een interne verhuizing, zodat Lex tijdelijk in mijn huis kan wonen.
- De verzorging van mijn voettocht-uitrusting. Kiezen: Wat niet mee/ wat wel meenemen? Inpakken en wegen. Wegen en kiezen. Overleg met "deskundigen" en experts plegen. Kiezen en weglaten/ achterlaten. Kiezen en meenemen met het risico van overgewicht. Kiezen, weer sleutelen en bijstellen, als aan een motor.(Overigens,kent U het boek van Robert Pirsig "Zen en de kunst van het motoronderhoud?")
- Tandarts bezoeken. Voor mij zeer belangrijk! Een goed gebit is het halve werk.
- Naaien.Breien. De kleding licht van gewicht maken en toch zoveel mogelijk overal zakken en nog eens zakken op naaien.(voor de kleine spullen en het gewicht te verdelen.)
- Telefoontjes beantwoorden, plus de vraag:"Ben je nou nog niet weg?"
- Trainen, om het eigenlijke wandelen niet te verleren en verloren te laten gaan. Want dat is voor mij de essentie: in beweging zijn en blijven.
- Naar de bijeenkomst van het Genootschap van Santiago de Compostela gaan:
  - o om een inspiratiebron aan te boren;
  - o om pelgrimservaringen en tips op te doen;
  - o om traditiegetrouw van pelgrim (die is geweest) tot pelgrim (die gaat) tot pelgrim (die plannen heeft te gaan en nog aarzelt) te spreken.
- Afspraken maken met het thuisfront over hoe, wat, waartoe als ik onderweg ben.
- Telefoon naar Primafoon terugbrengen.

En toen voelde ik, net als met barensweëen, nu gaat de dag van vertrek komen.

En nu, nu gaat het gebeuren. Nu zet ik de (eerste) stap.

Nog even afscheid nemen in de Nicolaïstraat.

Mieke, de voettocht-kontaktpersoon, kwam nog even langs om grote enveloppen voor de poste-restante post te brengen. En ze vertelde haar grote nieuws, dat ze op 28 mei 1986 in het Leidse Zweetkamertje zal zitten voor haar doktoraal-examen voor Onderwijskunde (met als nevenvak Organisationsociologie).

Gefeliciteerd Mieke!

Informerend naar mijn stand van zaken reageerde Mieke:"Marijke, die is overmorgen aan de wandel" met enige stelligheid.

De dag van vertrek brak aan. De barensweëen waren voorbij.

Nog even snel wat regelwerk. Inpakken. Eten meenemen voor de eerste paar dagen.

Rugzak op mijn rug. Stok-paraplu en knapzak in de hand. De deur dicht en op slot.

(Lex mag nu komen om tijdelijk in mijn huis te wonen.)

Trap af. De buitendeur valt met een klap achter me dicht.Een onbestemd gevoel komt over me heen.

Nu, de hoek om, naar Peter en Paula, de groenteverkopers; fruit en melk fourageren voor de eerste dag en afscheid nemen.

Paula zegt: "Ik zal je missen, Marijke. Een jaar lang." (En ik denk dat met Paula zovelen het zo voelen; klopt dit?)

Een hand. Verbaasde gezichten in Peter's winkel. Zwaaien.

Op naar de volgende stopplaats: de pastorie van de H. Familiekkerk, om een stempel van de kerk in mijn wandelboekje te vragen. (en dit laatste doe ik nu bijna elke dag, traditiegetrouw.)

Mijn voettocht is concreet, daadwerkelijk begonnen. En ik weet dat ik altijd per trein, per auto, per telefoon (even) kan terugkeren naar Den Haag, als er plotse-ling gevoelens van onbehagen of problemen van welke aard dan ook zich voordoen.

Van Den Haag ben ik via winkelcentrum In den Boogaard in Rijswijk Z-H naar de polder in Abtswoude gewandeld. Onderweg kwam ik een bejaarde heer met boodschappen-wagentje tegen, die klaagde: "Dit is toch geen weer. Dit is toch geen lente. Het is nog nooit zo'n slecht voorjaar geweest!"

Die dag is er een schrale zon met af en toe regen en wind.

(Vandaag 7 mei 1986 is het echt lente; al bijna zomer met een temperatuur tussen 16° en 20° C. en kans op onweer. Wel een verschil met $\pm$ 14 dagen geleden!)

O, ja, als U de landkaart er nu bij neemt, dan kunt u me precies volgen.

De grote verkeerswegen heb ik gemeden. De route is wandelend of met de fiets, en niet met de auto na te volgen.

Van Abtswoude, een prachtig vogelbroedgebied met kerkepaden door de akkers (dat helaas door de Randstad-bouw in de verdrukking is geraakt), ben ik via een deel van het IAW-oeverloperpad naar Overschie gewandeld. De kieviten en grutto's maken een hels kabaal. Ze kondigen mooi weer aan.

In de dorpskern van Overschie, oud en idyllisch, word ik door twee jonge vrouwen aangehouden met de vraag: "Ik zie U zo fanatiek lopen. Waar komt U vandaan?"

Waar gaat U naar toe? Hoe doet U dat nu onderweg?" (En deze vragen krijg ik onderweg telkens weer te horen). Ik reageer beleefd: "Ik maak een voettocht naar Spanje, alleen." De monden vallen van verbazing en bewondering open. En dan komt de weerstand: "Een voettocht? Niks voor mij! Ik zou niet weten hoe ik onderweg mijn schone onderbroeken zou moeten organiseren!"

Afscheid. "Goede reis en sterkte."

En dan op zoek naar winkels om eten voor die dag te kopen. Een dagelijkse, toch tijdrovende bezigheid. Want het is niet alleen bestellen, kopen, betalen.

De winkeliers willen toch graag een babbel maken en adviezen geven. En ze zijn bovendien nog nieuwsgierig ook!

Wandelend in Overschie, in de zon, kreeg ik intuïtief het gevoel en het bericht van: Jan en Maria zitten in Barendrecht op me te wachten.

Dus...geen geaarsel, geen getreuzel, geen omwegen in Rotterdam.

Van Overschie, langs de Kleinpolder, over de Albrechtkaade, naar de Euromast.

Onderweg een lunchpauze met uitzicht op Delfshaven en Leuvehaven. Dan op zoek naar een luxe toilet. Idee: De Euromast even binnenwippen. De zon even buiten laten. De toiletjuffrouw laat een krijs horen, bang dat ze haar centen niet zal krijgen. Sturen met mijn rugzak. Een opluchting. Een kwartje op het bordje met het compliment erbij: "Wat denkt U wel! Vrouwen dragen ook een rugzak."

De Euromast uit. De buitenlandse toeristen en de zon tegemoet, die deze mast voor mij wel zullen beklimmen.

Vanaf de Parkkade verflarden de kermisgeluiden. Met veel moeite manoeuvreer ik mijn rugzak tussen de amusementsstellages, richting Maastunnel.

Dan de steile, lange roltrap af. Herinneringen aan vroeger komen weer naar boven, toen het wandelen in de Maastunnel een familie-attractie voor de zondagmiddag was. Nu blijkt het attractieve van de Maastunnelwandeling vervaagd te zijn door de graffiti en de wijsneuzen met viltstift en spuitbus. Jammer, want bij warm weer is het er heerlijk koel.

Naar boven, de zon tegemoet. Nog even een blik op de Rotterdamse Parkhaven.

Sleepboten, duwboten, containers, hijskranen, kades. Een prachtig gezicht.

Adembenemend.

En dan...dan door de anonieme wijken van Rotterdam-Zuid en langs het Zuidplein.

Ik vind het verschrikkelijk daar met mijn rugzak op mijn rug te moeten lopen.

Liever zou ik dat soort steden willen mijden. ~~En~~ dat kan niet altijd. De mensen lopen met een boog om me heen. Ze gapen me aan alsof ik een bijzondere olifant in een dierentuin ben, terwijl ik een melk-rustpauze op een Zuidplein-bankje houd.

Wandelen om in en uit (een centrum van) een grote stad te geraken duurt (soms) verschrikkelijk lang. De zon wordt warmer tegen 16.00 uur. De lente is er nu toch! Vol goede moed, de fietsrichtingborden volgende: Op naar Barendregt!

De spoorlijn over, de verkeersweg-tunnel onderdoor, over de dijk langs velden met oude winterspruiten en jonge bietenplanten. In de verte blakert de wit-hoofdige watertoren van Barendregt. Naar het bivakhuis van deze avond. Aanbellen. Ze blijken ongeduldig op me te zitten wachten. Een warm onthaal. En Maria zegt: "Ik dacht wel dat je 's avonds rondom etenstijd zou komen."

Twee avonden en een dag hebben we zitten (bij)praten. Het doet me goed. Bij afscheid nemen hoort ook rouwen en ruimte maken voor iets nieuws. En met anderen erover van gedachten en gevoelens wisselen. En nog een keer kijken: wat kan ik achterlaten, wat kan ik weglaten van mijn uitrusting om het overwicht te reduceren?

Want al het gewicht in de rugzak boven de 15 kg. is energie- en tijd-vretende ballast. Met wat sleutelwerk gaat er + 1 kg. af. Ruimte en opluchting. Toen kwam de ochtend van weer afscheid nemen. "Marijke, dit zal je nog heel vaak gebeuren." En Maria heeft gelijk. Het oude maakt plaats voor het nieuwe. En ik: "Maria, nu gaat het gebeuren. Het is zo. Ik vertrek en ga verder."

Op Maria's gezicht lees ik dat ze het nog niet kan geloven. Afscheid nemen van Maria en nog niet van Jan, want die loopt een stuk met me mee, door het recreatiegebied langs de Oude Maas richting Zwijndrecht en Dordrecht. Ik heb het gevoel dat het voor de lange-afstand-fietser een uitdaging is om nu eens 15 km. heen en terug te wandelen. En ik vind het gezellig. Het wandelritme is anders, net als het moment in een meditatie dat de ademhaling van twee mensen zich op elkaar gaan richten.

Samen met Jan wandelend langs de Oude Maas, word ik (en Jan) een aantal dingen gewaar, die tekenend zijn voor de huidige samenleving:

- Een trimbaan, gebouwd als modeverschijnsel, waar de vogels, de muggen, de slakken en andere (wilde) dieren trimmen, maar vrijwel geen mens. Zo af en toe wil een man-s-persoon zich er wel een heet hoofd sjokken.
- Midden in het recreatiegebied (en dit heb ik in meer nieuw aangelegde ge-niet-natuur gezien) hebben de planologen en tuinarchitecten een asfalt-parkeer-tapijt neergelegd en uitgespreid, opdat de moderne mens in een wagentje (u zei "auto?") de natuur ingereken kan worden.

Want lopen/stappen in de natuur en de natuur in gaat zo moeilijk (en dit laatste heb ik onderweg meermalen horen zeggen.) En dan vragen de dames/heren medici/sociaal-wetenschappers zich voortdurend af: "Hoe komt het dat stress ziek-makend is?" Het is maar een vraag...

- (Met de bril van Jan:) Elke stad en elk dorp moet zijn eigen industrie-terrein hebben. En op vele plekken aan de rand van de bebouwde kom prijkt het vergeelde bord: "Industrieterrein te koop. Informatie tel. ..." En een stad verder weer zo'n verkleurd bord met daarachter een leeg industriegebouw. En waarom? Status? Prestige?

En waarom heeft de natuur nog niet de status en bescherming waar ze volgens natuurwetten recht op heeft?

Naar mijn idee is dit voer voor psychologen.

Al wandelend wil Jan het ritme van het getik van mijn schoenzolen op de straatstenen opnemen, om te zien of er na verloop van tijd verandering in het ritme is gekomen. Helaas heeft Jan geen "cassette-walker" bij zich.

Na een korte rustpauze komt de Kiltunnel en de grote brug voor Dordrecht in zicht. Jan voorspelt me dat ik in de komende veertien dagen nog diverse keren aan mijn uitrusting zal sleutelen.

Dan afscheid. Door mijn hand spelen verschillende gevoelens. Een warme hand van Jan. "Het ga je goed, Marijke. Ik vond het plezierig een stuk met je mee te wandelen. Tot ziens."

En net als in de bergen, bestijg ik de brug naar Dordrecht, vol goede moed, blij en ook verdrietig, telkens even omkijken en zwaaien naar Jan, die langs een andere weg weer huiswaarts gaat.

Dan wandel ik de brug over, een nieuwe wereld en bekende en onbekende mensen tegemoet.

Ik besluit op Camping "t'Vissertje" aan het Wantij deze dag en nacht mijn bivak op te slaan. Maar eerst in het centrum van Dordrecht fourageren. Een pelgrims-tocht op zich. Winkel in - winkel uit, om alle kleine beetjes die ik nodig heb bij elkaar te schrapen. De groenteboer in deze stad is verbaasd als ik om twee aardappelen en niet meer vraag in plaats van een 5 kg-standaard-zak.

In een warenhuis schrikken - letterlijk op hun gezichten te zien - een verkoopster en een oudere klant-dame als ik zeg dat ik een heel klein doosje lichtgewicht waspoeder nodig heb om onderweg naar Spanje mijn kleren te kunnen wassen.

"Het is niet waar! Naar Spanje? Bent U niet bang 's avonds in het donker voor mannen?" En ik reageer heel wijs en lakoniek: "Ik ben niet bang. En als mannen lastig zijn, zet ik een denkbeeldig hekje om me heen!"

En ik wandel verder; de dames zijn gerustgesteld. Door Dordrecht, over de vismarkt, door straten en stegen, door de Bankastraat naar de camping. In de Bankastraat wijzen bezorgde buurtbewoners mij de weg naar het Wantijpad. Een man is zo bezorgd dat hij me achterna loopt om te zien of ik wel het goede pad neem. Op het Wantijpad kom ik schapen (die schrikken) en Dordrechtenaren (die graag een praatje met me willen maken) tegen.

Vlak voor aankomst bij de camping roeren de weergoden zich. De zon wordt voor een paar uur in een doos gestopt. Er moet nu gesproeid worden met heerlijk helder hemelwater.

Oei, dat wordt nacht-avonturen in een natte tent. Op de camping word ik onthaald met een toeter-geluid en een warme mannenstem: "Komt U maar verder!" Een heer, met een voorkomen als in de Haagse kringen, heet me welkom, wijst de trekkerscamping aan en doet me het een en ander over het rekratie-wezen, in het bijzonder het kamperen, uit de doeken.

Nadat mijn Optimus-R-8-kooktoestel flink gesputterd heeft en mij de stuipen op het lijf heeft gejaagd (tot aan Oirschot toe), kan ik eten, mijn tent opzetten, en onder een regendeken en een Du Pont-lawaaidek van mijn nachtrust genieten.

De volgende ochtend, geïnspireerd door een "maiden-speech" van de gentleman-beheerder/kampeerder over het gebied dat ik nu ga betreden, loop ik over de dijk langs het Wantij en langs natuurgebieden naar De Kop van het Land, het onbekende tegemoet. De veerpont zal me naar de overkant, de streek van akkers, water en griend brengen. U heeft het waarschijnlijk al geraden: De Biesbosch. Aan de veerman heb ik de weg naar een benzine-vergasser-reparateur gevraagd. Zijn aanwijzingen hebben uiteindelijk tot gevolg dat ik het Biesboschmuseum heb bezocht (om een indruk van het heden en verleden van deze streek te krijgen, de moeite waard en dat ik de sluiswachter, die de toegang voor pleziervaartuigen naar de Biesbosch opent en sluit, om raad heb gevraagd. En zoals zo vele keren: goede raad is duur en mijn eigen IK kan me ook heel goed met raad en daad bijstaan.

Bij het afscheid van de sluiswachter heb ik het gevoel gehad dat ik hem meer over kampeer-kooktoestellen en het gebruik geleerd heb dan andersom.

Verder zoeken naar mensen die me in reparatieland wegwijs kunnen maken. En onder-tussen staat het weekend voor de deur met gesloten winkeldeuren op zondag.

De Biesbosch kan ik verder wel vergeten. Vlug nu naar het volgende dorp langs de dijk aan de noordkant van de polder: Werkendam. Grote uitgestrekte akkers met af en toe een statige boerderij op een verhoging trekken aan mijn oog voorbij.

Her en der kom ik langs een stuk griend met jonge groen en rood-gekleurde wilgen-blaadjes. De lucht is nevelig. In de verte een eenzame koe op de dijk langs het water. Langs mijn wandelweg geven vrouwen de buitenkant van hun huis een zaterdagse sopbeurt.

Aan de grens van Werkendam, vlakbij de Biesboschhaven, vind ik een buurtwinkel waar ik voor het weekend wat kan inslaan. Als ik de winkel binnenstap, kijkt de winkelierster stuurs. Ze heeft haast. Haar gezicht verandert als ze bemerkt dat ik veel noten op mijn zang heb en daarvoor wil betalen ook. Een andere klant laat merken dat ik in behouden protestant-christelijk gebied ben binnengetreden, waar de zondagrust geëerbiedigd moet worden en waar alle winkels op zondag gordijnen en luiken voor de ramen hebben (m.a.w. voor iedereen gesloten blijven). Dan worden de dames nieuwsgierig: "Waar komt U vandaan? Waar gaat U naar toe?"

Ik geef antwoord en voel de weerstand aankomen. "Waar haalt U de moed vandaan? Niks voor mij!"

De winkel uit, op zoek naar een bivak voor deze avond en nacht.

Ik voel me moe, te moe om een dorp verder te gaan waar een camping is. Op straat word ik door jongens aangesproken: "Wat komt U hier doen?" Mijn reactie: "Ik kom kijken hoe mooi het hier is en ik zoek nu onderdak voor vannacht, een plek om mijn tent op te zetten." Hun advies is "Ga achter de dijk staan, dan ziet niemand je." En telkens als ik mijn probleem aan Werkendamers, mijn onder-tent-zijn-probleem, voorlegde, kreeg ik te horen: "Ga het aan een boer vragen. Ga achter de dijk staan." (Als wij er maar geen last van hebben!) En ik krijg zo een dubbel gevoel over me: "Alles mag, achter de dijk, als het maar niet gezien wordt." En ook is het lange-afstand-wandelen in deze, mooie, streek een onbekend verschijnsel. De auto is veel belangrijker, bij gebrek aan openbaar vervoer als de trein.

Uiteindelijk heb ik toch, met enige geruststelling van een Werkendamse, een goed rustig grasplekje aan de Merwede achter de dijk kunnen vinden. Ik heb heerlijk geslapen en van niemand last gehad.

De volgende morgen heb ik zowaar hemels water om me te wassen. Na ontbijt met thee en met een natte tent boven in mijn rugzak, ga ik vandaag toch een stukje (oud)-Biesbosch verkennen. (om de schade van gisteren in te halen). En wandelen betekent voor mij (zondags-)rust en genieten van de natuur. Met de kaart in de hand wandel ik, langs de rand van Werkendam, op zoek naar de Dijkgraaf. Uiteindelijk vind ik hem. Ik steek hem over en wandel lang eens een mooi griendbos over de Hilledijk naar Nieuwendijk. Onderweg even pauzeren. In de verte zie ik de centrale van St. Geertruidenberg. Over een hek heb ik mijn slaapzak te luchten gehangen. Dan bespeur ik de Bakkerskil, een mooie Biesboschbeek, waarlangs zondagswandelaars hun rust zoeken. Stappend over de Killedijk ontwaar ik in mij een vreemd intuïtief gevoel als reactie op de noodkreet aan de ramen: "Help ons Germa zoeken." En ik durf dit gevoel nog steeds niet uit te spreken, zelfs niet tegen mensen met een beroepsgeheim.

Dan kom ik in Nieuwendijk. Als een pelgrim bel ik bij de dominee aan, op koffietijd en vraag een kerkstempel. Een warm onthaal met koffie. De dominee is hoogst geïnteresseerd in het verschijnsel "Santiago de Compostela" en kent mensen van zijn kerk die er geweest zijn. Zijn kerk kent helaas geen kerkstempel. Hij plaatst daarom zijn waardevolle handtekening plus datum in mijn wandelboekje.

Wijzer en rijker geworden met wandeltips en andere wetenswaardigheden over de strek verlaat ik de pastorie richting Alm en Almkerk. En ik ontdek dat deze dominee een goede neus voor mooie natuurwandelingen heeft.

In Almkerk, langs de Alm, kom ik voor een nieuwe verrassing met behulp van de weergoden, voor wie ik even moet schuilen: Ik kom in het huis met de gulden snede van Arie, de bouwkundige, terecht. Mijn gastheer en gastvrouw smullen als ik over mijn reisplannen vertel. Ze zien niet dagelijks een Santiago-wandelaar aan hun huis voorbij trekken! En ik word verwend met een haardvuur, brood met kaas en thee desnoods met een dak boven mijn hoofd. En om 16.00 uur verlaat ik dit huis weer, verder op avontuur langs de Almkerkse kerk en oude boerderijen naar de natuurgebieden van Zandwijk en Uitwijk en de Uiterwijker velden. Helaas blijkt de camping in Uitwijk (tevens galerie) gesloten. Dus toch de waarheid in deze streek: "Eerbiedig, vreemdeling, onze zondagsrust en ga een stad verder."

Moe, mijn grenzen van mijn lijf kennend, heb ik een bivakplek gezocht en gevonden. En ik heb ondervonden hoe verdraagzaam bewoners van een (dit) dorp voor een vreemdeling met eigen ideeën zijn. Deze nacht zijn de regen, de vogels, een haas, de slakken en de stilte mijn beste kameraden. Op mijn buitentent houden de slakken de wacht. Vanuit mijn tent zie ik het griendhout op de Uiterwijker velden in de verte. Het regenwater stroomt de sloot in. Om kwart voor een 's nachts kan/mag ik uiteindelijk gaan slapen.

De volgende ochtend vroeg ben ik gelijk met de vogels wakker. De hemel zal me wel een douche geven. Inpakken. En naar het dorp lopen om te ontbijten met vers brood, versgesneden kaas, en pas gemolken melk, op een bankje met gezicht op de dorpskerk en een drie-vingerig bord Uitwik uit- Uitwik uit- Uitwik uit. Een merkwaardig dorp, waar de kerk centraal is en de wegen als vanuit middelvliegende kracht naar al de vier windstreken gaan. De kinderen gaan met de fiets naar school. Een van hen roept, in de richting van de kerk rijdend, "Goede reis!" om haar gedrag van de vorige avond goed te maken. (althans, zo voel ik het aan).

Tijdens dit ontbijt houdt de verwende dorpspony me gezelschap. Zijn bedelgedrag gaat me op gegeven moment irriteren. Ik pak in en stap op, richting "Het Slot" van Rijswijk. De lucht is gesloten en dat drukt mijn plezier om te genieten van de natuur niet.

Al wandelend ontdek ik weer een mooi natuurgebied met riet- en grienvelden, een beek en oude bijenkasten. Mmmmm.. De natuur wordt al groener. Dan ontdek ik "Het Slot", dat in feite een mooi oud Patriciërs buitenhuis blijkt te zijn. Gebouwd naar ik schat in ongeveer 1750 - 1800. (Heb ik dat juist?)

Ik wandel dan naar de Rijswijkse dijk langs de rivier. Vanaf de achterkant van de Hervormde kerk heb ik een mooi uitzicht op deze trotse vaderlandse stroom, waarop enkele binnenvaarders hun brood verdienen.

Dan wordt het tijd om aan het thuisfront te gaan denken: een levensbericht sturen. En dat betekent het postkantoor opsporen. Bovendien wil ik Fred Bever per telefoon opsporen, zodat mijn rugzak goed gerepareerd kan worden. Onderweg is een gesp van de schouderbinding gebroken en dit heb ik moeten verkelpen met veiligheidsspelden. Naar mijn gevoel echter een levensgevaarlijke situatie voor een wandelaar.

Op het postkantoor krijg ik geen-gehoor-toon van Mijnheer Bever. Ik geraak wat geïrriteerd. Praten met de postman doet de gemoederen wat kalmeren. Toch blijft die rugzak me niet lekker zitten. (En dit euvel is pas na ontvangst van de post-restante, dankzij hulp troepen, in Oirschot verholpen.)

Via een omweg langs een Rijswijkse campingwinkeldame, die mijn moed en durf bewonderde en me over de streekmentaliteit informeerde, ben ik over de dijk langs Giessen naar Andel gewandeld. En ik heb er geen spijt van om in het lieflijke dorp Andel, waar de leibomen langs de straat de trots van het dorp zijn, tijdens het middaguur te vertoeven. Bij binnenkomst in het dorp word ik door de oude, wijze, mannen van het dorp op straat ontvangen. En ik krijg het gevoel dat ik er een paar bezorgde vaders heb bijgekregen, want ze vragen met een zorgelijk gezicht: "Is die rugzak niet te zwaar voor U?" Als ik laat blijken dat ik er best zou willen wonen, moet ik maar naar de woningbouw gaan, dan krijg ik net als deze heren mogelijk wel een eenpersoonswoning (een eenlaagswoning met tuin) toegewezen. Als ik naar de dominee voor een kerkstempel vraag, moet ik eerst met de ouderling kennismaken en dan kan ik verder gaan.

Op weg naar de ene dominee (niet thuis) ontdek ik een oude kerktoren en een kerkship zonder muren en dak, dat als begraafplaats fungeert.

Dan naar de bakker, tevens melkboer van het dorp, voor brood en melk voor deze dag. Over de Maasdijk, langs het water, wandel ik naar de andere dominee.

De bloemenvrouw van het dorp wees me de mooie statige witte pastorie. Daar word ik ontvangen door de domineesvrouw, die wat vreemd opkijkt als ik voor haar sta en zeg op weg te zijn naar Santiago. Een vriendelijke vrouw, die zorgt dat het kerkzegel van haar kerk in mijn wandelboekje komt. Afscheid. Goede reis. Tot ziens. Terugblikkend op dit lieflijke, gemoedelijke dorp vanaf de Maasdijk, stap ik verder langs de Maas naar het Oudland van Altena (zo wordt het op de grenspaal op de grens met het land van Heusden genoemd) Deze paal staat langs de Maas vlak voor het dorp Veen. Het landschap verandert. Ik kom nu in een nijver tuinbouwgebied. Een molen kondigt aan dat ik in Veen ben.

Aan de grens van dit dorp gekomen, krijg ik vanzelf van een dorpling de weg naar het postkantoor gewezen, terwijl ik nog loop te denken: "Hoe kom ik daar?"

Na wat gefourageerd te hebben steek ik met de veerboot over naar Aalst. De veerman wijst me de weg naar de camping.

Op de camping aangekomen aarzel ik of ik een rustdag zal nemen. Het is de hoogste tijd voor de grote was. De campingbeheerster geeft me bedenktijk. Dan besluit ik toch uit te rusten en ik heb er geen spijt van. Het verblijf op deze camping is aangenaam. Voor de trekkers is een stuk van het terrein gereserveerd. Het weer wordt beter. Dus wassen en drogen in de natuur. 's Nachts toeteren de schepen op het water vanwege de mist en overdag klotst het water tegen de wanden als in een baarmoeder, wat een rustgevend gevoel oplevert.

Op Koninginnedag trek ik verder; de streek verkennend. Via Kerkwijk kom ik in Wellseind en Nederhemert. Op de grens, letterlijk bij de grenspaal van deze twee dorpen, ontmoet ik een schipper van een pleziervaarttuig. Wij blijken iets gemeenschappelijks te hebben; Overspannen zijn geweest en meer dan een jaar nodig voor herstel en een nieuw levensevenwicht en hiervoor is weinig begrip bij (bedrijfs)artsen. Koffiedrinken op zijn boot met uitzicht op de groene uiterwaarden en de afgedamde Maas. Het vertoeven op het water brengt verkoeling.

Dan afscheid. Verder. De volgende stap. Bivak zoeken. Met de veerpont naar Nederhemert-Zuid, waar een natuurcamping van Staatsbosbeheer is. Onderweg word ik aangehouden en staande gehouden. Mensen zijn nieuwsgierig.

Dan verder met een nieuwe wens "veel sukses" in mijn rugzak.

Op de pont maakt de veerman me wegwijs en voor noodgeval bidwijs. Ik hoef me geen zorgen te maken, want even later word ik door een ouder echtpaar ingewijd over het wel en wee van het kasteel van Heusden en de bewoners er rondomheen. Op deze natuurcamping is het zonder warmwatercomfort zeer aangenaam toeven en de oude opzichter (evenals de uilen in het kasteel) waken over me, opdat me niets zal overkomen. Het blijkt dat ik deze nacht mede-camping-bewoners zal hebben. Tijdens dit verblijf laat ik me met thee en een appel en een babbel verwennen, met als contra-prestatie toeristische tips over de omgeving. Met de vogels en scheepsgetoeter "Het is de hoogste tijd", sta ik op. Met een stevig ontbijt in mijn maag, ga ik nu de vroegere eigendommen van de Heren van Heusden verkennen/bezichtigen: Nederhemert-Zuid met een mooi oud kerkje en een speeltuin, het leuke vestingstadje Heusden (geheel gerestaureerd), het dorp Herpst en het dorp Hedikhuizen, waar de boeren dode kraaien aan de bomen hangen om hun soortgenoten te verjagen (bbrrr... dit geeft me een akelig gevoel), over een dijk met een fietspad langs een van de vele mooie wielen die Brabant kent. Mensen onderweg in deze streek blijken veelal van Santiago gehoord te hebben en enkelen laten blijken dat ze me herkennen aan mijn stok-paraplu. Tijdens de rustpauze deze dag ontdek ik een klooster op de kaart. Ik denk: "Ik ga vragen of ik mijn tent op het terrein van dit klooster mag zetten." En dan gebeurt er iets wat ik niet had verwacht. Om $\pm$ 18.00 uur kom ik op mijn volgende bivakplaats aan. Het is warm. Mijn gezicht is warm, rood en vermoeid. Een pater komt aangelopen. Ik stel me voor: "Ik ben Marijke. Ik ben op weg naar Santiago de Compostela. Mag ik vanavond mijn tent op Uw terrein zetten?" Dan vindt op het kloosterplein een speedberaad plaats. Ik word aan de zorgen van pater Norbertus toevertrouwd. En in plaats van in mijn eigen tent te slapen, krijg ik een hele mooie tent van steen met alle comfort boven mijn hoofd. En pater Norbertus zorgt dat ik niets te kort kom. Hij maakt zichzelf zorgen als hij me om andere verplichtingen alleen moet laten. Ik kan bijna niet geloven dat er zulke gastvrijheid voor een pelgrim nog bestaat. En toch is het zo. Ik maak kennis met medebroeders van pater Norbertus, die geïnteresseerd luisteren naar wat ik over mijn voetreis te vertellen heb. Op mijn tijdelijke kamer begin ik met deze reisbrief. De tijd vliegt voorbij. En de volgende morgen heb ik ervaren wat het betekent om na zoveel nachten op de grond in mijn tent te hebben geslapen weer even een zacht, schoon bed te proeven. (Een ervaring waarvan andere pelgrims mij tevoren hebben verteld). En dan uitgerust en goed verzorgd weer verder stappen met de vaderlijke vredes-zegen. In mijn geval: Pater Norbertus gaf me de zegen bij het afscheid. Hij zei: "Ga in vrede" en "Gedenk ook mij tijdens je tocht" en gaf me een lichtgewicht rozenkrans als pelgrimsteken. (Als ik terugkom van mijn voetreis ben ik bij pater Norbertus weer welkom als pelgrim.) Vanuit dit klooster ben ik naar Den Bosch gegaan om te sleutelen aan mijn uitrusting. Vandaar ben ik langs het Drutens kanaal met adempauzes naar de volgende bivakplaats, Cromvoirt, gewandeld. Van Cromvoirt, via het dorp Esch naar het gehucht Nergena, nabij het reservaat Campina. In het dorp Esch ben ik intuïtief zomaar bij de pastoor op bezoek gegaan. En dan blijkt dat ik twee (gewezen) Santiago-pelgrims ontmoet. De huishoudster voorspelt me (net als tante Miep in maart 1986) dat ik onderweg een wandelpartner zal ontmoeten. De pastoor laat me zijn pelgrimsboek zien en voorspelt me dat ik in het Middeleeuwse stadje Santiago de Compostela veel te zien en te ervaren zal krijgen in de kapellen rond de kathedraal, in de Universiteit en in de kathedraal zelf. En we spreken af dat ik bij terugkomst over mijn ervaringen zal komen vertellen. En als ik verder trek, weet ik, door deze (Haagse) pastoor, waarom ik juist uit Den Haag vertrokken ben: Sint Jacob is de schutspatroon van Den Haag en deze stad kent twee kerken gewijd aan Santiago. De weg gaat dan van Nergena naar landgoed Nemerlaer, door de populierenlanen van de Meijerij. Op dit natuurgebied-landgoed geniet ik in de zon van mijn zondagsrust, niets vermoedend dat ik deze avond mijn bivak zal hebben op een anonieme, zeer grote, massa-camping. Als ik tegen 18.00 uur op deze camping aankom, voel ik alsof ik in de stad Amsterdam ben waar de mensen elkaar voorbij lopen zonder elkaar te zien, te horen en toch naast elkaar wonen. Een verschrikking, waar ik het benauwd van heb gekregen. En mijn tranen worden op deze plek niet gevoeld. Ik krijg het er koud van. Blij dat ik weer verder kan stappen, ben ik dan ook de volgende dag van deze "Ha-die-massa-beweging" weggetrokken, door een deel van de Oisterwijkse vennen.

Via Spoordonk (zonder eigen levensmiddelenzaak) naar Oirschot. En Oirschot heb ik intuïtief van te voren gekozen als rustplaats. En ik weet nu waarom:

1. Oirschot kent een goede, rustige camping met voorzieningen om kleding te wassen en met vriendelijke mensen en kinderen als Ronald en Carool.
2. Oirschot is een mooie, eeuwenoude stad met een gotische kapittelkerk als centrum en vele monumenten en kerken en kapellen.
3. Vanuit het pelgrimsverblijf "Den Beyerd" van het St. Jorisgasthuis vertrokken in vroeger tijden pelgrims gezamenlijk naar Santiago de Compostela (volgens de gegevens die ik vandaag van de pastoor heb gekregen.).
4. De pastoor in deze stad blijkt zelf een auto-Santiago-pelgrim te zijn, die me zei: "Als je eenmaal voor de basiliek van Santiago in Compostela ben, zal je geen woorden kunnen vinden. Met neergebogen hoofd zal je het beeld van St. Jacob aan het voorportaal aanraken. Ik wens je veel succes. En de groeten aan Santiago."
5. Het is tijd om deze reisbrief nu af te ronden, om tijd en ruimte voor de volgende stappen te maken.
6. Ik wil even het thuisfront (telefonisch) laten weten dat het met me goed gaat.
7. Voor ik Nederland verlaat wil ik mijn uitrusting in orde hebben.

Heeft U me kunnen volgen? En lieve Maria's en anderen, die voor mij vader en moeder (willen) zijn, zijn jullie nu wat gerustgesteld? Nu weet ik dat ik altijd engelbewaarders en mensen op mijn weg zal tegen komen.

Nog een paar dingen wil ik kwijt en die zijn:

1. Mijn fysieke conditie:

- Is redelijk goed.
- Ik wen nu aan het slapen op de grond.
- Ik ervaar dat mijn wandelritme elke dag anders is.
- Op dit moment geen last van blaren (wel gehad en dit komt door de nieuwe zolen onder mijn schoenen).
- Vanwege blaren op mijn handen door inbranden van eterische olie uit de sinaasappelschil door de zon, mag ik komende zomer geen sinaasappelen eten. Spijtig, want het zijn goede dorstlessers. (Hopelijk weten een aantal artsen en apothekers en Melly Wyldert-fans raad).
- Ik voer langzaam het tempo van lopen en aantal kilometers per dag op, gelijk een warming-up, om uitputting te voorkomen.
- De vermoeidheid zal wel blijven (volgens de ervaring van andere pelgrims).
- Ik heb een gezonde eetlust gekregen.

2. Mijn geestelijke conditie:

- Ik ben vol goede moed.
- Ik heb er spijt van dit niet eerder (in mijn studententijd) te hebben gedaan.
- Af en toe heb ik het moeilijk met mezelf en al wandelend kom ik dan toch weer de humor tegen.
- Ik weet dat ik elke dag mensen zal ontmoeten.
- Ik geniet van de natuur en ook Nederland kent een mooie natuur.

3. Mijn technische uitrusting:

- Mijn Tatteljee-tent:
Ik heb dhr. Schmidt al telefonisch gerapporteerd dat ik een plezierig huis heb om in te wonen. Ondanks alle regen en onweer van de afgelopen dagen heb ik droog in mijn slaapzak in de slaaptent kunnen slapen. Na een regenbui is mijn huis in de zon binnen 10 minuten droog, en nat in de rugzak meenemen geeft geen problemen. De komende periode zal ik over de condensvorming rapporteren.
- Mijn rugzak:
Dankzij de hulp van Mieke en van Fred Bever kan ik nu met een gerust hart verder lopen. Vanaf Werkendam tot Oirschot had ik zorgen om dit onderdeel en in de dorpen op mijn route konden de winkeliers, hoe graag ze ook wilden, me niet helpen.
- Mijn kooktoestel:
Daar wil ik met een optimus-expert nog een keer naar kijken. Bij de sproeier lekt hij nog regelmatig benzine.

- Kleding:
Zit prima. Nu kijken wat heb ik de komende zomer echt nodig. Ik heb veel plezier van de vele zakken in de blouses en knickerbocker. Teveel aan kleding voor dit moment heb ik al teruggestuurd (o.a. regenbroek).
  - Mijn stok-paraplu:
Ik kan hem niet missen. Helaas is de rubberdop aan de stok afgebroken. Gelukkig heeft de vader van Ronald en Carool hem kunnen repareren. Maar voor hoelang? Zou de paraplu-man kunnen garanderen dat ik ermee tot in Santiago de Compostela kom?
  - Mijn schoenen en klompsloffen:
Onmisbare attributen!
  - Waspoeder:
Onmisbaar! Probleem is lichtgewicht materiaal en toch goed wassend te vinden in de winkels onderweg.
4. Een lekker recept, onderweg bedacht en beproefd, voor de kampeerlekkerbekken met één pan en één kookpit:
- Neem een pannetje met water en doe daarin:
    - . stukjes gesneden kipfilet (+ 100 gram)
    - . bakje rauwkostsalade van de groenteboer
    - . in stukjes gesneden ui
    - . in stukjes gesneden tomaat
    - . een hele courgette in stukjes gesneden
    - . wat koude aardappelsnippers.
  - Breng het geheel aan de kook, en laten doorkoken tot de kip gaar is.
  - Dan van het vuur halen(gaspit uit!).
  - Dan afmaken met twee à drie zakjes cup-a-soup (bijvoorbeeld groenten of tomaat)
  - Goed roeren.
  - Opdienen en smullen maar!
5. Over het wel en wee op het thuisfront:
- Mieke, toi,toi,toi, in het Zweetkamertje op het Rapenburg op 28 mei!!
  - Ik hoop dat ik Corrie Z. in Spanje ergens langs de weg mag ontmoeten. Gaat het al wat beter met je?
  - Wanneer hebben jullie Johan, Godfried, Paulus, Brigitte, Victor, je volgende expositie en waar?
  - Voor diegenen, die niet kunnen wachten totdat ik in Parijs ben, heb ik op het allerlaatste moment een postadres in Brugge gevonden. Dat is als volgt:
AAN de Santiago de Compostela-pelgrim Marijke P.J.Schoone
Per adres: J.M.Mondelaers m.b. abt,
St.Andries-abdij-Zevenkerken
8200 BRUGGE 2 - BELGIE.
- (N.B. Marijke hoopt daar 29 mei aan te komen, vlg. laatste brief)

Tot slot wil ik met U het refrein van een nieuw Sint Jacobslied zingen:

"Sint Jacob, pelgrim hier vereerd
Gij die zovelen hebt bekeerd
leer ons als Gij een pelgrim zijn
zet hart en ziel vol zonneshijn."

Met de groeten aan Santiago groet ik U, tot schrijvens,
Marijke P.J.Schoone,
...op weg naar Santiago de Compostela.....

BESTE LEZER/ES,

Helaas heeft de verwerking van deze eerste reisbrief meer tijd in beslag genomen dan ik gehoopt had en voor de aktualiteit gewenst is. Volgende brief hopelijk sneller op Uw adres. Examendrukke, werkdrukke en beperkte typevaardigheid waren oorzaken van deze vertraging. Bovendien had ik niet gerekend op 40 geschreven schriftblaadjes, dus....moest ik gaan typen vanwege kopieer-en portokosten. Tenslotte wilt U vast nog meer brieven lezen! Tot schrijfs of horens per telefoon.

Mieke MIEKE (01742 - 4586)

Arras, 14 juni 1986.

Aarde

Een mier,
Een bij

Een margriet verandert in een boterbloem.
Een grasspriet
Een wonder....
Een populier krijgt de gedaante van bos,
Wijde vlakten.

Hemel

Scherp is het licht
Rood is de zon

Een weg
Een mens op weg

Een Hel? Nee, een avontuur!

Marijke P.J.Schoone,
Op weg naar Santiago
de Compostela.

België: St.Andries Abdij Zevenkerken, 3 juni
Kortrijk, 6 juni 1986
Lesdain, 10 juni 1986

Frankrijk: Marchieunes 11 juni 1986
Corbehem (bij Douai) 12 juni 1986
Arras... 14 juni 1986.

De tweede reisbrief
Aan alle mensen, die
met me mee stappen
op weg naar Santiago de Compostela.

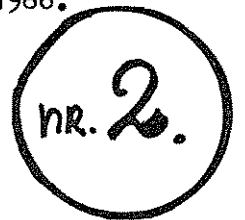
Beste.....

Het Nederlands-Belgisch deel van de heenreis zit er op. De kop is eraf.
Een opluchting. Een verzuchting. Nu zowat vijf weken onderweg. De dagen en nachten heb ik niet geteld. Mogelijk komt dit laatste nog wel op de terugreis....Nog zoveel nachten slapen...en dan.....

Vanaf Antwerpen tot Brugge heb ik zo af en toe stappen gezet met de pieker-gedachte: "Zouden de mensen thuis al mijn reisbrief hebben ontvangen? Ik moet nodig aan mijn tweede reisbrief met mijn Belgische ervaringen beginnen. Nog vóór ik de Belgisch-Franse grens overstap, wil ik hem klaar hebben. De zomervakantie gaat beginnen. Onderweg heb ik de bustoeristen al zien voorbij schieten en op het thuisfront zullen ze ook naar vakantie verlangen. Ze zullen met de noorderzon vertrekken of de zuiderzon tegemoet treden. Marijke, doorstappen. In de regen is het moeilijk schrijven. Zoek een schuilplaats en als je een goede schrijfplek hebt gevonden, begin dan direkt..."

Toen kwam de perfektioniste op mijn pad en die vroeg me: "Marijke, wat zal je gaan schrijven? Wat wil je opschrijven van je ervaringen? Je moet alles in detail beschrijven. Ben je niets vergeten? Weet je wel goed en heel zeker wat je reisbrief-lezers(en lezeressen) willen lezen?"

En verder stappend kwam de relativiste lang en die zei me: "Geduld, Marijke. Je tweede reisverhaal komt vanzelf. Ga er gewoon voor zitten. Neem de tijd en de rust. Houd de rustverstoorders op een afstand door het ritme van je ademhaling. Haal diep adem. En nog eens: haal diep adem. En dan zal alles stap voor stap als in een (video-)film nog eens aan je voorbij gaan. Het is goed voor jezelf om de dingen op woord en beeld op papier weer te geven. Je wordt er beter van en je kunt de andere mensen mee laten stappen. Geniet er nog een keer van.

O, ja, lees het nog een keer door, alvorens het opzij te leggen (= te versturen) Denk erom, de mensen thuis kunnen je haast niet bijbenen. Heb patientie met ze."

Dan ben ik inmiddels in Brugge gearriveerd. Direct nadat ik aan de poort van de Sint Andries-Abdij heb gebeld, gaat de deur automatisch open. Achter een glazen schuifraam zit pater portier. Het is 2 juni 1986 20.00 uur in de avond. Buiten schijnt de zon. Vijf minuten geleden heb ik van een jongen in schooluniform op het kloosterterrein een heerlijke grote aardbei gekregen. De smaak ervan heb ik nog in mijn mond.

Ik zet mijn knapzak en mijn paraplu tegen de muur van de portiersloge. De jonge pater (of is het broeder?) kijkt op als ik voor hem sta. Ik zeg "Goedenavond. Ik ben Marijke, op weg naar Santiago de Compostela." En meer hoeft ik niet te zeggen want deze pater kijkt verrast en blij, deinst in zijn stoel naar achter, en laat zittend, zijn stoel een kwartslag draaien: "We zitten al dagen op U te wachten! Er ligt al een aantal dagen post op U te wachten! Pater Willy heeft ook zitten wachten, maar is nu naar Frankrijk en komt morgen terug. Ik zal de gasten-pater roepen."

Achter het raam worden een paar knoppen op een toestel naar de telefoon ingedrukt. Oei, mijn rugzak ~~x~~ gaat aan me hangen. Even wachten met afdoen.

Van pater-portier krijg ik de post. Ik ben verrast en ontroerd: Een brief van Lucie (oei, die is snel), een pakje van Fred Bever (dat klopt), het pak met landkaarten (daar ben ik heel blij mee. Nu kan ik zonder al te veel zoek-route-problemen verderstappen) en een brief van pater Willy (oei, op de envelop heeft hij ook wat geschreven. Ja, ik kan lezen wat erop staat.).

Zal ik in de Abdij tijd en kans krijgen mijn reisbrief af te maken? De gasten-pater laat ik weten dat ik twee nachten wil blijven. Accoord, zegt hij en begeleidt me dan naar het klooster en het gastenverblijf.

Twee nachten en ochtenden later:

Afscheid van pater Norbert, de gastenpater van de week, en afscheid van dit, voor mij tijdelijke, huis. Naar pater Willy, want die heeft me nog wat pelgrim-instructies en geheimen van het genootschap mee te delen.

In mijn rugzak zit nu ook de brief van Mieke en van Annelies. (Ik wil ze nog een keer lezen en dan beantwoorden). Wachtend op pater Willy, een babbel op de abdij postkamer "Mekanografie" geheten, over weerstand en de paradoxale motivatie.

Even later komt buiten adem, pater Willy aangelopen. "Marijke, je houdt het niet voor mogelijk. Er zijn nog steeds coquillards in het land, die een vals pelgrims kleeft aan hebben. Een echtpaar heeft me zonet getelefoneerd dat ze voor Santiago pelgrimsreis onder begeleiding betaald hebben en dat nu de reisleader spoorloos is." "Pater, we hebben er al eerder over gesproken. De coquillards zijn nog niet verdwenen. Adem halen, pater Willy." "O, ja, Marijke, voor ik het vergeet. Hier nog een kaart voor je, die vanmorgen is aangekomen. En heb je de aanbevelingsbrieven gekregen? Ben je niets vergeten? Ik zal nog voor je bellen om Belgische leden van het Genootschap te ontmoeten. Ik hoor nog van je."

Dan krijg ik de kaart. "Het is Jan met de glimlach, die een foto van Onze Lieve Vrouw van Den Bosch stuurt!" roep ik blij de Mekanografie in.

Nog even dralen. Soms is afscheid nemen en loslaten verschrikkelijk moeilijk en pijnlijk. Een pater van Nederlandse afkomst stapt de gang in. Tegen pater Willy zeg ik: "Aan pater Norbert heb ik, net als aan U, een lijst met voettocht-post-adressen gegeven. En hij heeft beloofd alle brieven, die voor me nog komen, na te sturen..." "Goed zo."

De mannen kijken toe, hoe ik mijn rugzak weer op zijn plaats op mijn rug zet. Toen kwam het afscheid bij de poort. Ik heb alles aan en bij me.

"Marijke, het ga je goed op je tocht. Laat van je horen. Mogelijk komen we elkaar op weg naar Santiago nog een keer tegen!" De nieuwe Jacobsschelp, cadeau van pater Willy, hangt aan mijn jas.

"Met de zegen van de Almachtige God zend ik U heen. In de naam van de Vader, en de Zoon en de Heilige Geest."

Vier stappen voorwaarts. Achterom kijken. Zwaaien met mijn rechterhand. Er wordt door twee mannen tegelijk teruggezwaaid. Vier stappen voorwaarts. Achterom kijken. Zwaaien. Pater Willy staat er nog. Hij roept: "Ik zal je waarschijnlijk in Kortrijk tegenkomen." Al stappend en omkijkend, roep ik: "Misschien.... Tot ziens, pater Willy." Zwaaien....

Dan ga ik de hoek om, de abdijlaan in, verder stappend. En in mijn echte rugzak zitten het concept voor deze reisbrief, de dienstgeheimen van het Vlaams Genootschap van Santiago de Compostela en de brief aan mijn vader en de leden op het direkte thuisfront, die op de achtergrond toch steeds het belangrijke stap-werk verrichten. In mijn denkbeeldige rugzak zit een doos vol goede moed, een medicijn-doosje met humor (lachen onderweg is ook nodig) van de pater-landgenoot meegeregeng, een fles uithoudingsvermogen-serum en een blik met gezonde energie.

Stap, stap, gaat het. Schoenen goed gesloten. Rugzak in evenwicht? Nog niet. Even trekken aan de riem. Zo zit die beter. Knapzak met eten in de linkerhand. De rechte hand heeft tot taak te zwaaien met de paraplu, ermee op de grond te tikken: stap-tik-stap, stap-tik-stap, stap-tik...Ja, dit is een goed wandelritme. "Volhouden Marijke, en onderweg zien dat je een schrijfplek vindt nog vóór je de Belgisch-Franse grens en de douane passeert. Je hoeft minder tolgeld voor je bagage te betalen, als je de brief vanuit België verstuurt!"

Wel, voor nu een dag (6juni 1986) heb ik tijdelijk een schrijftafel en een stoel gevonden, dankzij de gastvrijheid van de Kamunnink van Kortrijk. De kaart van Nederland en België heb ik voor me uitgespreid op tafel liggen. Zo meteen is het weer opruimen en over een aantal uren verder gaan met de beschrijving van de wandeltocht tussen Oirschot en Kortrijk -Belgisch-Franse grens. Ondertussen heeft U, beste lezeres en lezer, tijd om de landkaart erbij te pakken. O ja, pak ook maar alvast de kaart van Frankrijk erbij. Ik denk dat een aantal van U, om een voorsprong te hebben, voor me vooruit willen gaan, om te zien hoe de toestand op de weg en van de weg is.

Bent U zover? Ik sta klaar om te vertrekken. Even diep ademen. Mijn rugzak zit goed voor dit moment. Ik vertrek. Ik wacht niet meer. De wandelmotor staat aan.

De klok wijst 6 mei 1986, 20.00 uur aan. Ik ben nog in mijn tent op de camping in Oirschot. Carool en Ronald zijn binnengeroepen om te eten. Ik heb mijn eerste reisbrief na twee dagen schrijven eindelijk klaar. Ik ben er moe van. Ik voel de spanning in mijn rug. Nu nog een kort briefje voor Mieke erbij. Ziezo. De envelop pakken, die ik in Den Bosch heb gekocht en al die tijd als extra gewicht heb meegesleurd. De postzegels heb ik er in het Bossche postkantoor al op geplakt. Brief in de envelop. Oei, ik heb geen plakband om hem dicht te plakken. Weet tijd, weet raad.

Het is de laatste avond op deze camping. Afscheid nemen van mijn overburen en laten weten dat ik mijn reisbrief klaar heb. Want de dag ervoor heb ik aan Carool en Ronald laten weten, dat ze me niet mogen storen. Ik wil de brief afhebben. En Ronald en Carool vinden het prachtig dat ze in de brief genoemd worden. Naar de caravan aan de overkant. De familie is bijna klaar met eten. Ik zeg blij: "Ik heb goed nieuws. Ik heb mijn brief klaar. Alleen ik heb een probleem: ik heb geen plakband." En tot mijn grote verbazing staat Desiree op, trekt een schuif open, rommelt wat , pakt een rol plakband en een mes, dat nog scherper is dan mijn zakmes, pakt de envelop, plakt deze zonder dat ik wat vraag direct dicht, en gaat dan buiten werken aan het zwembad op de camping. De jongens zijn nog aan het eten. Carool kletst meer dan hij eet. Hij wil weten waar ik verder naar toe ga, en hoe lang. Zijn moeder roept: "Carool, dooreten!" en kijkt boos naar hem. Hij kruipt in zijn hoekje van de caravan en eet door.

Romana biedt me koffie aan. Ronald gaat nog even naar buiten. Het is droog weer. Dan is het uur van afscheid nemen. Volgens Romana ben ik een merkwaardige vrouw. In deze twee dagen is een stuk vriendschap gegroeid en de gesprekken tijdens en na de regenbuien hebben goed gedaan. De koffie is op.

Het is nu goedendag zeggen. Mogelijk komen we elkaar tegen. Romana een hand. Carool een hand. Tot ziens.

Dan snel met het pakket onder de arm naar de brievenbus lopen aan de voorkant van de camping. Onderweg aan andere campingbewoners het weerbericht vragen: "Kans op regen".

Ploef, daar gaat de brief in de brievenbus. Zou hij op tijd in Wateringen arriveren? Als de post morgen maar werkt. Ik kan nooit weten.

Terug naar mijn tent. Ik passeer de mannen, die druk bezig zijn aan het zwembad.

Ronald laat met veel trots zien dat hij echt helemaal alleen met een zanddruk-machine het zand lang het zwembad kan egaliseren en vastdrukken. Ik kijk met bewondering ernaar. Ronald glundert en de neus van zijn vader glimt, zo trots als een pauw.

Het is 21.00 uur. Het gaat schemeren. Ik moet verder. Eten koken nog voor het helemaal donker is. Gelukkig is mijn uitrusting nu weer in orde. Nieuwe gespen aan de schouderbinding. Schoenen gepoetst, kleren gewassen. Schone kleren aan. Eten gekocht voor de volgende dag. Uitgerust. Ik kan er weer tegen. Nu eten koken voor me tent: soep à la Marijke. Ai, mijn kooktoestel lekt nog benzine. Komende dagen zien dat ik een benzinevergasserspecialist om raad kan vragen.

Stop Marijke. Het is tijd (6 juni 1986) om te dineren. Tafel opruimen en zien dat je de secretaresse van de kanunnik een handje mag helpen in de keuken. Ze heeft vanmorgen laten blijken dat ze het vandaag, vrijdag, als laatste werkdag verschrikkelijk druk heeft. Je bent een onverwachte gast, en dat vereist aanpassing aan de regels en normen van dit huis. Wat was ook al weer een van de spelregels van Benediktus? O ja, nederigheid met een hoofdletter. Hup, snel zijn. De kanunnik wil stipt om 12.00 uur dineren, zoals in België gewoon is. Dat weet je toch wel?! En vanmiddag je afspraak met je Belgische medepelgrim Guido niet vergeten!

Terug van weggeweest om een ommetje te maken, stap ik nu weer verder vanaf de plek waar ik gebleven ben. Jan, kan je het nog bijbenen? Je weet het, ik ben nu in mijn laatste Oirschotse rustdag.

Het eten staat op het vuur te pruttelen. Amay, als de aardappelen maar niet aanbranden. Zoef, daar komt Ronald aangehold. Hij is door zijn moeder gecommandeerd naar bed te gaan. Oogluikend laat ze toe dat hij nog even afscheid kan nemen. Als Ronald voor mijn tent zit, vertel ik hem hoe ik hem de afgelopen dagen bezig gezien heb. Hij is een ijverige jongen, die alles graag onderzoekt en bestudeert gelijk een wetenschapper. Ik vergelijk hem met Einstein en Edison, die als kleine jongens ook van alles onderzochten en de resultaten voortdurend in een schoolschrijf aantekenden. "Ronald, je zult net zo 'n uitvinder worden op jouw manier!" De ogen van Ronald spreken en glinsteren. Hij is blij, want op school staat hij veelal buiten de groep omdat hij met zijn aantekenboek en pen eeuwig in de hand, veelal niet begrepen wordt. "Ronald, tot ziens, en veel geluk op school!" Blij loopt hij naar zijn slaapkooi.

Dan is het eten klaar. Het is al donker. De vogels hebben hun avondlied al ten gehore gebracht. (oei, wat 'n stadhuyszin!) Snel eten, tanden poetsen en gaan slapen. Tijd voor aantekeningen maken, is er deze avond niet bij.

Niets vergeten? De tent is na de regenbuien van afgelopen dagen zowat droog. De rugzak is halverwege ingepakt. Nu kan ik met een gerust hart gaan slapen. En op het thuisfront weten ze waar ik ongeveer ben. Welterusten, Marijke..... Morgen om 06.00 uur opstaan, net als alle andere vroege vogels en trekkers. (Nog in Oirschot)

Mijn horloge wijst half zes. Oei, het is nog wat vroeg. Even me omdraaien en plat op mijn rug op het graskussen gaan liggen. Doezen, onder het genot van het roepen van de koekoek tesamen met vinken, mezen, merels, lijsters, kippen en hanen. Dit voorspelt mooi weer. In de verte loeit een koe. Etenstijd..... Hè? O hemellief! Kwart over zes. Opstaan voor het dagelijkse ochtendritueel. Snel een warme douche pakken en tegelijk het restant vuile wasgoed wassen, zodat dit buiten om de rugzak in de zon en wind kan drogen. Alle burens slapen nog. De zon schijnt. Een paar witte wolken trekken langs de hemel. Half acht. Opschieten, Marijke! De zon droogt je tent. Je kan om half negen vertrekken." O jé, nu moet ik weer onderbreken. Het is bedtijd (in Kortrijk) en voor U, lezer, mogelijk koffietijd. Dus....even pauzeren....goed ademhalen in de frisse lucht en morgen verder. Tot dan!

Het is inmiddels 10 juni 1986 14.00 uur geworden (in Wez Velvain-België). Ik heb weer een aantal stappen gezet. Het was en is moeilijk voor me om tijd vrij te maken om te gaan zitten schrijven. Wandelen kost tijd en ook het ervaren, het zien en horen en ruiken, en het ontmoeten van mensen.

Nog door drie dorpen heenstappen en dan ben ik bij de Belgisch-Franse grens. Terwijl ik schrijf, voel ik me slaperig. Het is loom warm weer met een stevige bries. Ik zit aan de kant van de weg. Rondom mij zie ik akkers, velden met vlas en tarwe en aardappelplanten. Her en der staan de bomen in groepjes verspreid opgesteld. Het landschap is heuvelachtig. De rode daken schitteren in de zon.

(10 juni 's avonds)

Een aantal kilometers verder, in Rumegies in Noord-Frankrijk, op een terrein achter een huis in het dorp. Tijdens het schrijven ben ik in slaap gevallen in de berm met een strook gras. De was heb ik te drogen gelegd. En zo heb ik ongeveer een half uur gesoest. Toen hoorde ik een auto stoppen en ronken. Ik ben wakker geworden. De auto is weer gestart en verder gereden. Ik heb mijn spullen ingepakt. Mijn wasgoed is nog niet droog. Hopelijk verderop meer geluk. Ik voel me niet lekker. Tussen de middag heb ik in Wez in de zon, achter het oorlogsmonument "gedineerd" met het eten dat ik in de winkel schuin tegenover het monument heb gekocht. Het eten ligt zwaar op mijn darmen. Het is vreemd weer. Vanmorgen was het op de camping in Doornik zeer warm. In St.Maur scheen de zon hoog aan de hemel. Toen ik in Wez Velvain klaar was met eten, ging de lucht betrekken.

Ingepakt. Schoenen goed. Body-warmer goed aangetrokken. Rits dicht. Rugzak ophijsen. Oei, in mijn gevoel wordt hij steeds zwaarder. Klik, riemen vast en aantrekken. Voelen of de rugzak goed zit. Paraplu pakken in de rechterhand. Knapzak met voorraad eten in de linkerhand. Verdergaan, op stap. Hopelijk zakt mijn buikpijn onderweg. Ik voel de niet-afgemaakte reisbrief in mijn rug zitten. Stap, stap. Tik, stap, stap. Ik arriveer in het dorp Lesdain zelf. Zien of ik de pastoor kan vinden. In het centrum gearriveerd kom ik niet verder dan het café. Hoogste tijd voor het toilet op de cour. Ik moet wemmen nu voortdurend te denken en te spreken in het Frans. (Ik ben de taalgrens gisteren bij Helkyn aan de Schelde al gepasseerd. Het is wel een hele omschakeling. Het is emotioneel en psychisch vermoeiend. Ik moet nu telkens laten blijken dat ik Hollandse ben, anders begrijpen de Frans-sprekenden me niet (of ze denken dat ik een Engelse ben vanwege mijn accent.).

Ik stap bezweet het café binnen. Zeg bonjour. De waardin staat achter de tapkast. Aan de bar zitten twee mannen achter hun pils. Ik bestel koffie. Ik doe mijn rugzak af; zet hem tegen de bar naast mijn knapzak en paraplu. Ik ga op een barkruk zitten. Uit tactische overwegingen pak ik de Michelin-kaart te voorschijn. Het gesprek dat aan de gang was, neemt een andere wending. Zonder al te veel woorden te hoeven gebruiken, krijg ik een mooi advies om via de autoweg naar St.Amand-les-Eaux de Franse grens over te steken. (Er wordt weer in autotermen gedacht.).

Wacht even, even mijn tentdeur dichtdoen. Het waait hard buiten. Er is regen op komst. Koud weer. Mijn gastvrouw van vanavond in Rumegies heeft me een extra deken te leen gegeven. Ze was bang dat ik het te koud zou hebben. Ze is de deken speciaal komen brengen. Ze heeft beloofd morgenochtend koffie te brengen. En voor de rest heeft ze me alleen gelaten.....En nu eerst mijn tent dicht en wasgoed binnenhalen.

Ziezo, dat is dat....

Verder met waar ik vandaag gebleven was. Jan, kan je het nog bijbenen?

Ik ben dus nog in café in Lesdain de te volgen route aan het bestuderen en over mijn schouder kijkt de man in een blauwe werkjas mee. Ik laat blijken (in het Frans) dat ik niet naar St.Amand-les-Eaux wil gaan, maar naar Douai. Ik voel weinig voor een omweg. De waardin en de man houden een kleine conferentie. Ondertussen is mijn koffie-filtre klaar. Mmm dat smaakt. Ik voel mijn buikpijn al wat zakken. Het gesprek in het café gaat verder. Werkmannen komen binnen en bestellen une "chope" met bier. Ik vraag de waardin de weg naar de cour. Even later, ziezo, dat heb ik in België nog kunnen achterlaten. Ik voel me een stuk beter. Mijn buikpijn is nog niet geheel weg. Het stappen zal me wel helpen beter te worden.

Ik pak mijn rugzak, doe hem aan. Op de bar heb ik het geld al gereed gelegd. Afrekenen. Munten wisselen, zodat ik minder gewicht aan muntgeld hoef mee te nemen. De man in de blauwe jas legt me nog een keer de weg uit. De mensen worden dan (bij het afscheid) nieuwsgierig. Waar gaat U naar toe? Waar komt U vandaan? Ik zeg goedendag. De waardin loopt voor me uit en doet de deur open. Ik krijg van haar op de stoep nog een keer uitgelegd hoe ik moet stappen. Merci beaucoup! Ik ga op weg. Langs kisten met aarbeien en verkopers. Langs een hoge muur.

Waarachter, zo blijkt, een tuin (een hof) schuilgaat, het dorp uit. Nog even de weg vragen en verifiëren of ik goed ga. Die kant op. Langs een paar akkers, waar mest machinaal verspreid wordt, het bos in.

Het bos eenmaal in, stap ik alleen over een pad met kasseien, de bomen, de boterbloemen, de varens, de vergeet-me-nietjes voorbij. Ik heb het gevoel vooruit geduwd te worden.

Als ik nu verder schrijf, is het 11 juni 1986. Ik zit aan een tafel in de kerk van Marchiennes. Buiten regent het. Voor de kerk wachten giechelende meisjes op de opening van de kermis. Het verkeer raast voorbij. Mijn buikpijn is gezakt.

Ik stap nu even terug naar de dag van gisteren, 10 juni 1986. Maria, kan je me nog volgen?

Ik stap in het bos over de kasseien richting Franse grens. Ik ga voorbij een Maria-kapelletje, waarvan ik er sinds Den Bosch al zoveel heb gezien. (niet te tellen). Ik denk aan Maria in Den Haag, die ik een kaart met Maria met het kind Jezus beloofd heb. Ik vind het moeilijk om voor een ander te kiezen, want Maria is op zoveel verschillende manieren afgebeeld: als moeder, als troosteres, als genezeres, als hoedster van de zieken, als bemiddelaarster, als hoop- en gelukgeefster, als pelgrim en ga zo maar door. Dan overspoelt me het gevoel: Nu ga ik weer een grens over, de Belgisch-Franse grens. Ik ben nu nog verder weg van Den Haag. Ik heb in België veel ervaringen opgedaan. Ik heb mijn vrienden, kennissen daar voor het merendeel ontmoet, die ik wilde ontmoeten, en dat doet me goed. Nu zal het belangrijk worden me in de Franse mentaliteit in te leven. Mijn rugzak met de tweede reisbrief gedeeltelijk klaar, hangt zwaar op mijn rug. Dan is het overpeinzen voorbij. Ik stap uit het bos. Ik ben in Howardries, een klein dorp met een kerk en een Ferme-Chateau. Ik stap naar de pastorie en bel aan. Geen gehoor, alleen hondengeblaf van een hond die op zijn baas zit te wachten. Jammer, graag had ik voor de grensoversteek, het laatste Belgische kerkstempel in mijn wandelboekje willen laten zetten. Buiten aan de pastorie staat een soort pomp voor de watervoorziening. De hond blijft blaffen, als ik weer verder stap. De lucht wordt grijs.

Terug naar het pad, waar ik uit het bos gekomen ben. Volgens de mensen van Lesdain moest ik hier recht uit lopen en dan kwam ik vanzelf in Frankrijk. Kijken. Hoek om. Een blaffende hond achter mij aan. Gaat hij mee? Nee.. Een grintpad op. Aan het eind van dit pad een bruggetje. Het bruggetje over. Intuïtief voel ik dat ik nu bezig ben de Belgisch-Franse grens over te steken. Een blij gevoel. Opluchting. Ademhalen. Geen douane. Geen gendarmes te zien, net als bij het overschrijden van de Nederland-Belgische grens.. En eigenlijk stap ik geruisloos Frankrijk binnen. Aan het landschap en de huizen is van de verandering niets te merken. Wel aan de auto's, die hebben nu zwarte nummerborden en aan de fietsers, die hebben nu geen Belgisch fietsbelastingplaatje meer op hun voorwiel. De fietsers roepen beelden op van oude Franse komische films als van Mr. Hulot.

Verder stappen. Mr. Michelin is nu mijn gids. De weg volgen, die ik in Kortrijk in de jeugdherberg tot aan Chateaufort sur Charente heb uitgestippeld. Ik hoop dat alles goed gaat, zonder kleerscheuren, zonder bestolen te worden, etc.

Stap, stap. Ik voel me onzeker. Toch nog even de weg vragen. In de verte blaft een hond. Ik stap langs akkers en stukjes bos met caravans en zomerhuisjes erin. Ik zie een boer aan het werk. Hem de weg vragen naar meneer pastoor van het dorp. Als ik begin te spreken, begrijpt de goede man, met een claque op zijn hoofd, me ni Ik zeg dan dat ik een Hollandse ben, te voet op reis en ik zoek de pastoor. Ja, nu begrijpt hij me beter. Er komt een glimlach op zijn gezicht. Hij wijst me de weg: linksaf en alsmaar rechtdoor, dan kom ik vanzelf bij de kerk. Verder stappen. Scholieren stappen me tegemoet. Het is vier uur geweest. De eerste winkel met het opschrift "Alimentation" stap ik binnen. Melk kopen. Nu betalen met Franse francs. Het is wennen. Het Frans spreken gaat nog niet zo vlot. Komt wel. Afrekenen. Ik vraag dan direkt en tegelijk de weg naar de pastorie. De verkoopster en een dorpe-ling zijn bereid me de weg te wijzen. "U moet eerst langs de kerk. U komt bij het oorlogsmonument. Daar dan die straat in. Een grote groene poort door. En dan zult U de pastoor vinden." Merci beaucoup! Au revoir! Bon voyage!

Op weg naar de pastoor. Er staat een koude wind. De zon verdwijnt. Ik merk nu dat alle doorgaande wegen genummerd zijn en dat de nummers in de Michelin-gids terug te vinden zijn. Dat is handig! Verder stappen. Langs de kerk, die vijf uur slaat. De hoek om, langs het monument.

Aanbellen. Wachten. Oei, het blijkt dat ik aan het verkeerde huis heb gebeld. "Je m'excuse, madame," en wring me met rugzak en al door het groene hekwerk weer de straat op. Verder. Stap, stap. Dan ga ik door een grote groene poort. Ik kom op een hof en voor me staan twee kleine woningen als uit een sprookjesboek. Een jongen stapt uit één deur met papieren. Dat moet het huis van de pastoor zijn. Nog vóór dat ik wil aanbellen, hoot ik vanuit de bloemperken een gekrijs als van een viswijf. "Mijnheer pastoor is er niet. Mijnheer pastoor is ziek. Laat hem met rust."

Ik laat me niet uit het veld slaan door deze vrouw. Ik begin terug te roepen (natuurlijk Frans sprekend): "Ik zoek mijnheer pastoor. En als die er niet is, kunt U me dan helpen?" Op mijn geroep komt mijnheer pastoor, gekleed als een gentleman, naar buiten. Ik stel me voor: "Ik ben Marijke, op weg naar Santiago de Compostela." Dan mijn vragen: 1) Wilt U een kerkstempel in mijn boekje plaatsen? De pastoor weet met deze vraag geen raad. Het kerkstempel komt uiteindelijk niet in mijn boekje terecht. 2) Ik zoek een terreintje om mijn tent komende nacht op te plaatsen. Kunt U mij helpen?

Enige aarzeling voel ik. Ik laat mijn wandelboekje zien en ik vertel dat ik ook een aanbevelingsbrief van de 'père moniteur' heb. Ik vraag: U kent toch de pelgrims-tocht naar Santiago?

Ja, ja, bevestigt de pastoor en kijkt in de richting van het tuinierende 'viswijf'-. (Oei, als ze dit woord maar niet leest!) Er is enige discussie in voor mij niet verstaanbaar Frans. De pastoor loopt het huis in en uit. De hond krijgt van zijn baas het commando stil te zijn, want die blijft naar mij blaffen.

Dan wenkt de pastoor me mee te gaan. Van de vrouw in de bloemperken hoef ik me niets aan te trekken. Achter de pastoor aan op weg naar mijn bivak voor komende nacht. Wachten. De pastoor belt aan bij een klein huis met een grote poort er naast. Even later wordt de poort opengemaakt.

Ik word aan de gastvrouw voor deze nacht voorgesteld. Achter de poort gaat een groot erf met een klein tuintje en een lap verwilderde grond, schuil. De pastoor wil weten of ik binnen of buiten wil slapen. Mijn antwoord is: "Buiten". En ik denk: dan krijg ik tijd om aan mijn reisbrief te schrijven.

De pastoor neemt afscheid en geeft me een compliment dat ik als Hollandse zo goed Frans spreek. Merci monsieur!

Bij mijn gastvrouw mag ik water halen. De torenklok slaat zes uur. Tent opzetten. Er komt een koude wind opzetten. Rugzak uitpakken. Water halen in de keuken bij mijn tijdelijke gastvrouw. Terug naar mijn tent. Brood eten. Een trui aantrekken. Mijn gastvrouw komt kijken en komt even later terug, bezorgd, met een deken. Ze is bang dat ik het koud zal hebben. Als ik klaar ben, ga ik op bed liggen schrijven. Ik val al schrijvend in slaap. Zo moe ben ik. Morgen verder.

Om vijf uur (11 juni 1986) word ik wakker. Ik tel de slagen van de klokketoren. Om zes uur opstaan. Er is geen douche in de buurt. Dus een kattewas daarvoor in de plaats. Aankleden. Inpakken. Verder schrijven. Voor dit laatste krijg ik weinig kans. Want vlak voor zeven uur komt mijn gastvrouw in peignoir me roepen om bij haar in de keuken koffie te drinken. Vermoedend dat dit alleen koffie zonder iets is, neem ik mijn knapzak met ontbijtgerief mee. Een nieuwe dag is begonnen.

Om zeven uur luid klokgelui, terwijl mijn gastvrouw koffie schenkt. Nu moet iedereen in het dorp gewekt zijn.

Ik eet mijn brood en drink de warme koffie. Een babbel. Tegen half acht maak ik kennis met de heer des huizes, een oude versleten man, die leunend op zijn stok, traag, voetje voor voetje, stapt. De gastheer is nieuwsgierig naar mijn plannen. En glimlacht als ik deze vertel. Dan stap ik op. Mijn tent afbreken en inpakken. Om kwart over acht met rugzak en al naar het huis van mijn gastvrouw.

Afscheid. Afscheid van de heer des huizes en een van de kleinkinderen. Goede reis. Goede pelgrimstocht.

De gastvrouw stapt met me mee tot aan de poort. Merci beaucoup. Een gulden met "God zij met U" wil ze niet accepteren. Ze is gewoon blij dat ze iets voor me heeft kunnen doen. Een afscheidszoen. Klik, de poort gaat open. Ik begin aan een nieuwe dagreis. Zwaaien, totdat ik haar niet meer zie.

Nu moet ik stoppen en verder stappen naar Vreden Pequencourt. Het is tijd. Het stapverhaal over mijn Belgische ervaringen komt echt. Geduld. Ik heb me voorgenomen elke dag een stukje erover te schrijven en ondertussen te laten weten waar ik me op dat moment bevind.

Een dag ben ik verder gestapt tot aan Pequencourt. De nacht van 11 op 12 juni '86 heb ik in de regen in mijn tent op een gemeentelijk sportterrein alleen in alle rust doorgebracht. (met medeweten en toestemming van de burgemeester plus een briefje met gemeentestempel voor de bewaker.)

De bewaker is vanmorgen komen kijken om 8 uur. Ik was juist bezig met inpakken en stond op het punt mijn tent af te breken. (De hemel heeft voor water om me te wassen gezorgd.)

Ik krijg de gelegenheid water uit de kraan te pakken. En dan het moment van afscheid. Een ontmoeting van mens tot mens. Een hand. Een blik in de ogen vol betekenis. Woorden zijn eigenlijk te veel.

Ik krijg instructie over de te volgen route. Wandelen langs de Scarpe gaat pas vanaf Lallaing richting Douai. Merci beaucoup! Bon voyage! Bonne route! Au revoir! En terwijl ik mijn tent opvouw, vertrekt deze man, vol goede moed, die gistermiddag nog niet wist, dat hij in opdracht van zijn baas mij zou ontmoeten en voor me in zekere zin zou moeten zorgen. En bij het afscheid zie ik aan zijn gezicht dat hij het toch niet met tegenzin heeft gedaan.

Verder stappen. Mijn rugzak is ingepakt. De zon begint te schijnen. De mist trekt weg. De koekoek heb ik al heel vroeg voortdurend horen roepen. Stap... Mijn rugzak op de rug. Vastbinden en de wandelmotor starten. Stap... bukken... mijn paraplu in mijn rechterhand. Mijn knapzak (met de leuze van Opland "Geen nieuwe kernwapens in Europa") in mijn linkerhand....Stap...Stap....

Vrachtwagens met kolenafval uit de mijnen in deze streek passeren mij. Ik passeer de beruchte kolenafvalbergen (gelijk in Belgisch en Nederlands Limburg), die vanuit de verte als beschermde natuurgebieden eruit zien. Stap...tik...Stap.... Opgepast, ik stap op de D.45 (?) zonder voetpad of fietspad. Weinig automobilisten hebben clementie met mij..... Opzij...stop... weer verder onder een brug van een vroegere kolenspoorlijn door. In de verte rook van een fabriek....Stap...stap..... Zou Myriam in St.Anthonius al een huis hebben gevonden, zodat haar wens van een notarisvrouw vervuld is? Een kaars in een kerk onderweg voor haar opsteken en voor alle andere vrienden, die op weg zijn naar..... Zou Willemien in Netersel al een baan hebben gevonden? Net als alle andere mensen, die zonder werk thuis op een betere toekomst zitten te wachten? Tien stappen voor Willemien en al haar lotgenote.....Een gemeentebord trekt mijn aandacht...Lallaing...Nu de pastoor zoeken voor het kerkstempel...Wie weet zit er een gesprek...en nog meer....aanvast....Stap..sta Langs mijnwerkershuizen gelijk uit Engelse comedy-televisie-series. (Van Pecquencou tot aan Douai één lange rij). Een triest gezicht.

Armoe....Stap...Stap....Vrouwen in het dorp kijken naar me...Een moeder met een klein meisje in een buggy-wandelwagen groet me nabij de kerk....Stap...Pauzeren in de pastorie, waar oudere vrouwen taken van de pastoor waarnemen wegens gebrek aan priesters.(Dit laatste probleem kom ik vanuit Den Haag voortdurend tegen. Met de kannunninck van Kortrijk hierover een hele discussie gehad. Jammergenoeg zijn hij en zijn vele priestercollega's niet ervan te overtuigen dat gelijk in de Protestantse en Anglicaanse kerken vrouwen het ambt van geestelijk leider (=dominee priester, presbyter) daadwerkelijk kunnen vervullen en niet alleen maar medewerkste zijn. Ria, er is nog meer reparatiewerk aan de katholieke winkel te doen!.... En vandaag kwam ik in Waziers de tekst tegen "Weg met de katholieke revolutie van vandaag"...Oei..Oei... Een oorlog in de kosmos??...))....

De dames in de pastorie van Lallaing, allercharmantst nieuwsgierig, geven me wat ik vraag plus een zakje met plechtige communie-suikers (gelijk de Belgische doopsuikers) plus een pauzeer-stoel voor tien minuten.....

Dan luidt de klok voor een begrafenis. Ook dat hoort bij het leven...Merci beaucoup Au revoir! Een zwaai...Een deur sluit....Stap..stap..de hoek om....Net als in België wordt de dood in de winkel van de "Pompes Funèbres" geëtaleerd met doods-kisten, bloemenkransen en marmeren gedenkplaten met teksten als "Ik zal altijd aan je denken", "Ik heb je lief", "Mijn dierbaar kind" ....

Stap...stap...het leven gaat door...Mensen verschillend gekleed gaan als in een stomme film voorbij....Soms even een glimlach...Bonjour....Stap...een hoofdknik... stap...Een lange weg met arbeiderswoningen volgt.....Een autobus met kraakgeluiden zoekt voorbij, achtervolgd door personenauto's...In de verte zie ik een heuvel-achtig landschap met akkers, bomen en een fabriek, gelijk de Hoogovens in IJmuiden, vuile, bruine rook en witte stoom uit zijn schoorstenen blazend.....Stap...stap.... O hemel...er is hier geen buitentoilet...Mijn engelbewaarder brengt wel een oplossing in de supermarkt van Sin le Noble...gelijk maar mijn theevoorraad weer aanvullen... De lekkere hibiscus-avond-slaapthee van Maria is jammergenoeg op.....

Stap..stap..ziezo...ik ben weer gered.. en ondertussen ook nog een babbel met een oude dame met haar fiets (die blijkt tijdens de eerste wereld-oorlog... belangrijk ook deze te gedenken!...als vluchteling in Nederland , in Zeist, te zijn geweest en had mij als Nederlandse nu graag als logé gehad..maar ja...) Stap..stap...Even de kerk van Waziers binnenstappen, rust, even ademhalen, regenjas uit en in de rugzak me opnieuw installeren.... Ik proef in deze kerk armoe. Er is geen orgel. En als ik weer buiten kom, word ik een kolenwagentje, dat in de gloriëtijd in de kolenschachten gebruikt werd, gewaar....Tragiek van het verleden.....flarden van het gesprek van de kanunnik in Kortrijk komen boven. "Men moet tijdig het roer omdraaien als het met de industrie en werkgelegenheid niet goed gaat. Niet afwachten, maar zelf doen!...."

Stap..stap...langs het gemeentehuis met namen boven de ramen van beroemde komponisten. Een teken van het verleden...Ik hoor de mijnwerkers in koor de aria's van Mozart, Beethoven, Bach zingen....En het teken van het heden.....Ik zie de jongeren op straat en in café's in de vroege ochtend werkloos en werkeloos in groepjes rondhangen...Stap..stap...Een jongeman stapt, nieuwsgierig een stukje mee...Hij bewondert mijn moed om alleen te stappen. Ik, nieuwsgierig, wil iets over de streek, Le Nord, weten. Ik krijg wat ik weten wil: Verlaten mijnen, weinig industrie, de Belgische binnenvaart...vrachtschepen zijn verdwenen, heel, heel veel werkeloos in deze stad, madame....

De jongeman gaat de hoek om...Ik stap verder langs vele oude (soms verlaten), kleine mijnwerkershuizen....De weg vragen aan een paar jongeren. Douai?? Die kant op, twee bruggen overgaan....Stap...stap.... Het wordt warm. Mijn rugzak gaat aan mij hangen...Doorstappen Marijke, zodat je voor twaalf uur in Douai bent, want dan sluiten de winkels....geen of weinig kans om eten te kopen voor het diner.. Achter hoor ik roepen: "Madame Douai? Cette direction!" En nog een keer "Madame Douai? Cette direction...la...auto's razen langs me heen. Het stel jongens is nu versterkt met een derde man, die het woord doet. Ik laat merken dat ik hem heb begrepen. "J'ai compris." Ze zijn nieuwsgierig. Waar komt U vandaan? Pays Bas? Nederland? Ik reageer: Ja, ik kom uit Nederland! Merci beaucoup. Au revoir! En ik stap verder en ik voel dat deze jongens reislustig zijn. Stap..stap..De bruggen over..Ik stap de oude industriestad Douai binnen...Een kort bezoek...Eerst eten...Ik heb geluk bij de slager kan ik direkt kant-en-klaar, voor weinig geld een verse warme 'plat du jour' kopen...En terwijl ik tot twee uur op de juffrouw van het toeristisch informatiebureau moet wachten, smul ik op een bank bij een fontein in een winderige zon...Een paar keer hoor ik een welgemeend 'bon appetit'.

Twee uur...Inpakken...Opstappen...Mijn tour door Douai maken. De juffrouw geeft me een wegwijzer met de groeten van de burgemeester en nog meer informatie...Stap...tik...stap...Een schilderijen-expositie in Hôtel de Ville. Nieuwsgierig stap ik binnen...Ontmoeting met een Franse St.Jacobpelgrim (=geweest) uit Douai, die me aan mijn schelp herkent...en...nóg belangrijker de ontmoeting met deze kunstenaar met warme midi-kleuren in zijn vorm-expressie. Hij maakt me een compliment dat ik met mijn rugzak op mijn rug voortdurend toch in evenwicht blijf staan en stappen.

Oei, ik moet stoppen. Het is nu te donker om verder te schrijven. Morgen is er weer een dag vol avontuur.

Het is 14 juni '86, 14.00 uur. Inmiddels ben ik in Arras gearriveerd. Vandaag heb ik een 'rustdag' genomen om het centrum van Arras, een mooie oude stad, na het bombardement in de 1e W.O. herbouwd, te bezichtigen.

Verder, om boodschappen te doen op de zaterdagmorgenmarkt pp 'Les Places', waar boeren uit de omgeving en marktkooplui hun waar aanbieden...

om een kerkstempel bij de bisschop van Arras (via zijn secretariaat) te vragen....

om kleren te wassen, schoenen te poetsen en mijn lijf een goede wasbeurt te geven (was wel nodig met dat warme weer en drie nachten "wild" kamperen met medeweten van lokale autoriteiten)....

om deze reisbrief af te maken, zodat ik ruimte en tijd krijg om verder te stappen....

om naar het postkantoor te gaan voor postzegels en om een felicitatiekaart naar Victor S. te sturen (want die is op 21 juni jarig!).

Ik zit nu weer in een kerk om te schrijven. Het is er koel en rustig. Niemand stoort me, want in de kerk mag niet gepraat worden. (En buiten schijnt de zon. Het is warm in Arras, een grote stad met $\pm$ 50.000 inwoners, vandaag.)

Voor nieuwsgierigen onder U, schrijf ik eerst nog wat over mijn ervaringen vanaf Douai tot nu. En dan komen echt mijn Belgische ervaringen (in een nutshell). Vanavond (14 juni) wil ik deze brief klaar hebben, op de post en niet meer in mijn rugzak. (Dan ga ik morgen met wat minder gewicht verder richting Amiens.)

Op 12 juni 1986 's middags heb ik de kathedraal van Douai bezocht. Een hoog gebouw. Toch anders dan de kathedraal van Doornik qua sfeer, qua lichtinval. Toen ik de kathedraal van Douai binnenkwam, werd ik met orgelmuziek verwelkomd. Een rondgang door de kerk. Bij NOTRE DAME des Miracles drie kaarsen aangestoken voor al de mensen die op weg zijn. (letterlijk en figuurlijk). En voor Maria een foto van Maria gevonden!

NOTRE-DAME DES MIRACLES
Priez pour nous !

NOTRE-DAME DES ARDENTS
PRIEZ POUR NOUS

Daarna ben ik naar l'Eglise Saint Jacques aan de andere kant van de rivier "La Scarpe" gestapt, om er een kerkstempel te vragen.

Toen ik bij deze kerk aankwam, zag ik een vervallen voorgevel. Achter het beeld van St. Jacob bouwen de vogels hun nestjes. Een gekier en gekwittel van jewelste. Ik ging de kerk binnen om te ontdekken of er iets van de geest van Santiago terug te vinden was. En met moeite vond ik een teken: Bij het hoofdaltaar onder een glazen stolp: een paarse pelgrimshoed. En een glas-in-lood raam St. Jacob afgebeeld als de wijs-prekende pelgrim. En al stappend dacht ik: "Er zijn zoveel kerken, mooie oude kerken (zoals St. Jacob in Gent, St. Jacques in Douai en vele andere kerken) nog te restaureren om ze als cultuurmonument te behouden. Er zijn in Nederland, Wallonië, Vlaanderen, Departement Nord in Frankrijk zoveel jongeren zonder werk. Hoe zou het zijn om een actie te ontketen om beide partijen te helpen? De jongeren krijgen werk, scholing, ervaring. De kerken blijven bewaard voor het nageslacht. Mogelijk zijn er mensen in Europa, die me in deze actie willen steunen... Enfin, er nog maar eens op dit idee wandelen... Er is altijd werk te vinden en te maken.....

Nadat ik het kerkstempel van St. Jacques in Douai op het secretariaat heb gekregen, ben ik verder gestapt. Het is warm buiten. Zien dat ik een goede dorstlesser vind. Boodschappen doen. Naar een groenteman op de vismarkt. Ik heb een dorstlesser: een perzik! Snel opeten op een bank in de zon.

Brood en melk en kalktabletten in de Régime-winkel (=Reformhuis, Natuurwinkel) kopen. Weer voel ik me achteraf met de aankoop van de kalktabletten (om het breken van nagels te voorkomen) belazerd. Naar mijn idee vragen ze voor dit "medicijn" veel te veel geld hier (en in België) in vergelijking met het materiaal in de Nederlandse Reformhuizen. (Ze denken zeker dat ze toeristen kunnen overvragen; er zijn grenzen!)

Daarna ben ik langs de Scarpe de stad Douai (waar vroeger in het hospitaal een pelgrimshuis voor St. Jacob-gangers was) uitgestapt. Hengelaars aan de Scalpe fluiten me na. Toch vreemd een vrouw met rugzak en paraplu alleen op stap... En ik ben op zoek gegaan naar het volgende bivak in... Corbehem, ten zuiden van Douai, met industrie en landbouw. Met behulp van veel praten op de gemeentesecretarie kreeg ik het gedaan dat ik met mandaat van de burgemeester naar een boer mocht stappen om een terreintje voor mijn tatteljee-tent te vragen.

Deze boer keek wat vreemd op, toen ik hem de vraag stelde of ik mijn tent op een klein terrein mag plaatsen. Echter, binnen drie tellen daarna kreeg ik toestemming om op een terrein bij zijn nieuwe huis in aanbouw tijdelijk voor een nacht mijn huis op te bouwen en daarna af te breken.

Nadat ik onderweg water bij de bakker had gevraagd en gekregen, begon ik met het avondritueel. Plek zoeken, uitpakken, tent opzetten, eten koken, eten, schrijven, overwegen "wat doe ik morgen"...slapen.

's Nachts hoorde ik telkens de fabriek sissend stoom afblazen. Brr, niet bepaald een geruststellend slaapgeluid....

Vrijdag 13 juni 's morgens ben ik om half zes opgestaan. De vogels fluiten vrolijk. De zon schijnt. Het belooft warm weer te worden...Langzaamaan word ik wakker. Een hemeldouche ontbreekt helaas. Het ochtendritueel..dat elke ochtend toch weer + drie uur totaal duurt...Om acht uur hoor ik de metselaars aan het werk gaan. Als ik tegen half negen klaar ben met inpakken, komt de boer-eigenaar in zijn grijze, oude bestelauto het erf opgereden om balen stro voor zijn beesten in te laden. Ondertussen heb ik mijn rugzak op mijn rug. Ik ben gereed voor vertrek. Ook nu weer afscheid nemen. "Bonjour mesieur!" "Bonjour Madame". "Je vous remercie monsieur de votre hospitalité". "Vous avez bien dormi?" "Ca va?" "Où allez-vous aujourd'hui?" "à Arras". "Combien de kilomètres faites-vous par jour?" En weer uitleg geven met veel geduld, over hoe en wat en waartoe van deze voetreis. Dan afscheid van deze goed gemutste man. Je vous remercie. Au Revoir, monsieur!" Op stap naar het onbekende. Op stap de zon in. Hopelijk kan ik de hele weg langs de waterkant van de Scarpe stappen. Stap...stap...Het blijkt anders te gaan dan ik had verwacht vandaag. Geen Scarpe te zien. Ook geen aanwijsborden in de trant van "Ga de mooie Scarpe zien!"

Als ik Corbehem richting Brebières uitstap, kom ik langs een cementfabriek, waar buiten vrachtwagenchauffeurs op hun rijbeurt staan te wachten. Er steekt boven de wagens een inheems geroep op. Mannengezichten zijn op me gericht. En ik voel aan dat ik de heren geen kans geef door geen spier op mijn gezicht te vertrekken en gewoon door te stappen...

Langs een kerkhof...De zon brandt in mijn nek (al om half tien 's morgens). Doorstappen, Marijke. Het wordt een lange trip vandaag naar Arras. Hopelijk is er tijd voor schrijfwerk!..... Stap..stap... De eerste tien kilometers gaan lekker zonder al te veel ongemak... Onderweg een keer de weg gevraagd, omdat Mr. Michelin vergeten was aan de burgemeester te vragen...juist op dat kruispunt een gewijzer te plaatsen.... Geluk gehad... Met een hartelijk gemeend "Bonne route" ben ik verder op weg geholpen en na twee uur na de start ben ik in Vitry en Artois..... Rustpauze....Fourageren...In de schaduw van het kerkportaal uitblazen...De kerk is jammergenoeg gesloten. Een wijwaterdouche of ochtendbad is er helaas niet bij. En het kerkstempel van deze kerk kan ik wel vergeten...Verder stappen...ongewassen...het avontuur tegemoet...Naar de volgende plaats Blanche St.Vaast.

Van de Scarpe is onderweg niets te zien. Wel te zien is een heuvellandschap met grote koren- en aardappelvelden en in de verte een kleurige dampende fabriek. Mannen zijn in hun moestuin aan het werk. Aan het eind van het dorp zit de schoenmaker in zijn houten barak op schoenen en betalende klanten te wachten. Hij kijkt me na als ik voorbij kom. Stap...stap....

(Ondertussen stappen toeristen de kerk waar ik zit te schrijven in en uit. Een dame vroeg me: "Heeft U kaarsen?").

Langs de berm staat het gras een meter hoog. Boterbloemen maken nu al zaaddozen. Andere bloemen blazen hun zaadpluisjes de wind in. Op deze weg hebben automobilisten de beleefdheid om me ook als een weggebruiker te beschouwen. Ze wijken voor me of stoppen als er een tegenligger komt.

LES JOIES DU DIRECTEUR

LES DIRECTEURS SONT DES GENS HEUREUX CAR, CHACUN LE SAIT, UN DIRECTEUR N'A RIEN À FAIRE. RIEN, SAUF, BIEN ENTENDU :

DÉCIDER DE CE QUI DOIT ÊTRE FAIT; DIRE À QUELQU'UN DE LE FAIRE; ENTENDRE LES RAISONS POUR LESQUELLES CE NE DEVRAIT PAS ÊTRE FAIT, OU EN TOUT CAS ÊTRE FAIT PAR QUELQU'UN D'AUTRE; OU POURQUOI CE DEVRAIT ÊTRE FAIT AUTREMENT; RASSEMBLER DES ARGUMENTS CONVAINCANTS ET DÉCISIFS POUR RÉFUTER CES CRITIQUES. VÉRIFIER ENSUITE SI CELA A ÉTÉ FAIT ET DÉCOUVRIR QUE RIEN N'A ÉTÉ FAIT, ENTENDRE LES EXCUSES DE CELUI QUI DEVRAIT L'AVOIR FAIT ET NE L'A PAS FAIT, ET RÉFLÉCHIR AUX ARGUMENTS QUI RÉDUIRONT CES EXCUSES À NÉANT.

SUIVRE L'AFFAIRE UNE SECONDE FOIS POUR VOIR QU'ELLE A ÉTÉ FAITE, MAIS DÉCOUVRIR QU'ELLE A ÉTÉ MAL FAITE; EXPLIQUER COMMENT ELLE AURAIT DÛ AVOIR ÉTÉ FAITE; ARRIVER À LA CONCLUSION QUE, PUISQU'ELLE EST FAITE, AUTANT LA LAISSER TELLE QU'ELLE EST. SE DEMANDER ALORS SI LE MOMENT N'EST PAS VENU DE SE DÉBARASSER DE L'EMPLOYÉ INCAPABLE DE FAIRE UN TRAVAIL CORRECTEMENT, - PUIS, RÉFLÉCHIR À CE QUE L'EMPLOYÉ SAUTIF À UNE FEMME ET SEPT ENFANTS ET QU'AUCUN AUTRE DIRECTEUR AU MONDE NE LE SUPPORTERAIT UN SEUL JOUR; ET QUE D'AILLEURS CELUI QUI LE REMPLACERAIT NE VAUDRAIT TRÈS PROBABLEMENT PAS MIEUX. ~ ~

CONSIDÉRER COMBIEN PLUS SIMPLE ET MIEUX LA CHOSE AURAIT ÉTÉ FAITE SI, D'EMBLÉE, IL L'AVAIT FAITE LUI-MÊME; RÉFLÉCHIR TRISTEMENT QUE CELA LUI AURAIT PRIS 20 MINUTES POUR LA BIEN FAIRE, ALORS QU'IL VIENT DE PERDRE DEUX JOURS À ESSAYER DE SAVOIR POURQUOI CELA A DEMANDÉ TROIS SEMAINES À QUELQU'UN D'AUTRE POUR LA MAL FAIRE. MAIS S'APERCEVOIR QU'UNE PAREILLE IDÉE AURAIT ÉTÉ PROFONDÉMENT DÉMORALISANTE POUR L'ENSEMBLE DU PERSONNEL, CAR ELLE AURAIT ÉTÉ À L'ENCONTRE DE LA CONVICTION SOLIDEMENT ANCRÉE CHEZ LES EMPLOYÉS, - À SAVOIR QU'UN DIRECTEUR N'A RÉELLEMENT RIEN À FAIRE.

L'ECOLE PRIMAIRE CLAIREFONTAINE DE DUISANS (62) à la veille de fermer

UN APPEL AUX PARENTS

" Vous êtes peut-être les parents d'enfants en difficulté ou en échec scolaire. Un seul établissement sous contrat d'association existe en France. L'Institution Clairefontaine de Duisans accueille depuis plus de 20 ans des enfants et des jeunes en difficulté, voire en échec scolaire.

L'école va fermer pour des raisons financières

PARENTS, si vous vous sentez concernés par cet appel, vous pouvez **NOUS AIDER** en vous faisant **CONNAÎTRE** et **EN ADHÉRANT** à notre **COMITÉ DE SOUTIEN** par vos dons. Adressez vos chèques à l'ordre de :

A.P.E.L. CLAIREFONTAINE, Mme Kornhauser,
5, rue Léon Ducatez, ANZIN SAINT AUBIN 62223 St Laurent Blangy

Un certificat de déductibilité fiscale vous sera adressé.

**Venez tous à la GRANDE FÊTE DE DUISANS (près d'Arras)
DIMANCHE 22 JUIN 1986**

— 10 h. 30 : Messe en plein air — 12 h. 30 : Buffet Campagnard
Durant toute la journée : Stands, Jeux, Spectacles...

Ik voel me redelijk goed. Het geblaas van de fabriek afgelopen nacht in mijn hoofd heb ik weggestapt. Even over twaalf uur arriveer ik in Bianche St.Vaast. O hemel, nu ben ik te laat om boodschappen voor het middageten te doen, want de Franse winkels sluiten tussen 12.00 en 14.00 uur.. Dan maar zien of de pastoor hier thuis is...Strategie...eerst de kerk en het kerkplein opzoeken...ziezo...nu vragen aan de mensen ter plekke."Waar woont de pastoor?" Een inwoner loopt een stukje met me mee.. Hij zegt:"Het is twaalf uur geweest.De pastoor is gaan eten."(Met andere woorden:Het eten om twaalf uur 's middags is in Frankrijk heilig en daar mag je als buitenstaander niet aankomen!) Inderdaad, achteraf gezien, had ik beter niet bij deze pastoor "Je n'ai pas le temps." 'J'ai beaucoup de boulevards à faire" kunnen aanbellen en mezelf heel veel verdriet kunnen besparen. Deze man begreep niet waarom ik juist nu aanbelde en waarom ik gekleed ben zoals ik gekleed ben (als wandelaar met wandelkostuum en rugzak). Jammergenoeg kent deze priester het pelgrimsteken van St.Jacob niet. Tijdens dit korte gesprek, waarbij ik alleen mocht uiten:"Je suis un pelerin", voelde ik intuïtief "Deze man zit vast in zijn werk". Al wandelend hoor ik in de volgende dorpen dat het in deze streek gewoon is dat één man vijf parochies = vijf dorpen te bedienen heeft. Meer dan bedeesd ,overweldigd zijnd, "Merci monsieur" kon ik niet zeggen.

Verder stappen richting volgende dorp. Water vragen en een plek om te eten zoeken. Weer niet gelukt te ontvangen wat ik wil ontvangen...Stap...stap...Een winkel... dan maar een wisseltruck toepassen...Wat eten kopen, praatje maken en dan water vragen... Dit keer lukt het me. Met een "Bon voyage", veldfles koud water en een goed diner stap ik de winkel weer uit... En een mooie gras-zit-eet-plek vind ik ook nog.....aan het einde van het dorp...in de zon... Rustpauze en eten..... Achter me dendert de trein van Brussel naar Parijs in zijn bekende aluminium-internationale jasje.

Terwijl ik eet, stappen mensen zwijgend voorbij.. Om 14.00 uur opstappen. Vandaag geen tijd voor siësta als ik om 18.00 uur op mijn bivakadres in Arras wil zijn. Het wordt een middag stappen van dorp naar dorp langs akkers en wegen, over heuvels en dalen, met de kerk telkens als oriëntatie-punt. De adempauzes worden veelvuldiger. Weinig gelegenheid tot babbelprietpraat. Het is alleen de weg vragen, melk kopen en drinken en verder stappen van Bianche St.Vaast naar Plouvain, van Plouvain naar Roeux, van Roeux naar Fampoux, van Fampoux naar Athies (=bergen klimmen), van Athies naar St.Laurent Slangy (ik ruik de geur van de stad al), van St.Laurent Blangy (waar een marktkoopman me ziet en een dag later op de markt me terug herkent) naar Arras, naar de jeugdherberg (met veel vragen kom ik er eindelijk tegen 20.00 uur 's avonds aan). In de jeugdherberg hoef ik niet te vragen:Vous-etes d'ici?Vous etes d'Arras? Want daar kom ik een heel ander internationaal gezelschap van trekkers tegen. Kort duurt de kennismaking. Kort duurt het gesprek. "Dag!" is het afscheid (of niet eens).

Na een klimpartij kom ik bij het bureau van de herbergvader. Bonzen op de deur. O jé, het blijkt dat dit laatste niet past. En weer denkt de goede man dat ik een Engelse ben, dus maar van me afbijten in zijn Frans. "Je suis une hollandaise et je parle le français, monsieur!"(Voor dit laatste heb ik op de tot nu toe afgelegde franse weg al diverse complimenten ontvangen. Ik ben trots dat ik Soeur M.Josiane en haar medezusters als strenge, franssprekende schooljuffrouwen heb gehad.)

In-schrijven,betalen, instructies ontvangen, kamer opzoeken en bivak maken. En dan mijn programma in Arras afwerken, zodat ik zondag,uitgerust, opgerust verder kan trekken richting Amiëns en Parijs.(Weer een étape!)

Elke stad kent zijn bedevaartplaats.... en bidprentjes.

En in vele steden kom ik pamfletten tegen zoals hierbij gevoegd.

Op blz. 13 en 14 ziet U ook "Les joies du directeur". Deze kreeg ik van de directeur van een school voor Hoger Technisch Onderwijs te Kortrijk. De Nederlandse vertaling heeft hij er niet bij gegeven. De tekst geldt in feite voor een ieder die leiding (begeleiding) wilt geven.

Voor de niet-frans-sprekenden mogelijk een goede oefening in het bekwamen in de Franse taal met een woordenboek erbij.

Kent U hem al??? Zie blz. 13 en 14...

L'ECOLE PRIMAIRE CLAIREFONTAINE DE DUISANS (82) à la veille de fermer

UN APPEL AUX PARENTS

"Vous êtes peut-être les parents d'enfants en difficulté ou en échec scolaire. Un seul établissement sous contrat d'association existe en France. L'institution Clairefontaine de Duisans accueille depuis plus de 20 ans des enfants et des jeunes en difficulté, voire en échec scolaire."

L'école va fermer pour des raisons financières

PARENTS, si vous vous sentez concernés par cet appel, vous pouvez **NOUS AIDER** en vous faisant **CONNAÎTRE** et **EN ADHÉRANT** à notre **COMITÉ DE SOUTIEN** par vos dons. Adressez vos chèques à l'ordre de :

A.P.E.L. CLAIREFONTAINE, Mme Kornheuer,
5, rue Léon Ducotz, ANZIN SAINT AUBIN 62223 St Laurent Blangy
Un certificat de recevabilité fiscale vous sera adressé.

Venez tous à la **GRANDE FÊTE DE DUISANS** (près d'Arras)
DIMANCHE 22 JUIN 1986

— 10 h. 30 : Messe en plein air — 12 h. 30 : Buffet Campagnard
Durant toute la journée : Stands, Jeux, Spectacles...

C. ARRAS 0 310 821 271

Les joies du directeur

LES DIRECTEURS SONT DES GENS HEUREUX CAR, CHACUN LE SAIT, UN DIRECTEUR N'A RIEN À FAIRE. RIEN, SAUF, BIEN ENTENDU :

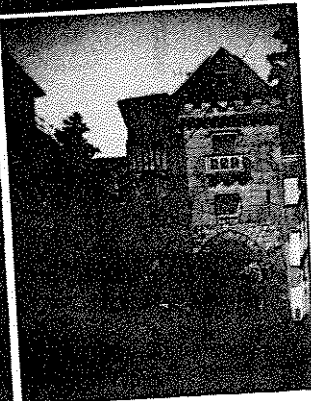
décider de ce qui doit être fait, dire à quelqu'un de le faire, entendre les raisons pour lesquelles ce ne devrait pas être fait, ou en tous cas être fait par quelqu'un d'autre, ou pourquoi ce devrait être fait autrement, rassembler des arguments convaincants et décisifs pour réfuter ces critiques. vérifier ensuite si cela a été fait et découvrir que rien n'a été fait, entendre les excuses de celui qui devrait l'avoir fait et ne l'a pas fait, et réfléchir aux arguments qui réduiront ces excuses à néant.

suivre l'affaire une seconde fois pour voir qu'elle a été faite, mais découvrir qu'elle a été mal faite; expliquer comment elle aurait dû avoir été faite; arriver à la conclusion que, puisqu'elle est faite, autant la laisser telle qu'elle est. se demander alors si le moment n'est pas venu de se débarrasser de l'employé incapable de faire un travail correctement, - puis, réfléchir à ce que l'employé fautif a une femme et sept enfants et qu'aucun autre directeur au monde ne le supporterait un seul jour; et que d'ailleurs celui qui le remplacerait ne vaudrait très probablement pas mieux.

considérer combien plus simple et mieux la chose aurait été faite si, d'emblée, il l'avait faite lui-même; réfléchir tristement que cela lui aurait pris 20 minutes pour la bien faire, alors qu'il vient de perdre deux jours à essayer de savoir pourquoi cela a demandé trois semaines à quelqu'un d'autre pour la mal faire. mais s'apercevoir qu'une pareille idée aurait été profondément démoralisante pour l'ensemble du personnel, car elle aurait été à l'encontre de la conviction solidement ancrée chez les employés, - à savoir qu'un directeur n'a réellement rien à faire.

LUZARCHES

In Arras, in de jeugdherberg, op 14 juni om 19.00 uur, krijgt Marijke tijd en rust om over haar Belgische trekervaringen ("In het kort", maar nog zeker 20 dubbele multiblaadjes geschreven!) te vertellen. Van $\pm$ 9 mei tot $\pm$ 11 juni '86. Vanwege de late komst van haar brief, die tot hier integraal is overgetypt, en het feit dat ik overmorgen op vakantie ga, heb ik besloten hier de reisbrief te onderbreken en verder te gaan met het slot van haar brief: het laatste nieuws. Tevens wil ik aangeven hoe de route verder verloopt (+ postadressen) totdat ik weer teruggekeerd ben van vakantie. Dat is 4 augustus 1986. Met excuses voor deze ingreep. Na de vakantie zal ik het ontbrekende Belgische deel ter completering toezenden bij de derde reisbrief, die rond half augustus hier verwacht wordt.

* In vogelvlucht nog de volgende zinnen:

Dinsdag 17 juni 1986 14.00 uur in St. Gratien in Picardië. Nog ongeveer 14 kilometers stappen en dan ben ik in het centrum van Amiens. Ik zit tegen de muur van een oud kapelletje, waarin een paar engelen de wacht houden voor een lege troon. Het is warm. Er staat een dunne bries. De radio heeft voor vanmiddag onweer voorspeld. Als ik om me heen kijk, zie ik gele en groene natuurgolven vol gezondheid met hier en daar een huis, een dorp.

Ik stap nu van dorp tot dorp, van kerk tot kerk, van kerktoren tot kerktoren. Vandaag en gisteren heb ik gemerkt dat het niet meer zo vanzelfsprekend is, dat elk dorp een levensmiddelenwinkel heeft. Dit betekent alert zijn met inkopen doen en telkens vragen in welk dorp een winkel is. Want eten blijft belangrijk.

"Il faut manger."

U bent benieuwd waar ik afgelopen nacht mijn bivak opgeslagen heb? Welnu, in de tuin van het burgemeestershuis in Harponville....

Oei, ik val in slaap... Even stoppen met schrijven... Siësta.... wakker worden met een onbestemd gevoel... Het weer slaat om... De vogels kondigen de regen aan... verder stappen... Hopelijk vind ik zo meteen een plek om verder te schrijven..

Amiens, 18 juni, 13.00 uur, op het plein voor de kathedraal:

Gisteren ben ik van Harponville, waar midden tussen de akkers een heel oud kruis Croix St. Jacques staat. Volgens zeggen van de burgemeester moeten de pelgrims al eeuwenlang door dit dorp langs dit kruis zijn gegaan. Verder via Contay (Er is alleen een kerk, école, mairie en een café.) en St. Gratien naar de gemeentelijke camping van Amiens gestapt. Met mijn jeugdherbergkaart in de hand heb ik hier tot nu toe geen problemen gehad. Hopelijk staat mijn tent vanavond nog op de camping, als ik daar terugkom, met mooi uitzicht op de kathedraal!

Gisteravond was ik moe... strijd met mezelf "Wat zal ik doen?" Brief afschrijven of vroeg naar bed gaan, zodat ik morgen weer fit ben om te stappen en te verhalen over mijn stappen? Ik heb het moeilijk met mezelf.... niemand kan ik aanspreken op deze camping voor advies. Ik besluit vroeg te gaan slapen, want de uren vóór klokslag middernacht tellen voor mij dubbel.

Ik wil nog een en ander schrijven over het traject Gent-Brugge-Kortrijk-Doornik.

Ik wil nog even de sfeer proeven van de kathedraal van Amiens, een prachtige gotische kathedraal, waarbij de St. Janskathedraal, in vergelijking, nog maar een klein kind is. (Excuses, Jan, voor dit woordgebruik!)

Ik wil nog wat zeggen over mijn wel en wee en dat van mijn uitrusting op dit moment. Want vanmorgen vond ik bij de Poste Restante-post een tentreparatie-pakketje van mijnheer Tatteljee plus er nog wat Hollands bij. En dit doet me deugd. En in Amiens hoor ik door mannen zeggen; "Bon Courage, Bonne Route!" Daar groei ik van!

Wat mijn technische, fysieke en mentale uitrusting nu betreft:

- Mijnheer Tatteljee heb ik gerapporteerd over mijn tent, die wat meer onderhoud nodig heeft dan in maart 1986 was voorzien. Mijnheer Tatteljee zou geen Tatteljee heten als er geen goede service zou zijn. De service is prima! Ik kan vanavond mijn tent een onderhoudsbeurt geven! En in gedachte ook nog van een stukje Hollands produkt genieten! Binnenkort krijgt Mijnheer Tatteljee weer een rapportage over de gedragingen van zijn kind.
- Mijn rugzak zit nu goed, dankzij andere gespen. Het is nu iedere keer kijken hoeveel materiaal kan er in, hoeveel kilo neem ik maximaal mee, moet ik er nog iets uitgooien en bij iemand achter laten?

- Mijn knickerbocker heb ik in Schoten gerepareerd. Ik hoop dat hij het minstens tot Parijs en liefst nog langer houdt.
- Mijn zelfgebreide muts ben ik jammergenoeg verloren. Daarvoor in de plaats heb ik in Gent een goedkoop zonnehoejde gekocht.
- Met mijn paraplu gaat het nu beter. Bij het beklimmen van heuvels kan ik deze steun niet missen! (N.B. Veel narigheid mee gehad in Doel-Antwerpen, Mieke)
- Mijn bodywarmer bevalt prima bij fris weer. Als het warm is, doe ik hem in een plastic zak en draag hem in mijn linkerhand. Deze zakkenjas kan ik niet missen!
- Een trui voor koude nachten (en dagen) blijft onmisbaar.
- Mijn benzinevergasser doet het nu goed. Als het warm weer is en er zit teveel benzine in de tank, dan gaat hij lekken. (een chemische reactie!?)
- Tot nu toe mag ik weinig klagen over blaren op mijn voeten. Af en toe een op mijn hiel of mijn kleine teen. Het is een kwestie van -regelmatig masseren, -mosterdolie, eucaliptusolie, regelmatig schone kousen en ondersokken aantrekken.
- Af en toe ben ik moe. Dan is het een kwestie van uitblazen en opnieuw ademhalen (en af en toe uithuilen).
- Aan slapen in de tent op een harde mat: Ik wen hier heel langzaam aan. De gras-omgeving speelt een belangrijke rol. Op hoog gras slaap ik beter dan op kort gras.
- Aan het dragen van de rugzak ben ik nu gewend. Het aan en af doen gaat vrij snel. Mensen zijn geneigd me daarbij te helpen, wat in feite niet nodig is.
- Lucie, bedankt voor je tip: Neem komkommers in plaats van sinaasappelen als dorstlesser. Je kent de uitspraak: "Heksen weten het altijd beter!" Op mijn handen heb ik nu geen blaren meer.
- Ik ben nog op zoek naar Dr. Vogel kalktabletten. Tot nu toe heb ik ze onderweg niet gevonden. Mijn voorraad is op. Ik kan ze niet missen wegens brekende nagels. (Op dit moment heb ik een vervangend middel, wat niet geheel bevalt.) Ik hoop dat er hulptroepen zijn die me onderweg de weg wijzen naar Dr. Vogel...

Wat mijn mentale uitrusting betreft:

- Vol goede moed ga ik verder.
- Ik ben alleen bang op het moment dat mannen me zogenaamde "autostop" willen geven. De remedie die ik daarvoor heb gevonden is: schelden in het Nederlands en "Nee" zeggen!
- Door het platteland alleen trekken geeft me gemoedsrust. Onderweg krijg ik weer ideeën, waarop ik nu verder ga wandelen....

Ik stop nu echt.

Mijn papier is op.

Graag verneem ik van U het nodige wel en wee. Want in mijn hart blijf ik met U in Nederland en België verbonden.

Ik wil U vragen vanaf nu geen brieven meer naar Parijs te sturen maar naar het volgende post-adres en halteplaats:

 Marijke P.J.Schoone
 chez Frère Gilbert Larssonneur
 Supérieur Général des Missionnaires de St. Thérèse
 Abbaye de Bassac
 16120 Châteauneuf sur Charente, FRANCE.

Verder, wilt U geen geld meer sturen onderweg. Ik zie liever dat - als U dat graag wilt - dat U het geld naar Mieke stuurt voor postzegels óf dat U de Stichting 'Op Stap' wilt gedenken.

Ik wens U een goede vakantie, ook al blijft U thuis in Nederland, met veel zon ...en af en toe een regenbui!

Groeten en tot schrijven,

Marijke,
 op weg naar Santiago de Compostela.

P.S. Waarschijnlijk zal ik de volgende reisbrief vanuit de Abbaye de Bassac en/of op weg naar Bordeaux schrijven.

Dan zal het half augustus zijn en dan is een ieder mogelijk opgefrist, terug van vakantie. Tot dan!

En nu alle brieven die ik heb gekregen beantwoorden.....en broeden op ideeën en.....stappen!

M.S.

* Beste Lezers/Lezeressen,
Het laatste nieuws van Marijke:

26 juni te Ecouen: Afgelopen nacht heb ik in de tuin van de pastorie in Luzarches, in mijn tent geslapen. Door de pastoor en de familie die bij hem in woont, ben ik gastvrij als een pelgrim te voet onthaald! En vanmorgen bij mijn vertrek kreeg ik (net als bij Pater Norbertus in Abdij Mariënkroonen en bij Pater Willy in de St.Andries-Abdij) de vaderlijke zegen. Zo iets doet me wel wat. En als herinnering kreeg ik drie ansichtkaarten van Luzarches mee, waarvan ik er een hierbij stuur met de vraag: Kan deze kaart nog in de tweede reisbrief verwerkt worden als laatste aktualiteit? Zo ja, zou je deze kaart als afsluiting van deze tweede reisbrief willen gebruiken?

Nu dat ging nog net. Gisteren (4 juli) ontvangen en vanavond (5 juli) in de brief! ^(b12.13/14)

Verder: Vanavond hoop ik in St.Dennis, in de kathedraal te arriveren, waar veel Franse St.Jacobs-pelgrims hun voet- of fietstocht (of te paard) beginnen.

Morgen (27 juni) hoop ik in Parijs te arriveren. Ik denk er zeven nachten te blijven, om op adem te komen, om te sleutelen aan mijn uitrusting en om een beetje van Parijs te proeven. En dan stap ik weer verder.....naar Chartres....Chateaudun...Orl Het is hier warm tot zeer warm vandaag. Bij jullie in Nederland ook? Voor mij betekent het traag en met veel geduld doorstappen, veel rustpauzes, tussen 12.00 en 15.00 uur siësta en zorgen dat ik voor 21.00 uur een bivak heb.

Overigens het Franse levensritme zou mij prima bevallen, denk ik.

Tot zover het "Laatste Nieuws" van Marijke. Ik ga op vakantie en ben + 3 augustus weer terug op vaderlandse bodem. Daarom geef ik voor liefhebbers nog even de te volgen route door, opdat U weet waar Marijke zich ongeveer bevindt in die tijd.

- 9 juli: Chartres (kathedraal)
  - 10 juli: Chartres (rustdag)
  - 11 juli: Chartres-Concanchez-Vovelle-Pezy-Villeneuve St.Nicolas-Voves
  - 12 juli: Voves-Volleau-Sancheville-Villiers St.Orien.
  - 13 juli: Villiers St.Orien-Ionie-Valainville-Arsonville-Chateaudun.
  - 14 juli: Chateaudun-Ozoir le Breuil
  - 15 juli: Ozoir de Breuil-Villaniblain-Pressailles-Epieds en Beauce-Champs.
  - 16 juli: naar l'Ermitage ($\frac{1}{2}$ rustdag)
  - 17 juli: naar Orleans (18 juli rustdag)
  - 19 juli: naar Clery St.André en 20 juli langs de Loire verder naar Beaugency.
  - 21 juli; naar Nouan sur Loire en 22 juli naar Chambord.
  - 23 juli: naar Blois (24 juli rustdag) en 25 juli naar Chaumont sur Loire.
  - 26 juli: naar Amboise en 27 juli naar Chenonceaux en 28 juli naar Chandon sur Loire.
  - 29 juli: naar Montlouis en vervolgens 30 juli naar Tours, alwaar 31 juli gerust wordt
- 1 augustus gaat het dan richting Montbazou, 2 augustus richting Comacré en tenslotte 3 augustus naar Balesmes. Op 4 augustus kunt U mij weer bellen!
- GAARNE alle post nu richting CHATEAUNEUF SUR CHARENTE (zie adres hiervoor vermeld.)

MIEKE W. J. van BEURDEN
Herenstraat 3A
2291 BB WATERINGEN Z-H

01742-4506 na 3 augustus!

Prettige vakantie en tot schrijfs!

MIEKE

Wateringen, 5 juli 1986. *Mieke*

Dieu de qui se détourner c'est tomber
vers qui se tourner c'est revivre
en qui habiter c'est vivre

Dieu que nul ne perd s'il n'est trompé
que nul ne cherche s'il n'est appelé
que nul ne trouve s'il n'est purifié

Dieu dont l'abandon équivaut à périr
dont la quête équivaut à aimer
dont la vue équivaut à posséder

Dieu à qui la foi nous éveille
vers qui l'espérance nous dresse
à qui la charité nous unit

Dieu qui nous fortifie
Dieu qui nous introduit à la vérité tout entière

Dieu qui nous ramène sur la route
Dieu qui nous conduit jusqu'à la porte
Dieu qui fait qu'elle s'ouvre à ceux qui frappent
Dieu qui nous donne le pain de vie
Dieu grâce à qui nous avons soif de ce breuvage qui
une fois bu étanche la soif à jamais

Dieu qui nous purifie et nous prépare aux divines récompenses,
Viens à mon aide et sois-moi favorable.

St. Augustin

september 1986.

INSPIRATIE.....

*Deze tekst heb ik in l'Eglise St.Gervais
in het 5e Arrondissement, aan de oever
van de Seine, gevonden als thema voor
dit traject van mijn pelgrimstocht.

*Ds. Martin Luther King kwam ik via Lucie op mijn weg tegen met zijn uitspraak:
"Er is ons niet beloofd dat de reis gemakkelijk en moeiteloos zou zijn, maar er is
ons een veilige thuiskomst in het Vaderhuis beloofd."

* L'Abbé in Nantieu en Vallée (een oude pelgrimshalteplaats in la Diocèse d'Angoulême)
schreef in de haast van het moment in mijn wandelboekje op 22 augustus 1986:
" Sur la Route de Saint Jacques
Que Dieu vous garde et partout ailleurs."

*Via Mieke kreeg ik van de hoogleraar in Delft, in 1949 bij San Yago op bezoek
geweest, cadeau: "De wensen. Ook voor een pelgrim geldt: Caminauté no hay camino,
que lace camino al andar.(Machado).
("Wandelaar, er is geen weg. De weg ontstaat terwijl je loopt.").....
Een Me-Mo-gedachte!

*In l'Abbaye de Bassac hoor ik Soeur Elise en haar gasten zeggen: "Il faut le faire,
Ah, mais vous n'êtes pas encore rendu!Bon courage!"

*Mijn gastheren en gastvrouwen in Frankrijk volgen onbewust de traditie, als ik van
hen afscheid neem: "Bonne route! Et...priez pour nous à Saint Jacques de Compostelles!"

*****

HET LAATSTE NIEUWS:

Maandag 22 september 1986 is Marijke bij Roncevalles de Frans-Spaanse grens
gepasseerd!!

Vanwege allerlei interne problemen en de enorme hoeveelheid tekst voor deze
derde reisbrief is deze brief wat aan de late kant. Echter, ik houd U op de
hoogte van het laatste nieuws via mijn telefoonnummer 01742 - 4586.

Zodra Marijke Compostella bereikt heeft, laat ik U dat meteen weten per brief!

***** MIEKE*****

Bordeaux, 8 september 1986.

Marijke P.J.Schoone,

Op weg naar Santiago de Compostela.

Monastere de Visitation, tralies voor mijn tijdelijk verblijf. Ik voel het als een penitentie, afgesloten de zijn van de natuur, de bomen, de vogels, de hagedissen, de herfstbomen. Buiten de kloosterpoort raast het stadsverkeer als een dodeman voorbij..... Mijn verlangen naar ademhalende stilte is groot. Mijn hart zegt: Schrijf, en haal diep adem. Schrijf naar je vrienden en familieleden in België en Nederland... En buiten in de flitsen van de onweer roept de uil.....

Beste Mensen,

In mijn vorige brief kon ik U een goede vakantie wensen... Het werd druk op de weg...op de campings...op de plaatsen waar gedacht wordt dat in deze periode veel toeristen zijn....

De tijd gaat voorbij...De vakantie gaat voorbij.... En ik veronderstel dat U een goede en gezonde vakantie hebt gehad...in rust, in vrede en met zo nu en dan een stilte-pauze....

Van enkelen van U heb ik vakantie verhalen onderweg mogen ontvangen. Ik heb ze met veel plezier gelezen...Samen op weg, onderweg zijn....

En nu..., de maand september is alweer een aantal dagen oud, roept het (betaalde) werk U weer ter plekke. Het dagelijks geordende leven is weer in gang gezet.

De scholen zijn weer begonnen. In Frankrijk was dat op 3 september...La Rentrée... Boeken en schoolschriften kopen, nieuwe schoolkleding...

In Bordeaux vandaag hebben de moeders hun kinderen naar school gebracht en gehaald.

De kantoorfiles zijn er weer als vanouds...De fabrieken draaien op volle kracht.

De campings stromen weer leeg...De caravans en tenten worden opgeborgen...op een enkele uitzondering na... Op de prikborden staat al aangekondigd "Le camping sera fermé le 30 septembre à 12 heures".... En ik stap verder richting....Compostela!

Het kan zijn dat ik al verder gestapt ben door Les Landes en de Pyreneeën als U deze reisbrief ontvangt. Deze brief, beste mensen, is anders dan de vorige brief. Niet alle ervaringen onderweg, op weg, in Frankrijk kan ik in 10 bladzijden opschrijven en beschrijven. Daarvoor heb ik een boekwerk nodig...en ik hoor Mieke al mopperen: "Veel te lang, Marijke!" (N.B. Dat doet ze ook!!!)

Het is een lange brief geworden. Mogelijk ben ik hier en daar in herhaling getreden. Zie dit als een werk van de fotograaf, die telkens dezelfde opname maakt, maar met een andere lens, een andere belichtingstijd, een andere camera..om het juist gewenste effect te krijgen en het mooiste plaatje.....

Deze brief, beste mensen, is anders dan de vorige brief. Niet te vergelijken!

Elke ervaring, elke stap is anders, is uniek....Elk mens is uniek en volgt zijn eigen levensloop....Deze brief is anders, want ik verander in persoon, in gestalte, innerlijk en uiterlijk, met elke stap die ik zet op mijn weg. Ik herzie veelvuldig beslissingen om mijn weg te kiezen, op grond van nieuwe informatie en oude indrukken. Nieuwe ritmes in mijn stappen.

Deze brief is anders, beste mensen...Om tijd en actualiteit te winnen heb ik deze brief in delen geschreven en verzonden. Vanuit mijn geheugen heb ik getracht aan te haken op vorige brieven en wat er bij/in U leeft...Het is een strevend pogen.....

Het is een lange brief. Zodra ik mijn pen pak, blijven mijn vingers schrijven, heel eigenwijs. En ik zal vermoedelijk lange brieven blijven schrijven. Ik heb zoveel te vertellen..en toch moet het in een paar woorden.....binnen het gewicht.... binnen de ruimte van dit vel papier....

Deze brief is anders...Lezers zijn wegestapt...Nieuwe lezers en luisteraars zijn erbij gekomen...Welkom en voor de spelregels van reisbrief-lezer-zijn even bij Mieke in Wateringen melden. En soms zal mijn schrijvende en beschrijvende onbevangenheid een mogelijke steen des aanstoots zijn....En net als Cécile doet (even boos zijn), vraag ik U te reageren...dit bevordert de gezondheid. Uw gezondheid, mijn gezond-zijn....O.K.?

Nog even de plannen omtrent de volgende reisbrieven:

- * De vierde reisbrief zal ik schrijven tussen Léon en Santiago de Compostela met Spaanse (dag-)ervaringen. Qua vorm zal deze brief wéér anders zijn, denk ik.. Tja, het Spaanse temperament...
- * De vijfde reisbrief zal ik in Santiago de Compostela zelf schrijven, met hierin de plannen voor mijn toekomst...in België.... (N.B. Aankomst aldaar is gepland op 1 november 1986.)
- * Op de dag van aankomst in Santiago zal ik een telegram naar Mieke sturen, zodat U volgens de spelregels zich kan informeren.... De tijd van het nieuwe jaar komt dan al rap dichterbij....

En nu, beste luisteraar, zit U op Uw stoel, of ligt U op Uw bed met een paar goede kussens onder het hoofd en in de rug? Bent U echt ontspannen? Staat de koffie en de fruitsap als dorstlesser naast U op de tafel of het nachtkastje klaar? Heeft U echt de tijd genomen om deze brief te lezen? Nee, leg hem dan weer weg tot de tijd daar is...Heeft U de landkaart van Frankrijk voor U? Snel pakken...gaan zitten en dan haal diep adem...nog eens:haal diep adem...beste luisteraar...de Franse reisbrief in delen gaat beginnen....

Ik wens U veel genoeg en veel sterkte....en vanuit Bordeaux-de havenstad aan de Gironde- groet ik U,

tot schrijvens,

Marijke,

nog steeds vol goede wil en moed op weg naar....

Deel I: brievenoverzicht:

Ontvangen: Bericht dat Maria uit Barendrecht, ongerust, op 5 september naar de Monastère Visitation heeft gebeld. Soms heb ik wel honderd moeders die voor me zorgen....Als zoveel keren het geval was...we hebben aan elkaar al stappend gedacht afgelopen dagen. Intuïtie...En tot schrijvens.

- * Een felicitatiekaart van Jan met de Glimlach. Met deze kaart voor me op mijn tijdelijke schrijftafel, een gebakje in mijn hand, wetend dat Jan een trappist voor zich heeft, kan ik lachend met humor zeggen: Gezondheid, nog vele jaren... en ik wil heel oud worden, genietend van het leven...Tot schrijvens, Jan! en de groeten aan Eric...en de gehele Turnhoutse sociëteit....
- * Van de Haagse SanYago-pelgrim en Eega...Wat een heerlijke lange brief mét.... Ik heb het gevoel nu dat ik in de Haagse Spuistraat voor De Italiaan van Den Haag sta en getrakteerd word op echt ijs met heel veel slagroom...net als vroeger...
- * Een lieve brief met moederlijke bezorgdheid van Tante Miep op het Noordereiland met een poot van poes Pippi.
- * Het afgesproken pakket van Pia, waar ik blij mee ben, met daarbij twee brieven van de heren van het ministerie. Eerst stappen, de brieven die al enige tijd in mijn rugzak zitten beantwoorden..en dan.. mijn bericht naar deze heren sturen, zonder spijtbetuiging...Een onafgemaakte zaak toch afmaken... al kost het tijd en moeite...

Verzonden:Drie delen van de derde reisbrief naar Mieke.

- * Een zakelijke brief naar Den Haag vanuit Bordeaux als antwoord op.....

Route : Van de kathedraal in Amiëns, via La Rue Saint Jacques, door de hittegolf langs La Loire en de Cher, op de weg van Jeanne d'Arc en de Franse kastelen met een ziekte-pauze in la Touraine, naar Saint Martin, Saint Hilaire, Sainte Radegonde, Saint Benoit, les amis en amour van Sainte Thérèse, en la Porte de la Grosse Cloche.

In mijn mond nog de smaak van een goede wijn, vele soorten kaas, le pain complet, perziken, kalktabletten, müsli, yoghurt en melk en de stilte van een moment in een abdij.

In mijn neus nog de reuk van de tarwe-oogst, het kurkdroge gras, de korenbloemen, rozen, stadsbenzine en smeltend asfalt....

In mijn oren nog het horen ruisen van La Loire, Le Cher, Le Creuse, Le Bievre, La Vienne, La Charente; fluiten van de vogels, roepen van de kraaien van de dood, dieren en razen van menselijk verkeer in blik met trillingen in mijn lijf.

Voor mijn ogen het zien fladderen van vlinders en springen van sprinkhanen, opkomen van lente, opbloeien van zomer, vallen van bladeren en rijpen van de wijn-druiven als herfst-konde...

In mijn lijf het gevoel van een voortdurend veranderend levensritme van stappen in het Franse land met zijn diverse streken, volken en (bijna verdwenen) talen..en.. het opborrelen van...??

Op de achtergrond l'Esprit de Jacques, die het Mieke, de familie in Den Haag, de vrienden en bekenden in Nederland en België en de onbekenden in Frankrijk en Spanje een thuisfront, een team vormen op weg naar.....

En het avontuur in het hier en nu gaat voort.....Le Bon Dieu est avec moi.

Bij aankomst in de Abbaye de Bassac- op 25 augustus 1986- heb ik via Frère Gilbert een aantal brieven ontvangen én een pakket uit Den Haag met nieuwe kleren.

Een verrassing. Een verrukking. En mijn rugzak is weer zwaarder geworden...

Ook in Parijs en Chartres (poste restante) ontving ik een aantal brieven evenals elders van het thuisfront.

Tijdens mijn eerste avond op mijn meest recente halteplaats vernam ik dat de allereerste brief, ontvangen in Bassac, helaas verloren is gegaan. Erg vervelend.

Deze brief moet reeds eind juni-begin juli verzonden zijn naar de streek van de Cognac. VRAAG:Wie was zo snel??

Om na te gaan wiens brief verloren is gegaan (en dit kan ook met Poste Restante-brieven gebeurd zijn) wil ik alle brieven nu opsommen. Dan bent U gerust. Dan ben ik gerust. Dan is Mieke gerust. En graag verneem ik wiens brief verloren is gegaan. Bovendien wil ik, zodra deze reisbrief verzonden is, alle briefschrijvers een persoonlijke brief schrijven (voor zover ik dit nog niet gedaan heb.) Sommige zaken en ervaringen zijn intiemer dan andere...en vragen dan om een andere benadering. Het kan even duren. Heb geduld. Ik kom echt!

De ontvangen brieven zijn afkomstig van:

1. Cor en Mariëlle uit Den Haag zonden me een foto van zoon Frederik in de zon met een wijs woord van zijn vader erbij.

Beste Cor, van Jos uit Nieuwegein heb ik nog niets vernomen. Klopt dit?

2. Tini en Henk van de biljartclub: als biljarters onder elkaar...uithuilen en opnieuw beginnen, dan komt er een carambole!(En een glimlach van trots!)

De verjaardagskaart blijft voor mij een fijne verrassing! En groeten aan de dames van de club Toi, toi in de competitie!

3. Lucie uit Den Haag. Tja, soms ben ik sneller met stappen dan met wachten op de post en beantwoorden van je brieven. Oei, ik heb achterstand. Kloppen de steden: Brugge (met antwoord in Beauvais), Chartres, Orleans, Abbaye de Bassac?

4. Eva, Lucie's dochter in Amsterdam. Hiep, hoi, gefeliciteerd voor haar doctoraal-examen! Eva is nu doctorandus in de letteren (dramaturgie?) Hoever is beste Liesbeth met haar scriptiesores gevorderd?

O ja, even reclame maken voor een vrouw: Eva zoekt werk. Ze beheerst haar Engels goed en weet veel van literatuur met een hoofdletter, en is een fervent kampeerster. Wie wil haar helpen? (Mag wel, hè, Eva?)

5. Mich en Griet in België. Het doet me deugd dat Karin geslaagd is voor haar examens (ook bij Johan). En nu een aantal stappen verder naar het Licentiaat Psychologie! Kapper Geert gefeliciteerd! Wanneer mag ik een afspraak maken in je kapsalon? Mich en Griet, ge hoort nog van me!

6. Cecile en Geoffrey in Mokum: Beste mensen. Weet je nog in de goede oude tijd in Mokum zong Ramses Shaffy "We zullen doorgaan! We zullen doorgaan!"

En dit is nog steeds zo!

7. Guido, mijn medepelgrim uit het West-Vlaamse land: gefeliciteerd dat ge al op 13 augustus 1986 in Santiago de Compostela gearriveerd bent! We zien elkaar nog komend jaar.... (Ik heb Guido in Kortrijk op weg naar....gesproken.)
8. De lieve, beste mensen uit Oegstgeest, die ik voor het laatst in de Amsterdamse Linneausstraat + 9 jaar geleden heb gezien: een klein woordje op een dun velletje postpapier uit Nepal doet deugd. Echt waar! En, ach, ik kan me levendig indenken dat mensen soms schrijvensmoe (of leesmoe) zijn...
9. Karin van de schermclub: Ik heb genoten van je vakantieverhaal met de hond. Ik ben bang dat ik Roc Amadour als bedevaartsplaats voorbij zal gaan. En nog steeds ben ik allergisch voor de honden in Frankrijk: Les Chiens Merchants. Voor de rest...zie deze brief verderop.
10. Maria uit Den Haag. Blijft voor mij Maria uit Den Haag, bezorgd als altijd! Beste Maria, de nieuwste tube crème heb ik bij monsieur Nivea in Poitiers gekocht. En Theo van de schermclub....een simpele groet, een knipoog op een aerogramme betekent heel veel, en voor de rest....zie verder in deze brief.
11. Nicht Riet en haar echtgenoot Ton in Rijswijk: Bedankt voor de verjaardagsfeliciteatie!
12. Jan met de Glimlach, met poststempel Utrecht...De weg gaat verder...inderdaad.. Ik, jij en een ieder...heeft een lange weg voor zich...en soms kruisen de wegen elkaar...in Den Bosch...of elders?
13. Mieke, natuurlijk! en de overige leden van het thuisfront in Den Haag sturen regelmatig brieven Poste Restante.
14. Fred Bever in Poitiers.

De volgende mensen heb ik een antwoord gestuurd:

- Maria en Jan uit Barendrecht, naar jullie zomerhuis in Zeeland.
- De Haagse pelgrim, die is geweest, Ad en zijn lieve echtgenote.
- Hans de 'Haagse' wandelaar uit Uitgeest.
- Lucie uit Den Haag.
- Alie en de vrouwen van de leeskring "Feministische theologie".
- Jan met de glimlach.

*Ik veronderstel dat deze brieven goed zijn angekommen.

*Voor de mensen die de communicatie willen blijven bevorderen heb ik 't volgende Poste Restante-adres:

Marijke P.J.Schoone, La Perigrina a San Yago
Poste Restante/Lista de Correos
Officina de Correos
Plaza de la Cathedrale
Léon, Espana .

In Léon arriveer ik +_ 14 oktober 1986 en vertrek er +_ 16 oktober 1986.

(Voor verdere plaatsen/postadressen kunt U Mieke bellen; zij heeft de totale route).

*Komende winter/voorjaar bij terugkomst te voet, zal ik weer de Abbaye de Bassac in La Charente op hetzelfde postadres passeren. Het is me daar goed befallen.

- *Mededelingen:
1. Belangstellenden voor de foto's, die op 23 maart 1986 in de Sneeuwklorkjesstraat zijn gemaakt, kunnen het beste contact opnemen met Victor S.H.Schoone, Postbus 282, Capelle a/d IJssel of met dhr. Schoone, Nicolaïstraat 46 te Den Haag. (070-457739).
  2. Bij terugkomst van Marijke zal ze een aantal spreekbeurten over haar reis willen houden, afhankelijk van tijd, plaats en geld. Intussen worden er hier en daar in België + Nederland spreekbeurten gehouden deze winter. De ongeduldigen onder jullie kunnen zich melden bij dhr. Schoone, wederom Nicolaïstraat 46.

Vervolg vanuit.....

Zaterdag, 30 augustus 1986, op weg van Brassac in La Charente naar Cressac in La Charente Maritime....

Weer een aantal stappen verder dan de Abbaye van Brassac. Wisselvallig weer met veel zon (warm weer) en dan weer dreigende regenwolken. Redelijk goed wandelweer. 's Nachts wordt het kouder en dan is het slapen met een trui aan.

Deel II: vragen van luisteraars:

Dit deel van de reisbrief gaat over het beantwoorden van vragen van luisteraars thuis en onderweg, op weg naar.....

Vandaag heb ik besloten niet via Chalais (waar een mooi kasteel moet staan) naar Cressac te stappen, maar via het dorp St.Vallier aan de route departementale no.191 in La Charente. Cressac ligt in het departement La Charente Maritime. Dat betekent dat ik zo meteen weer een grens zal overschrijden.

Het is nu ongeveer 13.00 uur. Ongeveer... want mijn horloge is op de camping municipale in Chenonceaux gevallen en bleek in Tours en Poitiers moeilijk te repareren te zijn. Dus nu maar telkens naar de zon en zijn stand en op de klok van de klokke-torens kijken. Een oefening in het zien van de signalen van de natuur... Even nog een situatieschets:.....Ik zit in de schaduw van bomen aan de kant van de weg. Veel stukken land zijn vanwege de slechte grondgesteldheid bebost. Mijn karretje (als fouragewagen mezelf in Tours aangeschaft) en mijn rugzak staan voor mij. Mijn was droogt ondertussen in de zon. Voor me een hek rondom een weiland op een hoger niveau. (in ieder geval bóven A.N.P.) Rechts zie ik een boerderij met dakpannen alsof het uit de Romeinse tijd afkomstig is. Soms denk ik nu in Italië in plaats van in Frankrijk te zijn. De schoorsteen rookt. De winter wordt door de kippen in de verte al aangekondigd. Een traktor ronkt. De elektriciteitspalen, als palfreniers in het gelid, leveren de stroom aan...Krekels tjilpen.... Rust...

Rust ook om de vragen van luisteraars te beantwoorden. Veel vragen heb ik gekregen vanuit Nederland en in Frankrijk.

Ik begin eerst met de Franse stereotype cliché-vragen en dan rolt mijn pen vanzelf verder naar de andere vragen. En ik veronderstel dat ze aan het eind van dit deel van de reisbrief allemaal beantwoord door mij zijn.

Tja, ik denk dat er werk aan de winkel zal blijven, want de mens is en blijft een nieuwsgierig wezen.

De Franse vragen en mijn antwoord:

* F: Vous irez loin comme ça?(En soms wordt er naar mijn rugzak geduid.)

M: Oui, très loin, à pieds.

F: à pieds?

M: Oui, à pieds à Saint Jacques de Compostelles. Savez-vous où cela est?

Dan vragende, knipperende ogen ....Ik word nagekeken met een blik van

"Ce n'est pas vrais!".. En dan hoor ik ze roepen:"Bonne Route...Bonne courage..

Eh bien,disdoue, vous êtes courageuse!"

Nog een cliché:

"D'ou venez vous? Vous êtes Française, Anglaise?"en dan soms als ik er schoon genoeg van heb om uit te leggen dat ik Nederlandse ben en dat La Hollande een deel van Pays Bas is, zeg ik: "De très loin! Plus nord que le departement du Nord!"

Nog een cliché:

Vous êtes mariés? Non? Vous êtes religieuse? Non? Vous êtes celibataire?....

Ah oui,,ça se voit!"

Nog een cliché:

Bonjour monsieur, que desirez-vous? Ik zet mijn hoed af...

Oh, excusez-moi..c'est madame..oui, maintenant je le vous.....

Nog een cliché:

Vous n'avez pas peur?Toute seule? En dan ik: "Non, le bon Dieu est avec moi.

Je n'ai que peur pour les hommes qui m'offrent un autostop..." Dan tegenover me,

klaart de zon op: "Autostop...ah..ça..il ne faut pas le faire..Vous avez raison..

On ne sait jamais..."

En dan nu de vragen van de luisteraars in Nederland en België:

* Een vraag van de Haagse wandelaar:

"Marijke, heb je weleens last van ochtendziekte?"

Ja, natuurlijk, beste wandelaar. Af en toe heb ik best moeite om uit mijn bed te komen. Zeker als ik de vorige dag 25 tot 30 km. heb gestapt en er nog moe van ben... En als ik later dan 9.00 uur vertrek, zit veelal alles me tegen die dag...

* Een vraag van een bezorgde moeder:

"Marijke, kan je je aardig redden in het Frans? Moet je ook de Franse dialecten spreken om je verstaanbaar te maken? Ken je Spaans?"

Dan is mijn reactie: Ik kan me redden in het Frans. Af en toe heb ik onderweg hele diskussies in het Frans over het weer, de politiek, mijn ervaringen.. De woorden komen vanzelf uit mijn mond. Af en toe een fout maken is niet erg.

De Franse dialecten zijn zo goed als verdwenen..helaas... Dialekt hoef ik niet te leren, want alle Fransen spreken nu Algemeen Beschaafd Frans. Wat het Spaans betreft..Ik kan in het Spaans in ieder geval een brood kopen en dat is zeer voor-naam. Mijn zus zal, naar ik hoop, naar Bordeaux een Spaans-Nederlands woordenboek sturen. Anders is het met handen en voeten spreken. En in de gote steden, zo heb ik van de Haagse pelgrim begrepen, kan ik me met mijn kennis van het Frans redden. En in supermarkten hoef ik niet te spreken, alleen pakken wat ik nodig heb, hoofd koel houden bij het afrekenen en betalen... en verder stappen..en ik hoef geen honger te lijden...

* "Marijke heb je weleens van de "never come back line" gehoord?

Nee, nooit? Dat is..maak je eigen reis naar je eigen inzicht (met het budget wat je beschikbaar hebt) en laat een ieder praten!

Mijn reactie:van de "never come back line" heb ik nooit gehoord tot nu toe! Ik heb hem onderweg nu wel ervaren.. Voordat ik op reis ging gaven een aantal mensen me raad:"Parijs is een mooie stad.Je hebt gelijk dat je er heen gaat!"

"Je moet de kastelen van de Loire bezocht hebben..."

"Je moet Chenonceaux gaan zien."

Welnu...ik heb Parijs nu gezien en geproefd en op de camping van Versailles ben ik er ziek van geworden...Want wat de meeste toeristen in Parijs zien, zijn de wijken van de rijken, de koningen, de keizers, de presidenten, de musea.....en niet willen zien...de armoe in de Banlieu...de clochards..de industrie in Saint Dennis.. op het Renault-eiland in de Seine...de hoge torenflats op La Défense.....

Welnu ik heb een aantal kastelen gezien...in Versailles, in Chambord, in Chaumont sur Loire, in Blois, in Amboise..en in Chenonceaux en Veretz nabij Tours ben ik er ziek, misselijk, van geworden....Want..het zijn de kastelen van de prinsen, de koningen, de keizers..en wat men niet laat zien is de armoe van het volk, die de belasting voor deze weelde moest opbrengen....Wat niet toeristisch interessant lijkt te zijn, zijn de kleine kastelen van de graven en de edellieden en de here-boeren, die in mijn ogen net zo mooi zijn...hun charme hebben...ook in het landschap.

* De never come back line...Ik stap nu naar eigen inzicht verder..en ik zie wel wanneer ik in Santiago de Compostela zal arriveren... en telkens zal ik de "never come back line" bijsturen om toch weer veilig aan boord te geraken.. En als mensen met me mee willen stappen naar Santiago..Ze zijn welkom met rugzak en tent.

Wel even zich van te voren op de hoogte stellen, waar ik mogelijk kan vertoeven!

*Marijke, heb je in Frankrijk nog bekende vakantiegangers ontmoet, die met je mee gestapt zijn? Helaas nee. Wel heb ik tussen Parijs, Chartres en Poitiers af en toe het intuïtieve gevoel gehad, dat een aantal mensen naar me op zoek zijn geweest en dat ik (net als voorheen in Den Haag) onbereikbaar/onvindbaar was.

*Marijke, hoe is het met de werkloosheid in Frankrijk?

Beste mensen, ik kan nu relativieren. In Frankrijk is net zoveel werkloosheid als in Nederland. Op het Franse platteland zet de industrialisatie zich ook voort en de roep om agrarisch land wordt groter. Hier en daar worden bossen voor landbouwgrond gekapt, heb ik gezien. De clochards in de steden blijft een bekend verschijnsel (ook in de Nederlandse steden. Als ik in een Franse stad naar een postkantoor stap, zit er veelal een jongeman, onbeweeglijk, met een kaart voor zich:"Sans travail. Voulez-vous m'aider?" en een muts of een geldbakje... De trek naar de steden blijft doorgaan, hoewel Parijs steeds duurder, zo niet onbetaalbaar wordt voor wat het woonklimaat betreft, evenals de stad Cannes heb ik vernomen in de Abbaye de Ligugé.

*Marijke, heb je vernomen dat de assistent-maître van de schermclub overleden is? Ja, van Mieke, van Theo, van Karin, via hun brieven. En zonder brief wist ik het intuïtief al veel eerder toen ik in Nouailles, bij de Frères de la Campagne was, begin juli '86. De natuur en mijn intuïtie geven mij soms signalen die veel sneller dan de snelle PTT-service gaan..Een goed mens met een goed hart ia heengegaan. Ik heb gerouwd.

*Marijke, ik verbaas me dat je tijd vindt om te schrijven. Hoe doe je dat?

Beste Theo in Den Haag en de anderen...het is,vooral als het zeer warm weer is, (zoals in juli '86) een constante worsteling tussen.....z.o.z.....

tussen.. tijd nemen voor stappen en..tijd nemen voor schrijven;
tijd nemen voor mezelf en..tijd nemen voor de ander;
tijd nemen toeristisch te zijn en de attracties bezoeken
en..tijd nemen pelgrim te zijn en in de natuur te stappen
en te mediteren.....stilte...en.....gesprek....
Kortom: elke seconde kiezen..wat wil ik???

*Marijke, denk je aan ons? Wij denken voortdurend aan je!
Soms geniet ik zo van de natuur in het hier-en-nu dat ik vergeet wat daar in Nederland en België gebeurt. En de afstand wordt letterlijk nu groter en hopelijk binnen twee maanden na nu weer kleiner. En dan soms ineens, denk ik aan velen van jullie...Het is dan alsof we aan elkaar denken. Het doet me goed dat er mensen zijn die met mij in de geest meewandelen. En als in een sneeuwbal-effect, als in in het kinderspel "de boom wordt hoe langer hoe dikker" groeit het aantal mensen dat met me meestapt.....

*Marijke, vind je Frankrijk een prima wandelland?ook voor mensen met honden?
Het platteland van Frankrijk is inderdaad een prima wandelland. Op de lange stukken weg (en bos) ontmoet ik geen mens. Ik ben blij van de stilte van een bos, van de natuur te mogen genieten, vooral als ik in een drukke stad of op een lawaaierige camping ben geweest(waar ik 's nachts niet kon slapen). Als grond-kampeerder ben ik echter niet zo op honden gesteld. Vele hondenbezitters op campings laten hun troetelkind zomaar loslopen met alle..hygiënische gevolgen...
Zoals ik al eerder schreef ben ik allergisch voor honden (waakhonden) geworden. Veel van deze mooie beesten zitten opgesloten, vast aan een lijn,en zodra ze me zien worden ze gek, hysterisch en blaffen verschrikkelijk. Een keer ben ik door een hond aangevallen; met mijn paraplu kon ik hem weggagen.
Hoe langer meer krijg ik het gevoel "Ik mag koeien liever dan honden", want koeien komen onderweg altijd nieuwsgierig naar me toe om te zien wie ik ben...zwijgen veelal of laten direct merken dat ze bang voor me zijn en springen weg.

*Marijke, we zijn in Lourdes geweest. Kom je er ook?
----- even wachten het is tijd om verder te stappen en een bivak te zoeken. Het wordt frisser. Ik trek even een trui aan...Tot zo...

Vervolg vanuit.....

Abzac, 1 september 1986,14.00 uur.
In de schaduw van bomen, met uitzicht op de dorpskerk, zit ik op de grond. Het is zéér warm weer, te warm om te stappen...
Dus stoppen tot 16.00 uur en verder aan deze reisbrief werken.

Vanaf Chillac/Brossac heb ik wandelend mijn route wat gewijzigd om tijd te vinden om te schrijven, omdat het land hier heuvelachtig is (soms 120 meter boven N.A.P.) wat ik nog niet gewend ben te bestappen, omdat het overdag toch nog zeer warm weer kan zijn, zoals vandaag en gisteren, en 's nachts wordt het relatief kouder. De ervaring leert mij dat ik niet tegen de zeer hete zon opgewassen ben...Dus een andere taktiek volgen: - bij zeer warm weer: siësta en rustpauzes
- bij kouder weer: kilometers maken.

Voorbij Brossac verandert het landschap weer...bossen worden afgewisseld door weiden, maïsvelden, een dal met een rivier en telkens, als een verrassing, legt God een wijngaard met rijpende druiven als een groot schuttersvaandel op aarde neer. Schapen..geiten..bontgevekte koeien uit Friesland...beige en witte koeien, afstammelingen van de Zwitserse koe..zonder bel...en dan plotseling ineens, zich koesterend in de zon op de weg...een salamander..een slang..vlinders paren op een bloem.. Ook de huizen veranderen van stijl, van kleur..Nieuwe (standaard)huizen : witte pleister, rode dakpannen, bruine luiken, klapdeur als voordeur...De boerderijen hebben een langgerekte vorm, veelal in plaats van een hoefijzer dat met een hek wordt afgesloten zoals in Noord-Frankrijk...In de streek van Charroux-Gençay zijn bij de boerderijen oude houtgestookte broodovens te vinden. Af en toe waan ik me in Italië.

Vanaf Brossac en St.Vallier ben ik naar Riaux-Martin gestapt,afgelopen zaterdag. Intuïtief had ik het gevoel dat ik in Cressac en La Charente Maritime niet welkom zou zijn, althans niet een stuk terrein als kampeerterrein zou vinden. Onderweg de tijd en de weg gevraagd en.."Y-a-t-il ici un camping à la ferme?" Er bleek inderdaad een kampeerboerderij in Riaux-Martin te zijn..wel even omstappen ...en route wijzigen. Niet voor niets..nu had ik tenminste water en toilet voor een nacht tot vrije beschikking en de vrijheid om mijn huis neer te zetten waar ik wilde en om op tijd met opkomende maan naar bed te gaan...

Niet voor niets, want de volgende ochtend (zondag) op weg van Riaux-Martin naar Boscammant kreeg ik een geitenkaas, zomaar cadeau van mensen, aan wie ik de vorige avond de weg had gevraagd..en aan wie ik vertelde wat mijn reisdoel is...zomaar een verjaardagscadeau...verse geitenkaas als een delicatessse...hmmmmmm...

Van Riaux-Martin naar Boscammant, de hoge heuvels wat mijden,..onderweg kom ik de camping-boerin tegen die op weg is naar de mis en de kermis in een dorp verderop.. De muziek is van kilometers ver te horen. Het wordt warm...heuvel op...heuvel af. Het gaat niet zoals ik wil...10 stappen..één tel rusten...ademhalen...10 stappen.. mijn hart bonst...een tel rust...ademhalen...Zo bereik ik Boscammant, waar ik een auberge-restaurant ontdek: koffie en een omelet als hartversterking bestellen..met zout erbij voor het geval dat...

Direct bij binnenkomst voel ik al dat de herbergier meer geïnteresseerd is in zijn stamgasten/be-klant-te vrienden dan in een toevallig passerende vreemdeling...en zo doen dan ook zijn klanten...Binnenstappen...een pastis met water bestellen.... zwijgen..met de rug naar de ander staan...even bonjour zeggen uit beleefdheid...afrekenen...en dan verder gaan ...en la patronne is er voor de keuken en de afwas en voor...tja....

Een roodgelakte-nagel-lippen dame giert een dronkenmanslach in een hoek van de herberg...omringd door de mannen....de dorpsroddel vliegt over de tafel! Ik krijg er buikpijn van...Ik drink mijn koffie...Ik eet mijn omelet...ik reken af. Ik pak mijn spullen en stap verder dit dorp uit..langs het "centre de soins et de cure" ...oftewel "une maison de santé. Naar ik heb begrepen worden veel bejaarden hierheen gebracht omdat het "une maison de repos" is...

Verder door de bossen.Het wordt warm..benauwd...de onweersvliegen zitten op mijn karretje. Op weg naar La Clotte worden de rustpauzes veelvuldig....St.Martin de Coux met zijn romaanse kerk uit de twaalfde eeuw laat ik links liggen..om tijd te winnen. Als ik La Clotte bereik, word ik door de hond van de dokter niet geluidsliefelijk verwelkomd....Enfin..monsieur roept zijn troeteldier tot de orde. Op de stoep voor het doktershuis in de schaduw van wat bomen kan ik nu rustig pauzeren en nectarines lessen mijn dorst. Dan weer verder stappen..ik wil Coutras met zijn camping vandaag bereiken...echter de buikpijn houdt aan. Ik kom niet verder dan het gehucht Chollet.(Mijnheer Michelin wijst me de weg.) Daar vraag ik of er een camping à la ferme is. Een familierraad volgt. Ik vertel dat ik uitgeput ben en een terrein voor mijn tent zoek voor een nacht..De dochters zien me graag..maar.. Papa ne peut pas le faire (of wilde hij niet?).Il faut demander aux voisins un peu plus loin, parce qu'ils ont un pré de vaches...Verder stappen..vragen...verder wie ik ben, waar ik vandaan kom, wat ik doe, hoe ik me voel... Dit keer lukt het wel. Monsieur is bereid me in zijn tuin te laten bivakkeren...Madame zegt dat dat vanwege de hond niet gaat...wel tussen de koeien in de weide als dat geen bezwaar is. Voor mij geen bezwaar..ik ben onder de mensen en ik heb een rustige plek om te slapen. De dochters des huizes vinden het prachtig. Ik word naar de weide begeleid. Er staan schaduwrijke bomen. Papa dirigeert zijn dochters "de l'eau fraise pour madame"te halen.

Ik zet mijn tent snel op..in de hoop tijd over te houden om te schrijven..Weinig kans...Mijnheer vraagt:"Kan ik U helpen?" Mevrouw komt met de dochters kijken hoever ik gevorderd ben en nodigt me uit voor het avondeten, wat ik accepteer om zo kennis te maken met het leven in een Frans gezin. De dochters, terwijl ik in mijn tent de route voor de komende dagen bestudeer, laten me niet met rust. Ze verwennen me met versgeplukte bramen...verhalen over de lieve koeien...enzovoort. Het wordt 20.00 uur:etenstijd. Mijn gastvrouw maakt me wegwijs in haar huis..het toilet..de wastafel "pour vous rafraîchir un peu". De Bordeaux met een hoofdletter wordt door mijnheer ontkurkt en op tafel gezet..en voortdurend geschonken. Eten op zijn Frans..ik voel mijn buik en doe kalm aan. Na een uitermate gezellige maaltijd stap ik op..ik krijg een zaklantaarn mee en mijnheer begeleidt me naar de wei."Bonne nuit!"

Ik word aan het ontbijt verwacht...

Maandag 1 september...weer een dag...Ik heb slecht geslapen.Ik heb gerust met mijn ogen dicht...De haan van de burenen heeft me bij de ochtendschemer al gewekt. Om ± 07.00 uur sta ik op bij opkomende zon. Het ochtendritueel kan beginnen. Negen uur ..vertrektijd...Au revoir...je vous remercie....uitzwaaien...naar de volgende halteplaats...Libourne....Zal ik het redden vandaag? Mijn gastheer waarschuwt me dat het warm weer zal worden. Op stap...door het bos en langs boerderijen. Verder stappen...Lacorce...pfff...ik voel mijn maag...Even bijtanken met een appel en wat water. Verder langs de route departementale naar Coutras met een klimpartij en dan een mooi uitzicht over de vallei van La Dronne, een kalmkabbelende rivier.

Coutras...het wordt nog warmer...in een café dorst lessen met limonade à la minthe Energie om verder te stappen...boodschappen doen. Op de presbytère (pastorie) is de pater helaas niet thuis...Verder stappen naar Abzac en Lussac (en morgen naar Libourne)

En dan nu weer verder met vragen van luisteraars. Ik was gebleven bij:

*Marijke, ik ben in Lourdes geweest; kom jij er ook?

Onderweg stellen vele mensen me deze vraag, omdat ze alleen Lourdes als bedevaartsplaats kennen en niet de andere,oudere bedevaartsplaatsen zoals Santiago de Compostela, Chartres,Clery Saint André, Vezelay, het graf van St.Martin de Tours, etc. In een dorp aan de Loire, nabij Blois en Chambord, zocht ik de pastoor op voor een kerkstempel. Na wat zoeken vond ik de beste oude heer op zijn pastorie, met de poort open en de luiken dicht, vanwege het warme weer. Bij aankomst transpireerde ik. De pastoor kreeg medelijden en nodigde me uit binnen te komen en vertelt dan dat hij naar Lourdes te voet op bedevaart is geweest om zijn wens priester te worden vervuld te zien. Ik krijg het kerkstempel en in de oude keuken, in een oud porseleinen kopje, limonade à la citron. Want een pelgrim helpt nu eenmaal een pelgrim....

Enfin...Ik zal niet naar Lourdes gaan. Naar ik heb begrepen,is het er massaal en.. helaas...zeer commercieel...

*Marijke, hoe zit het met het weer en de jaargetijden? Wat doe je als het winter is? Ik kan nu zeggen: Ik ben in de lente begonnen, de hete zomer heb ik meegemaakt, de herfst zie ik met frisse moed tegemoet en de winter....ik zie wel! Met de jaargetijden verandert de natuur...en met elke stap die ik zet,verandert het landschap...Dit blijft voor mij aantrekkelijk...avontuurlijk...

*Marijke, het lijkt wel of alles gladjes verloopt. Heb je geen problemen onderweg gehad?

In Nederland en België, voor mij bekend terrein, is het inderdaad anders verlopen dan in Frankrijk. In Frankrijk heb ik vele problemen moeten overwinnen en ik heb overwonnen:

- Op het Franse platteland zijn de winkels vrijwel verdwenen. Dit betekent vooruit zien en telkens vragen van te voren waar wel waar niet voedsel te koop is. Dit kan extra kilo's vracht betekenen, zeker in het weekend en op maandag als de meeste winkels gesloten zijn. De sluitingstijd tussen de middag en in de vakanties heeft me ook wel eens zorgen gebaard, als ik eerst wilde eten en dan verder stappen. Enfin, van honger ben ik nog niet omgekomen.
- Het vinden van onderdak op plaatsen waar geen camping is. In Frankrijk gaat men er vanuit dat in een plaats waar geen camping is, pas de noodzaak ontstaat aan een pelgrim onderdak te verschaffen. En ook: stadsmensen^{ook} (in Frankrijk) vinden het vanzelfsprekend dat boeren gevraagd en ongevraagd onderdak verschaffen. Mijn ervaring nu is, dat dit niet altijd het geval is! In Coulgens, ten n.o. van Angoulême werd ik door een boer, tevens burgemeester, verwezen naar een openbaar hok dat als bushalte fungeert..., want La Salle de Fête was in reparatie... En de pastoors zijn niet altijd aanwezig om te bemiddelen...Ze hebben ook hun werk.
- De warmte (hittegolf): transpireren, natte kleren enz. In veretz nabij Tours ben ik van de warmte en het zitten in de hete zon (en wat er nog meer bij komt kijken) ziek geworden. Ik heb meer rustdagen moeten nemen dan ik oorspronkelijk gepland had. In Poitiers,en verderop, heb ik extra rustdagen vanwege de warmte ingelast. En met mijn bepakking valt het nu af en toe best zwaar...

- Onderweg in Frankrijk heb ik vele kerken, die ook als pelgrims/toeristische attractie zijn aangeduid, gesloten gevonden.
- De huishoudsters van de pastoors zijn niet altijd even vriendelijk als de pastoor niet thuis is. Als ik dan om het kerkstempel vraag, krijg ik als antwoord: "L'Abbé n'est là. Je n'ai pas de l'autorisation. Excusez-moi madame." (Soms vriendelijk, soms snauwens gezegd.)
- Nog steeds zijn er heren die mij een autostop aanbieden en meer willen dan ik wil. Dit is af en toe best moeilijk, zeker als ik de weg wil vragen en monsieur begint met: "Vous êtes mignones, madame, etc." en eindigt met aan zijn broek te friemelen... De ervaring leert me nu dan resoluut "NON" te roepen, om te draaien en verder te stappen.. Wel vervelend.. Wanneer leren mannen andere mannen, dat "nee" van een vrouw "nee" blijft op dit terrein.
- Soms moet ik, zeker bij steden, over de Routes Nationales stappen, langs de kant. Levensgevaarlijk! De vrachtauto's en personenauto's rijden met veel lawaai meer dan 100 km. per uur! En er is geen fietspad als in Nederland te bekennen!
- Vele jongeren onderweg hebben nog nooit een wandelaar gezien in een knickerbocker, met een rugzak op de rug. Dit is gek. Dit is vreemd en beginnen dan te spotten. En als enige reactie reageer ik niet.
- Veel mannen en vrouwen zeggen hier in Frankrijk "Bonne courage" en terwijl ze dat zeggen, voel ik projectie van angst. Want vele Fransen durven niet alleen op het platteland op stap te gaan...uit angst dat... En dit kost mij praattijd..
- Afscheid nemen en verder stappen. Telkens opnieuw inpakken en uitpakken is best vermoeiend en soms ook verdrietig, als ik op een plek ben waar ik me thuis voel.
- In Chenonceaux is mijn horloge tijdens het douchen kapot gevallen. Het was in Frankrijk niet te repareren; ik heb het naar Nederland teruggestuurd. Soms wel lastig..vooral bij het opstaan, nu de dagen korter en de nachten langer worden...
- Vele slapeloze nachten...soms op een harde ondergrond...soms het lawaai...soms de hitte...

Het is nu weer tijd om verder te stappen. Het is half vijf 's middags in Abzac. Ik wil op tijd op de camping in Lussac zijn...morgen verder....

Vervolg vanuit.....

Condat-Libourne, Maison d'accueil "Monrepos"
3 september 1986; 9.45 uur.

Op dit moment verblijf ik in mijn volgende halteplaats "Monrepos". Weer een aantal stappen verder..met $\pm$ 10 à 15 dagen vertraging, die ik niet gepland had. Ik maak nu pas op de plaats om aan deze reisbrief te werken. Dan kan ik daarna met een gerust hart weer verder stappen en een aantal kilometers maken om daarna weer een adem/schrijfpauze in te lassen. Een ritme....soms eentonig....of niet....

Vanaf Abzac wordt het landschap weer anders..De hoeveelheid weiland en graanakkers vermindert. De koeien en schapen en geiten verdwijnen uit het gezichtsveld (bijna). De hectares wijngaard worden steeds groter, afgewisseld met stukken bos, dorpen, droog gras, wijn-châteaux. Ik ben nu in het land van La Gironde, het land van Bordeaux, het land van de Cru's. De blauwe druiven rijpen in de warme septemberzon...hoewel..de chemische industrie helpt heel veel...met spuittractors met een blauw onaangenaam ruikend goedje (dat nog in mijn blauwe blouse zit).....

Van Abzac ben ik naar de drie sterren camping van Lussac gestapt. Het was een illusie te denken dat deze camping dicht bij de stad was...Ik heb gezocht..pijlen gevolgd..gevraagd "Waar en hoe ver nog?" en met een grote omweg van 3 km heb ik mijn bivak gevonden....aan het riviértje Le Palais.

Het is rustig op de camping als ik arriveer. Het toeristenseizoen is zowat voorbij. In Frankrijk beginnen de scholen 3 september. "La Rentree" genoemd in de reclame. Ik installeer me dicht bij het toiletgebouw..en tegelijk met mij arriveert een echtpaar uit de Elzas(wat later bij de washokken blijkt) met auto en hond.

Ik vervolg mijn avondritueel..Le propriétaire est curieux: "Combien de kilomètres par jour?"..etcetera..etcetera. Het echtpaar is op kampeervakantie(geweest) naar Santiago de Compostela en nu op doorreis naar Périgueux. Nee, in Holland zijn ze nog nooit geweest. Wat is belangrijk en interessant in Uw land? En als een goede Nederlandse gastvrouw vertel ik dat Nederland meer is dan klompen, tulpen, Volendammer kostuum en Edammer kaas...!

De volgende ochtend maakt het verkeer in de verte en de haan in de nabijheid me weer wakker. Het wordt weer warm vandaag. Bij het vertrek en de betaling een en al vriendelijkheid, maar ook erg prijzig. Tja, vriendelijkheid moet veelal met klinkende munt betaald worden in deze wereld...Weer een folder erbij in mijn rugzak..Het wordt tijd voor grote schoonmaak..Even geduld...eerst door en langs de wijngaarden van de heren met een grote H en een geldkroon op, stappen naar het Syndicat d'Initiative en naar de kerk van Lussac...wel 4 km.lang....

"Vous êtes courageuse!Malheureusement, le père ne sera pas là, mais la femme du docteur sur la Place à coté de l'Eglise s'occupe de la Paroisse..C'est rare qu'une pelerine passe Lussac...Voulez-vous écrire dans notre livre d'or?"

Ik voel me vereed..een klein woordje in het Frans met een vrije vertaling in het Nederlands, hoogachtend,Marijke, de La Haye aux Pays Bas.

Een ronde langs het stadspan, eten, verfrissen en weer verder...

Een heuvel op. De lucht is hemels blauw: La Lande de Pomerol strekt zich voor me uit. Mijn ogen worden moe van de wijnstokken. Ik denk terug aan de Parijse graanschuur in La Beaux nabij Chartres...monotonie..en toch is er charme..

Ik zoek en vraag naar Het Witte Paard. Dat wil ik zien alvorens Libourne te bereiken.

Na wat stappen vind ik het....een desillusie.. Het is geen paard, maar een luxe klomp stenen "Château" geheten, omringd door wijnstokken met blauwe trossen...

Toch die meneer aan de overkant maar vriendelijk groeten, ik weet maar nooit...

"Bonjour" De man kijkt op. Ja warempel, deze vriendelijkheid zonder pasgeld wordt echt beloond:"Bonjour,Madame!"

Dan maakt haast zich van me meester...en de vermoeidheid..Stappen langs een drukke weg..Een Engelse auto aarzelt en veroorzaakt verstopping. Een stem met buikpijn vraagt:"St.Emilion??" "Straight on, sir, allez!" Twee gezichten klaren op..de buikpijn is over!?..

Nog twee kilometer naar Libourne. De stad is weer voelbaar..autoverkeer...aanwijsborden.."Hospital" (alsof een stenen gebouw een mens genezen kan)..Centre Commercial.

Volgens mijn gastvrouw zou ik een transformatorhuis moeten zien alvorens haar huis te vinden..ja dat klopt...nog een paar stappen....Een groot oud huis, een kasteel uit Wassenaar gelijkend,.. de tuin in en zoeken naar de voordeur, die er niet is. Een bord accueil en een bel...Tringgg..En alsof ik met God speel..weer kom ik aan op de vesper-tijd. Ik word hartelijk ontvangen door zuster Monique...Bijtanken....limonade...babbelen...gebed in de kapel...rust...bezinging....Dan kennismaken met de overige gastvrouwen aan tafel...met tafelwijn (Les grands Cru's zijn ook in Fr. niet te betalen) en goed eten.. Dan:"bonne nuit..Reposez-vous bien.."opdat U uitgerust verder kan stappen.

Wel beste luisteraars...nog even geduld.Er liggen nog een aantal vragen ter beantwoording op mijn tafel.. De volgende vraag:

*Op stap gaan, Marijke, nu, gaat dat vanzelf, zomaar?

Nee, beste, op stap gaan betekent ook voorbereiden om op stap te gaan. Net als vroeger op school heb ik huiswerk thuis ter voorbereiding van de lessen op school (en de meester had/heeft de naweeën van dat correctiewerk). NU heb ik voortdurend steeds voorbereiding en correctie om de volgende stappen te kunnen zetten:

- correspondentie met het thuisfront (heel belangrijk!!) over hoeveel geld heb ik nog? en reilt en zeilt alles goed daar?
- naar de bureaus voor toerisme telkens stappen: wat zal ik(kunnen) zien op mijn (toekomstige) weg?
- oude Michelin-kaarten "weggooien"(=versturen naar huis) en nieuwe kaarten kopen.
- onderdelen van mijn uitrusting vervangen, die nu beginnen te slijten, telkens als ik in een (grotere) stad kom.
- ter plaatse,elk moment, telkens wikken en wegen: welke weg, hoe lang, waar naar toe, hoeveel tijd heb ik nog vóór het donker is, hoeveel rustpauzes en waar...?
- de weg vragen...mensen aanspreken..Helaas, niet ieder kent zijn stad, zijn streek, is mijn ervaring.

En U..kent U Uw stad, uw woonomgeving en kunt U dit aan vreemdelingen vertellen?

- net als in het dagelijks leven: plannen voortdurend bijstellen naar de omstandigheid van de weg en de weersgesteldheid.
- en thuis laat Mieke weten dat mensen niet meer de reisbrief willen ontvangen.... en ik ontmoet weer mensen onderweg, die graag iets van me willen vernemen....

De ruimte wordt weer gevuld door nieuwe ontmoetingen, door nieuw nieuws...Welkom!

En in Frankrijk heb ik voor mezelf het probleem op te lossen hoe en wanneer laat ik mijn Franse gastheren en gastvrouwen in het Frans iets van me horen...
Il y a la politique de la politesse....

*Marijke, heb je het sociale leven wel goed bestudeerd? Mijn ervaringen in Mokum zijn anders, wat betreft burenhulp en medeleven...

Ja, Cécile en anderen, je tikt me even op de vingers...Dat mag, je hebt gelijk....
En onderweg dacht ik: Het is ook "Hoever stel ik mezelf open voor de hulp die ik nodig heb en die een ander kan/wil geven.

*Marijke, droom je in het Frans?

Nee, helaas. Wat dat betreft blijf ik Nederlands-talig. En bewust dromen doe ik weinig op dit moment...Komt nog...? Wel heb ik dat ik op campings en in jeugdherbergen mensen van verschillende nationaliteiten tegelijk spreek. Van het Frans in het Engels..in het Duits..naar het Frans...en soms in het Nederlands. Dit geeft soms schakelproblemen. Hindert niet. De meeste mensen vinden het toch fijn in hun eigen taal aangesproken te worden...en helpen je dan graag naar de juiste woorden te zoeken.

*Marijke, hoe is het met je probleem van de brekende nagels? Volgens mij helpt Engelse gelatine-pudding heel goed.

Beste luisteraars, helaas, ik heb nog steeds last van brekende, scheurende nagels. Ik heb nu in een pharmacie in Charroux gewone kalktabletten gevonden, wat een zeldzaamheid is. Farine d'os geheten...en ik heb nog voorraad tot Bordeaux. Ik behelp me nu met de produkten van Nergi-Sport, dextrose en sodium-vitamine tabletten.

Een ander probleem is er nu bij gekomen: Een van mijn teennagels wil niet meer groeien..Naar een dokter gaan zal waarschijnlijk niet veel helpen. Het blijft zelf-zoek-werk om gezond te blijven.

Marijke, zijn de problemen met je kooktoestel nu verholpen?

Gedeeltelijk. Fred Bever, met zijn goede postorder-service, heeft me in Orléans met reserve-onderdelen geholpen. En in Orléans vond ik een service de pannage, waar een loodgieter -een oudere heer- verstand van kooktoestellen had. Hij was bereid tegen betaling me te helpen het katoen in de tank te verwisselen.

Het apparaat zelf werkt nu goed. Echter, de blikken trommel gaat roesten en de sluitingsnippel is in Balzac op de camping afgebroken. Dat betekent nu elastieken gebruiken om het geheel netjes te kunnen vervoeren. Het lekken van benzine blijft bij zeer warm weer. In Poitiers heb ik een soort meta-aansteeblokjes gekocht. Tubes kennen ze niet in Zuid-Frankrijk. Over een aantal dagen zal ik waarschijnlijk wel weer voor kooktoestelverrassingen komen te staan. Ik zie wel..Le Seigneur est avec moi.....!

*Marijke, wat is het verband tussen Benediktijnen en St.Jacobspelgrims?

Wel, de Benediktijnen, naar mijn idee, voelen het als een plicht om de weg naar Santiago de Compostela (en andere pelgrimsplaatsen) traditiegetrouw in ere te houden. Er is een erecode pelgrims in hun kloosters te ontvangen. Voor meer informatie verwijs ik naar de secretaris van het Vlaamse Genootschap van Santiago de Compostela, pater J.M.Mondelaers, adres 8200 Brugge 2 (St.Andriesabdij-Zevenkerken).

*Marijke, hadden gasthuizen vroeger ook een pelgrimsverblijf?

Ja, inderdaad. Een Godshuis, een Hôtel de Dieu is een gast-huis. En verder redenerend een pelgrim wordt als een gast beschouwd. Ik wil de boekenwormen verwijzen naar historische en medische studies omtrent het ontstaan van de ziekenhuizen door de beroemde professor Quirido. En indien ge goed zoekt, zult ge in de archieven in Nederland en België gasthuizen met een pelgrimsverblijf vinden. En de vele boeken over de St.Jacobspelgrinage verhalen erover.

*Marijke, kun je meer vertellen over het ontstaan van Santiago de Compostela?

Helaas, beste luisteraars, de tijd ontbreekt me op dit moment. Er zijn vele boeken volgeschreven. Er zijn op dit moment vele St.Jacobbroedersschappen die je meer kunnen vertellen; ook veel oud-pelgrims, dominees, pastoors en theologiestudenten.

*Marijke, is het erg gevaarlijk om als vrouw alleen op stap te gaan? Mijn ervaring nu zegt:Nee, beste vrouwen en mannen. In de natuur, op het platte-land (en ook in de steden) ben ik niet bang. Mijn intuïtie zegt me veelal als er gevaar dreigt, als er bossen of straten zijn, waar gevaar kan zijn wanneer ik er te lang stil blijf staan. Het is een kwestie van attitude, innerlijke houding en uiterlijke uitstraling. Juist in eenzaamheid (in positieve zin) ontstaat creativiteit ontstaat ruimte voor menselijke ontmoetingen, voor relaties, voor het kennen van de manier van zelfbescherming. In Descartes, de geboorteplaats van de grote filosoof en politicus René Descartes, heb ik een Ierse dame ontmoet. Zij was alleen op de fiets op weg van Oxford,Engeland, naar de Sahara in Noord-Afrika. Net als ik heeft deze dame geaarzeld om iemand te vragen mee op reis te gaan. En de relativiserende ontdekking voor ons beiden was was, dat het juist een positieve, veelal bevrijdende vrijheid geeft alleen op stap te gaan, zonder voorspellende angst van "Er zal me iets overkomen". En de Ierse dame en ik zijn niet de enige vrouwen in de wereld, die alleen een grote of een kleine reis maken. Vandaag en in de geschiedenis doen (hebben gedaan) vele vrouwen dat zonder veel bravour, zonder door de journalistiek opgemerkt te worden. En toch...boeken zijn ervan volgeschreven. De Ierse dame zei me bemoedigend:"Ga door en toon aan dat vrouwen alleen kunnen reizen..." In mijn gevoel voel ik me af en toe Jeanne d'Arc die in een jaar tijd 5000 km. te paard heeft afgelegd als vrouw alleen tussen vele mannen om de Engelsen in de 100-jarige oorlog te bestrijden en de Fransen te tonen dat Le Bon Dieu est toujours là! Ze wordt in Frankrijk nog volop als een heldin vereerd.(Lees er meer over!) Alleen,omdat zij haar weg,met Gods hulp, als vanzelfsprekend volgde... Naar mijn idee kunnen vrouwen en meisjes meer presteren dan ze denken te kunnen. Het is de uitdaging van het avontuur aannemen..Voorbeeldfunctie willen zijn/hebben.. Durven, doen, over angst heenstappen. "Ik wil" en dan "Ik kan"...en mensen en mezelf de hele dag duidelijk maken "Dit wil ik" en "Dit wil ik niet". En soms eigen-wijs zijn/blijven en je van vooroordelen niets aantrekken. Het is ook bewust een kwestie van opvoeding (of af-voeding) in het volgen van het avontuur en van telkens bereid zijn, in beweging te zoeken naar nieuwe keuzes op weg...onafhankelijk van...Ik ontmoet dan in vrijheid mensen met een goed hart,.. zomaar...op mijn weg...bezorgd...met zorg...die naar me omkijken zonder dat ik dit bewust weet of bemerk. De telegraafdraden in de natuur geven vanzelf zonder tussenkomst van de PTT de morse-seinen door. En ik zie wel ! "Wel" in de betekenis van:-nonchalance,zonder zorg...,-goed,alert zijn....., -wat is goed voor mij?.....,-ik kan de consequenties niet altijd even goed overzien..maar..Le Seigneur est là!Welke weg zal ik kiezen: met veel of zonder risico? En helaas, op veel Franse campings heb ik gezien hoe vele kinderen(en volwassenen) niet meer uitgedaagd (willen) worden door het avontuur en beweging...want de auto en de televisie hebben voorrang. En helaas..in vele Franse huizen heb ik horen spreken over de vele diefstallen van materiële goederen, die de angst van vele vrouwen en mannen vergroot en die maakt dat vele mannen en vrouwen zichzelf in angst gaan opsluiten en waakhonden aanschaffen Helaas..het licht van het avontuur gaat langzaam uit...of...komt er een keertij van strijdbaar zijn?

*Marijke, luister je naar de nieuwsberichten? Lees je de krant? Heb je iets van de Tour de France gemerkt? Heb je iets van de bosbranden in Zuid-Frankrijk gezien? Beste mensen, in Frankrijk hoor of zie ik nagenoeg geen nieuwsberichten.Ik lees geen krant ...de natuur en de cultuur brengen me al genoeg nieuws.. En soms in het voorbijgaan hoor ik iets wat "Nieuws" met een hoofdletter heet, als ik te gast ben in een klooster of bij een familie. In de Banlieu van Parijs heb ik iets van de Tour de France gemerkt: reclameborden met veel tamtam.....mooie meisjes als showgirls, die aan de deur van de supermarkt folders met een oproep van de lokale overheid'vooral de karavaan te gaan zien', stonden uit te delen. Een gesprek met een pastoor, die liever in zijn vrije tijd wandelt "C'est la kermesse commerciale...". Over bosbranden heb ik niets gehoord; wel heb ik waarschuwborden en brandtorens gezien. In de streek waar ik nu verblijf komen bosbranden minder voor dan bijv.in Oost-Frankrijk ten noorden van Cannes. Soms vertellen mensen mij op weg het laatste nieuws,zoals de komst van de paus in Frankrijk en de ongelukken in Parijs.

*Marijke, mijn brief heb ik op 14 juli geschreven. Was er op die dag een groot feest in Frankrijk? Hoe was dat?

De Fransen kunnen beter een nationaal feest vieren dan die noordelingen..in mijn gevoel..Weken van tevoren wordt op affiches, elektronische straatkranten, reclameborden dit feest van de bevrijding aangekondigd. Drie dagen is er in de steden en dans la campagne feest, dansen, eten, muziek, vuurwerk en vele stedelingen, notabelen, zijn dan onvindbaar, ondergedoken bij familie, bij vrienden dans la campagne... (N.B. De beschrijving van dit feest is aardig voor een boek, daarom heb ik de vrijheid genomen dit lange verhaal hierbij te bekorten. Mieke)

*Marijke, in je vorige reisbrief schreef je iets over soeur M. Josiane..Wie, wat en hoe is me niet duidelijk.

Ach, weet je, als werkstudente in de jaren '70-'75 kreeg ik via een nicht de kans in een katholiek ziekenhuis in de Provincie Namen in de zomervakanties te komen werken. Daar heb ik soeur M. Josiane en haar medezusters leren kennen.

Ze hebben me de kans gegeven (en ik heb hem gepakt) Frans te leren spreken door:

- te zeggen: Tire ton plan (et accepte d'être seule)
- te zeggen en doen: hier wordt alleen Frans gesproken.
- te doen: mijn Franse taalbeheersing te corrigeren, mondeling en schriftelijk.
- èn.....: geduld hierbij te beoefenen!

En nu, nu ik in Frankrijk ben, werpt dit engelenwerk vruchten af. Ik krijg telkens complimenten "Vous parlez très bien le français!"

Toch...Ere wie ere toekomt.....

*Marijke, je schrijft lange brieven. Hoe doe je dat? Ik begrijp dat het een weerslag, een reflectie van je ervaringen is. Het maakt wel indruk op mij als lezer in N.L. Oh hemel, lieve luisteraar, lieve leze, ik wist niet dat...Toch doet het me plezier te vernemen (onder andere via Mieke) dat ik U nog boei met mijn lange verhalen. Het blijft een gevecht (en dat is soms vermoeiend). Tja, en mijn onbevangenheid kan positief, kan negatief bezien worden...Ik blijf stappen...én schrijven...en tegenreacties en tegenslagen horen daarbij...en soms ook herhalingen.

*Marijke, ga je je ervaringen in een boek opschrijven en uitgeven?

Er ligt een "opdracht" op een briefkaart in Den Haag al vanaf maart 1986, van een zeer geleerde dame, en de vraag is me vorig jaar ook door Belgische vrienden gesteld. Ik wil graag schrijven, maar het is nu een kwestie van : zelfbeheersing, tijd, geld, een typiste vinden, een uitgever vinden, publiciteit in de gesproken en geschreven pers enz.

Ik zou me kunnen voorstellen dat het een co-productie van U en mij samen wordt. U als mede-reiziger/ster in de geest van St. Jacob met Uw eigen mee-reis-verhaal: Wat doet/geeft het U, die thuisblijft, om met Marijke ,een pelgrim, mee te reizen? Wat vindt U ervan? O, hemel, weer stof tot nadenken. Van Mieke heb ik vernomen dat ze een soort reisjournaal van de bellende/schrijvende medereizigers bijhoudt. Dat is een plezierige verrassing..En ik heb van haar vernomen, dat een aantal van U letterlijk ook een verre reis gaan maken...elders in de wereld gaan wonen.

Lia in Afrika, Carien in Zuid-Amerika....Een "geschreven" boek waard!

*Een jonge, zeer wijze vader heeft me gevraagd: Marijke, ik denk dat je weleens denkt: Waar ben ik aan begonnen?

Het spijt me, wijze luisteraar. Dit denk ik nu niet. Dit was een van de gedachten tijdens mijn tocht door het Brabantse land, al weer een tijd geleden, toen ik Jan de Driekoning voor het eerst bij een telefooncel in zijn dorp ontmoette. Deze pelgrimstocht is een bewuste keuze, met vele consequenties. Steeds weer vind ik geestelijke en lichamelijke energie om verdere stappen te zetten, ook al heeft mijn lijf en ook mijn geest kortere en langere rust-pauzes nodig om het volgende traject te kunnen afleggen. Ik ervaar het als iets vanzelfsprekends, als een nieuw verworven levenswijze, die veel ervaringen en veranderingen, elke dag opnieuw, teweeg brengt. 's Morgens weet ik niet waar ik 's avonds zal arriveren. Dit heet toch avontuur? Levenszin? (Wat ook terug te voeren is tot het dagelijks leven in de reguliere maatschappij of niet?) En zolang ik dit maar me bewust blijf. (Ik wil niet in herhalingen vervallen, beste wijze vader...)

*Marijke, denk je veel aan ons, hier in Nederland en België?

Daar had ik al iets van verteld, maar nogmaals :de weg van Sint Jacob heeft nu al mijn aandacht. Ik leef hier en nu. Toch dwalen mijn gedachten af als ik in de natuur ben of in een museum, als ik een kerkdienst bijwoon, als ik niet kan slapen. Ik dwaal af naar thuis, het verleden, mijn jeugd en de kansen, die ik heb gehad en niet heb gehad/genomen. En soms voel ik ook, een korte, stekende pijn en verdriet als ik weer , in mijn gevoel, herinnerd word aan mijn oude betaalde werksituatie.

*Marijke, ben je nog steeds van plan om ook te voet terug te gaan? En hoe doe je dat als het winter is?

Ja, ik ben nog steeds van plan te voet terug te keren. Als het winter is en ik kan niet verder stappen, omdat het ijzelt....?Ik zie wel...

Vertrekken en afscheid nemen is moeilijk en soms zwaar. Terug komen en een ander leven gaan leiden, is nu nog moeilijker, naar mijn gevoel. Ik zal letterlijk en figuurlijk, bergen (moeten) beklimmen...zwaar..moeilijk...hellingsterkte van meer dan 10 % soms...Dan is het toch diep adem halen, met een lach en een traan verder gaan.

Ik voel het als een goede voorbereiding op wat me bij terugkomst in de reguliere maatschappij te wachten staat...Er is niet alleen een geboorte en nageboorte... Een kind groeit ook.....de wereld in. En om de stappen in het leven niet tot duistere sprongen te maken heb ik nu mijn routeplan tot aan mijn uiteindelijke reisdoel uitgewerkt....En dan in november ...zie ik verder....Niet alles is te voorzien en te organiseren. (zie elders in deze reisbrief!)

*Tot slot nog een vraag van een "betweterige" luisteraar en dan stop ik met vragen beantwoorden. Dit vragenuur is al lang en de tijd is om...

Marijke, is deze pelgrimstocht nu een zeer lange vakantie?

Het spijt me, zo ervaar ik het niet. Ik zie mijn stappen als werk, net als de boeren die zwoegen op het land. Alleen.....nu kost mijn werk materieel geld en tijd (èn ik geef U, de mensen op het thuisfront ook veel werk). En het geeft immaterieel veel rijkdom, een goed gevoel en veel veranderingen..

Tja, voordat de elektronicus de knop omdraait, heb ik nog een korte vraag aan U, die trots is op zijn vaderland: Wie in Nederland en in België wil voor mij/namens mij toeristische informatie in het Frans zenden over:

-het verschil tussen Holland/Nederland en België

-de geschiedenis van het protestantisme en katholicisme in Nederland en de huidige statistieken die hierop van toepassing zijn

-de polders en dijken in Nederland en de geschiedenis ervan, want deze vragen komen telkens opnieuw.....

en een stukje Nederlandse Public Relations is altijd goed. Soms zegt een foto, een statistiek meer dan 20 woorden....

Met dank voor Uw aandacht voor dit deel van het programma. Tot het volgende deel!

Condat-Libourne, 3 september 1986 's middags, een toegift nog....

Inmiddels heb ik van soeur Monique, een spontane vrouw, gek op Minette de huispoes, een brief van Mieke met daarin de brief van Godfried ,een pelgrim, ontvangen.. Godfried, wijze man, mijn antwoord komt, zodra ik deze reisbrief klaar heb en alle zeven brieven van Mieke beantwoord heb. Ik heb inderdaad een slechte eigenschap: veel schrijven in lange brieven!

***VANAF DIT MOMENT IN DE REISBRIEF IS HET TYPEWERK VAN JAN MAARTENS, WAARVOOR IK HEM ZEER ERKENTELIJK BEN. HET IS WAAR....DE BRIEVEN ZIJN ZO UITGEBREID DAT HET VOOR EEN PERSOON IN EEN KORTE TIJD EEN TE GROTE BELASTING IS.

***STELT U DE REISBRIEVEN OP PRIJS? WILT U EVENTUEEL MEEWERKEN MET DE VERSPREIDING? WILT U EVENTUEEL EEN BIJDRAGE LEVEREN AAN DE ONKOSTEN,DIE OOK GROTER BLIJKEN TE WORDEN DAN VOORZIEN WAS? Dan graag even een berichtje naar:

Mieke van Beurden, Herenstraat 3A, 2291 BB-Wateringen.
Telefoon: 01742 - 4586 (na zes uur 's avonds).

Marijke Schoone, Op weg naar Santiago de Compostela.

III Derde deel van mijn reisbrief.

Condat bij Libourne, Monrepos, 3 september 1986.

... De haan in de tuin kondigt de middagzon aan. De bomen ruisen in rust. Ik zit op mijn tijdelijke kamer te schrijven. Het bed ligt vol spullen. De was hangt in de badkamer te drogen. Nog even snel een deel schrijven voordat het avondgebed begint . . .

Beste wandelaars en pelgrims,

Ik blijf twee dagen langer in Liborne dan gepland was om -uit te rusten, - de maanstand af te wachten, - om U te berichten over mijn uitrusting.

Want, althans dat heb ik van Mieke vernomen, U blijft nieuwsgierig... Welaan, er hebben veranderingen plaats gevonden: In Tours heb ik me een "karretje" aangeschaft om het gewicht tussen "handen" en rugzak op de rug beter te verdelen. En op de weg stapt dit nu wat gemakkelijker, zeker als ik wat fourage voor het weekend heb ingeslagen, want ook in Frankrijk wordt de zondagsrust toch nog in acht genomen. Op dit karretje heb ik een sinaasappelkist geplaatst met daarin een doos waspoeder, reserve plastic zakken, mijn kooktoestel, mijn knapzak met inhoud voor de langere termijn en mijn reserve winterkleden, en daarop een groentekist waarin/waarop mijn karimat ligt, dagelijkse voedselvoorraad van fruit, yoghurt en melk, en papier als kaarten, schrijfpapier en folders.

O hemel, een duivelse gedachte, een aantal heren zitten nu te lachen, Marijke, met een karretje, en nog een rugzak, en nog een paraplu. En mijn engelbewaarder zegt: Niet reageren, Lena! Gewoon doorgaan. Komt tijd, komt raad, komt er een andere oplossing voor dit draagprobleem. Op dit moment voel ik dat het stappen met karretje erbij, waar de losse spullen inzitten in plaats van in mijn linkerhand een beetje gaat. Ik kan langere afstanden maken. Ik ben me bewust: het blijft sleutelen. In Descartes heb ik een andere drinkbeker van aluminium moeten aanschaffen. Mijn Laplandmok heeft het begeven toen ik hem op de camping municipale te dicht bij het vuur hield bij het soep maken. Helaas kennen de Fransen de Laplandmok niet. Wel Duitsers heb ik gezien. Veel speurwerk, weinig resultaat, dus maar zo. Toch mis ik mijn Lapland mok. Er kan zoveel in.

Over mijn kapotte horloge heb ik elders in deze brief geschreven. Een aantal kledingstukken heb ik kunnen vervangen, dankzij en met behulp van het thuisfront. Het is een welkom verjaarscadeau. Mijn knickerbocker heeft net de Abbaye de Bassac kunnen halen, evenals een blouse. En het is gebleken dat mijn bikini overbodig was, dus: terugsturen.

Spullen raken versleten of op, zo gaat dat. Naden van mijn rugzak beginnen te slijten daar waar veel wrijving met mijn rug is. Dit is met naald en draad te repareren. Bovendien geeft het buitenframe zwarte vlekken op de rug van mijn kleden. Wil Fred Bever daar bij de produktie op letten? Het is een onaangenaam gezicht. En deze vlekken zijn niet uit te wassen.

Mijn Tatteljee-tent gaat sinds de grootste hitte voorbij is kuren vertonen. Sinds Parijs heb ik mijnheer Dick niet meer geschreven. Even de kans via dit kanaal waarnemen: Voorop wil ik stellen dat ik mijn tent nog steeds niet kan missen. Het is mijn huis, waar ik me thuisvoel. En nu ben ik ook meer gewend geraakt 's nachts in mijn eigen huis te slapen. Tijdens de grote hitte is de buiten-achterkant zich wat gaan vervormen. Iets wat altijd bij nylon tenten kan voorkomen heb ik begrepen. Echter ik krijg de achterkant van de buitentent nu moeilijk strak en de buitentent raakt de binnenkant, wat bij regen lekkages kan geven. Wat is hieraan te doen, mijnheer Dick van het Tatteljee? De nok van de tent heb ik inderdaad met PVC kunnen dichten en is tot nu toe dicht gebleven. De paar regenbuien onderweg vanaf Parijs hebben me geen overlast bezorgd. Het is nu de binnentent, het witte doek, dat me zorgen baart. Er ontstaan op het doek zwarte punten, die bij drogen niet weggaan, een soort schimmel.

Mijn vraag is: kan dit kwaad in de komende herfst en winter? Is er een milieuvriendelijk produkt om dit "soort schimmel" te verwijderen? Graag uw advies. (En onderweg in de kloosters is niet altijd ruimte om mijn tent te drogen. Dus moet ik hem nat ingepakt houden tot aan de volgende campingplaats) En komende herfst en winter voorzie ik droogproblemen.

In de hitte smelt de boter in mijn boterdoos. Dit betekende boterdoos schoonmaken en leeg in mijn rugzak houden tot de komende herfst om dan weer te vullen met boter. Zo af en toe heb ik het gewaagd echte boter te kopen in pakjes van 125 gram (boterenergie!) Helaas, beste wandelaar in Ommoord, pakjes boter van 15 gram zijn in de franse winkels een zeldzaamheid, tenzij U een hotel of restaurant bezit.

Van tijd tot tijd raadpleeg ik de EHBO-afdeling. Wat heb ik echt nodig? Het flesje eucalyptusolie heb ik teruggestuurd. Deze soort olie droogt helaas mijn huid uit en is voor mij daarom niet bruikbaar. Norit in het buisje heb ik zo af en toe moeten gebruiken plotseling onderweg. Een geluk dat ik het bij me had. Pleisters heb ik vanaf Parijs vrijwel niet meer gebruikt. Daarentegen ben ik vanaf Rue des Ecoles in Parijs Akilengar ter voorkoming van blaren gaan gebruiken. Een prima middel! Ik heb vrijwel geen blaren gehad sinds de franse hoofdstad!

In Orleans wilde mijn linkervoet plotseling niet meer verder stappen. Artsen in het ziekenhuis geraadpleegd. Foto's gemaakt: Niets te zien! Medisch advies: veel rust en op de voet dagelijks een compres met alcohol 60% (in een glazen fles). Dit medisch advies heb ik in Blois in overleg met de apotheker aldaar gewijzigd in kamferspiritus, in een kleine hoeveelheid in een plastic fles, op een compres en gaas, net verband dat de gehele voet kan omvatten in een handomdraai. Enfin, dit laatste middel heeft echt geholpen. Echter, goede regelmatig rust is nog beter. Ik hoop over een paar weken deze kamferspiritus in Frankrijk te kunnen achterlaten als overbodige ballast.

De bovenkant van mijn slaapzak geeft af en toe droogproblemen als ik 's nachts hevig transpireer. Gelukkig heb ik nog steeds mijn Tatteltje lakenzak die ik niet kan missem, ook om hygienische redenen.

Het kopen van waspoeder geeft in Frankrijk nog altijd problemen. Men kent er al wel waspoeder voor kleine snelwasjes in koud water, maar alleen in kiloverpakking. Tubes sportmen's soap of travelsoap kennen de FRansen helaas niet. Het scheelt wel kilo's. En toch moet ik regelmatig wassen, om kilo's te sparen. En regelmatig schone droge kleren is noodzaak en een zaligheid!

Het is een voortdurende strijd om het gewicht aan papier (en soms ook plastic) tot een minimum te beperken. Dit kan betekenen: veel enveloppen met materiaal terug naar Den Haag sturen. Op de bureaux de tourisme folders weigeren over toeristische plaatsen waar ik niet zal komen, hoe aardig de dames ook zijn! Veel schrijfpapier in zeer kleine hoeveelheden kopen per keer, telkens als ik in een stad kom.

In Parijs heb ik een paar katoenen tennissokken ter vervanging van een paar kapotte ondersokken gekocht. Want hele kousen en sokken blijven belangrijk!

Vanzelfsprekend heb ik onderweg de Michelingidsen telkens vervangen. In St. Maure de Touraine heb ik een paar IGN stafkaarten à Ffrs 24 per stuk gekocht. Echter dit is te duur. Met een zo'n kaart doe ik een dag of een halve dag en dan moet ik hem weer opzij leggen. En papier weegt.

Mijn washandtasjes heb ik nog steeds en functioneren goed! Ze geven niet af als ik transpireer, in tegenstelling tot gekleurd leer.

In Condat, waar ik een naaimachine even mocht gebruiken, heb ik aan mijn nieuwe knickerbocker nog wat gesleuteld, elastiek naaien in de broekspijp om de pijpstand te reguleren bij wisselingen van het weer. Want ik vind het belangrijk dat mijn kleding goed zit. Kleren makende vrouw!

Mijn lichamelijke toestand nu:

In Condat rust ik twee dagen om dan richting Bordeaux te gaan. Mijn linkervoet geeft me voortdurend signalen voor de nodige rustpauzes, ook nu. En een aan mijn schouders hangende rugzak. Ik weet nu wat het betekent in de zengende hitte stappen: geen stap vooruitzetten, niets doen, zo snel mogelijk schaduw van een boom, een huis, een paal zoeken, pauzeren, anders is het ziek, misselijk worden. En mijn lichaam geeft me duidelijk aan wanneer het te heet is om te stappen. Mijn benedenarmen zijn roodbruin van de zon, evenals mijn wangen, de rest is gewoon blank. Over kalktabletten e.d. heb ik elders in deze brief geschreven. De lichaamsbeheersing en het vinden van een buiten-toilet geeft me nog al eens problemen, vooral als ik transpireer en plotseling vanuit de warme zon in de koele boomschaduw stap. Ondanks de tips van een wijsbezorgde moeder heb ik nog geen goede oplossing gevonden.

Mijn gemoedstoestand: Toch heb ik nog steeds goede moed en wil om verder te stappen, alleen, en mogelijk ontmoet ik morgen weer een mens... Soms huil ik van vermoeidheid, dat schept ruimte en ontspanning. Soms heb ik echt verdriet, en dan komen de opklaringen weer in de lucht, lachen hoort erbij, nog steeds. Soms voel ik me alleen eenzaam, en zodra ik dit feit accepteer ... spreek ik mensen met een goed hart. Soms voel ik verdriet als mensen vragen: Toute seule? A pieds? en hun angst alleen op stap te gaan op mij projecteren... Soms heb ik moeite in mijn tent en in mijn rugzak grote schoonmaak te houden, toch is dit nodig, om ook in de geest van St. Jacob helder te blijven. Soms heb ik moeite mijn dagboek bij te houden. Ik ben dan blij als ik op de plaats van de dagbestemming gezond en wel ben gearriveerd. Soms verdriet het me dat ik vanwege de hitte eten (te veel gekocht?) moet weggooien om darmstoornissen te voorkomen. Soms.... NEE.... Toch stap ik nog steeds verder, richting Santiago! Al doe ik er wat langer dan de gemiddelde pelgrim over.

Ik denk dat ik in Spanje mijn ondergoed zal moeten vervangen. Mogelijk geeft dit maatproblemen.

Voor korte notities onderweg heb ik nu altijd een klein notitieblokje in mijn blousezak bij de hand, ook handig als tekenblokje.

In Poitiers ben ik aan mijn tweede wandelboekje begonnen, en heb ik mijn derde vulling voor mijn parkerbalpoint gekocht.

De Jacobsschelp die ik de Sint Andries abdij heb gekregen maakt meer deuren open... De aanbevelingsbrief van pater Willy heb ik tot nu toe slechts driemaal hoeven te gebruiken en ik gebruik deze brief alleen als het echt nodig is.

Mijn echte tekenboek heb ik teruggestuurd, om gewicht te verliezen. Bovendien had/nam ik geen tijd om te tekenen. En in grote steden zijn papierwinkels, dus als ik behoefte voel te tekenen, kan dit altijd.

Ik ben blij dat ik geen fototoestel heb meegenomen. Het zou een kostbare ballast zijn (En in mijn leven heb ik al vele fototoestellen laten vallen) Onderweg zijn er altijd wel mensen die een foto van mij, als vreemde vogel, willen maken. Dit is reeds geschied in Chartres, Parijs?, Blois, Descartes, Chateauroux, Chambord. En in de VVV-folders vind ik veel mooie foto's van kerken en toeristisch aantrekkelijke gebouwen, dus zelf foto's maken van gebouwen en landschappen hoeft niet, want een deskundige fotograaf heeft het voor me gedaan. En mijn hersenen fotograferen voortdurend.

Mijn paraplu leeft nog steeds sinds de operatie in Antwerpen/Gent en ik kan hem niet missen.

Reserveonderdelen voor rugzak, tent en kooktoestel meenemen, blijft een noodzakelijk gegeven.

De gespen aan de schouderbanden van mijn rugzak houden het nog steeds.

IV Mijn weg in Frankrijk die ik vanaf Luzarches tot aan Bordeaux heb afgelegd.

Om de lijn en draad wat vast te houden zal ik de route die ik nu gemaakt heb (niet geheel volgens planning) eerst improvisatorisch tekenen. (Noot Jan M.: i.p.v. tekenen: plaatsnamen in volgorde) Dan ziet U vanzelf dat ik de zigzag-naaimachine heb gebruikt om de boel bij elkaar te houden. En ... vanaf Parijs tot aan Poitiers is het niet alleen de weg van Sint Jacob (een man) die ik bewandel, maar ook de weg van Saint Jeanne d'Arc (een vrouw!) Mannelijk/vrouwelijk net als in de dieren- en plantenwereld. Dan hoop ik in het kort saillanter punten te kunnen opnoemen, als stappen op mijn weg. Ik hoop dat ik hierin tijdig slaag, want mijn hand schrijft graag en veel over wat mijn hart me bezielt. En dan, ja dan, ik zie wel.

Luzarches

Ecouen

- kasteel

st. Denis

- de kathedraal waar Jeanne d'Arc, gewond, kwam bidden om de koning te bewegen zich te laten kronen

Paris

- ~~Tor~~ St. Jacques, rue St. Jacques

Versailles

- Chateau du Roi Louis XIV

Rambouillet

- een mooi park rond een kasteel dat tot toeristische attractie is geworden

Chevreuse en Yvelines, een mooie oude kerk met een schilderij van St. J.

Dampierre en Yvelines, kasteel met tulpenpark

La Beauce

- de graanschuur van Parijs opent zich een kathedraal verrijst vanuit het niets, stijgt langzaam op vanuit de korenvelden in allerstilte

Chartres

- en verdwijnt dan weer in het niets

Gallardon

Chateaudun

- een kasteelstad, waar een van de vrienden van Jeanne d'Arc geschiedenis maakte.

Orléans

- een koninklijke stad, waar de 100-jarige oorlog door Jeanne d'Arc beslist werd, de Engelsen verjagend, op de grens van La Beauce en Le Loiret, de streek van druiven, tomaten, kersen, groentekassen

Cléry St. André

- Mariabedevaart

Beaugency

- In de oude abdijkerk leeft nog steeds de geest van St. Laurent des Eaux, kerncentrale boven La Loire, een gevaarlijk teken tijds

Chambord

- parc omgeven door een kilometerslange muur; een koninklijk kasteel, start van de Renaissance in Frankrijk, oogappel van le roi Francois de eerste, met een mooie ingenieuze binnentrap als twee spiralen boelkaar

Blois

- De rust en vrede in de Sint Nicolaaskerk. Het chateau was het centrum van de Franse strijd tussen de katholieken en protestanten (= hugenoten). was ooit een klokkemakersstad; bezit een mooie Jezuikerkerk

Amboise

- kent een goedlachse pastoor, die graag pelgrims, op weg naar St. Jacob, ontmoet in de l-eglise St. Denis. Een koninklijk kasteel als zovele kastelen, die eertijd door de koningen en hun hofhouding als veredelde campings werden gebruikt. Le clos Lucé: het sterfhuisonder Leonardo da Vinci, nu een centrum voor bevordering van de creativiteit. Kent een l-ile d'or, een camping als goudmijn

Chenonceaux

- Een kasteel; met een onderduikersgeschiedenis op een brug, als oorlogsheld. Nu een toeristenpark

Bléré

- Driesterrencamping met uitzicht op de rivier le Cher Een standplaats voor vijf dagen wegens vermoeidheid/ ziekte van een pelgrim.

Véretz

Tours

- De stad van St.Martin de Tours, met zijn basiliek. Een oud historisch centrum, met oude huizen en kerken, en grote nieuwbouwwijken op een riviereiland. een stad waar Jeanne d'Arc doorheen trok, om haar taak te kunnen voltooien. In de kathedraal St.Gratien een raam met het verhaal van een St.jacobspelgrim.

Montbazon

- De zwarte Notre Dame waakt vanaf haar hoge kasteeltoren over de stad opdat er vrede zal zijn

En op de akkers tussen deze steden zwoegen de boeren in de droogte van de zomer. Er graast Fries bontvee.

Ste.Catherine de Fierbois, bedevaartplaats naar Sint Catherina. In deze commune ligt le chateau-camping à quatre étoiles "Parc de Fierbois voor de luxe heren advocaten en doktoren met aanhang, met de minimumprijs per nacht per persoon Ffrs 65. (Kassa! van de geestelijke armoe en materiële rijkdom!)

Ste.Maure de Touraine, De pastoor is op stap, de kerk is gesloten, het kasteel is in restauratie. Le relais de St.Jacques is nu woonhuis met garage geworden. Noch de VVV, noch de gemeenteambtenaren kunnen me informeren over mooie wandelwegen rond deze stad. Wel de librereur... een wandellichtpunt.

Een ander lichtpunt in deze stad is de biljartclub, waar ook dames in de competitie spelen

(Tine, Bep, zet hem op, daag ze uit!)

De stad van de geitenkaas! Een mooie wandelstreek met veel groen, grothuizen, korenvelden.

Sepmes

- Bezit een prachtige camping, goed en goedkoop, met tennisbaan. De moeite waard.

Descartes

- De stad van de filosoof. De stad die in vroeger tijden "De la Haye" heette, de naam van mijn geboortestad in het Frans. De stad vol nijverheid, met oude huizen aan de "rivier" La Creuse

St.Sulpice

- De parijzenaars vluchten o.a. hierheen als de toeristen in aantocht zijn

Dangé

Ingrandes

- Het terrein van het oorlogsmonument aan de Vienne is voor nomaden en reizigers verboden, hoewel, ik mag er een nacht kamperen. Er is nog een oude dorpswaterbron als waterkraan.

Châtellerault

- De halteplaats voor de St.Jacobspelgrim. Rue des Bourdons. Rue St.Jacques, l'église een schoonheid. De pastoor is aanwezig en geeft desgevraagd een kerkstempel. Een actief bureau de tourisme. Een eenvoudige camping waar pelgrims overnachten.

Chasseneuil du

- Poitou, de kerk heeft een geschiedenis, waarvan de gemeenteambtenaren op het stadhuis geen weet hadden, tot ik kwam

Buxerolles

- Op "Le Bourg" een halteplaats voor pelgrims waar de bewoners de vreemdelingen gastvrij onthaalden in de pastorie en ze te eten gaven

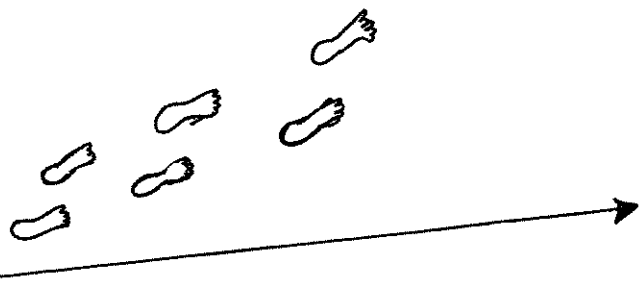
Poitiers

- Gebouwd bovenop een heuvel tussen twee rivieren. Gebouwd bovenop een gallo-romaanse en een byzantijnse stad. Een stad waar ik nog een keer wil terugkeren. De stad van Saint Radegonde- haar naamfeest wordt op 3 augustus gevierd) en Sainte Hilaire. *De gravenvermelde La Notre Dam La Grande: een heel mooie, lieflijke dame met een interieur als in de mid eleeuwen, en een crypte met fresco's uit de Byzantijnse periode. Een rustige universiteitsstad, waar de letterenfaculteit zetelt in het renaissance l'hotel Fumé
* "Ik heb de dood ontmoet, en de dood zei "ga leven!"

- St.Benoit
Ligugé — Voormalige abdij
— l'abbaye, een beroemd benedictijner klooster, naar het schijnt om zijn bibliotheek(waartoe vrouwen geen toegang hebben!),gastvrij voor pelgrims, een meditatieve verademing op mijn weg,indeze wereld, een ontmoetingsplaats van mensen; en plaats van gebed en werk.
- Gencay — Het landschap verandert...
Het is alsof in de schilderijen van Ruysdael en zijn vrienden stap.Hagen langs de wegen bieden beschutting Boerderijen met rode daken als uit de romeinse tijd.
- Charroux — ooit de machtigste en rijkste abdij in de wereld.Nuruine een vriendelijk stadje met 3000 inwoners, ooit woonden er 35.000 mensen.
- Nanteuil en Vallée,Restanten van een oude abdij.In de kerk heb ik met behulp van de pastoor en de assistente het bewijs gevonden: het graf van een pelgrim. Op de zerk staf en schelp.
- St.Angeau — een mooie oude romaanse dorpskerk
Coulgens — De burgemeester heeft me niet geheel begrepen,of wilt begrijpen, wat het betekent onderdak te geven aan een pelgrim. Zijn ambtenaar,meneer le cantonnier wel: in zijn tuin mag ik mijn tent neerzetten.Als gast word ik behandeld.
- Angoulême — Een vestingstad met een chateau als hôtel de ville, en een gemonstrueerde gerestaureerde kathedraal St.Pierre,gebouwd op een rots, aan de oever van La Charente, de rivier langs de cognac-wijngaarden De stad waar een goede jeugdherberg is, waar ik Duitsers,Fransen en Australiërs heb ontmoet.
- Ste.Michel
Virac
St.Simon
Bassac — L-abbaye * zie enkele regels verder!
Chateuneuf sur Charente, Ik heb er een kaars aangestoken voor . . .
Blanzac

* een goede halteplaats,nog steeds. Rust,stilte, geen trein,geen vrachtverkeer.
Toch mensen ontmoeten, in retraite,in meditatie,in gesprek. Een mooie abdijskerk. Een oude abdij aan een zijtak van La Charente. Ik ben er echt tot rust gekomen, en ook . . babbelen in het frans.
Mijn geest uit zich en dat geeft rust. Uitrusting in o
Verder stappen tussen de wijngaarden.

Chapelle des templiers
Cressac
Chillac
Brossac
Rioux-Martin
Boscamnant
St. Martin de Coux
Chollet
Coutraz
Abzac
Lussac
Condat, bij Libourne
St.Emilion
Branne
Bonnet
Daignac
La Sauve (Majeure)
Créon
Bordeaux

5 september.

Het schemert nog als het zeven uur 's morgens is. Mijn rugzak is half ingepakt. Mijn kar staat zowat klaar voor vertrek. Gisteravond na het avondeten heb ik van soeur Monique in mijn wandelboekje een stempel gekregen. Poes Minette moest ook aandacht hebben. En zo zijn we langer aan de praat gebleven dan de bedoeling was.

Nu snel onder de douche, aankleden, inpakken, kamer opruimen, bed afhalen, rugzak ingepakt op de rug, afval mee voor de afvalbak.

De trap af, vaarwel mijn kamer op de tweede etage in dit huis met al je goede zorgen. Rugzak en kar in orde gemaakt, klaar voor vertrek, in de hal naast de kapel naar het ontbijt in de refter. Oh hemel, mijn gastvrouwen zitten al tien minuten aan tafel.

"Excusez-moi je suis en retard".

Mijn stoel staat klaar en mijn servet ligt gereed. Soeur Monique reddert als een moeder voor me, zodat ik ook deze morgen "du thé comme petit déjeuner" zal hebben "avec du pain, et du beurre et de la confiture".

Half negen tijd voor het ochtendgebed in de kapel. Ik ben nog niet klaar met eten. Enige beraadslaging. Ik kom naar de kapel zodra ik klaar ben met eten en na het office vertrek ik naar St. Emilion.

De zusters gaan naar de kapel. Op mijn gemak ontbijt ik, anders voel ik mijn maag onderweg. Dan stap ik naar de kapel. De hymne van Zacharias wordt gezongen. Ik zing mee. Mijn stembanden en mijn lijf kan ik n ook op een andere manier gebruiken, en dat doet goed.

Dan is het negen uur, tijd voor vertrek. Rugzak op. Meloen en tomaten van soeur Monique in de knapzak. Afscheid. Au revoir et bonne route et bon pelerinage. Ik voel innerlijke rust in mezelf en zelfverzekerd zijn. De zusters stappen gehaast in de auto, om in de stad naar de kerkdienst te gaan. Une embrassement, un main, au revoir!

Met mijn kar in de linkerhand en paraplu in de rechterhand, zak op de rug, sta ik in de startblokken. Afscheid. Zwaaien naar mijn gastvrouwen die in de auto wegrijden.

Stap, stap, de tuin uit, de weg op. Ik voel het al, het zal warm worden vandaag. Stevig doorstappen naar Saint Emilion, een van de vaste halteplaatsen voor de San Yago-pelgrim.

Ik stap de monocultuur van de gerenommeerde wijnen tegemoet.

Er zijn weinig bomen, het is groen van de wijnstokbladeren. Ik moet denken aan de uitgestrekte tarwevelden in La Beauce, een ander soort monotonie. Al snel is de stad St. Emilion met zijn klokketoren in zicht, hoog op een heuvel. Als een toeriste/pelgrim meld ik me bij het syndicat d'initiative. Voor de rondleiding met gids langs de verschillende cultuurschatten en kerken van deze stad hoef ik niet te betalen. Tesamen met een groep fransen maak ik de stadswandeling. Saint Emilion is een zeer oude stad gebouwd op kalkrotsen.

In de rotsen zijn vele gangen en kelders gegraven, om de stenen te verkopen, om er huizen in te bouwen, een kerk l'eglise monolithes en ook een kerkhof. De monniken brachten er vanuit Italië de wijnstok. En deze stad kende vroeger een wijngerechtshof "La juridiction", dat nu tot de jaarlijkse folklorefesteen behoort. Want alleen goede wijn mag verkocht worden.

Na deze rondleiding ben ik op weg gegaan naar de pastoor. Toeval of niet. Ik ontmoet hem op straat, zijn hond aan de lijn houdend. Ik vertel hem mijn bedoelingen en hij zegt "Volg mij maar naar de pastorie". Het ritueel van het kerkstempel volgt. Met een aanwijzing van de pastoor waar de bakker is, verlaat ik de pastorie midden in deze stad.

Het is twaalf uur geweest. Tijd voor boodschappen en eten. Helaas het postkantoor is tot drie uur gesloten. Dan maar de brief in Branne, op weg, posten. In de schaduw van een huis op een stoep houd ik mijn lunchpauze. Vakantiegeangers en Parijzenaars flaneren heen en weer. Bonne appetit, madame, hoor ik verschillende malen zeggen, merci monsieur. Dan is het half twee, tijd om verder te stappen. Helaas neem ik de verkeerde straat om uit de stad te geraken. Dit betekent: een omweg van twee kilometer, een mooi uitzicht vanaf een vestingpoort op het centrum van deze heuvelstad.

Onderweg de wijnwinkels, les caves, mensen op de tandem, mensen dinerend op terrassen, mensen in de auto, mensen in strandkleding. Al dalend geraak ik de stad uit, door de wijngaarden, langs de borden "En vente directe". Even een cave binnenstappen, niet om wijn te proeven, maar om van het toilet gebruik te maken, want hier is gratis wijnproeven iets extra-ordinairs. Dan vaarwel Saint Emilion met je charmes.

De snelweg oversteken, de zon brandt. Ik steek mijn paraplu op als bescherming. De warmteslangen sidderen. De weinige bomen brengen geen koelte. Het stappen gaat moeizaam hier in de vallei van de Dordogne, tussen de dorre grasvlakten en de enkele wijngaarden. stoppen, stappen, stoppen, stappen.

Enkele wegarbeiders zijn bezig de sloten te schonen.

"Bonjour messieurs", "bonjour madame, vous allez loin comme ça?"

Dan geraakt het gesprek over de gastvrijheid in Frankrijk.

een van de heren wijst naar Saint Emilion. "La bas, madame, il habite des millionnaires sans sous. Vous savez ça?"

Ik voel de warmte op mijn rugzak drukken. Tijd om verder te stappen.

"Et moi, messieurs, je continue mon chemin. Bon Travail!" "Bonne route" Verder stappen; een melkpauze, dan richting Branne. De atmosfeer wordt anders naarmate ik de Dordogne en de lange, ijzeren brug erover, nader. Nu geen tijd verliezen, want om vijf uur is het postkantoor gesloten.

Wat nu weer? Ik voel dat er iets met mijn paraplu is. De rubberdop is er af. Oh gelukkig, hij ligt twee passen terug op straat.

De onderdelen weer aan elkaar. Onderweg een schoenmaker voor lijm zoeken. Mijn paraplu blijft een onmisbaar attribuut.

De Dordogne oversteken, een merkwaardige rivier met slikranden en veel bomen aan haar oevers, en wat pleziervoertuigen in haar bruin-troebel water. Op de brug is het druk wegverkeer.

De automobilisten zijn niet gewend dat een dame met een karretje zo brutaal is om op de weg te stappen. Ik zie ze denken, wat doet zij hier De brug over, dan begint direct het klimwerk op de helling.

Ik kom Branne binnen. Langs de kerk, even binnenwippen en le Bon Dieu gedag zeggen. Tegelijkertijd op adem komen in de koelte van het huis Gods. Er is toch nog een Open Kerk.

Nu vlug naar het postkantoor klimmen. Een aanwijsbord wijst me de weg. Boodschappen doen voor het avondeten komt wel. Op het postkantoor zelf zit een dame achter het loket. De mannen hebben dit werkhuis verlaten. Snel nog even de brief doorlezen, een krabbel erbij.

Rugzak op de grond, kar naast mij. Nu een aantal verzend-handelingen plegen, zodat dit deel van de brief tijdig in Wateringen is.

"Envoyer comme lettre, s'il vous plaît. C'est combien?"

Morgen is het zaterdag, de brief zal niet eerder dan dinsdag arriveren in Nederland. Ik verlaat het postkantoor. Een dame houdt de deur open. Moeizaam kom ik buiten. Het stoeptrapje is een hinderpaal.

Hé, hè, nu kijken of een winkel open is. Nee, niets te vinden.

De weg zoeken, de weg vragen, mijnheer Michelin raadplegen.

De richtingborden duiden plaatsen aan waar ik niet wil zijn.

Eindelijk, ik heb het gevonden, Lugaigac. een VVV-bord meldt dat daar een oude romaanse kerk uit de twaalfde eeuw is.

De weg vragen en er naar toe stappen, met enig klimwerk, dat onderweg beloond wordt met een mooi uitzicht over de Dordognevallei en Saint Emilion aan de overkant in de avondzon.

O jé, bijna was ik het kerkje voorbijgestapt, het staat zonder klokketoren te midden van het ommuurde kerkhof. Even nieuwsgierig zijn en kijken. Een hond blaft. Blijkbaar ben ik niet welkom met mijn rugzak. Ik stap om de kerk heen, een wit gebouw opgebouwd uit blokken kalksteen, met een rood dak en een klokkestoel boven het voorportaal. Het voorportaal zelf is van een dak voorzien. Dan, als zovele romaanse kerken ten zuiden van Poitiers, de beelden en de zuilen aan de ingang van de kerk spreken, in menselijke deugden en ondeugden,

in bloemen en dieren, in fantasiefiguren. Bijna was ik in dit beschutte kerkportaal wild gaan kamperen voor een nacht. Toch niet gedaan.

De doden op het kerkhof mag ik niet wakker maken.

Ik vervolg mijn weg nadat ik aan een boer in dit gehucht de weg gevraagd heb. Nee, een camping à la ferme is hier niet in de omgeving. Vraag aan een propriétaire om een kampeerplaats. Bonne chance. De zon zakt in de avondschemer.

Ik ben nu in de wijnstreek "entre deux mers", lees ik op de reclame borden. En ik zie nu ook witte druiventrossen, hoog opgebonden, recht in rijen.

In de dorpen die ik passeer, zitten of werken de mensen in de schaduw van hun huis, genietend van de avondkoelte.

Guillac, de school, de kapotte telefooncel, een wijngaard, le memorial des morts de 1914-1918. De kerk staat in de steigers.

De zon zakt verder in het rijk der dromen. Ik kijk nog eens op de kaart.

Mijn intuïtie zegt "Bonnet". Ik weet niet waarom. Dan blijkt dat Bonnet een chateau is, als zovelen in deze streek. Ik stap naar binnen, de hoge toegangshekken in blauw geschilderd voorbij, mijn kar in stilstand. Trap op, aanbellen, wachten. Een dame van voorbij de twintig met blond haar doet open. "Excusez-moi, madame, voulez-vous m'aider.

Je cherche un petit terrain pour mettre ma tente pour une nuit.

Je m'appelle Marijke, et je suis en route à Saint Jacques de Compostel.

Mijn intuïtie blijkt een goede raadgever. Voor een nacht mag ik mijn tent in de kasteeltuin onder de bomen plaatsen, water is er ook.

Van het ^{een} komt het ander. Ik maak in de loop van de avond kennis met de leden van de familie. Het zwembad in de tuin staat voor me klaar.

Geen badpak? Geen probleem, er komt niemand hier en de hond past op het huis. Als ik mijn tent heb opgezet en wat eten dat ik nog her

en der had, heb gekookt, komt de familie me vragen voor het diner.

Eten, praten, vertellen, tekenen, Nederland promoten anders dan de

Hollandse kaasboeren doen, de wijn van het huis proeven, een volle,

rode Bordeaux en - voor de kenners - bij de kaas een Graves de

Bordeaux. Et papa, qui n'est pas la, est le maire ici.

Ik voel hier een andere mentaliteit dan aan de overkant van de

Dordogne. Reizen, zaken doen, in het buitenland werken om ervaring

op te doen, mensen ontmoeten, werken en ontspanning.

Dan badtijd en bedtijd. Opgefrist na een koele watersprong in het

maandonker stap ik in mijn tentbed. Niet bewust dat ik vergeten ben

de juiste afsluitdop op de benzinefles te draaien.

Mijn gastvrouwen hadden me gezegd, marijke, het ruikt naar benzine.

Ik dacht dat het van het afkoelen van mijn kooktoestel kwam.

En ik laat mijn tentdeur open in de nacht. Ik voel me veilig in deze tuin.

zaterdag, 6 september.

In de schemering van de ochtend sta ik op. Van tijd-uren heb ik geen notie. In mijn nachthemd met een handdoek in mijn hand naar het open-

luchtbad. Mijn andere spieren dan wandelspijeren eens gebruiken.

De vogels tjielpen de hemel open. Nachthemd uit en op de badstoel.

Ik glij het water in. Brrr, koud. Ik ben wakker.

Ik kan de dag weer aan. Een rondje gezond. Drogen, aankleden en het ochtendritueel vervolgen.

Hemel, wat nu? Hoe kan dat: geen benzine meer in de fles? Dan de

ontknoping. O ja, dat was het, de dop. Voor nu heb ik genoeg benzine

om mezelf te kunnen verwennen met warme thee. De ochtendkou komt

opzetten. Straks benzine kopen. En mezelf voornemen te schrijven over

het sluitprobleem van benzineflessen voor kampeerders. Want er blijft werk voor de uitvinders en de industriële vormgevers!
Mijn probleem nu is dat ik voor mijn benzinefles voortdurend twee doppen moet meesjouwen, een schenkdrop en een sluitdrop.

de luiken voor de ramen van het kasteel, met 2 coquilles St.Jacques in de muur, zijn opgeslagen, een teken dat de gastheer-familie opgestaan is. Ik ben reisklaar. Nog even wat water tappen aan de buitenhuiskraan. Ik heb weer zin om te stappen. En mijn engelbewaarder zegt me, Marijke, niet zomaar weglopen. Netjes aanbellen en goededag zeggen. De raad van mijn engelbewaarder volg ik op. Een hoofd steekt uit het raam: "Voulez-vous prendre un café avec nous? En een van de gastvrouwen komt me tegemoet. Naar binnen, de keuken in. De familie zit aan het ontbijt. Het is ongeveer negen uur. Bijpraten, wat zijn mijn plannen voor vandaag, koffie met daarnaast eigengemaakte caramelpudding van de huiskookster en adressen uitwisselen. Dan afscheid en uitzwaaien. Marijke, als je op de terugweg in de buurt bent, kom maar langs, je bent welkom! Bonne route! Mijn gastvrouwen weten dat mijn weg zal leiden naar La Sauve Majeure, l'abbaye.

Bonnet heb ik verlaten, het wolkendek is door de weergoden voor een aantal dagen in de dekenkist opgeborgen. Mijn trui kan ik weer in mijn rugzak stoppen tot vanavond bedtijd. Tussen "Les vins de Bordeaux" gaat het stappen wat moeizaam. Op zijn frans ontbijten geeft andere energie. De buis dextrose aanspreken. Ziezo nu gaat het beter. Daignac: winkels, café's, even wachten nog met boodschappen tot het volgende dorp, niet teveel meesjouwen.

Toch, een benzinstation. En wat voor een. Ik wilde dat Klaas Goudenregen met zijn fotocamera in de hand startklaar naast me stond. Een dame van in de zestig jaar, eigenaresse, begint haar planten, die ze rondom de gele Shellpompen anno 1950 als reclameversiering heeft gezet. Ze heeft een marineblauwe hoedmuts over haar grijze kortgeknipte haren. Ze heeft een bruin vest over haar blauwe schort aangedaan. Parce Qu'il fait frais. De pompen staan tegen het huis op een verhoging. Het water-lucht onderdeel in het midden functioneert niet meer. Madame knippert hard met haar ogen. Het franse vraag-ritueel begint opnieuw te lopen. Vous-viez loin comme ça? A pieds? En ze trekt een gezicht met, dat is niet waar. Dat is niets voor een vrouw, moet je dat mens eens zien! Ik bestel voor twee francs benzine, wetend dat dat ongeveer de maximuminhoud aan benzine in mijn fles geeft. Ik pak de fles uit mijn rugzak. Madame vindt het maar niets en aan haar ogen te zien blijft ze sputteren. Ze zet haar hoed nog eens recht, nadat ze haar gieter heeft gelaten voor wat het is. Alors, comment le faire? Comme ça? Oui, comme ça! Eigenwijs giet ze voor drie franc benzine in mijn fles, die natuurlijk overloopt. De dop kan er niet op. Ze gooit wat benzine eruit, op straat. Ik denk, lekkere tante, eigenwijs zijn, milieuonvriendelijk en mij nog een franc extra laten betalen ook! De buurman in zijn auto arriveert. Ze laat in haar blik merken dat ik niet goed wijs ben en ondertussen wordt de dorpsroddeljukebox van munten voorzien. De praatmachine kan draaien. Mijn engelbewaarder zegt, Marijke, vriendelijk blijven, laat haar maar praten met de buurman en denken. Ik pak mijn spullen en maak plaats voor de volgende klant, nadat ik afgerekend heb. Au revoir, bonne route!

Dan naar La Sauve Majeure.

Een mysterie op een heuvel in een bos.

De toren van de abdijkerk, hoog boven het land verheven, is van veraf als een lichtbaken te zien. Ik arriveer in de winkelstraat, onderaan de abdij. De klok slaat twaalf uur. Snel naar de bakker en de supermarkt voor midi-sluitingstijd. Nieuw bruin brood kopen. Helaas is een broodsnijmachine in deze streek onbekend.

Dan maar beleefd vragen of mevrouw dit brood voor me wil snijden want mijn mes wordt bot, et ne coupe plus bien. En madame doet het zonder extra snijloon te vragen! Bij de supermarkt sla ik in voor het middageten en bij de kassa word ik vanzelf geïnformeerd over de kerk en de abdij. Een lunchpauzeplek zoeken in de schaduw, want ik wil niet nog een keer een zonnesteek oplopen.

In het portaal van de koele kerk.

Ik heb een kerkstoel gepakt (en daarna natuurlijk weer op zijn plaats gezet) Lunchpauze. Brood met kaas en melk. En niemand komt mij zeggen, dat mag u niet doen madame; u verstoort de rust van Saint Gérard in deze kerk. De pastoor woont in het volgende dorp. En de dame van de kerk zit thuis te eten net als alle fransen op dit uur. Nadat ik weer een energiebron heb ingenomen, heb ik Saint Gérard goede dag gezegd, de kerkfresco's bewonderd en ik ben naar het doel van vandaag gestapt: l'abbaye des Benedictins de la Sauve Majeure. Betreurenswaardig geworden tot een ruïne. Toch brengt de taal der beelden me in ontroering en stilte. En wandelend door deze vroegere godsruimte ontdek ik voor mezelf een leer-plaats. Hoe macht en kracht door de eeuwen heen in steen (en nu in beton) tot uitdrukking wordt gebracht, en nog meer, strijd tussen leven en dood, tussen helpers van het leven en de helpers van de dood.

De tijd gaat voorbij. Ook nu. Het aantal stappen van La Sauve Majeure naar Creon heb ik niet geteld. Het is rustig op de weg. Sportfietzers komen voorbij en een enkele auto. Het bezoek aan " La Sauve" is toch inspannend en laat in mij veel indrukken achter.

Na een fruit-pauze ben ik naar Creon gestapt. De lucht koelt af en de wijngaarden nemen af. De wereld is bewoond.

In Creon aangekomen blijkt er geen bureau de tourisme te zijn. Dus een andere oplossing zoeken. Naar het café op de hoek, koffiedrinken, de waard uitvragen, van het toilet en telefoon (naar Bordeaux) gebruikmaken. Ziezo, dat is ook gebeurd. En de dorpelingen laat ik kijken.

Op de markt met de galerij er rondom heen, dan de ronde door het dorp: kerk, is open, er staat een mooi stenen mariabeekd, afkomstig uit La Sauve; pastoor is helaas niet thuis; scharenslijper is in dit dorp niet aanwezig. Om uw mes te laten slijpen, moet U in Bordeaux zijn, madame. Wat verder, de supermarkt, is nog open. Snel boodschappen voor het weekend doen, maar mijn rugzak moet ik bij de cassière achterlaten. Ongerust vraag ik " Y-a-t'il des voleurs?" en de cheffin antwoordt " Non madame, c'est moi qui surveille".

Wat verder(3 km) De camping. Eerst bijkomen.

Van de supermarkt naar de camping heb ik het met mezelf moeilijk gehad. Wie zou er naar Bordeaux getelefoneerd hebben en met welke boodschap op 5 september? Mijn vermoeidheid gaat weer spelen. Uitgepiekerd en tot rust gekomen zittend in het gras maak ik mijn bivak voor deze nacht. Tent opzetten, eten koken, aantekeningen in mijn notitieboekje maken. Met schemerdonker naar bed.

Ik besluit twee dagen in Bordeaux te blijven.

De wijze pelgrim op de Rijndijk heeft me in Condat wijze woorden ingefluisterd. Neem de tijd voor jezelf want de tocht in de komende periode zal al je aandacht en inzet eisen. Dus in Bordeaux deze reisbrief afmaken en dan verder stappen en verder zien.

zondag, 7 september,

Vroeger dan de meeste campinggasten sta ik op. Hoewel ik niet de hele nacht heb geslapen, voel ik me uitgerust. Even profiteren van een warme douche in de mistige ochtend, die een natte tent en een vochtige slaapzak heeft veroorzaakt.

Het ochtendritueel.

Een grote groep sportfietzers zie ik het campingterrein voorbijsnellen in de vroege ochtend, op weg naar heuvels en dalen en vlakke trajecten. Om tien uur ben ik startklaar voor vertrek. Ik heb mijn regenjas voor het eerst sinds lang weer aangetrokken. Dan rugzak, kar, paraplu.

De optrekkende mist in, richting Bordeaux.

De campinghoudster heb ik voor mijn vertrek bidwijs kunnen maken dat la Hollande slechts een deel van les Pays-Bas is, en dat ik een Neerlandaise ben.

Langs het dorp Lorient waar de tabakswinkel melk en brood verkoopt. De bewegwijzering naar de dorpen hier is slecht. Met mijn michelinkaart in de hand zoek ik... dan plotseling....

La gendarmerie de la republique française. Ik moet wachten.

een seigneur met een witte snor en veel strepen op zijn borst stapte uit. Control, madame, control. Vous êtes étrangère? Française?

En ik opgelaten, stap verder tussen de weilanden, heuvels, bossages richting Lignan. Enfin, dit was de eerste confrontatie met de franse marechaussee, hopelijk de laatste.

Door het gevoel te zullen verdwalen, ontmoet ik een frans echtpaar. Ik vraag de weg. Deze mensen zijn geïnteresseerd en duiden de weg aan hoe het gemakkelijkste te gaan. En ik vertel mijn ervaringen met de signoren van la gendarmerie. Dan hoor ik waarom contro, madame, control. Er is een nieuwe franse regering, die de gendarmerie orders heeft gegeven, een ieder die zich op de weg begeeft aan te houden vanwege la sécurité. Dus wandelaars met een rugzak zijn nogal eens het doelwit van de heren, want ze zouden weleens bommen in hun rugzak kunnen hebben. En buitenlanders met name, als ze geen frans spreken lopen meer risico gearresteerd te worden. Ik heb geluk met mijn tijdelijke gesprekspartners dat ik me in het frans kan verweren.

Gerustgesteld en gewapend voor de volgende keer, stap ik verder, de natuur verkennen. De zon schijnt warm. De mist is opgetrokken.

Mijn regenjas opgeborgen op mijn kar.

Heuvels beklimmen, tien stappen, stop, ademhalen

tien stappen, stop, ademhalen, zo kom ik boven

Heuvel af, mijn karretje in het gareel houdend.

Carignan de Bordeaux: gelukkig een aanwijsbord. Ik ben er bijna.

Om vijf uur wil ik op de plaats van bestemming van vandaag zijn.

Ik voel de vallei van de Garonne naderbij komen. Eerst nog een hoge heuvel op en af. In de schaduw van de bomen is het aangenaam, en toch warm. Even mijn kousen oprollen voor de ventilatie.

Bouliac kondigt zich met zijn huizen aan. Bijna ben ik aan de oever van de Garonne. Nu kan ik middagpauze houden een schaduwplek zoeken. Een hond blaft en zijn bazin tracht hem in toom te krijgen, wat pas gelukt als ik voorbij ben.

Na mijn middagpauze verder stappen naar de route departementale.

Dan, tot mijn verrassing in een tuin, bij een huis met groene luiken, een mijnheer die wijndruiven plukt. Een nieuwe ervaring.

Ik spreek deze man aan. Hij voelt zich vereerd. Van het komt het ander. Ik krijg het verhaal van de druivenoogst. Het is beter met heet weer te oogsten dan met regenweer, want het is beter achteraf water bij de wijn te doen. Zonnig septemberweer betekent een goed wijnjaar.

Ik krijg het verhaal met demonstratie van het wijnmaken.

De tonnen, de flessen, de wijnkelder.

Ik stap nu langs de Garonne, weer een natuurlijke grens genaderd. Drie kilometerlang stappen voordat ik deze grens via de Pont Saint Jean kan oversteken. Om vijf uur ben ik bij la gare Saint Jean de Bordeaux. De weg vragen op straat levert problemen op. In Condat had soeur Monique me verteld dat ik in de buurt van Saint Seurin moet zijn. Dus dan maar de limonadetaktiek volgen. (Café binnenstappen, limonade à la menthe bestellen, naar het toilet vragen en gaan, limonade opdrinken, bij betalen de weg uitgebreid vragen, merci, monsieur, au revoir!) De stadsrichting heb ik, nu nog de straat. Dit kost tijd. Gelukkig een reclamebord met het plan de ville erbij. Een dame komt me te hulp. Zonder het bureau de tourisme kom ik ook op de plaats van bestemming.

De straten in Bordeaux zijn lang, zonder bomen, een enkel parkje tussen de huizen. De huizen in het centrum zijn oud. Ik wandel door DE winkelstraat van Bordeaux, rue Sainte Catherine, die veel lijkt op de Kalverstraat in Amsterdam. Het is stil. Zondag. Jongeren paraderen of kijken verweesd rond. De wandeling door deze voor mij onbekende stad duurt twee uur en toch.. het lijkt op Rotterdam, op Antwerpen, op Parijs met zijn grote boulevards met hun koninklijke luxe, kortom een wereldstad met bewoners van overal, met kantorenflats, wolkenkrabbers, hypermarché's. Bordeaux, de laatste halteplaats voordat ik de Spaanse grens overschrijdt.

Gedurende twee dagen verblijf ik nu in de Monastère Visitation. In de loop van deze brief heb ik laten merken, dat ik me er niet geheel happy voel. Ik voel geen aansluiting. Om aan de beklemming te ontsnappen doe ik tussendoor boodschappen in Bordeaux. Ik heb mijn mes kunnen laten slijpen en mijn paraplu dop is gelijmd.

De deuren worden op slot gehouden, de religieuzen schermen zich door muren en barrières in de ontvangstkamers en in de kerk af en door tralies van de buitenwereld, die ze toch nodig hebben. In de eetkamer kan ik niet naar buiten kijken. Gelijk een gevangenis zitten er twee lichtkoepels en in het midden van de kamer is een muur waartussen vroeger vermoedelijk tralies hebben gezeten. En terwijl ik eet denk ik, hoeveel familieleden hebben hier vroeger hun verdriet moeten inslikken om dat de kloosterzusters geen letterlijk-lijfelijk contact meer met ze mochten hebben "pour l'amour de Dieu". In deze eetkamer lever ik een gevecht met mezelf en mijn gastvrouw die me graag wil bemoederen en die me graag ziet eten (projectie? zelf is ze broodmager) en die per maaltijd vijf minuten de tijd neemt om met me te praten tegen betaling van de somma van...

Op mijn tijdelijke kamer heb ik rust gevonden om u te schrijven. Echter het lawaai van de stad dringt tot in de muren door. Toch kan ik in deze ruimte, met mijn natte tent over de klerenkast, en mijn gewassen wasgoed op een rek, en vele brieven uit Nederland en België op tafel, mezelf zijn en uitrusten, terugblikken en voorbereiden.

Het is nu dinsdag ,9 september zes uur 's avonds.

Mijn hoofd is vol, mijn buik is leeg. Vele gevoelens heb ik de revue laten passeren.

Vele indrukken en ervaringen zijn bij mij weer naar boven gekomen om U een globale indruk te geven. Ik ben er moe van. En ik veronderstel dat u ook vermoeid bent geraakt, een plezierige vermoeidheid. Ik stop. Het is een lange brief.

Vanavond ga ik weer inpakken, opdat ik morgen met frisse wind verder kan stappen.

Via la cathédrale Saint André, Talence, Gradignan, Prieuré de Cargac, les Landes in, een groot uitgebreid bosgebied met lange rechte wegen en weinig menselijke bewoners, mogelijk mijn vijand de mug

Morgen begin ik met het antwoorden van de brieven en ik hoop er in Léon mee klaar te zijn. En mijn beschermengel roept, Marijke, er blijft werk aan de winkel. Je zal op weg geen rust krijgen. De strijd gaat door, lees de brief van de wijze pelgrim op de Rijndijk nog eens goed door!

Ik stop nu echt. Mijn gastvrouw zal weldra aan de deur kloppen voor het souper. Ik wil haar niet laten wachten.

Je vous embrasse tous....

Au revoir, à la fois prochaine!

namens Marijke
ons:

inmiddels Pamplona
dd. 27 september 86
gepasseerd
naar
Burgos
en

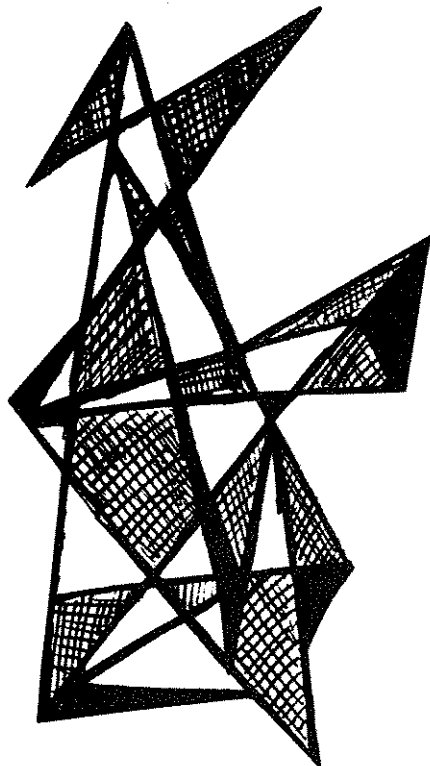
ADRES tot 14 oktober

Poste Restante
Lista de Correos
Oficina del Postes

Léon

Spanje.

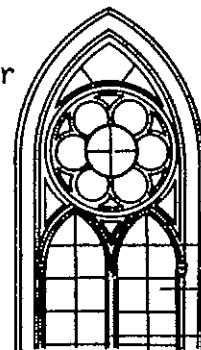
4

Wateringen, 1 november 1986.

Beste VRIENDEN, VRIENDINNEN, KENNISSEN,
MEDEWANDELAARS en BELANGSTELLENDEN van
MARIJKE SCHOONE,

Hedenavond 17.45 uur ontving ik het
goede bericht dat MARIJKE
op 31 oktober om 20.00 uur
in SANTIAGO de COMPOSTELA
is gearriveerd.

Ultraya!

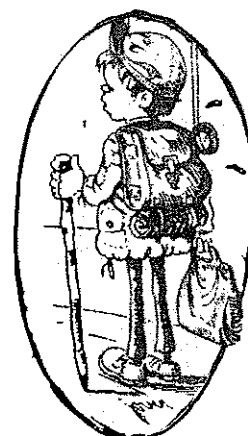
Brief volgt.....

Marijke verblijft enkele weken in Santiago de Compostela.
Wilt U haar een briefje sturen? Dat kan!

U kunt haar bereiken:

***Marijke P.J.Schoone

La peregrina hollandese à Sant Yago
Liste de Correos/Poste Restante
Officina de Correos
Santiago de Compostela
ESPANA

Allemaal een briefje schrijven, dat zou leuk zijn!

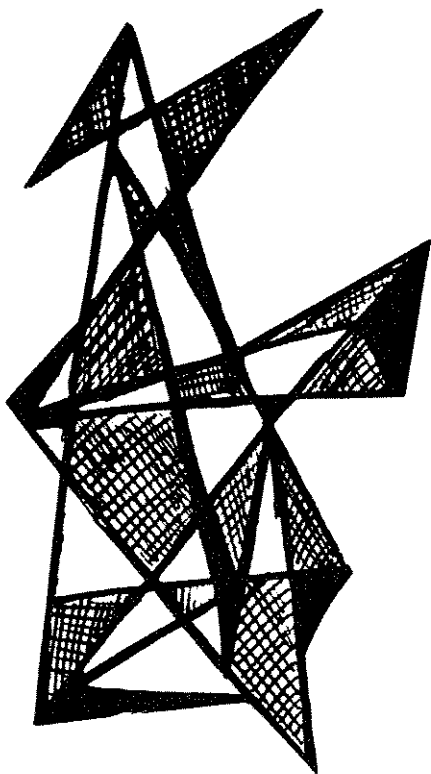

Tot de volgende reisbrief.

Mieke van Beurden

Herenstraat 3 A

2291 BB-Wateringen (01742-4586)

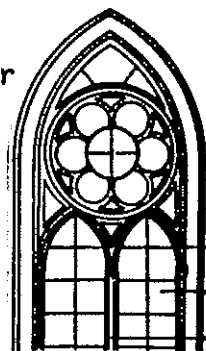
Wateringen, 1 november 1986.

Beste VRIENDEN, VRIENDINNEN, KENNISSEN,
MEDEWANDELAARS en BELANGSTELLENDE van
MARIJKE SCHOONE,

Hedenavond 17.45 uur ontving ik het
goede bericht dat MARIJKE
op 31 oktober om 20.00 uur
in SANTIAGO de COMPOSTELA
is gearriveerd.

Ultraya!

Brief volgt.....

Marijke verblijft enkele weken in Santiago de Compostela.
Wilt U haar een briefje sturen? Dat kan!

U kunt haar bereiken:

***Marijke P.J.Schoone

La peregrina holandese à Sant Yago
Liste de Correos/Poste Restante
Officina de Correos
Santiago de Compostela
ESPANA

Allemaal een briefje schrijven, dat zou leuk zijn!

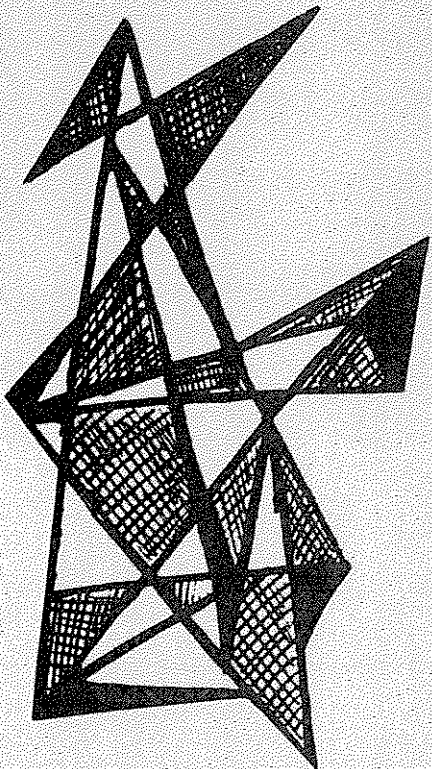

Tot de volgende reisbrief.

Mieke van Beurden

Herenstraat 3 A

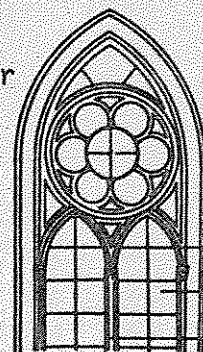
2291 BB-Wateringen (01742-4586)

Wateringen, 1 november 1986.

Beste VRIENDEN, VRIENDINNEN, KENNISSEN,
MEDEWANDELAARS en BELANGSTELLENDEN van
MARIJKE SCHOONE,

Hedenavond 17.45 uur ontving ik het
goede bericht dat MARIJKE
op 31 oktober om 20.00 uur
in SANTIAGO de COMPOSTELA
is gearriveerd.

Ultraya!

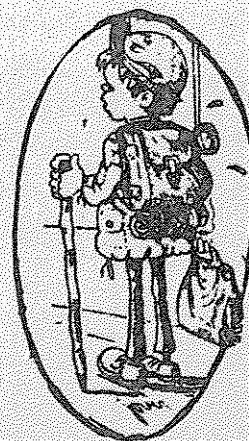
Brief volgt.....

Marijke verblijft enkele weken in Santiago de Compostela.
Wilt U haar een briefje sturen? Dat kan!

U kunt haar bereiken:

***Marijke P.J.Schoone

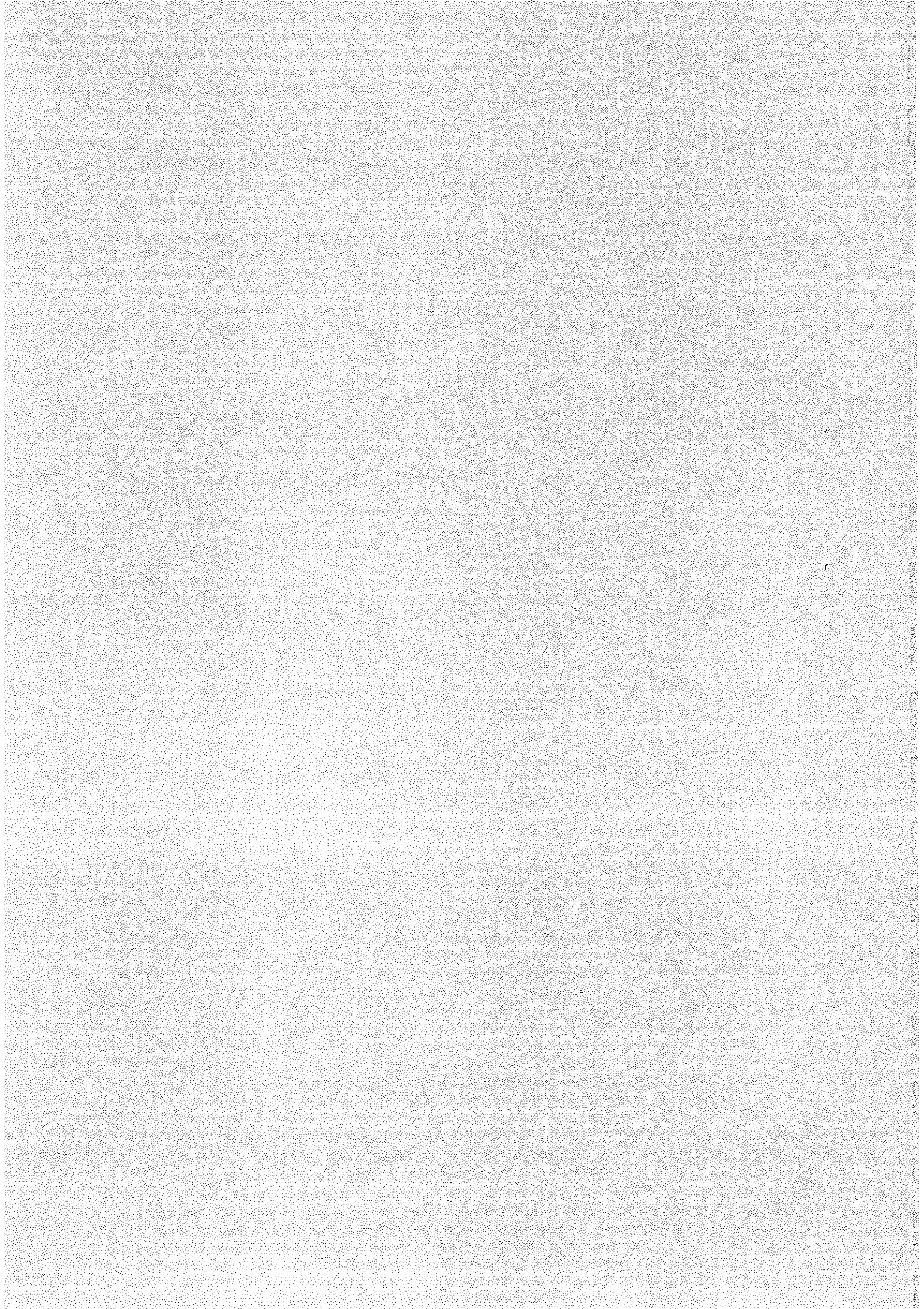
La peregrina holandese à Sant Yago
Liste de Correos/Poste Restante
Officina de Correos
Santiago de Compostela
ESPANA

Allemaal een briefje schrijven, dat zou leuk zijn!

Tot de volgende reisbrief.
Mieke van Beurden
Herenstraat 3 A
2291 BB-Wateringen (01742-4586)

"De toekomst is er
voor wie er
vertrouwen in heeft."
(Houtland)

*van Marion.

Een gebed:

*Een fijn cadeau van Alie, in Santiago gekregen.

"Elke tijd heeft zijn eigen zonde, God!"

"Onze zonde is de eenzaamheid!"

"Wij verzetten ons niet meer
tegen dat wapen van de dood."

"Wij vertrouwen niemand meer."

"Elke tijd heeft zijn eigen zonde, God!"

"Onze zonde is de berusting!"

"Wij hebben de hoop nog slechts
op de lippen."

"onze harten zijn leeg!"

"Elke tijd heeft zijn eigen zonde, God!"

"Onze zonde is de angst!"

"Wij geven mee met de druk die van boven komt!"

"Onafhankelijkheid, zelfbewustzijn en Godsvertrouwen
zijn we kwijt geraakt."

Uit: Dorothee Sölle/Luise Schotteiff.

"Mijn broeders hoedster".(Ten Have/Baarn).

D. *Joannes Martiuer Bretal*
hujus Almae Apostolicae et Metropolitanae Ecclesiae Compos-
tellanae Dignitas Decani et sigilli Altaris Beati Jacobi Apostoli
custos, ut omnibus Fidelibus et Peregrinis ex toto terrarum
Orbe, devotionis affectu vel voti causa, ad limina Apostoli
Nostri Hispaniarum Patroni ac Tutelar **SANCTI JACOBI**
convenientibus, authenticas visitationis litteras expediat, omni-
bus et singulis praesentes inspecturis, notum facio: _____

MATYKE P. J. Schoore
hoc sacratissimum Templum pietatis causa devote visitasse.
In quorum fidem praesentes litteras, nomine meo subscriptas
et sigilo ejusdem Sanctae Ecclesiae munitas et confere.

Datum Compostellae die *1* mensis *Novembris*
anno Dni *1986*

P. J. Schoore

Marijke P.J.Schoone
Pelgrim in Santiago,
op het punt om verder te stappen
richting Vlaanderen.....

Santiago de Compostela,
12 november 1986.

De VIJFDE reisbrief.

Aan mijn medepelgrims
in Nederland en België.

Beste Mensen,

Op dit moment vertoef ik alweer 12 dagen in Santiago de Compostela.
En ik voel dat U vol ongeduld wacht op meer nieuws en wederwaardigheden
van deze pelgrim.
En net als mijn gastheer Suso hier in Santiago zeg ik: "Tranquila.Tranquila."
"Rustig aan. Alles op zijn tijd. Eerst diep ademhalen. En nog eens diep
ademhalen!"

Zit U op Uw stoel? Heeft U de telefoonverstoorder de deur uitgezet? Staat de
koffie gereed? Want dit keer schrijf ik weer een lange brief, nogal serieus
van aard. Ik hoop binnen de twintig bladzijden te blijven, zodat het niet
al te vermoeiend voor U wordt.

Welaan, allereerst wil ik U een goed, vreugdevol, vruchtbaar, gelukkig, sfeer-
vol en zalig Nieuwjaar 1987 vol nieuwe verrassingen wensen. Ik denk dat U deze
brief zo half in december 1986 ontvangt. En dan stap ik ergens tussen Bilbao
in Spanje en Saint Palais in Frankrijk. (Mits ik niet al te veel sneeuwpech
ondervind.)

Ik vind het moeilijk U allen dan persoonlijk veel geluk te wensen. Vandaar
bij deze!

Op 31 oktober 1986 ben ik om + 20.00 uur, 's avonds in het donker, in de
kathedraal bij San Yago, tijdens de avonddienst, gearriveerd. Alleen.
Het was voor mij een blijde en toch emotionele gebeurtenis. Ik heb het hele
weekend van allerheiligen en allerzielen nodig gehad om gewaar te worden
dat ik echt in Santiago ben gearriveerd, om Ultreya tegen mezelf en tegen
San Yago te zeggen: Ik heb een doel bereikt en het is tevens een middel
om verder te gaan, letterlijk en figuurlijk, in mijn leven.

Verder om alle pelgrimsrituelen in en om de kathedraal te verrichten:

- het graf bezoeken;
- San Yago op het hoofdaltaar aanraken;
- mijn hand op de pilaar van San Yago, de stam van Jesse, in la Porta
de la Gloria, leggen;
- La Compostelana in ontvangst te nemen (zie bijlage elders);
- bedankbrieven naar mijn gastheren in Nederland, België en Frankrijk
- telegram naar huis te sturen en naar U; schrijven;
- onderdak zoeken; eerst in El Albergue Nocturne bij de kerk van San
Francisco, daarna in Hostal Suso, waar ik tot + 22 november met veel
plezier zal vertoeven;
- gedurende 3 dagen eten samen met het personeel van Hotel Reyes Catholicas,
dat zeer gastvrij en vriendelijk voor de pelgrims is. (Ik verloor er
mijn pelgrimshoed, een symbolische betekenis!)
- te dwalen over het plein voor de kathedraal in de zon en naar La Puerta
Santa te gaan om haar schoonheid te bezien.

Om pelgrims te ontmoeten die reeds zijn gearriveerd of net zijn aangekomen
en bij te praten om in de mooie, oude (universiteits-)stad te dwalen
om er vertrouwd en bekend te geraken.

Om de andere kerken en de musea rond de kathedraal te ontdekken en binnen
te stappen. (en na 12 dagen verblijf heb ik ze nog niet allemaal gezien!)

Uit de brieven en felicitatiebrieven heb ik begrepen dat U de derde reisbrief en de vierde reisbrief -het telegrambericht van aankomst- heeft ontvangen. Blij en telkens weer verrast ben ik als ik van een van U een brief en/of felicitatie ontvang. Dank U wel!

U zult begrijpen dat het nu wat moeilijk is allen persoonlijk een brief te sturen. In het brievenoverzicht reageer ik zoveel mogelijk, en waar nodig (en met de hoeveelheid tijd hier in Santiago beschikbaar) stuur ik een persoonlijke brief met postzegel. Want ik blijf bij mijn plan ook de terugreis via Oviedo, de Spaanse kust, Santander, Bilbao, San Sebastian, Hendaye, Saint Palais, Condom, Moissac, Cahors, Perigieux, mijn halteplaats en tevens postadres Abbaye de Bassac, Limoges, Clermont Ferrand, Vazeley, Melun, Reims richting Vlaanderen te voet af te leggen. Niemand kan me van deze onderneming weerhouden! En de sneeuw dreigt al als een pechduivel.

Van Tina en haar vriendin, Amerikaanse pelgrims, die vanaf Parijs te voet gingen, vernam ik in Santiago dat er + 2 dagen na mijn vertrek uit El Cebreiro daar in de bergen al sneeuw lag!

U zult zich afvragen: En waar blijft nu dat verhaal Bordeaux-Santiago? Wel, ik moet U eerlijk bekennen: "Dat ben ik U nog schuldig!" Ik wil een tipje van de sluier oplichten en de rest voor later bewaren. Akkoord? Dan heb ik thuis ook nog wat te vertellen. Bovendien kan ik nu moeilijk een fotokopie van de El Camino-kaart sturen, want die is zo lang, zo groot..... Vanaf Bordeaux viel de reis in een aantal trajecten, elk met geheel eigen ervaringen, uiteen:

1. Bordeaux - Dax (de tijd van de Parijse bommen!):

Stappen in de naaldbossen van Les Landes. Heerlijk, het is net alsof ik op de Veluwe ben. De afstanden tussen de dorpen zijn vrij groot. Dat hindert niet, want onderweg kom ik toch nog mensen tegen. De septemberzon schijnt warm, en er is ook af en toe een onweersbui. De mensen zijn er vriendelijk en gastvrij. Vanwege de gevaarlijke Route Nationale nr.10 heb ik ter plaatse mijn route als voetganger moeten wijzigen. Hetgeen betekende, dat ik een aantal poste-restante brieven heb gemist. Helaas. Het traject Bordeaux-Dax heb ik vlot afgelegd.

2. Dax, een kuuroord, waar helaas geen plaats voor pelgrims is om uit te blazen. Noodgedwongen ben ik verder gestapt, totdat ik in Roncevalles in Casa los peregrinos een gastvrije halteplaats bij de paters augustijnen vond. O ja, de koster van de kathedraal in Dax dacht ook dat ik een bom in mijn rugzak had. Enfin, met praten en het vragen van het kerkstempel heb ik de lieve man kunnen geruststellen. "Priez pour nous à Saint Jacques."

3. Dax - Saint-Jean-Pied-de Port: Baskenland, Pyrenee Atlantique.

Heuvelachtig en bergen. De septembermaand is er zeer warm. Dit geeft me bij het stappen problemen als ik de Sint-Jacobs-weg wil volgen. Vanwege het klimaat heb ik een paar keer een rechte weg genomen in plaats van een bocht langs een mooie oude kerk te maken. Toch heb ik nog heel wat mooie Romaanse of Spaanse barokachtige kerken en kapellen in deze streek mogen/kunnen bezoeken, evenals de oude pelgrimshalteplaats Sordes de l'Abbaye (gebouwd op een Romeins badhuis).

In deze streek heb ik telkens bij mensen zomaar aangeklopt voor onderdak. En ik kreeg zowaar zelfs twee keer onderdak met eten aangeboden, als pelgrim. De Basken zijn echt vriendelijke mensen, en de meesten moeten niets weten van de bomaanslagen in Bayonne. Ze hebben me verteld dat ze graag in hun eigen streek blijven wonen en dat er in Baskenland 7 provincies met elk een eigen dialect/taal zijn.

En vanaf Baskenland tot in Galicië ben ik schapen en schaapherders tegengekomen.

4. St. Jean-Pied-de Port - Roncevalles:

In één dag de Pyreneeën over met rugzak en karretje over de kronkelende verkeersweg. Het viel niet mee om in een warme zon het dag-einddoel te halen. Het was zwaar en onderweg waren vanaf Valcarlos geen cafés of nauwelijks huizen om water of eten te vragen. De Alto de Ibañeta heb ik helaas niet op eigen benen kunnen halen. Dat was net iets te veel voor me. Het deed me wel verdriet dat ik de kapel op de Alto de Ibañeta en het monument van Roldan niet zelf kon bezoeken.

Bewoners van de streek hebben me naar Roncevalles gebracht, omdat ze het niet verantwoord achtten dat ik in het donker over de Alto zou stappen. Het was overigens wel wennen aan de hoge Pyreneeën als Nederlands platte-landsdame. O, ja, bij de douane had ik geen problemen.

5. Roncevalles-Burgos:

In Roncevalles hield ik rustdagen. Ik bezocht er de mooie gotische kerk, het klooster en het museum. En er kwam een teken van God:

In de stromende regen arriveerde er een groep Belgen, ook pelgrims.

Met hen ben ik de volgende dag meegestapt. Een unieke, aparte ervaring.

Hier in de bergen geurt de lavendel en de tijm.

En in Espinal liet ik mijn karretje achter, zodat ik, zoals zo vele pelgrims, de oude camino in de bergen en de dalen kon bewandelen. Samen met de groep heb ik dit tot aan Burgos gedaan, veertien dagen achter elkaar zonder rustdag door Navarra, met een prachtig uitzicht op de kale kustgebergten, door Rioja, vrijwel zonder bomen met veel wijngaarden (de druiven smaken er zoet) en een warme zon, naar Burgos via Santo Domingo de Calzada (met de kippen in de kerk) en San Juan de Ortega, waar we gastvrij door Padre Don José Maria in het oude pelgrimshuis werden ontvangen.

Het was wel afzien, want het was begin oktober toch nog behoorlijk warm. En zo af en toe werden we door flinke regenbuien verrast.

Voor toekomstige St.Jacobspelgrims heb ik de volgende tips:

1. De maanden september en oktober zijn goede stap-maanden in Spanje en begin op 1 september ofwel in Ostabat ofwel in Roncevalles ofwel in Somport.
2. Volg op El Camino de gele pijlen.
3. Koop vantevoren een gids.
4. Max.gewicht bagage: 15 kg.
5. De Spanjaarden zien het liefst dat de pelgrims met z'n tweeën stappen, vooral in de bergen,

Daarnaast valt het niet mee groepslid te zijn bij zulke gasten.

Tja, El Camino blijft een pelgrimsweg waar mensen mensen van over de hele wereld ontmoeten. We kwamen een Spaanse pelgrim tegen, Gregoria, op de grens van Rioja en de provincie Burgos. Ze is met de groep meegestapt tot in Burgos. Het werd een internationaal gezelschap!.

6. Burgos, de stad waar de kathedraal een architectonisch museaal pronkstuk van de Heren en de Koningen is;

, de stad waar pelgrims te voet gastvrijheid (kunnen) vinden in het tehuis voor daklozen, want de stedelijke gastvrijheid is alleen tegen pecunia zeer groot;

, de stad waar ik me ziek voelde worden van de stank, de stress, het lawaai en gebrek aan groene sfeermakers;

, de stad waar ik afscheid nam van mijn medepelgrims en compañeros, wat me wel pijn en verdriet deed;

, de stad van El Cid en zijn schatkist, die nog steeds in de kathedraal bewaard wordt;

en de stad waar ik een "bolso" kocht ter vervanging van het karretje.

7. Burgos - León:

Alleen stappen over een (vrijwel kale) hoogvlakte met zeer weinig dorpen en steden. Een landbouwgebied met als extra schapenteelt en af en toe wat bossen bij uitzondering. Een paar keer heb ik 40 tot 45 km. op een dag moeten stappen om een goed en veilig onderdak te vinden. En stappen in het donker in een onbekende omgeving is zwaar en moeilijk. Plus vanwege het niet aanwezig zijn van winkels moest ik extra voedsel en water meenemen voor onderweg.

Even voor León heb ik mijn wandelkameraden nog een keer ontmoet. We waren erg blij elkaar weer te zien en te zeggen: "Tot ziens! in België!"

8. León, een wereldstad, waar ik bij San Isidor rust en energie vond om weer verder te stappen. En de vriendelijke, zorgzame, professor, Don Manuel, voorspelde me dat ik pelgrims zou ontmoeten op het moment dat ik het even niet meer zag zitten. En zijn voorspelling is uitgekomen: Ik kwam Franziska en Monika uit de Schweiz tegen.

O,ja, mijn voeten vroegen weer aandacht. Ik ben daarom even naar de dokter - een lieve dame- geweest in de Rodekruiskliniek. En ik kreeg het advies elke dag, ochtend en avond, voeten te wassen en met crème te masseren.....

El poblado del Cebreiro fue conocido por los romanos como vía de acceso al centro de Galicia, camino que luego seguirán los peregrinos. Este reducido poblado dio nombre a toda esta serranía enmarcada entre las zonas de Ancares y Caurel.

La «palloza», vivienda prerromana, ha llegado hasta nuestros días. Hoy, cuatro pertenecen al Patrimonio Artístico; dos dedicadas a Museo Etnográfico y otras dos a refugio de peregrinos. Un Guarda del Patrimonio cuida de estas «pallozas» y poblado.

El árabe Idrisi llama al Cebreiro «Munt Fabrayr», el Codex Calixtinus «Mons Februari», en otros documentos se lee «Zebruariil» y «Zeberrium».

El Camino de Santiago da renombre y vitalidad a este pequeño pueblo. Las Guías de los peregrinos siempre mencionan el Cebreiro.

El cronista P. Yepes sitúa la creación del famoso Mesón-Hospital de peregrinos en el año 836. Desde un principio los reyes favorecieron generosamente este refugio de peregrinos, declarándolo de protección real. Así, la patrona recibe el nombre de Santa María la Real.

Alfonso VI, en 1072, pone al frente de este Mesón a los monjes franceses de Aurillac, unidos a Cluny.

El Milagro del Cebreiro

Un extraordinario acontecimiento ha dado nombre universal a este monasterio. El Santo Milagro. Una tradición muy fuerte, corroborada por diversas fuentes históricas y arqueológicas, sostiene lo que sigue:

«Un monje de Aurillac celebraba Misa en esta Capilla (s. XIV?). Un paisano de Barxamaior asciende al Cebreiro con gran tempestad para oír la Santa Misa. El monje celebrante, de poca fe, menosprecia el sacrificio del campesino. En el momento de la Consagración el monje percibe como la Hostia se convierte en Carne sensible a la vista, y el Cáliz en Sangre, que hierve y tiñe los corporales. Los corporales con la sangre quedaron en el Cáliz, y la Hostia en la Patena».

En 1486 los Reyes Católicos, peregrinos a Compostela, se hospedan con los monjes, contemplan el Milagro y, luego, donan el Relicario donde se ha guardado el Milagro hasta nuestros días.

Hoy, Cáliz, Patena y Relicario constituyen un valioso conjunto religioso e histórico-artístico, expuestos en caja fuerte.

Cáliz y Patena son afamadas piezas románicas, siglo XII, pasaron al Catálogo de Arte Románico Europeo. La leyenda del Santo Grial gallego, como se conoce a este Cáliz, se ha extendido por todo Europa. El Cebreiro y el Milagro han influido en la obra parsifalesca de Wagner. Este Cáliz preside el Escudo de Galicia.

En bulas pontificias de Inocencio VIII y Alejandro VI se hace extensa mención de este Milagro.

Sepulcros. En la capilla del Santo Milagro, los mismos coetáneos de los protagonistas del Milagro, monje y campesino, les han preparado unos sencillos mausoleos, abriendo un arco ojival para facilitar el culto en esta capilla.

La talla de la Virgen, buena pieza románica, siglo XII, restaurada en 1971, es Santa María la Real, a Virgen del Santo Milagro, la Virgen del Cebreiro, la Patrona de estas montañas, advocaciones con las que es invocada.

El templo es de factura prerrománica, siglo IX, de peculiares características, sumergido en la tierra para protegerse de las fuertes tempestades a los 1.300 m/a. En 1962 se inician las obras de restauración del templo. Su situación era totalmente ruinosa, a punto de convertirse en montón de escombros. El color rosáceo de los muros interiores es la huella que han dejado dos grandes incendios de 1450 y 1641. El papa Pío II ayudó a la restauración de 1450. Los ábsides, como prerrománicos, son rectangulares. Hasta 1962 estuvieron encubiertos por cales y retablos.

La capilla de San Benito, en la nave norte, permanece dedicada a este Santo, en recuerdo a los monjes benedictinos que levantaron y custodiaron este templo desde el año 836 a 1853. Los monjes de Aurillac, que llamó Alfonso VI, permanecieron en el Cebreiro desde 1072 a 1487, fecha en la que los Reyes Católicos obtuvieron del Papa la desmembración del Cebreiro de Aurillac, y su anexión a San Benito el Real de Valladolid, como fruto de la política de independizar a España de todo influjo extranjero. Los monjes de San Benito de Valladolid abandonan el Cebreiro en 1853, como consecuencia de la desamortización de Mendizábal.

El Baptisterio, en el acceso, izquierda, cumple con el canon antiguo de separación del templo. La pila bautismal es buena joya arqueológica que ha servido para el bautismo por inmersión, modalidad usada hasta el siglo XIII. El tragaluz-aspillera descubierta en el muro del baptisterio indica hasta donde llegaba la primitiva fábrica prerrománica.

La Hospedería también ha sido salvada de su inminente y total ruina. Se abre al peregrino turista en 1966. En su interior se conserva un buen relieve de la Edad del Bronce.

El Paisaje que se contempla desde estas montañas del Cebreiro sobre Castilla y Galicia, es francamente extraordinario.

Las Fiestas, los días 8 y 9 de Septiembre, en honor de la Virgen y Santo Milagro, son días de cita para más de 30.000 romeros de Galicia y León.

Voor de toeristen onder U: de kathedraal van Léon is zeer mooi en lijkt veel op de kathedraal van Chartres. De fresco's in het Panthéon van San Isidoro zijn van een niet te beschrijven schoonheid...uit de 11e eeuw.

9. Léon - Astorga - Ponferrada - El Cebreiro - Samos - Santiago de Compostela.

De rust in Léon en Astorga doet me goed. Met frisse moed stap ik verder. De wegwijsborden op de weg laten zien dat ik steeds minder kilometers heb te gaan. In Astorga bezoek ik het bisschoppelijk wonder van de Spaanse architect Gaudi. Juweel van een huis als een kasteel-kathedraal, en toch kan ik me indenken dat de bisschop er niet woont. Want Gaudi vond een keuken en een badkamer en slaapkamer-privacy ogenschijnlijk niet nodig. In dit huis maakte ik kennis met zeer oude pelgrimsattributen zoals de pelgrimsstaf met kalebas en inderdaad, Jan met de Glimlach, reliekdoosjes.

Tussen Astorga en Ponferrada belandde ik in een militair gebied met verlaten dorpen, zonder winkels. Ik heb het beleefd en overleefd. En traditiegetrouw heb ik op de berg van de Cruz Ferro een steen gegooid. "Ik ben over de helft van El Camino." Dit geeft me een blij gevoel.

In Ponferrada mocht ik bij het vallen van de avond Nostra Señora de la Encina begroeten. En ze liet me weten dat ik in haar stad zeer welkom ben: de pastoor ontving me zeer gastvrij, gaf me te eten en een onderdak. En...hij vroeg naar mijn pelgrimsmotieven, die hij zo belangrijk vindt, dat ze in een Spaans tijdschrift gepubliceerd worden...Nu eens over La peregrina gesproken.....

Om het groene land van Lugo en Galicië binnen te komen, heb ik hoge bergen in El Cebreiro (1000m en hoger) moeten beklimmen. Mijn moeite werd beloond met een saludo para la Virgin de Cebreiro, met mogen slapen in een "pallozas" in het schone stro, 's avonds na aankomst even warmen bij het haardvuur en een gastvrij honden-gezelschap, dat me de volgende ochtend tot in het volgende dorp zorgzaam vergezelde.

De Pallozas in El Cebreiro zijn kenmerkend voor de oude traditionele bouwstijl in Lugo en Galicië: koel in de zomer, warm in de winter.

Vanaf El Cebreiro stapte ik de regen en daarna weer de zon tegemoet. En onderweg kom ik een overvloed aan kastanjes tegen, gratis. In een dorp kreeg ik ze gepoft, zomaar, als pelgrimscadeau van een oude man. En hier in Santiago kan ik ze, tegen betaling, gepoft en warm kopen. Hmmm heerlijk, lekker....!

Op El Camino de mooie, oude trajecten, de natte modderpaden, een mooie route, maar wel moeilijk. Het is een kunst droge voeten te houden, wat me niet elke dag gelukt is. Een paar keer heb ik voor de verkeersweg gekozen om werk en mijn voeten "te sparen".

De afstand met het thuisfront voel ik groter worden. Van schrijven komt weinig. Ik heb alle aandacht voor mezelf en de Weg nodig.

In Samos voel ik me als peregrina ook niet zo hartelijk ontvangen als mijn Haagse medepelgrim me tijdens de voorbereidende pelgrimswerkzaamheden had voorspeld. Bij de gratie van de regen Gods mag ik in dit klooster een dag rust houden om dan verder het mooie vruchtbaar groene Galicië met zijn koeien en oude Romeinse ossenwagens en zijn vriendelijke gastheren en gastvrouwen in te trekken. Het groene Galicië en het bruin-droge Castilië: een groot verschil!

Voorbij Pontomarin slaat de vermoeidheid en de bezinning op de toekomst toe. Het wordt steeds moeilijker alles van de omgeving op te nemen. Vanaf Palas do Rei, waar de Romaanse kerk helaas gesloten is, begin ik de dagen te tellen. Ik aarzel of ik in een traag tempo naar Santiago zal stappen of dat ik zal versnellen. Deze aarzeling doet pijn. Ik merk dat ik op een dag gemakkelijk 20 tot 25 km met bergpassen erbij kan stappen. Dan besluit ik vanaf Arzúa in één dag naar Santiago te stappen, want ik wil op Allerheiligen, een feestdag, bij San Yago arriveren.

Na een goede nachtrust op de zolder boven de kerk van Arzúa (met een heel vriendelijke pastoor) ga ik 's morgens om 08.00 uur op het Galicische pad en het laatste deel van El Camino.

Onderweg zijn vrouwen behulpzaam me de Weg te wijzen als ik dreig te verdwalen. Om 16.00 uur arriveer ik bij het vliegveld van Santiago. Na een rustpauze met een Buen Vioje en "Much carja, señora" stap ik naar de Monto del Gozo. Hier aangekomen valt de avondschemering. De stad kan ik niet goed zien. Ik ben blij dat ik er gearriveerd ben. Ademhalen. Uitblazen. En dan ...vol emoties en allerlei gedachten naar San Yago, stappen in het donker alleen. Ik ervaar het als moeilijk en zwaar. Ik voel nu de stad, waar de mensen het zó vanzelfsprekend vinden dat pelgrims komen, dat ik met moeite het voor elkaar krijg dat me de weg gewezen wordt bij het binnengaan van het centrum.

Dan met behulp van 'El Guia de los Peregrinos' de weg naar de kathedraal vinden.

In het centrum zijn de mensen behulpzamer en wijzen de weg. Via de Via Sacra arriveer ik in de kathedraal. Utreya! Ik ben blij dat ik er ben. En bij San Yago kan ik uithuilen van vreugde.

Utreya! En nu verder.

Utreya! En nu verder.....

Terug te voet stappen en ook verder de toekomst in, de toekomst tegemoet.

De heenreis heeft voor mij nu de betekenis gekregen van:

- Het oude, het verleden loslaten.
- Zoeken naar een nieuw levensritme.
- Nieuwe (waardevolle) ervaringen opdoen.

De terugreis zal voor mij de betekenis krijgen van:

- Vertellen wat mijn toekomstplannen zijn.
- Natuurlijk ook vertellen over de ervaringen op de terugreis in de reisbrieven.
- Vertellen wat mijn toekomstplannen zijn.
- Uitwisselen van ervaringen.
- Toegroeien, toestappen naar een toekomstig leven, dat bij mij past en dat voor de "reguliere burgermaatschappij" acceptabel en toch vreemd zal zijn. /Een oplossing zoeken voor het "inpasprobleem").
- Ik wil met plezier leven en werken.

En met het vertellen van mijn toekomstplannen wil ik nu beginnen. Dit is een afspraak die ik met San Yago en met mezelf gemaakt heb, met het devies (net als voor mijn pelgrimstocht): "Ik doe het, met alle risico's. Niemand houdt me tegen."

Voordat ik verder ga, neem ik even een glas water, om de pijn weg te slikken. Ik vind het best moeilijk dit zo op papier te zetten. Want, net als met de kinder-dossiers in de kinderbescherming zal het voor eeuwig geschreven blijven als een brandmerk, als een zogenaamd vaststaand feit. Terwijl alles in mijn mensenleven voortdurend verandert en in ontwikkeling is, van mijn hart-cel tot mijn filosofische ideeën. En wat ik hier opschrijf zijn nog maar geluiden van een pasgeboren kind, waarmee nog van alles kan gebeuren. Het kan groeien als het wil. Het kan sterven.

En toch vind ik het belangrijk het U nu te vertellen.

Hoe voelt U zich nu? Zit U nog steeds rustig op Uw stoel? Heeft U al koffie of thee of een glas cognac genomen? Klaar om het bericht te ontvangen?

Ja, heus? Want ik voel dat ik een aantal van U pijn en verdriet zal doen.

Ik voel dat een aantal van U zal roepen: "Nee, het is niet waar, Marijke. Dit kan niet. Dit zal niet gebeuren. Marijke, hoe kom je erbij dit te gaan doen? Marijke, ben je gek geworden? Wat zal er van je terecht komen? Kan je dit heus aan?"

En...een aantal van U zal zeggen: "Oh, maar Marijke, dit wist ik al lang dat je dit zou gaan doen!" "Heerlijk, meid, doen...op avontuur gaan. Zie maar waar je terecht kom." "Waarom heb je zo lang gewacht? Ik dacht dat je vorig jaar mei al zou gaan verhuizen en deze belangrijke stap zou zetten!"

En enkelen van U hebben al gevraagd: "En Marijke, hoe staat het nu met je plannen, nu je bij San Yago bent geweest?"

Ik voel dat ik over weerstand, belangstelling, bezorgdheid en aansporing niet te klagen zal hebben.

Wat ik U nu ga vertellen is mijn keuze, waar ik lang over nagedacht heb.

Ik ben me bewust van alle risico's en consequenties. Ik zal het niet gemakkelijk krijgen. En toch is het mij de moeite waard. En ik wil U vragen deze keuze met een positieve self-fullfilling prophecy "Ze redt het" te accepteren. En in te denken "Ze is nog niet van de aardbol verdwenen. Ik kan haar opzoeken en zij zal mij bezoeken."

Bent U nu zover? Ja?

Ik ben zover....

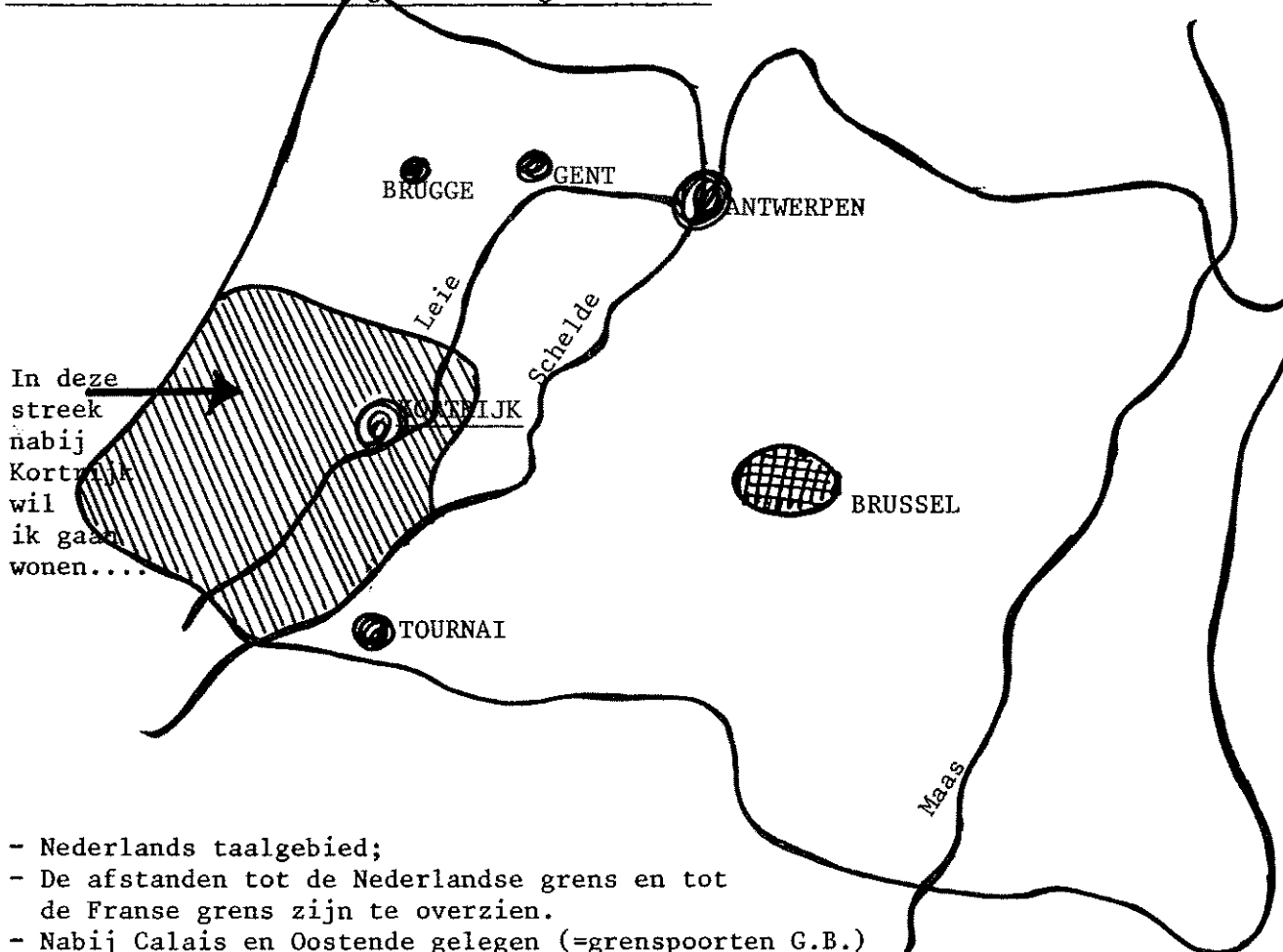
Ik wil in België, in de omgeving van Kortrijk, gaan wonen, in een dorp op het platteland. Om duidelijk te maken waar ongeveer, heb ik bijgaande landkaart getekend.

Nu zult U vragen "Waarom België? Waarom niet terug naar Den Haag, waar je een mooie woning hebt?"

Welaan, mijn motieven:

- Tijdens mijn pelgrimstocht heb ik ervaren dat ik in de stad ziek word. Al stappend en nu ook in de stad van San Yago is me duidelijk geworden dat ik veel frisse lucht nodig heb. Ik wil graag op het platteland wonen.
- In Den Haag ben ik ziek geworden. En uit ervaringen in mijn voorbije leven weet ik dat het voor mij niet goed is terug te keren naar de plek -de situatie- waar ik ziek geworden ben.
- De keuze om naar België te verhuizen is vooral intuïtief en gevoelsmatig. Vanaf het eerste moment dat ik dit land geproefd heb, heeft het voortdurend een magische kracht op me uitgeoefend. Bij mijn afstuderen aan de universiteit in 1976 zei een van de hoogleraren: "Marijke, ga naar België. Ik zie dat je je daar beter op je plaats voelt." Toen wist ik de Weg niet, nu, tien jaar later wel... "Gewoon...op stap gaan....informer en DOEN!"
- Ik wil in België een levenspartner vinden.
- De mentaliteit in Vlaanderen is "Doen en niet zoveel praten." En mijn Belgische vrienden hebben mij weleens verweten "De Hollanders prátten zoveel, zoveel over de essentie van de dingen heen."
- In Vlaanderen krijg ik het gevoel dat ik eigen-wijs mag zijn.
- Vlaanderen kent een rijk cultureel en theater-leven.
- Een Vlaming is nogal individueel ingesteld, en ik weet dat ik een einzelgänger ben.
- De Vlaamse taal is beeldend in het verwoorden van emoties.
- 'Genieten in het leven' staat op de voorgrond.

In welke streek van België wil ik gaan wonen??

- Nederlands taalgebied;
- De afstanden tot de Nederlandse grens en tot de Franse grens zijn te overzien.
- Nabij Calais en Oostende gelegen (=grenspoorten G.B.)
- Nabij natuurgebieden aan de kust en in de Vlaamse Ardennen.
- Kortrijk is een universiteitsstad met een aantrekkelijk (toeristisch) centrum.
- De streek langs de Leie en de Schelde is een mooi wandelgebied.
- Een cultuurrijke streek.

Ik ben me er bewust van dat het in de eerste jaren in Vlaanderen moeilijk zal zijn. Het zal moeilijk zijn geaccepteerd te worden door de plaatselijke bevolking, met name in de omgeving van Kortrijk waar de oorspronkelijke (boeren-) bevolking een gesloten groep vormt. (Op de heenweg naar San Yago heb ik al het een en ander van deze streek mogen proeven.)

Toch lokt de uitdaging, het avontuur. En ik weet dat San Yago me zal helpen.

Op een andere manier hebben twee medepelgrims het voor me verwoord:

1. Ad, de Haagse pelgrim, schreef me: "Het zijn mooie mensen, die Vlamingen. Een cultureel sterk betrokken volk, wat bedachtzaam en rustig in reacties."
2. En Jan met de Glimlach droeg me aan: "Voor mijn gevoel laat "België" ook nog wat ruimte voor avontuur, eigen idee, creatief denken en doen. Het denken en doen is er doorgaans wat milder. Ik geniet persoonlijk ook steeds heel bijzonder van dat Vlaamse leef-ritme."

Het thema van dit deel van de reisbrief is:

"En soms is het ineens noodzakelijk een verborgen agenda openbaar te maken."

Verder : RECREATIE
RE-creatie
HER-scheppen
SCHEPPING!

En nu mijn plannen voor de toekomst:

In heb een tekening gemaakt, een plattegrond, een blauwdruk om er wat gemakkelijker over te kunnen praten.

En, om financiële en ook technisch-organisatorische redenen wil ik dit plan in fases uitvoeren.

En...ik wil een "marktonderzoek" verrichten om te weten wat er niet is en wat mijn publiek, ook U lezer en lezeres, graag wil doen en liever niet doet.

Ik wil in mijn huis -naast mijn huis- een galerie/werkatelier/creativiteitscentrum in de juridische vorm van een stichting, oftewel zoals dat in Vlaanderen heet een VZW -een vereniging zonder winst- oprichten en inrichten.

Daarbij wil ik in de tuin naast mijn huis een architectonische beeldentuin in de boomgaard maken en een moestuin inrichten om kontakten te onderhouden met Moeder Aarde.

Belangrijk voor mij is "Creativiteit".

Het scheppen van nieuwe ideeën, nieuw werk, uitwisselen van ervaringen en Doen.

In de op te richten stichting (een naam heb ik al bedacht: "Galerie/creativiteitscentrum Marijke-Mariëtte")-wil ik ruimte bieden aan jonge startende beeldende kunstenaars om te exposeren, om te werken, om kontakten te leggen;

- wil ik ruimte bieden aan niet-kunstenaars, aan mensen die in hun hobby iets (denken) te vertellen te hebben en dit graag in een expositie tonen;

- wil ik ruimte bieden aan mensen die veel "hoofd"-arbeid met hun gehele persoon (gehele lichaam en geest) creatief zelf-werkzaam te zijn;

- wil ik ruimte bieden aan mijn publiek creatief werkzaam te zijn.

Ik wil van mijn huis een huis van ontmoeting maken, een huiskamer waar wetenschap en kunst, waar mensen elkaar ontmoeten, niet alleen door praten maar vooral door samen-doen.

Voor mij is belangrijk:

één een galerie, waar "passieve"beeldende amusement en waar beeldende kunst geboden wordt, die gekocht kan worden.

één een werkatelier/creativiteitscentrum, waar "actieve", creatieve beeldende amusement en beeldende kunst geboden wordt en waar mensen, mijn publiek, zelf creatief bezig zijn.

één dat beide activiteiten samen therapeutisch kunnen werken.

En net als bij het stappen is het mogelijk dat ik mensen oppervlakkig ontmoet en "dag" zeg en dat ik mensen ontmoet en spontaan op dat moment een diepzinnig gesprek ontstaat.

Doen, werken met handen en lijf, waardoor de geest wakker wordt, wakker en creatief blijft. De mechanisering en de automatisering in zowel de agrarische sector als in de industrieële sector heeft tot gevolg(gehad):

- toename van de werkloosheid;
- toename van de vrije tijd, waar veel mensen geen raad mee weten;
- verkorting van de werkweek;
- toename van de materiële produktie en luxe goederen/artikelen;

en in toenemende mate de vervreemding van de mensen van moeder.

Hoe positief de mechanisering en automatisering ook is, veelal hebben de ontwerpers in het verleden vergeten dat de mens van nature met hoofd, handen, voeten, lijf, met zijn gehele persoon werkt.

Dit vraagt, naar mijn idee, om een herbezinning. En ik wil mijn bijdrage daartoe leveren door niet een praat-huis, maar een doe-huis op te richten.

Want, beste medepelgrims, praathuizen vind ik op elke hoek van de straat in de stad, in het dorp: cafés, gespreksgroepen, praat-groepen, de wachtkamers, de tramhaltes etc. En, beste Haagse medepelgrim, om misverstanden te voorkomen, ik wil deze Galerie/Werkatelier/Creativiteitscentrum in VZW-vorm als een unieke onderneming laten functioneren. (Natuurlijk kan ik me voorstellen dat er zakelijke kontakten met musea, kerken, abdijen, kloosters, vrijetijdscentra zijn, maar niet meer dan dát.)

Wat mijn publiek, mijn doelgroep betreft, ook daar heb ik over nagedacht.

Naar mijn idee zullen het veelal mensen zijn met wie ik gemeenschappelijke interesses en behoeften zal/kan delen.

Zoals ik ook op mijn pelgrimstocht mensen ontmoette, mensen met wie ik vrienden kan zijn en wil zijn. Van mijn gastheer en gastvrouw op het Château des évêques de Dax (in St.Pandelon) heb ik geleerd "Zodra je aan het werk gaat, komt het centrum vanzelf" en ik denk daarmee ook het publiek.

En U, beste reisbrieflezer, U bent nu al publiek, tot wie ik me nu richt. U roept:"Ja, maar Marijke....in zo'n centrum een of meerdere keren bezig zijn, dat is niets voor mij. Dat is goed voor die jongelui die over straat "zwerven"." Dan reageer ik: "Oh, dat weet ik nog zo net niet. Heeft U al eens een schop, een hamer, een penseel vastgehouden en een timmermanspotlood?"

Ik daag U nu uit, ik nodig U nu uit mee te denken, mee te doen dat deze Galerie/Werkatelier/Creativiteitscentrum in VZW-vorm daadwerkelijk wordt opgericht.

Wat de bezoekers/gasten van dit centrum betreft, denk ik vooral aan:

- * jonge kunstenaars, die nog moeten afstuderen of pas afgestudeerd zijn;
- * wetenschappers;
- * hobbyïsten op allerlei terrein;
- * mensen met minimaal een minimum-inkomen, die zich interesseren in kunst en hobby-kunst of die zich daartoe willen laten verleiden;
- * mensen die in hun vrije tijd graag met hun handen werken;
- * mensen die uit ongezonde arbeidsstress-situaties willen geraken door middel van contacten met Moeder Aarde;
- * mensen in Nederland, die eens over de grens heen willen kijken, over de grens heen willen stappen.

Nu zal mijn Haagse medepelgrim en mogelijk ook de accountant in Spijkenisse vragen: "En Marijke hoe denk je dit materieel te realiseren en -nog belangrijker- hoe denk je dit ontmoetingshuis te financieren?"

Ook daarover heb ik na-gedacht en al stappend heb ik rondgekeken.

Zoals ik al zei, ik wil het geheel in fases opbouwen, te beginnen met een huis, liefst met grond. Een huis kan ik huren of kopen; grond kan ik pachten of kopen. En met tweedehands bouw materiaal kan ik bouwen.(Het sanitair wil ik geheel nieuw aanschaffen in verband met de hygiëne.)

En San Yago zal me helpen de weg te vinden naar de mensen, die me willen helpen bij het vinden van een woonplek, bij het vinden van bouw materiaal, bij het vinden van materiaal voor de inrichting.

En San Yago zal me helpen mensen bereid te vinden, die het plezant vinden in hun vrije tijd te metselen.

Spullen om mijn huis, mijn woning in te richten, heb ik al. Dat is geen probleem. Probleem zal zijn geld voor de Galerie/werkatelier, het gebouw, de inrichting, de organisatie, de promotie te vinden.

En ik weet dat San Yago me zal helpen.

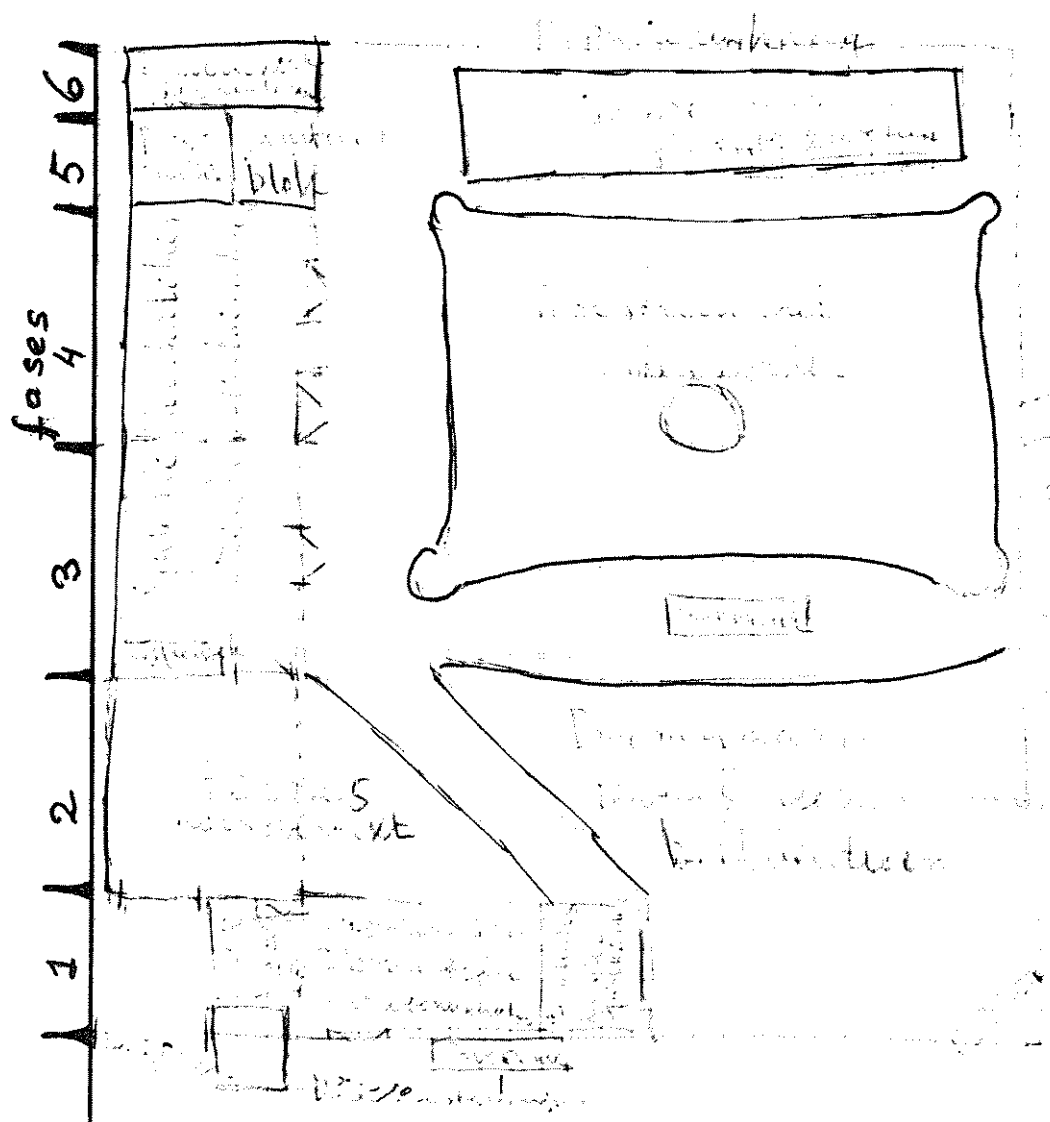
Om U een idee te geven wat ik ondermeer voor de galerie als huiskamer denk nodig te hebben (en dit behoeft niet allemaal nieuw te zijn) zijn de sfeermakers als planten, bloemenvazen, fruitbomen, schemerlampen, gordijnen, wegwijsborden en voor de Galerie/werkatelier/creativiteitscentrum:

- (bouw- en timmermans-)gereedschap; schilder-en tekenmateriaal(huis/kunstschild.);
- meubilair, schilderezels,werkbank;
- oude overhemden en "waardeloos"materiaal;
- mobiele verstelbare wandpanelen voor exposities;
- papier,hout,klei,wol,schrijfgerei;
- sanitaire voorzieningen(incl.linnengoed);
- een cassette-recorder (en event.videorecorder);
- een type-machine; een fotokopieerapparaat (P.M.papier);
- een rijbewijs (moet ik nog halen);
- een telefoon (P.M.de grootste last wordt de telefoonkosten);
- een archiefkast o.a. voor de financiële en organisatorische administratie;
- een koffie- en theezetapparaat plus serviesgoed.

En San Yago zal me helpen de creativiteit te vinden om dit ontmoetingshuis op te bouwen, in te richten, te laten voortbestaan.

Hé,Marijke, wacht even, hoe zit het nou met de financiering? En schrijf je nog je boek? Geduld mensen, geduld.

Schets voor mijn huis en mijn activiteiten:

Ideeën voor exposities in de galerie/werkatelier:

Thema-exposities: 1. Santiago de Compostela-De pelgrimstocht.

2. Tekeningen gemaakt door daklozen.

3. Tekeningen gemaakt door vrouwen, niet-kunstenaars.

4. Kantkloskunst e.d.

5. Mijn hobby (+ lezing voor publiek).

-Eendagstentoonstellingen met betaalde toegang en betaalde consumptiebonnen

*voor selekte groepen, jubilea, recepties etc.

-Eenweekstentoonstellingen met betaalde toegang en veel publiciteit en tegelijkertijd een cursus of werkatelierweek door een kunstenaar/gastdocent.

-Weekendtentoonstellingen (al dan niet gratis) met (open) werkatelier voor de dagjes-mensen, die eens wat anders willen.

-Samen met beeldende kunstenaars en publiek open werkatelier houden en expositie met ontmoeting/discussie tussen kunstenaar en publiek.

-Tentoonstelling van klompen en houten schoenen van over de gehele wereld.

-Weekendtentoonstellingen met als thema "ontmoeting tussen wetenschap en beeldende kunst"

-Muziekgalerie: concert plus expositie of expositie en performance.

-Groepstentoonstelling met kunstenaars: professioneel en amateur.

Het boek komt er. Een concept-hoofdstukindeling heb ik al. En bij terugkomst wil ik met Mieke en andere Nederlandse literatoren onder de reisbrieflezers praten over de invulling van de inhoud(want de reisbrief vind ik toch een soort co-productie met auteursrechten, en de reisbrieven tesamen, denk ik, zijn nog geen boek). Het schrijverspseudoniem heb ik ook al: Marijke-Mariëtte Tulipan.(Suso noemt me El Capital de Tulipan).

Bovendien wil ik tijdens lezingen over mijn pelgrimstocht delen uit het manuscript voorlezen, alvorens naar een uitgever te stappen. En een boek schrijven is een verschrikkelijk moeilijk en tijdrovend werk. Dat weet ik van Cécile in Mokum.

Ja, maar, Marijke, loop je niet op je tenen weg? Hoe zit het nu met de financiering? Welaan, als een goede Sint Jacobspelgrim heb ik Burgos en haar kathedraal bezocht. En op de brug over de Rio in Burgos staat het standbeeld van El Cid, wakend over zijn stad. El Cid was voor de koningen in Spanje een berucht man, die oorlog voerde. En om de oorlog te kunnen voeren had El Cid geld nodig. El Cid, goed observeerder, wist dat vrouwen van adel graag diamanten en edelstenen op hun kleding dragen. En hij bedacht iets ingenieus.

Hij liet een kist met vele sloten maken, en vulde de kist met zand en stenen. Met deze kist ging hij naar het hof, de vrouwen en mannen in de waan latend dat er in deze kist goud en edelstenen zouden zitten. El Cis vroeg geld te leen met de kist als onderpand en met de belofte het geleende geld over een jaar terug te betalen. De adellijke dames moesten beloven dat in dat jaar de kist niet opengemaakt of opengebroken zou worden. El Cid ging met zijn makkers ten strijde en won de oorlog. Hij bracht na dat jaar het geleende geld terug naar het hof.

De adellijke dames bleken nieuwsgierig en vroegen El Cid alsnog de kist open te maken. Ze waren ontgoocheld geen juwelen maar zand en stenen te vinden. En El Cid reageerde: "De moraal is, geachte Dames, dat U mij Uw vertrouwen geschonken hebt. En geld lenen is vertrouwen geven. Ik dank U daarvoor!"

En voor de nieuwsgierige toeristen onder U...de kist van El Cid is nog steeds te bezichtigen, echt waar, ik heb het zelf gezien, in het "Cloître" museum van de kathedraal van Burgos.

-Ik wil starten met wat spaargeld en een lening afsluiten. In het begin zal ik het financieel-materieel niet rijk hebben. Ik heb dit ervoor over. Het is me de moeite waard.Ik wil met plezier werken en leven.

En van mijn huidige Spaanse gastheer Suso hoorde ik gisteren de uitspraak: "De Hollanders denken dat als ze geen geld hebben, dat ze niets zijn", toen ik hem over mijn plannen vertelde. En Suso heeft vele Nederlanders, vele pelgrims van over de gehele wereld in zijn huis gehad.

-En van de Emmausgangers heb ik geleerd straat-pelgrim te zijn, want in Nederland, België en Frankrijk (niet op de Spaanse El Camino) ligt de rijkdom van deze aardse maatschappij op straat voor het oprapen. En al stappend is mijn vindingrijkheid groot.

-Met San Yago's hulp zal het boek mogelijk nog financiële winst kunnen opleveren. Zal kunnen, want de concurrentie op de boekenmarkt is groot en hard.

-Mijn huis in Den Haag wil/zal ik verkopen, zodra ik in België huisvesting heb gevonden.Met Lex, de huisoppasser, en met Kees van Nassau en de zaakwaarnemers wil ik hierover vanuit de Abbaye de Bassac correspondentie voeren, want dit is een belangrijke beslissing. En San Yago fluistert me in het oor, dat er al mogelijke gegadigden op de huizenmarkt zijn, die interesse hebben voor mijn Haagse appartement. Klopt dat??

-Indien de financiële nood zeer hoog is en ik geen brood meer kan kopen, kan ik ofwel op straat, in oude kleren, mijn hand ophouden voor een aalmoes:"Tienne usted algo?" ofwel voor een dag werk zoeken en verrichten voor een boterham met kaas.

-Wat ik ook nog kan doen (en mogelijk zijn ouders als Cor en Mariëlle daar blij mee) is: Ik kondig zo nu en dan aan "Ik bied tegen vergoeding van onkosten kinderopvang met activiteiten tijdens de vakanties voor groepen van max.zes kinderen." Een soort Gite d'Etape voor kinderen.

-En wat ik ook nog kan doen, is activiteiten tegen gesloten portemonnee verrichten in een soort zelf-hulp-knutselgroep. Want "we zijn voor mekaar om te helpen nietwaar?" (Het is nu 13 november 12.00 uur in Santiago.)

Mogelijk heeft U, medepelgrim, nog een betere, creatievere, financiële oplossing bedacht om aan San Yago door te geven. Helaas wordt hier in Santiago in Spanje Sinterklaas niet gekend.

Wat de juridische vormgeving betreft, een VZW, wil ik vragen aan Mich en mijn Belgische medepelgrims: "Mag ik bij terugkomst bij U om raad komen vragen?"

En ongetwijfeld zal er een aardige notaris zijn, die me kan uitleggen op welke wijze met de Belgische wetboeken in het vizier ik statuten kan opstellen.

(En voor de outsiders en insiders..in Nederland heb ik al eens zo'n activiteit verricht met statuten e.d.)

Wat ik van mijn Belgische pelgrim en compañero Paul heb begrepen, is het wel van belang een beheersraad in te stellen en daarvoor leden te vragen, zoals een boekhouder of een econoom, en een geïnteresseerde kunstliefhebber en een huisvrouw met veel vrije tijd en een juridisch adviseur. (En, Mich, is dat waar, de pastoor ook?)

En dan komt de vraag: Marijke, kan je dit wel? Kan je dit wel aan?

Jawel, ik heb en neem alle tijd. En al stappend zullen deze plannen met elke stap concreter worden. En ik weet nu dat ik vele talenten en kwaliteiten en vaardigheden bezit. Zoals:- Organisatietalent. Ik vind het plezant gastvrouw te zijn.

- Innerlijke rijkdom aan ideeën. (Leidse Jos reikte me dit aan.)
- Talenkennis: Nederlands, wat Vlaams (wat ik nog beter wil leren beheersen), Frans (mijn emoties kan ik in deze taal ook uitdrukken.), Engels, Duits, een beetje Spaans (voldoende om brood te kopen, de bedelaars van me af te houden, om onderdak te vragen en om met Suso te converseren.).
- Pioniersgeest. Avontuurlijk zijn.
- Geïnteresseerd zijn in vele onderwerpen.
- Handvaardigheden bezitten.

En...wellicht, op de terugreis zal ik nog meer talenten en kwaliteiten en vaardigheden bij mezelf ontdekken....door te zeggen:

Ik kan.....

Ik wil.....

Alles is mogelijk....

Hoe zal ik het aanpakken en dan mijn fantasie laten werken.....

En dan komt de volgende vraag:

Ja, maar, wanneer ga je verhuizen? En je komt toch zeker nog afscheid nemen?

Op deze vragen kan/wil ik nog geen antwoord geven. Voor de verhuizing zelf stel ik een draaiboek op ter plaatse na terugkomst.

En...afscheid nemen...tja...telkens als ik een brief schrijf, schrijf ik aan het eind.."tot ziens" en ik weet niet of ik het volgende moment nog zal leven....

*Terwijl ik nu schrijf, regent het buiten. Ik verlang er naar weer te kunnen stappen. Toch nog even wachten tot alle post in Santiago beantwoord is. Suso noemt me ook "El Escritora"!

Wel heb ik uitgerekend bij het opstellen van mijn routeplan dat ik op 1 mei 1987 of iets eerder of iets later in Brugge zal arriveren. Want daar wil ik mijn voettocht beëindigen. Mieke heb ik er al over geïnformeerd. En ik wil nog een aantal personen raadplegen over de plaats van aankomst en de vorm van afronding van deze voettocht, deze pelgrimstocht.

Vanuit de Abbaye de Bassac hoop ik U of via Mieke meer informatie te kunnen verschaffen. En als U goed leest, schrijf ik...deze voettocht, want ik heb hier in Santiago ook mezelf afgesproken dat ik over ongeveer 10 jaar nog een voettocht wil maken door België, Duitsland, Frankrijk en dan de Sint Jacobsweg van Arles via Somport naar San Yago, en dan naar Finisterre met een partner of een groepje mensen.

Dit betekent sparen en blijven stappen en trainen. En..mogelijk zijn er onder U geïnteresseerden die dan willen meestappen. Wel..U weet nu de Weg...En U bent welkom voor een eerste voorbereidend gesprek.... Tot zover mijn plannen voor de nabije en verre toekomst.

Nu mijn plannen op korte termijn:

Zodra ik alle post in Santiago heb beantwoord vertrek ik. (Dit is inmiddels maandag 24 november om 10.00 uur geschied, Mieke.)

Over mijn ervaringen in het komende traject langs de Spaanse kust en langs de Franse Grandes Randonnées zal ik U hetzij direct vanuit de Abbaye de Bassac, hetzij via de reisbrief informeren.

Dit keer sta ik niet zo uitvoerig stil bij mijn technische uitrusting. Het is net als met een auto: Ik blijf voortdurend sleutelen. Wel is het zo dat ik Spanje het veel moeilijker is een kampeerwinkel te vinden voor reparatie en/of aanvulling. (In Léon en in Santiago zijn kampeerwinkels.) En langs El Camino zijn vrijwel geen grote supermarkten zoals De Mammouth in Frankrijk. Het zijn merendeels eenmans- of eenvrouwsbedrijfjes.

Müsli is in grote steden alleen in speciale reformwinkels te koop en dat betekent soms even zoeken. Wat het eten betreft, soms is het hier goedkoper om in een bar te gaan eten "El menu del dia" (250-900 peseta's) dan zelf te gaan koken. Op sommige dagen was ik zelfs genooddaakt in een bar-restaurant te gaan eten, omdat er geen winkel in het dorp was en dit als enige mogelijkheid overbleef. Met het Spaanse eten moet ik vanwege de olijfolie af en toe een gevecht met mijn darmen leveren. O ja, blikjes fruit op lichte siroop, evenals sinaasappelen en chocola zijn op El Camino goede energie-leveranciers. Bovendien kunnen de Spanjaarden beter koffie zetten dan de Fransen!

Nog een bericht voor het Tatteltje:

Vanaf Bodeaux heb ik mijn tent ongeveer zeven keer gebruikt tot in Santiago. Het is gebleken dat op El Camino zelf voor mij als vrouw vrij gemakkelijk goedkoop onderdak te vragen is. Het probleem was ook dat na 30 september alle campings gesloten zijn. Ik heb gemerkt dat de Spanjaarden het niet passend vinden dat een vrouw alleen op het land wild kampeert. Van dit laatste hebben mannelijke pelgrims minder last, heb ik vernomen.

Op El Camino heb ik getwijfeld of ik de tent zou terugsturen. Ik heb nu besloten hem toch maar in mijn rugzak voor de noodgevallen mee te nemen, al betekent dit een extra gewicht van + 2,5 kg!

Een bericht voor Fred Bever in Den Haag:

Op El Camino in Palencia en in de stad Léon heb ik mijn rugzak moeten laten repareren op de meest kwetsbare punten: de schouderbanden op schouderhoogte als frame-verbinding en de heupband op de naden. Na de reparatie in Léon ging het stappen met de rugzak veel beter.

Uit de laatste brief van Mieke heb ik vernomen dat de Reisbrieflezerskring zich inmiddels fors heeft uitgebreid. Dit heeft allerlei financiële consequenties en kent de nodige spelregels, U welbekend?

Dit keer wil ik U er ook op wijzen dat met name voor deze reisbrief alle auteursrechten, ideeënrechten en copyright zijn voorbehouden. Ik vind het vervelend dit te (moeten) schrijven. En door de eeuwen heen is het 'geheim van de smid' gestolen geweest! Hiervoor hoef ik slechts de Nederlandse schrijver Herman Heyermans te citeren: "Ze bestelen me, mijnheer de President en ik eis genoegdoening."

Tot slot:

Als bijlage zend ik U hierbij een brievenoverzicht, in de hoop dat ik, in ieder geval in Léon en Santiago al Uw brieven met goede wensen heb ontvangen. Helaas kan het gebeuren, en het gebeurt ook, dat brieven zoek raken.

Het kan zijn dat ik met de beantwoording van de brieven, die ik na 18 november '86 ontvang, wacht tot ik in een volgende rust-halte-plaats ergens onderweg ben.

Dus geduld! Tranquila!

Naar Mieke heb ik een routeplan gezonden. Data heb ik dit keer niet genoemd. (Ik heb nog geen Rabo-agenda voor 1987). Want ik weet nog niet precies hoe ik met het weer zal varen. Mieke is vast wel bereid, als U haar belt, volgens de spelregels, te informeren.

POSTADRESSEN:

1.voor noodgevallen: Marijke P.J.Schoone, la peregrina holandesa des de Santiago
en la Belgica,

Par direccion: Lista de Correos
Officina de Correos
Bilbao/ESPANA.

2.voor noodgevallen: Marijke P.J.Schoone, de retour de St.Jacques de Compostel
en Belgique,

Poste Restante
Bureau de Poste
Hendaye, Pyrenees Atlantiques
FRANCE.

3.Marijke P.J.Schoone, la pelerin hollandaise de retour de St.Jacques de Compostel
Chez Les Frères Missionnaires de Ste.Thérèse

Abbaye de Bassac

16120 Châteauneuf sur Charente, FRANCE. (tot 31 januari 1987, indien ik geen
sneeuwpech krijg!)

*Graag naar Bassac er bij schrijven op de envelop:

"S.V.P.Voulez vous garder cette lettre jusqu'au moment
que Marijke arrive chez vous." (Vert.:bewaren tot Marijke komt!)

4. Marijke P.J.Schoone, la pelerin hollandaise de retour de St.Jacques de Compostel
Chez Frère Daniël Field m.b. père Hotelier

Abbaye Notre Dame de Randol

63450 Saint Amant Tallende (Clermont Ferrand) FRANCE. (tot + 20 februari '87)

5. Marijke P.J.Schoone, la pelerin hollandaise de retour de St.Jacques de Compostel
Chez Monastère Sainte Claire

13 Avenue Roger Slengro

51100 Finqueux-Reims-Vesle. Marne,FRANCE.(tot + 31 maart '87, zonder al te veel
sneeuw, ijzelprech en maartse
buien!)

*Over een postadres in België zal ik U nog informeren. Daarvoor wil ik nog raad-
plegingen doen.

*Ik ben van plan de volgende reisbrieven te schrijven vanuit: Bassac,
Saint Amant Tallende
en Reims.

Tenslotte wens ik U allen in deze donkere dagen een behouden vaart, nee,
zoals San Yago zegt.....:een behouden Weg, toe!

Tot schrijvens,

MARIJKE,

vol goede inspiratie en vol goede moed,
met San Yago naast me, op weg naar Vlaanderen.....

*****
NIEUWS/MEDEDELINGEN VAN HET THUISFRONT:

1. Allen hartelijk dank voor de spontane brieven bij de aankomst van Marijke in Santiago de Compostela. Het heeft haar goed gedaan.
2. Marijke wil tijdens het stappen geen "bagage-verzwarende kado's e.d."ontvangen.
3. Alle mensen die een bijdrage in de onkosten hebben geleverd zeg ik heel harte-
lijk dank! Voor de liefhebbers is hier nog mijn girorekening: 1643454.
4. Alle mensen die "niets" van Marijke hebben gehoord op hun persoonlijke reactie
wil ik namens Marijke bedanken, want ze wil beslist niemand vergeten..maar....!
5. Alle mensen die mij spontaan op de hoogte houden via de telefoon,hartelijk
dank voor de genomen moeite....opdat ik Marijkes stappen volgen kan.

*****we gaan door,door,door*****MIEKE*****

DEEL II: BRIEVENOVERZICHT

Marijke doet mededelingen met betrekking tot de ontvangen brieven in León en in Santiago. Gezien het vaak persoonlijke karakter daarvan, het niet ter zake doen wat betreft Marijke's wandeltochtersvaringen en de vele persoonlijke brieven die Marijke vanuit Santiago als antwoord op deze brieven heeft verzonden, hebben mij ertoe besloten dit deel van de brief niet te verspreiden. Personen, die aangehaald worden in dit deel krijgen een aparte kopie bij deze brief van hun deel. Een aantal mensen heeft mij laten weten het niet prettig te vinden met naam en toenaam in de algemene reisbrief vermeld te worden. Vandaar! Bovendien werkt dit enorm kostenbesparend.

Vanwege de regelmatige toezending van een brievenoverzicht van Marijke naar mijn adres kunt U mij altijd bellen als U wilt weten of Uw brief angekommen is. Daarnaast zal ik zaken van algemene aard wel in dit overzicht opnemen. Hopelijk kunt U akkoord gaan met deze werkwijze.

Tenslotte:

"Toch zal ik na afloop hiervan een ander iemand zijn, -dat voel ik nu ik halverwege ben. De verandering zit hierin: dat ik vrede heb met mezelf.

Ik heb veel aan vroeger gedacht, vooral aan mijn jeugd, en vele gebeurtenissen die ik dacht vergeten te zijn, kwamen langzamerhand boven, zoals hier het gras boven het water, als het eb is. Ik zie nu beter dan eerst en nú eigenlijk pas goed, dat ik ben wie ik ben en dat het zo heeft moeten zijn. Ik heb geen wrevel, geen spijt en geen wrok meer tegen het verleden.

Zo is het allemaal gelopen en ik genees van mijn wonden."

uit: Godfried Bomans op Roktemerplaat.

(een cadeau van Cor, de haagse pelgrim, dat ik al in augustus in Frankrijk kreeg....
het is nu ...echt halverwege.....)

HET LAATSTE NIEUWS:

Vandaag -4 december 1986- bericht ontvangen uit Mondoñedo (Lugo) dat Marijke goed huiswaarts stapt en momenteel richting Bilibao gaat. Ze volgt vanaf Barreiros de zeeweg, waarop ze zich erg verheugt na al die maanden in de bergen lopen.

-Mieke-

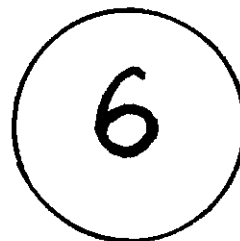
In Den Haag
is een ^{NL}-Santiago
Genootschap
opgericht.

In Tilburg (universiteit)
exposeert Godfried Claessen
zijn tekeningen, schilderijen
en andere beeldende kunst
met als thema "Op Weg"
Van harte aanbevolen!

Marijke P.J.Schoone,
La pelerin hollandaise
de retour de Saint Jacques
en route à la Belgique.

l'Abbaye Notre Dame de Randol,
Puy le Dôme, 1 maart 1987, 21.00 uur

Nog een nacht in mijn kleine
boeren-monniken-woninkje....
en dan stap ik weer verder..
om adem te halen....

VA VERS LE PAYS QUE
JE TE MONTRERAI

Gen. 12,1

Voor-woord aan al mijn medepelgrims in
Nederland, België, Afrika en Amerika.....
op weg naar...?...de hemel??

Even een stoel erbij pakken...nee, niet die oude krakemikkige keukenstoel..
die niet....die heeft een opknapbeurt nodig!
Even een stoel erbij pakken...ja, die is beter....oma's stoel...goh,goh....
dat arme mens...

Ja..nou effe zitten hoor. Ik voel me zo moe en lamlendig na die strenge
winter...Pff...effe uitblazen...pff....

Ik zit....en nu nog even een krukje voor mijn benen en mijn voeten.....

Ja..want die zijn ook nodig aan rust toe....

Even kijken in de post..en de krant ...even lezen op de voorpagina...O, ja,
hoe zou het met Marijke zijn? Heeft ze nog steeds blaren op d'r voeten?

En zou ze bevroren vingers hebben gehad?Zal ze voldoende te eten hebben ge-
kregen van Santiago? Waar zou ze op dit moment zijn? De laatste berichten
waren dat ze uit Santiago was vertrokken en dat ze in Mondofiedo in de kathedraal op bezoek was geweest..... Waar zou ze nu zijn?

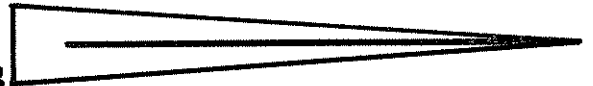
Kijk, een Spaans-Franse brief van Marijke.

Even er voor gaan zitten. Ze schrijft altijd van die lange brieven. O, nee,
ik mag niet klagen.

Ah, wel, beste medepelgrim...Hoe zit dat nu? Zijt ge gereed? Ja, wel Saint Jacques.....Stap mee in Spanje, in Frankrijk.Heel langzaam..word ik pelgrim..
 Diep ademen....
 Dit reisverhaal vertelt vele ervaringen van Marijke in diverse toonaarden....
 Vrolijk...ernstig...traag en moeizaam...vlot en vlug...met vele worstelingen,
 met lichte voetpassen...
 Diep ademen...Het leven is een avontuur.
 Diep ademen...Het leven is vol humor en glimlach en soms een schaterlach..
 Diep ademen...en verder lezen op de volgende bladzijden...

Inhoud van deze reisbrief;dit keer graag zelf invullen!

- creativiteit
- inventiviteit
- doorzettingsvermogen
  - wil
  - liefde
  - moed
  - recreatie
  - herinnering
  - fantasie
  - droom
  - natuurbeeld
  - voetstap
  - inbeelding
  - verbeelding:
    - . heden
    - . verleden
    - . uw toekomst!

Nog even....
 En dan....
 Een fantasie....
 Een werkelijkheid....
 Een vaag plan wordt wat helder en concreter.

De volgende stap....
 Toekomstplannen....
 Een realiteit?

Buen Viaje! Que Dios es contigo!
 Que Saint Jacques soit avec vous! Bonne chance!

Mijn toekomstplannen.....Mijmeringen....Herinneringen.....Ervaringen.....

Randol, 28 februari-

Santiago de Compostela, 24 november 1986...Regen...Met mijn rugzak op mijn rug zeg ik in de kathedraal tegen San Yago:'Hasta Luego!..
 In mijn rugzak zitten nog een paar brieven, die op de laatste pelgrimsdag waren aangekomen. Geen tijd om ze nog te beantwoorden. Dan maar onderweg...
 In mijn buik voel ik stille hoop dat er medepelgrims, mannen en vrouwen, zullen zijn, die kritiek op mijn plannen zullen hebben... die weerstand zullen bieden, net als in het scherm spel, want daar leer ik heel veel van...
 En ik ben op stap gegaan...in mijn Santiagotruï en met een Santiagoregenbroek en een Santiagomuts in mijn rugzak....
 En het pelgrimscadeau van pater W., El conche, op mijn borst gespeld als herkenningsteken....

Langs de Spaanse kust..genietend van de decemberzon, die rond het middaguur nog behoorlijk warm kan zijn....met mijn blik voortdurend op de zee gericht...

De zee laat zich maar af en toe heel even zien op de playa's tussen de rotsen. Barreiros...Ribadeo...Castropol...Navia...Luarca...
Ondertussen fantaseer ik over mijn nieuwe huis in België... Welke vorm zal ik aan mijn ideeën geven? Zal ik mijn huis zelf bouwen? Dat bespaart geld...Zal ik mijn huis laten bouwen? Dat bespaart tijd... Welke ideeën in de architectuur spreken mij het meest aan? Zal ik een architect vinden die wat flexibiliteit en speelsheid in de taal van de bouwwereld wil brengen, na het kleurloze époque van de betonnen blokkendozen? Welke geestelijke stroming in Nederland, in België...nee welke groep mensen in Nederland, in België hechten heel veel waarde aan een goede, gezonde vormgeving van de bouwomgeving, met een functionele speelsheid en flexibiliteit?...
Want ik wil mijn ideeën uitdrukking geven in de architectuur....Dat is een deel van mijn visitekaartje...

Verder stappen...

Salas..een mooie oude kerk...Dag lieve Saint Martin de Tours! Zijt gij hier ook? Cornellana..Oviedo..Monasterio San Pelayo...twee dagen uitrusten en Spaans spreken met mijn gastvrouwen, las Madres Benedictinas. De kathedraal bezoeken..Het interieur lijkt veel op dat van de kathedraal in Leon... Een gotisch bouwwerk met kantwerk op het altaarstuk, bestaand uit schilderijen. Het voorportaal lijkt op dat van het zijportaal van Chartres.
En vlak voor vertrek ...snel naar het postkantoor poste-restante-brieven ophalen. Brief van Mieke: de reisbrief is ontvangen. Brief van Cécile: hulptroepen aangeboden voor het schrijven van het boek. Ik ben er blij mee.

Verder stappen...

Monasterio Val de Dios. Helaas er wonen geen monniken meer. Het klooster ligt vervallen, verlaten, in het dal van God...Bij de gratie van de bewaker mag ik de romaanse kerk naast het klooster gelegen, bezoeken. Het blijkt een pelgrimskerk op weg naar San Yago te zijn. In het voorportaal wijst El guardian de slaapplekken voor de pelgrims aan. Binnen in de kerk zijn een aantal vage fresco's te zien...

Verder stappen...

Onderweg vraag ik "San Anton, lieve vriend, hoe kom ik aan geld voor onderdak? Hoe kom ik aan geld voor mijn projekt? Zal ik het wel allemaal kunnen betalen? Toe, help me alsjeblieft!"
En San Anton fluistert me in het oor, terwijl ik de volgende stap zet: "Maak je niet ongerust, lieve peregrina, zodra je mijn beeld tegenkomt, steek je er een kaars bij aan..en als je die niet kan vinden, stop je vijf peseta's in mijn geldbus. Het komt allemaal in orde...geduld...blijf stappen en ademen...."

Villa Viciosa...Geen plaats voor een peregrina in het Clarissenklooster, waar de kloosterzusters tijdens het spreken zich verbergen achter een grote draaideurmolen: "Va al Cura, señora!"

En El Cura begrijpt mijn pelgrimspositie en verschaft onderdak in de parochiezaal en zorgt dat ik wat te eten kan kopen...Gratias!(Y Gracias San Anton!)

Verder stappen...

Alto de Buenos Aires..een hoge klim...Colunga..eetpauze in een goedkoop Asturisch restaurant...Het regent buiten.. De donde vianne? Sola?...La Isla.. Ik ben weer aan de kust, de toeristische zee kust van Noord-Spanje. Nu met gesloten hotels en appartementsblokken met gesloten luiken langs de kuststrook. De wind waait hevig.

Lieve Santiago, in mijn rugzak zitten nog brieven, die ik heb te beantwoorden. Waar vind ik een droge plek om te schrijven?

Lieve Peregrina, maak u geen zorgen, u vindt vanzelf onderdak..Stop in Prado de Caravia..en u zult een goed onderdak bij een goedgezinde hotelier vinden! Lieve Santiago, aan wie mag ik hulp vragen bij de uitvoering van mijn plannen? Welke medepelgrim zal mij de weg naar het financieringsdorp Hamelen wijzen? Lieve Peregrina, ga nu slapen. Ik zal zorgen dat de wind gaat liggen..en sta morgen vroeg op...en stap verder...Ik zal u de weg wijzen, maar schrijf eerst

maar schrijf eerst naar Sint Andries en zijn medewerkers. De rest komt vanzelf.

Riba de Sella... Buenos Dias, señor El Cura, puedopreguntar el sello? Soy Peregrina! Bueno Señora! Aqui es un sitio de peregrinación... El Camino de Santiago. Suerto, Y Adios. Een kaars in de kerk met een wens erbij voor.....

Verder stappen...

San Antolin... een vervallen Benedictijnerabdij... Celerio... El Camino de Santiago Llanes, een pelgrimsplaats met een oude basiliek... San Roque de Acebal... Regen.. La Franca... oh, hemel de balein van mijn paraplu begeeft het... Verder stappen.. In de bochten van de weg heuvel op.. heuvel af.. in de stromende regen.. in het donker.. Unquera... Picos de Europa... na regen komt zonneschijn...

Pescues.. San Vincente de la Barquera. Santa Maria staat op een rotsschipeiland, temidden van de bergen, beschut tegen de zee.

Comillas, een toeristische plaats... op de hoek van de straat El padre aimable in vol tenue van de karmelietenorde. Hij wil mij, la peregrina holandesa, van alles geven. "No, gracias padre... me gusta continuar el camina hasta el monasterio de Cobreces... Santiago es conmigo.."

In het donker arriveer ik bij dit klooster. Een Spaanse priester arriveert ongeveer tegelijk met mij. Het blijkt dat hij in Nederland is geweest en goede herinneringen aan mijn moederland heeft overgehouden. Nee, vrouwen worden in dit klooster niet toegelaten. Maar, padre, ik ben in Sobrado ook te gast geweest... Hier is het abdijzegel van Sobrado... Wachten.. Bidden tot de heilige Antonius... Bidden... Wachten...

Dan komt de gastenpater, die op mijn grootvader lijkt. Mijn Spaanse priester-medepelgrim heeft blijkbaar een goed woordje gesproken (en had me al voor de poort in het oor gefluisterd... "Gelukt het niet hier onderdak te krijgen, ga dan naar de pastoor van het dorp...") nee, meegaan naar de Vespers en de Complices is niet mogelijk.. wel morgenochtend naar de mis... "U krijgt onderdak in het damesverblijf..."

Ik kan mijn natte kleren drogen. Voor mijn gastheer is het nieuw een pelgrim op terugtocht te voet te ontmoeten. Tussen de bedrijven door gesprekken aan tafel... Waarom op pelgrimstocht? Wat ga ik na mijn pelgrimstocht doen? Kritische geluiden komen boven tafel... In België wonen? Als Hollandse? Sint Jacob zal me bijstaan, zodra ik in België arriveer.

Een stap verder... Het Spaanse land uit. Het gaat dringen. De Spaanse tijd is bijna om. Santillana de la Mar. Toch even Le Bon Dieu goedendag zeggen in La Collegiata... een oud kunstwerk van een gebouw. Voor de kerk ontmoet ik een Fransman op vakantie. Even omschakelen in het Frans... Zo, dat gaat beter. Een foto van een pelgrim voor een Franse huiskamer en een koffiebabbel. Een stap verder... stap... stap...

Vind ik deze avond onderdak op weg naar Santander? Even adempauze... Vrouwen laten zien dat het mogelijk is als vrouwelijke pelgrim alleen op stap te gaan. "Usted es sola? Con esta carga?" "Si, soy sola y no tengo miedo".. Verder stappen.. heuvel op, heuvel af.. De middagzon schijnt fel in mijn gezicht. Verder stappen. De avond valt.. tijd voor onderdak zoeken... Ik bevind me in de omgeving van Santander. Alle bedden in de Fondas zijn bezet.. Geen plaats! Sint Jacob fluistert in mijn oor: "Afzien, Marijke, en in de stromende regen doorstappen naar Santander. Je kan er niet omheen.. Er liggen brieven op je te wachten.. en nog meer... Je kan er je paraplu laten repareren... Toe meid... doorstappen... tanden op elkaar.. kauwgum in je mond.. en vraag af en toe onderweg of er toch niet een bed voor je beschikbaar is, en een beker melk als opkikker... doorstappen, lieve meid... dan kan je twee rustdagen nemen in plaats van één...."

Doodmoe kom ik in Santander aan.. Nee, in dit klooster mag ik u geen onderdak verschaffen. Hier is geld om brood te kopen. Verder zoeken. De herberg voor de armen is één kilometer terug. Tja, Señora, Santander is vijf kilometer lang.. u kunt met de bus meegaan. "Na, gracias" en verder zoeken.... Ten einde raad dan maar een duur hotel voor één nacht met verwarming om mijn kleren te drogen en morgen verder zien, want in het donker vind ik moeilijk mijn weg. En hier voel ik dat de mensen verwend zijn... Zomaar aan huizen aankloppen levert problemen... Met Santiago aan mijn zij vind ik een oplossing.

Een stap verder...

Santander...een luxe badplaats voor de rijken. De kathedraal, klein van formaat, wit, is geheel ingepakt tussen de woonblokken en buildings. Via het toeristische informatiebureau vind ik een goedkoper hotel nabij de kathedraal. Een rustige schrijfplek...Op de markt repareert de parapluman binnen 5 minuten (en goed en goedkoop!) mijn verdedigingswapen. Boodschappen..papier..kinderen op straat zingen kerstliedjes.....kerstmis is nabij... Waar vraag ik het kerkstempel? Bij de bisschop op zijn bureau, waar anders?

Al vragend beland ik op de stoel achter het bureau van de secretaris-kanselier van de bisschop...met mijn rugzak naast me op de grond. Ik overhandig mijn pelgrimsboekje...Por Favor, Señor...

Mijn gesprekspartner begint te bladeren....Bueno..Bueno...Het kerkstempel van de abdij in Brugge...Bueno...Bueno...Het kerkstempel van de Notre Dame in Parijs... Bueno...Bueno...Het huisstempel van Monrepos...Bueno...Bueno...Mijn pelgrimspaspoort...Bueno...Bueno...Het abdijstempel van Sobrado...Bueno...Bueno...Het kerkstempel van San Vicente de la Barquera...Bueno...Bueno...

"En Señora, heeft u hier in Santander onderdak kunnen vinden?" "Señor, dat is hier in de stad erg moeilijk...alles is zo duur..."

De telefoon wordt gepakt. Nee, die zijn niet thuis. "Un momentito, Señora..."

Deur open, deur dicht. "Señora, hier is geld voor onderdak..en hier een portret van Nuestra Señora de Cantabrica...Que Dios es con usted!" Gracias, Padre..Adios! Diep ademen, Santiago is nog steeds met me.

Naar het postkantoor...brieven wegbrengen...Een brief van Mieke ontvangen...De reisbrief is verzonden en de telefonische reaktisch zijn voor het merendeel positief. Marijke, eigenlijk vertel je niets nieuws...We weten toch dat je naar België gaat. Tja..verder schrijven...verder broeden op mijn plannen...De aankomst in Brugge... Waar vind ik een architect? Waar vind ik een financieringsbron? Hoe en wat moet ik organiseren...in welke volgorde om mijn plannen realiteit te laten worden?

Verder schrijven en diep ademen in de stilte van de Crypte van de kathedraal.. Een idee komt op. Muziek zoeken om mijn lezingen te illustreren. Het oor is gevoelig voor vele trillingen....en afwisseling doet eten.

Dan is de Santandertijd om. Snel nog even in het donker een wandeling langs de playa naar het eiland Magdalena met het zomerkasteel van koning Alfonse. De golven klotsen en dreunen hevig tegen de rotsen. Storm en slecht weer op komst. Mijn paraplu kan ik weer opsteken!

Verder stappen...Mijn postadres heb ik op het Santander postkantoor met een aantal enveloppen en pakketten achtergelaten.

Pedroña...Ajo...José en Marie-Luise, pelgrimsvrienden,...Santoña...Nuestra Señora bezorgt me een kerstcadeau...geld voor eten en een kerkstempel. Colindres...Laredo.. ik kom in een problematisch toeristisch gebied. Islares..Castro Urdiales...een vissersplaats waar pelgrims welkom zijn in de parochie waar Nuestra Señora de bevolking behoedt tegen zee-ongelukken, fier staand boven op de rotsen in de branding..Gracias! Que Santiago es conusted...

Verder stappen...het Baskenland in. Zodra ik de grens betreed, proef ik ...De lucht is anders...de grond is anders...de sfeer is anders...de mensen zijn anders...Zo af en toe mag ik weer Frans spreken.

Verder stappen...Ik kom in het stedelijk gebied rond Bilbao. Net als voor Santander.. afzien en stappen in het donker totdat ik het centrum van Bilbao bereikt heb...

Geen parken, geen bomen te bekennen..Een verliefd paar moet het met een stuk muur doen om zich tegen de regen te beschermen, terwijl amor flink aan het touwtrekken is. Aan de rand van het centrum kom ik langs een hospitaal. De weg vragen naar het huis van de armen. Tranquila Señora..Préguntale para usted!

Resultaat is dat ik met een zak fruit extra op zak in een politie-auto naar het gemeentelijk armenhuis wordt gebracht en door de politieman aan de zorg van de huisbewaarder wordt overgedragen... Santiago is met mij...Twee dagen uitrusten in Bilbao.

In het centrum vind ik her en der schrijfplekken. Even een kerk binnenstappen en Le Bon Dieu gedag zeggen. De kerststal met de kribbe staat gereed. De krantenkiosken en warenhuizen hangen vol kerstkaarten en wat er nog meer bij komt kijken....

In een opticien-winkel vind ik een fotokopieer-apparaat en een paar gezellige mensen. Nu houd ik wat tijd over om te praten en het centrum te bezichtigen. Helaas, de kathedraal kan ik maar niet vinden...Jammer...dan maar op het postkantoor de brieven bezorgen. Ziezo, mijn rugzak is wat lichter, nu ik geen brieven meer te beantwoorden heb.

Verder stappen...Bilbao uit en geen van de stadsbewoners kan me de kortste staproute aanwijzen. Allen denken in auto's te zitten en te rijden. Pech...zoveel kilometer om..en nu begeeft mijn vriend paraplu het wéér: een rugbalein gebroken, een karwei voor San Sebastian...

Verder stappen... Guernica...Ik bouw mijn huis zelf, denk ik, dat is goedkoper en ik ben graag met mijn handen bezig...Een serre aan de zijkant van het huis, half-rond en naar het dak spitstoelopend.Zou dat technisch te realiseren zijn? In het Westland zullen wel serre-bouwers te vinden zijn...want hun produkten heb ik in Spanje en Frankrijk ook gezien...

Marquina..Hoe richt het interieur in?Smaken verschillen..Wat is aantrekkelijk? Jemein...Een rots in een kerk.Regen in het Baskische land.Ondárroa...Ik zie weer even de zee. Heerlijk. Even diep adem halen en dan weer de bergen op en af... Motrico...Deva...verscholen tussen oude huizen tegen de heuvel staat de gotische kerk, een pelgrimsplaats, waar elk jaar in processie San Roque herdacht wordt. En steeds sterker wordt mijn overtuiging: Er is werk voor me te vinden. Als ik wil werken, is er werk, ook al verdien ik er maar een droge boterham mee.

De Spaanse tijd draait door..Iciar...Zumaya...Guetaria..El Camino de Santiago.... In de kerk van San Salvador raak ik in gesprek met El Cura, terwijl ik mijn voeten op een gods-bank laat rusten.

"Señora, hier was vroeger een pelgrimshospitaal van de monniken van San Antonio, die de pelgrims met de vreselijke ziekte van San Anton verzorgden..U bent nu op de terugweg..En toen u vertrok, wat zeiden de artsen ervan?"

Hé, een nieuwe vraag, die me nog niet eerder gesteld is op de Weg van San Yago.

"Wel, Padre, artsen denken meestal dat medicijnen van de fabriek beter helpen dan stappen als pelgrim..En bij het stappen voel ik me wat beter. Que Santiago es con usted..Gracias Padre, Y adios...."

Zarauz..Orio..San Sebastian...even pauze houden in het armenhuis. Ik ontmoet er een Engelsman, versierd met een blauw Mokumsoog, vol problemen..geen werk, geen huis... En ik leer van hem. Ik kan dingen, gebeurtenissen, laten gebeuren. Ik kan ook 'nee' zeggen en een andere weg kiezen, waarop ik me prettiger voel.

Ondertussen wordt mijn verdedigingswapen gerepareerd, nu in een sjeike luxe winkel, waar ik meer poen op tafel moet leggen om er een hele dag op te wachten totdat mijn-heer klaar is....

Er zit niets anders op dan aan de luxe playa in de zon te gaan zitten en schrijven. Gelukkig kan de zon mijn kousen en schoenen nu drogen, mompel ik in mezelf, een stuk chocola als arbeidsvitaminen in de mond nemend.

Tja, die Engelsman vraagt toch nog even tijd. Wat heeft hij het moeilijk met zichzelf. Hij kan niet eens genieten van de zon, zoals mijn anders tijdelijke huis-en stadsgenoten doen. "I am thirsty..Do you like to go with me? And have a cup of tea?" Praten..en ik voel..hier helpt praten niet veel. Ervaren en doen is een beter medicijn. Niet bij de pakken neerzitten.. "Have a good time, my dear sir..I like to visit the cathedral and that church". Dan laat mijn gesprekspartner me los..De kerk is niet interessant voor hem...

Verder stappen...Diep ademhalen..De Spaanse tijd is om..De Spaanse tijd is voorbij. Gelukkig ben ik in Spanje niet ziek geworden. Diep ademhalen. Ik kom nu in het industriegebied en in de werkmanssteden van San Sebastian. Pasajes de San Pedro.. Pasajes de San Juan..Renteria..Oyarzun...even pauzeren bij de kerk..Irun...een laatste Spaanse brief schrijven vol mijmeringen...(N.B. deze brief is tot op heden niet aangekomen, Mieke)

De Spaanse tijd is nu echt om.Als pelgrim hoef ik aan de grens mijn paspoort dit keer niet te tonen. De Franse tijd breekt aan met nieuwe avonturen, nieuwe ervaringen en sleutelen aan mijn toekomstplannen...

Binnen één uur tijd vindt de omschakeling plaats...het aantal passen over de Sint Jacobsbrug.....

Hendaye: treinstakingen, post gemist...Gevoel even..ik verlies contact! Brieven schrijven in de stationshal. Hopelijk heb ik in Frankrijk meer geluk.

Ascain..Sare..Ainhoe..Over de bergen van de Pyreneeën..alleen afdalen in een ravijn. Stap voor stap..langzaam stap voor stap..denkend in biljart-logica..stap voor stap betreed ik Moeder Aarde..en soms moet ik me heel even aan moeders rokken vastklampen om verder te dalen..om een nieuwe stap-basis te vinden..diep ademen. Rugzak recht, een stap verder naar beneden..Linkervoet daar, rechtervoet daar..Als ik nu mijn linkervoet daar schuin op die steen zet..Dichtbij jezelf blijven, lieve meid..Niet ver vooruit kijken het dal in, want dan glibber je in de modder weg...die roofvogels blijven toch wel vliegen.Ziezo, nu de rechtervoet ernaast.Lijf recht, zak recht, volgende stap in de afdaling...Diep ademen..En zo kom ik bepakt en bezakt, nedergedaald in Biddaray terecht. Een echt Baskisch stadje met een oude priory-kerk, waar in de kerkdienst de mannen boven tronen en de vrouwen op de begane grond in de banken knielen. En zingen...Mijn beendergestel trilt er nog van na...

's Avonds verneem ik van de gîte-beheerster dat ik als vrouw alleen toch vlot ben afgedaald in dat ravijn, want dalen is moeilijker dan klimmen en vergt meer tijd. En nu weet ik..als ik dat ravijn alleen kan afdalen..kan ik ook mijn toekomstplannen realiseren..stap voor stap..voetje voor voetje..

En mijn weg gaat verder.

St. Jean Pied de Port.Ik kom weer op bekend terrein..en toch nog onbekend. Het weer is anders, kale bomen, minder toeristen, gesloten campings, gesloten winkels. Alleen de kerk is open, net als op de heenreis, en de hotels hebben bedden ter beschikking. Het kerkstempel haal ik dit keer bij madame D. in het centre d'études des chemins de Saint Jacques. Voor haar huis ontmoet ik medepelgrims...nieuwsgierig, die me al pratend op weg helpen.

Langs de oude Jacobsweg, via St.Jean-le-Vieux, Obstabat...Het is zo warm in de januarimiddag, dat ik in het gras kan zitten...Van de weersomstuit verdwaal ik prompt! Terug op het juiste pad: Uhart Mixe..Saint Palais...Diep ademen en mediteren in het huis van Sint Franciscus. Mijn Haagse medepelgrim verblijdt mij met een dikke envelop. Het contact met het thuisfront is er..nog steeds.

In Saint Palais ga ik op zoek naar nieuwe schoenen. Ik kan ze niet vinden, en op de oude durf ik eigenlijk niet verder te stappen. De hakken raken versleten. Uit angst koop ik een paar reserve schoenen...loodzwaar... In het dorp geraak ik al snel binnen een middag bekend als "La pelerin hollandaise qui loge chez les Franciscains." De bakkersvrouw herkent me nog van de heenweg..een gewaarwording, evenals de dokter, die me een aantal adviezen geeft als "Zoveel mogelijk in de modder stappen, dat is beter voor uw voeten!" "Merci beaucoup et au revoir!"

Verder stappen...sur les chemins de Jacques. De Bearn in met haar Hans-en-Grietjes-huizen, Navarrenx..De pastoor verwelkomt me als pelgrimsgast met de filosofie: Een pelgrim is welkom, want hij/zij brengt mij wat en ik neem dat dankbaar in ontvangst, ook spiritueel.

Sauvelade..Maslacq..Arthez de Bearn...Mijn reserve-schoenen gaan zwaar wegen op mijn rug. Ik kom moeizaam vooruit. Een Franse jager helpt me de weg vinden. Ik voel : zo gaat het niet langer. De reserve-schoenen geef ik aan mijnheer pastoor in Arzacq. Saint Jacques zal nieuwe vinden! Diep ademen..Het weer slaat om. Als ik 's avonds in de pelgrims-gîte in Arzacq arriveer, steekt er een koude wind op. Koning Winter regeert nu echt. De gîte is gelukkig van verwarming voorzien. Ik heb een goed onderkomen voor één nacht gevonden..

De volgende ochtend, na een illegaal ontbijt, en mijn beneh in het vet, ga ik op zoek naar de pastoor voor een kerkstempel..mijn reserveschoenen achterlatend zonder verdriet! De huishoudster van de pastoor is thuis en helpt me op weg. Mijn rugzak is wat lichter geworden en ik voel me er beter bij. Snel wat boodschappen doen, eten voor onderweg en beenbescherming tegen de koude wind....

Bij vertrek uit deze pelgrimsplaats ontmoet ik de pastoor op straat, ineen gebogen van de kou, de tranen biggelen over zijn wangen van de straffe wind. Hij heeft me gisteren zien stappen. (Deze ervaring heb ik meer gehad in Frankrijk dan in Spanje.) "Bon courage! Que Saint Jacques soit avec vous!" "Merci beaucoup et au revoir!"

Verder stappen..de straffe koude wind in. Puinbo..Ik ben in Les Landes gearriveerd. Ik voel dat ik me nu in een herkenbaar landschap begeef..Akkerland, omgeven door dennenbossen, hoog op hun benen. Sensacq..Miramont..Latrille..een kaars in de kaars met een wens erbij voor... tja, voor wie?

L'Aire sur l'Adour. Bezoek aan la Quitterie, bezoek aan de kathedraal, op zoek naar schoenen..zonder resultaat-...een aantal kloosterzusters helpen me op weg en vertellen me over Sainte Thérèse d'Avila en haar leven in Spanje, over Elisabeth de la Trinité, over vrouwen die in stilte op de voorgrond treden.....

Verder gaat mijn weg.. Het departement Le Gers in. Onbekende wegen, onbekende mensen tegemoet..Een ander landschap..met wijngaarden in de sneeuw.Vreemd...Barcelonne du Gers Nogaro bij aankomst een warme regen, en als de avond gevallen is sneeuw. Met veel geduld en wachten vind ik eten, nadat ik eerst voor niets heen-en-weer gelopen ben naar de Gendarmerie: wegens de kou een gesloten bureau! Ook onderdak blijkt moeilijk te vinden. De plaatselijke bevolking is verbaasd over de sneeuw...en kijkt vreemd op. 's Morgens blijf ik langer liggen op mijn bed naast de gaskachel dan ik wil. Mijn wekker heeft het even begeven. Bij het ochtendgloren hoor ik mijnheer pastoor in de kamer ernaast telefoneren...Pas de catechisme aujourd d'hui pour les enfants..Trop de froid, trop de neige....

Tja, toch maar opstaan, aankleden en verder stappen in de sneeuw. Hier is geen plaats voor me om nog een nacht te blijven. Koffie om wakker te worden. De kousen zijn gelukkig droog. Mijn gastheer wijst de weg in zijn huis en gaat op stap. Ik weet me te redden en snel een briefje naar het thuisfront, mijn wekker laten repareren. De reparatie krijg ik als pelgrimscadeau. Nog even langs het postkantoor...en dan verder....

Manciet...Frankrijk lijkt door de sneeuw verlamd. Kinderen weten zich in de sneeuw geen raad. Eauze...een buitentoilet is niet te vinden. In een meubelwinkel ontmoet ik pelgrims-vriendelijke mensen: Frank en Marijse. Een nieuwe opening op mijn weg, in mijn leven. Nieuwe schoenen...en de oude laat ik er achter. Frank laat me de echte armagnac proeven en leert me dat het mogelijk is als grootstads-mens een nieuw levensbestaan-met liefde-op te bouwen in een kleinere stad op het platteland.... En Marijse laat me weer zien door pijn te ervaren en te accepteren komt er iets nieuws tot stand. Een stap verder...

De sneeuw verhindert me over de Grand Randonnée te gaan, te gevaarlijk, te glad, te nat....En ik wil zo snel mogelijk in Bassac arriveren. Mijn intuïtie zegt dat daar brieven op me liggen te wachten.

Condom met een bericht van het thuisfront...Lectoure...majesteitelijke kerken, hoog op hun vesting. Miradoux...Saint Antoine...een oud pelgrimshospitaal, een kasteel, een kerk met een merkwaardig voorportaal. Auvillar...stappen in de bevroren sneeuw. Een koude wind. Saint Nicolas de la Grave. La Gendarmerie houdt me in de gaten! Gelukkig worden er dit keer geen papieren gevraagd. De heren tonen zich wat bezorgd voor me en ik krijg het advies een warm onderdak te zoeken.

Moissac..de abdijkerk, het tympaan. Ik kan er geen woorden voor vinden om dit te beschrijven. Een mysterie van God, door de eeuwen heen gaaf bewaard gebleven. Pas op de plaats in deze nu koude pelgrimsstad. Diep ademen. Winterkleren kopen, opdat ik zonder problemen verder kan stappen. Een steunkous voor mijn linkervoet, die het af en toe op de heuvel- en bergachtige weg flink te verduren heeft. Ik blijf sleutelen aan mijn uitrusting. Mijn tent zit nog steeds in mijn rugzak, ingepakt. Daar Jacques, mijn tijdelijke gastheer, niet scheutig is met dekenen, gebruik ik mijn slaapzak om mezelf in slaap te sussen, iets eigens, iets vertrouwds, in een vreemde omgeving. Net als een klein kind dat altijd zijn eigen spuuglap wil hebben als het bij oma gaat logeren....

De hevigste kou is voorbij als ik noordwaarts stap. Lauzerte...Cahors...Al stappend in de natuur voel ik: hier is het een woestijn, een verlaten onbewoonbare wereld. Verder stappen, ook in het donker, totdat je een onderdak gevonden hebt.

In Cahors is Saint George me welgezend en helpt me op weg. Monsieur Curé sputtert en tiert tegen me. Het is onverantwoord als vrouw alleen in de winter op stap te gaan. Ik reageer:"In een woestijn met sneeuw zal ik geen veilig onderdak vinden.Excusez-moi De reactie wordt wat milder;"Oui, vous avez raison."

En ik vind onderdak in het tehuis voor vrouwen in moeilijkheden.

De volgende morgen is de directrice gecharmeerd een Hollandse te ontmoeten, want ze heeft Hollandse vrienden in Frankrijk...(Het is maar een weet..)

Na een toeristische kerk-ronde in Cahors trek ik verder langs beroemde, beruchte wijngaarden van Cahors...en herinneringen aan Saint Emilion komen bij me naar boven. Douelle...Luzech..Ik ontmoet Renée. Van haar leer ik dat het wel drie jaar kan duren voordat een nieuwe buurman/buurvrouw in de plaatselijke gemeenschap geaccepteerd is. Geduld en volharding...en blijven glimlachen, lieve meid!

In het dal van de slingerende rivier Lot stap ik in de zon Puy l'Eveque....Ik word als pelgrim herkend door mijn Sint Jacobsschelp. (Leergeld is: uiterlijkheden kunnen toch belangrijk zijn als herkenningsteken.)

Duravel...ik ontmoet Belgische Fransen...een toeval? Het blijkt dat ik bij vertrek in de sneeuw een foto waard ben als onverwachte pelgrimsgast. (Aanvankelijk was ik voor deze familie een schokspook in het donker!)

Langzaam gaat de sneeuw smelten en buigen voor de zon. Even glibberen en glijden en dan is dat leed even geleden.

Chateau de Bonaguil...Een oorlogsschip in steen boven op een rots in de zon...

Pelgrims op zondagmorgen met rugzak zijn niet zo welkom in het naastgelegen restaurant. De baas is bang door mijn aanwezigheid klanten te verliezen. Gelukkig vindt dochterlief deze angst niet terecht...en zij wordt nieuwsgierig...een vrouw alleen op stap met een rugzak op de rug...toch vreemd...

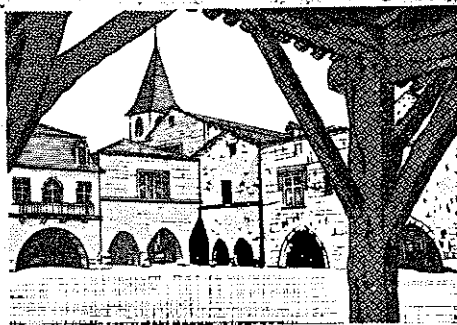
Saint Front sur Lemanche...De Tempeliers hebben hier huisgehouden en hebben van de kerk een vesting gemaakt. Hoe is dat nu toch in GodsNaam mogelijk?

Lacapelle Biron...Biron..ik treed in het land van de Dordogne...Woest...veel bossen en veel Franse geschiedenis.

Monpazier...een Engelse vestingstad, overgebleven uit de honderdjarige oorlog. Zou Jeanne d'Arc hier ook geweest zijn om de Engelsen te verslaan?

Oh, hemel, ik moet nog steeds wennen aan de Franse winkelsluitingstijden. In mijn lijf voel ik nog het Spaanse ritme..Winkels dicht! Dan maar in een restaurant droog brood eten en een kop koffie vragen...Maar eerst een kaars in de kerk met een wens..... opdat het geluk in de wereld blijft...opdat mijn medepelgrims gelukkig zullen zijn...opdat....

Als ik in deze vestingstad het eethuis binnenstap, bemerk ik dat ik weer schokeffekten teweeg heb gebracht. Oh, hemel, praten, sussen, uitleggen...en verklaren.

En
Périgord
TRANSACTIONS
IMMOBILIÈRES

Marsalès Rte de Bergerac
24540 MONPAZIER
TEL. 53.22.61.51

—Agence Jeannine Leygues—

Mijn maag wat gevuld, met meer informatie over de streek in mijn hoofd, stap ik vol goede moed verder.....

Belvès...en onderweg voel ik, dat ik net als in Spanje, me op een El Camino beweeg, langs oude romaanse kerkjes met een eenvoudige klokkestoel.

- Carte professionnelle No 87 délivrée par la Préfecture de la Dordogne
- Cabinet couvert par une assurance responsabilité civile professionnelle et adhérent à la Caisse de Garantie FNAIM sous le numéro 2769. Montant de la garantie 500 000 F
- Compte bancaire dépôt client No 111121024 06 Crédit Agricole de Monpazier.

Herinneringen aan mijn medepelgrim in Santiago komen boven. Heel even denk ik: "Ik zou graag willen dat hij nu naast me stond om samen dit kerkje te bewonderen.

Een echt Godshuis..." En dan gaat dit weer voorbij...

Verder gaat mijn weg...Belvès..St.Cyprien...Ik ben de Dordogne overgestoken... België ligt alweer een stap dichterbij. Ik hoor geluiden dat er Nederlanders veelvuldig deze streek bevolken. Een stap verder in dit bos-berg-woestijn.....

Les Egzies de Tayac...Tayac...Ik kom in het gebied van de pré-historische grotten. En..ik ontmoet medepelgrim Joop, die zijn Nederlands hart verpand heeft aan deze streek. Van hem leer ik:

- Als je hart voortdurend naar een plek trekt, ga er dan wonen...zodat je rust vindt.

- Laat de Haagse kringen met al hun drukte voor wat ze zijn...Daar verandert weinig.. Jij bent veranderd en je plaats is daar niet meer...
- Door regelmatig en hard werken en door goed voor je klanten te zorgen, kom je er... Regelmatige rust is ook nodig!
- Een Sint Jacobspelgrim helpt een Sint-Jacobspelgrim. Dit is een stille erecode.

En het is fijn even weer mijn moedertaal te mogen spreken, aan mijn emoties op een andere manier, vanuit de basis van mijn gevoel, uiting te kunnen geven...

Dan..dan..herkennen..erkennen..en ervaren...Als vrouw heb ik geluk gehad, dat ik een groot doorzettingsvermogen heb...Dat ik heb mogen afstuderen aan de universiteit. Dat ik een ondernemingsgeest heb...telkens zoekend en aftastend...Dat ik verschillende talen kan spreken...

En Joop...bij jullie even onder de douche staan. Een zaligheid! Echt één van de acht zaligheden in mijn pelgrimswereld!

Een stap verder....

Geluiden van angst gaan over het Franse platteland...Luiken dicht, deuren op slot als het donker is, want er zouden overvallen gepleegd kunnen worden. Als pelgrim voel ik de weerslag van deze angst..

(Terwijl ik dit schrijf, staat mijn raam open. De vogels fluiten..De lentelucht komt met geuren binnen..)

Ladouze...De burgemeestersvrouw heeft medelijden en bewondering voor me. Bij het verlaten van haar huis krijg ik een wondermedaille uit Lourdes mee, opdat ook Onze Lieve Vrouw me onderweg beschermen zal. Ik heb haar vertrouwen gewonnen. Je vais prier pour vous à Saint Jacques...

Perigueux...Bij binnenkomst in deze stad voel ik intuïtief: Hier is geen plaats voor een pelgrim. Met veel moeite en veel geduld vind ik een slaapplek in het armenhuis. Met een korst brood als avondeten en een kop koffie als ontbijt...'s Morgens om zeven uur word ik weer op straat gezet. De bewakers geven me nauwelijks tijd om me in mijn eigen ritme te wassen, aan te kleden en in te pakken. Om zeven uur 's morgens moet iedereen op straat zijn en maar zien op het station of elders een warm behaaglijk plekje te vinden om van de slaap bij te komen.

Enfin..het voordeel is nu wel, dat ik nu de tijd heb om een briefje te schrijven waar ik me bevind...in een bar...om samen met studenten het ochtendgloren af te wachten onder het genot van een kopje koffie en een croissant (een frans ontbijt dus.. Zodra het licht is, ga ik op de toeristische toer.

L'Eglise La Cité...Het is me niet duidelijk waarom deze oude gotische kerk zo genoemd wordt. Langs oude stadsmuren...de stad uit...Ik kan weer ademen.

Chancelade...De oude abdij...Ik ben geheel stil als ik de oude abdijskerk betreed. Een atmosfeer..niet te beschrijven in woorden...alleen gevoelens...

Verder...De Franse tijd gaat door. Uit angst op de G.R. uit te glijden op het gladde ijs, mis ik het oude pelgrimshospitaal bij de "Ancien prieré de Merlande"...

Achteraf hoor ik van mijn gastvrouw in Bourdeilles dat juist deze prieré de moeite van een Sint Jacobspelgrim zeker waard was/is. (Dit is dus een bezoekplaats voor de volgende voettocht...pelgrimstocht...over een aantal jaren...)

Brantôme...De oude abdijskerk is de trots van de plaatselijke bevolking. Achteraf verneem ik dat de klokketoren lijkt op die van Saint Leonard de Noblat...(Zouden ze in de Middeleeuwen ook al plagiaat gepleegd hebben?)

Mareuil...Mijn weg gaat verder. Ik laat een herenonderbroek in het bejaardentehuis achter..En telkens ontdek ik dat de Grand Randonnee voor een groot deel een Sint Jacobsweg is..... En mijn lijf geeft signalen snel door te stappen naar de Abdij van Bassac om daar rust te vinden ...en een nieuw ritme...een ander levens-ritme ...om een evenwicht te herstellen...

Al stappend proef..voel ik..ik kom in La Charente...een stukje thuis-land.

De bossen van de Perigord laat ik achter me. Het landschap wordt open...wat vlakker.. toch met heuvels...Boerderijen met koeien, akkers, wijngaarden én les Eglises Romanes in wit kalksteen. Ik heb mijn hart wat verpand aan dit stukje land.

In Villebois-Lavalette ontmoet ik de pastoor op zondagmiddag in zijn pastorie. Het blijkt dat hij, terugkomend uit Afrika van een bezoek aldaar, in de sneeuw in de Midi met zijn auto een aantal dagen heeft vastgezet. En ik met mijn rugzak, niet afhankelijk van auto of openbaar vervoer, blijf dan op zo'n moment sneller op de plaats van bestemming te geraken.... Hoe vreemd zit deze mechanische wereld toch als legpuzzels in elkaar... De discussie gaat over het clochard-zijn en..wie moet een clochard, als deze erom vraagt, hulp verlenen? De pastoor? de burgemeester? de plaatselijke bevolking? Het blijft een vraag.

Daar ik nog 10 kilometer verder wil stappen, vraag ik deze vriendelijke eerwaarde heer om onderdakbemiddeling, die hij graag geeft. Dus dezelfde avond nog verder stappen naar de pelgrimsplaats Charmant. En daar blijken heel charmante mensen te wonen! Ze zijn trots op hun mooie oude romaanse kerk..en terecht! Het is een pelgrimstocht waard!

Ik voel dat ik al dichterbij mijn tijdelijke thuishaven kom...Mensen kennen mensen.. De sneeuw is gelukkig verdwenen.. De regen spoelt de wegen en de sloten nog even schoon.

En mijn rugzak, mijn escargohuis, vraagt hoognodig om een schoonmaakbeurt. Mijn lijf schreeuwt: Kleren wassen, anders stap ik niet verder met je mee! Die vodden stinken behoorlijk; gewoon niet meer met mijn neus aan te raken!

Chateaufort sur Charente...Bekend terrein...zoeken...Pharmacie...Supermarkt...Postkantoor. Oh, hemel, het is maandag, alles is gesloten! Met wat speur- en vraagwerk kom ik er uit. Ik kan aanschaffen wat ik nodig heb, behalve de waspoeder. Het probleem is dat waspoeder alleen in grootverpakking te koop is. Eengezinshuishoudens met kleine wasjes tellen niet mee. Om wanhopig van te worden...

(Joop, Gerard, is hier in de Franse marketingwereld echt niets aan te veranderen?) Al stappend in deze stad word ik herkend..."U was hier toch in de zomer ook?"

Een fijne gewaarwording.

Voorzien van koffie in mijn maag, zonder waspoeder(waarmee ik veel zoektijd heb verloren) naar mijn tijdelijk THUIS toe... Vanuit Perigueux heb ik een bericht van aankomst gestuurd. (staat netter)

De laatste kilometers in het donker....en dan....bekend terrein! De poort door...

Les Frères Missionnaires de St. Therese vous souhaite bienvenu...(Géén verboden toegang!)

Naar binnen...de eetkamer in....

"Ah..Elle est là!"roept Frère Alcide..."Bienvenu tantôt je vous ai vu déjà sur la route à Chateaufort à Pondeville...Mais je n'ai pas pensé de vous prendre avec... Assiez-vous etc...."

Een warm welkom. De soeurs in de keuken gedag zeggen.

Een warm welkom. Alsof ik niet weggeweest ben. Het huis ruikt vertrouwd. Eten...en de post...! Zoveel brieven gekregen. Ik neem de tijd ze te lezen. Ik krijg dan zoveel. Bezorgdheid, hulp, adviezen, meeleven...Ik kan er gewoon niet van slapen de eerste nacht. Ik ben uit bed gestapt, lamp aan...en werken op bed aan mijn routeplan, zodat ik verder kan stappen....

En dan de volgende dagen...in het ritme van het huis langzaam herstellen, bijkomen, bijpraten, mediteren, actief in het office meedoen, zingen.... Brieven lezen en herlezen, ademhalen, schrijven, organiseren omtrent de dag van 2 mei (aankomst in Brugge) zodat de overige pelgrims op de hoogte geraken van mijn wensen, verlangens, plannen, van mijn staat van leven...

Diep adem halen...op mijn vertrouwde kamer zet ik het raam open...De lente komt binnen...vogels fluiten en bouwen hun nest in de gaten van de kerkmuur. Ik zie ze heen en weer fladderen hoog boven de kerktoeren, laag over de voormalige cloître, nu de binnenplaats. En Mieke heeft me laten weten: laat een ander je huis bouwen of koop/huur iets tweedehands. En al schrijvend en werkend merk ik daar in Bassac:

- dat ik worstel met de opstelling van deze reisbrief;
- dat ik nog broedtijd en staptijd nodig heb om mijn plan van eisen op tafel te kunnen leggen - goed geformuleerd, duidelijk voor de ander- ;
- dat ik marktonderzoek beter ter plaatse kan verrichten en mijn ideeën daarover niet teveel prijs wil geven. Beter is aan de specialisten te vragen tijdens een Frans dinertje:"Welk advies wilt u me onder de tafel geven; welk advies boven de tafel?"
- dat ik weet "Ik kan boekhouden, maar ik ben geen specialist op het terrein van financiering"; ik kan zuinig leven.
- dat ik gewoon aan het werk wil gaan...doen...Er over heen praten kost zoveel tijd en energie;

- dat ik hevig verlang naar een eigen huis, een eigen thuis...Elke dag een ander bed, een andere omgeving, is op langere termijn vermoeiend. In Bassac heb ik geproefd wat een Thuis is. Ik verlang naar een thuis in België;
- dat ik maar moet vertrouwen op La Providence...Saint Jacques est avec moi!
- dat ik geniet van de lentezon;
- dat ik in het Nederlands en in het Frans over mijn pelgrimservaringen als vrouw alleen wil publiceren. Vele Fransen vragen erom. (Frank was ermee begonnen..)
- dat ik niet bang ben voor eventuele profiteurs. Ja hebben ze, en nee kunnen ze van me krijgen....

En..aan de tafel in Bassac wordt me van alles en nog wat gevraagd. Zoveel, dat ik roep: "Ik wil graag een lezing houden op een avond als iedereen er is, dan hoef ik niet te herhalen en dan kan ik nu rustig eten." En..les Frères hebben me de kans gegeven, met liefde, om over mijn pelgrimstocht te vertellen. Het was een leerschool. En het begin is er...Ik heb verteltalent ..en al vertellend komen vele pelgrimsherinneringen weer boven...

En nu ik dit schrijf, hier in Randol, hoor ik Maria door de telefoon zeggen: "Je komt toch vertellen hè? Als je terug bent...Ik zal aan je lippen hangen!" Ja, Maria, ik kom vertellen. Heb je al een groepje geïnteresseerde mensen bij elkaar geroepen? Heb je al een praatstoel voor me en een kamer of zaal om bij elkaar te komen? En wanneer wil je dat ik kom? Voor je vakantie of na je vakantie? 's Avonds of overdag? Het liefst vertel ik in de daguren, want ik wil graag op wandelaarstijd naar bed gaan.

(P.S. Hier in Randol heb ik voor Franse gidsen van de padvinderij in het Frans over mijn pelgrimstocht verteld.) Hoor ik nog wat van je, Maria?

Dan is het afscheid daar. Uitgerust...een schone rugzak...schone kleren...een aantal brieven geschreven....de reisbrief half klaar...brief naar het thuisfront....Ik ben naar de kapper geweest...een opgeruimd hoofd ....en ...afscheid....

Even een traan wegvegen. Ik ben me aan dit huis, aan deze mensen gaan hechten. Ze zijn vrienden geworden. Ik voel het in mijn hart. Het doet even pijn, dit afscheid. Het laatste office...Soeur Marie Flor vraagt aan de Lieve Heer me te beschermen en voor me elke dag een veilig onderdak te vinden op mijn terugreis.

Dan is het uur aangebroken....

Au revoir! Nous sommes contentes de vous avoir reçue dans notre maison. Et priez pour nous qu'il y aura plus de vocations. Nous en avons besoin de ça. Au revoir! Je vais prier pour vous à Saint Jacques!

Het afscheid is moeilijk voor mij ...voor les Soeurs..voor les Frères. En toch is het nodig verder te stappen..op weg naar Vlaanderen...Er is geen weg terug..De Franse tijd gaat voorbij...

De zon schijnt op 10 februari 1987 bij vertrek uit het vertrouwde huis, dat even mijn Thuis was...Nu ik dit schrijf, hier in Randol, voel ik heimwee net als toen ik uit Santiago vertrok. En toch...mijn weg...mijn stappen...verder....op weg.....

Chateaufort sur Charente....De brieven op de post gedaan. Vaarwel..bekende stad..... La Couronne...De grote stad Angoulême wil ik vermijden. Dus om de stad heen door de natuur met nog even een blik op de stad vanuit de verte... Puymoyen..Garat...Transac...Marsac...Saint Sornin...Montbron...Stappen en genieten van de schoonheid van La Charente....

Dan terug de bossen van Le Perigord in. Ik proef, ik voel dit verschil in het landschap. De heuvels volgen dicht op elkaar. Het uitzicht kent in de dalen veelal een kortere afstand.

Bussière Badil..Piegut Pluviers...Merval...Binnen een dag ben ik over de grenzen van twee appartementen gegaan. Ik kom in Le Limousin en proef een andere sfeer.. een andere mentaliteit en ik kan het niet duiden.

Dournazac..Chalus..Ik kom nu op een Jacobsroute. De pastoor, een Bask, bezorgt me onderdak bij Simon en Adrie, een jong Nederlands boeren echtpaar, dat het erop gewaagd heeft in Frankrijk te gaan pionieren. Van hen heb ik geleerd: eerst rondkijken...waar is de beste vestigingsplaats met de minste kosten? Huren kan in de startfase aantrekkelijker zijn dan kopen. En..niet bang zijn om vooral in het begin hard te werken en aan te pakken.

In Les Cars woon ik op zaterdagavond de kerkdienst bij in de oude pelgrimskerk. Ik voel me bevoorrecht en ik bevind me in internationaal gezelschap...Belgen, Fransen, Parijzenaars, Basken...

Spiritueel gesterkt stap ik verder...

Limoges...Stad van de porcelein, stad van Les Emaux..Ik wil met haar kennis maken. En op weg naar deze stad word ik in Aux sur Vienne door de heren van de Gendarmerie weer eens aangehouden..Pasport s'il vous plaît. De reden waarom wordt er niet bij verteld. (Naderhand verneem ik dat een priester in de Alpen in zijn pastorie door roofmoord om het leven is gekomen.)

Enfin, papieren laten zien, wachten en glimlachen...en bij het afscheid 'Mon Dieu' roepen als de heren laten blijken dat ze dag en nacht moeten werken...

Na veel zoeken, met behulp van twee plaatselijke bewoners, vind ik in Limoges onderdak voor twee nachten in 'Le Grand Seminar' met uitzicht op de kathedraal (helaas gesloten in de winter) en de oude brug van 'Le Chemin de Saint Jacques' (gelijk aan een van de oude romeinse bruggen in Spanje op El Camino nabij Hospital d'Orbigo..).

Een rustdag..om brieven te schrijven en te filosoferen over wat, hoe en waartoe (en waarom) verder? en...om de stad, het centrum, te bezichtigen. Het blijkt dat Limoges net zo groot als Bordeaux is. Een dag blijkt eigenlijk niet genoeg te zijn. Op het postkantoor moet ik weer eens een oefening geduld instellen.

Er blijft weinig tijd over...kiezen...wat wel, wat niet... Bovendien hangt er sneeuw in de lucht. Mijn hoofd geeft er signalen over...Barstende hoofdpijn! Toch op stap gaan in deze stad....

- Mediteren in de Sint Pieterskerk, midden in het centrum. Er een kaars met een wens opsteken. In mijn rugzak zitten nu nog de wensen van mijn vrienden in Bassac.. en elders...
- Een schilderijen-expositie bezoeken en er ideeën opdoen.
- Het bureau van toerisme raadplegen. De weg in een onbekende stad vinden, is een penetentie...een crime de malheur..
- En tot slot van deze ronde een bezoek aan het atelier van Maître-Émailleur Boris Veisbrot. Een kunstenaar, een artiest, een filosoof, een leraar. Ik ben blij dat ik deze man ontmoet heb. Zijn atelier is een bezoek waard. Uniek in Limoges. Ik denk dat vele marketing-studenten nog heel veel van deze artistieke wijsgeer kunnen leren. Ik heb van hem geleerd. Saint Jacques zorgt ervoor dat deze les voor mij gratis is.

De avond valt...Het is tijd om verder te stappen...Verder op de weg van Sint Jacob. Aureuil...Pont de Noblat..St.Leonard de Noblat...patroon van de gevangenen.

"Je vous en prie, Saint Leonard, de me libérer des pensées fixées et ridicules..

Je vous en prie Saint Leonard de me libérer de mon angoisse..." Een kaars bij het graf van deze heilige...

Een stap verder...De pastoor zorgt ervoor dat ik bij twee Nederlandse immigranten onderdak krijg. Ik krijg leergeld...Emigreren: familie en alles achterlaten...

In het moederland niet meer thuis, in het nieuwe vaderland nog niet echt thuis, en er is geen weg terug. Armoede...leven in armoede zoals veertig jaar geleden het geval was. Een onverwarmd huis...droog brood met een slok koffie. Ik weet nu wat me te wachten kan staan in Vlaanderen...

Een stap verder...nu de sneeuw in...Bujaleuf...Ik kom nu in Massif Central.

Verlaten dorpen...een woestijn in het groen...Peyrat-le-Chateau. Ik wijk weer af van de traditionele pelgrimswegen. Wat ongewoon, en toch...

Verder...Royère de Vassivière door het natuurgebied La Rigole du Diable...Ik voel dat dit net zo'n woestijn is als tussen Moissac en Cahors...zeker in de winter. Geen woning, geen mensen te bekennen....rotsen...watervallen...bomen...bergen en dalen...woeste grond.

En ongemerkt ben ik het departement La Creuze ingestapt. Van oorsprong een land van les artisans, die in de grote steden als seizoenarbeiders gingen werken.

Nu, volgens verhalen van de heren geestelijken en plaatselijke bewoners, een verlaten dood land, waar communisten in de politiek de boventoon voeren. Klaagzangen over de werkloosheid in de streek, de trek van de jongeren naar de grote steden en de ouderen die in de dorpen, verlaten, achterblijven.....

Al stappend proef ik...Toch is La Creuze een vruchtbaar artistiek land...pottenbakkerijen, meubelmakerijen, etc. Aubusson, de hoofdstad van de Tapijserieën.

Dankzij de medewerking van de plaatselijke VVV in Aubusson en nog een aantal mensen kan ik op een namiddag een paar ateliers bezoeken én het Musée des Tapisserie. Ik doe ideeën op...krijg informatie. Een tapisserie weven, handwerk, is kostbaar. En toch, daar waar creativiteit en wilskracht is, daar komt iets nieuws, dat aanvankelijk vreemd is...en door goede marketing aantrekkelijk wordt. De hele wereld wil het wel hebben. Het is iets moderns van deze tijd. Al stappend in deze kunstzinnige stad heb ik begrepen, dat veel onderzoek is en wordt verricht om tot dergelijke resultaten te komen. Jean Lurçat was zo'n kunstenaar en tevens onderzoeker...op zijn terrein...En de effecten ervan zijn nu in vele musea te bewonderen.

En mijn weg gaat verder. Even stilstaan..Even proeven..en dan verder... de sneeuw in. Moeilijk stappen..Crocq...een vesting boven op een berg. Ik word een kapel als op El Camino gewaar...Het blijkt een bedevaartsplaats...La Chapelle de la Notre Dame de Crocq te zijn. De kerk boven op de berg is wegens de winter gesloten.

Giat..Herment...De sneeuw houdt me een avond vast in Herment, want in Sauvagnat, aldus de huishoudster van mijnheer pastoor, is op dit moment geen gîte te vinden. Dus op de plaats...vroeg naar bed en zeer vroeg uit de veren...om toch op vastenavond Randol te kunnen bereiken....over een dag en een nacht en een dag... Verder gaat mijn weg. Het heeft opgehouden te sneeuwen...De wegen zijn nu vol vakantie-gangers met skilatten op het autodak gebonden. Als een vreemd wezen op deze aarde word ik wat meewarig aangekeken. "Ce n'est pas possible...Toute seule à pieds dans la neige Non...ce n'est pas possible..."

Enfin, de zon gaat weer schijnen. Ik krijg mijn lentegevoel weer terug...en energie om telkens weer mijn pelgrimsverhaal in het Frans te vertellen...duidelijk te maken, en mensen gerust te stellen.

Gelles....Ik proef dat ik op andere grond kom. De apothekeres in dit dorp is een voorbode. Van haar krijg ik een pelgrimscadeau...een zak munt-pastilles...als ik bij haar op bezoek ben om een steunkous te vernieuwen, want mijn voeten willen niet zo erg mee doen zonder een steuntje in de rug...

La Miouze...Ik kom nu echt in een andere omgeving...Er hangt iets in de lucht en ik kan het niet benoemen. Mijn intuïtie zegt me dat hier een andere mentaliteit heerst dan in La Creuze.. In Olby wil ik overnachten. Helaas geen gîte, geen herberg. Gelukkig is Saint Jacques met mij. Op een boerderij klop ik aan en wordter vriendelijk ontvangen. Al pratend komt van het een het ander. Ik krijg als pelgrim te eten. Een godsgeschenk op de sluitingsdag maandag! Een onderdak wordt voor mij gezocht. Bij boeren, vier kilometer verderop, vinden ze iets. Ik ontdek, dat ik me nu in het Departement Puy le Dome bevind....vol bedevaartsplaatsen. De boerenbevolking is arm en godsdienstig. De streek is vol oude gedoofde vulkanen....arme landbouwgrond....thermische bronnen, die gezondheid leveren.....een paar ski-stations.... En ik leer...Ik kan heel veel geld lenen en me materieel rijk wanen...en toch ben ik in feite een arm mens (wat geld betreft)...en ik mag me rijk in spirituele zin voelen

En dan in het donker brengt mijn gastheer me naar Villejacques (een toeval?)...naar een gîte in een boerderij...een bed met ontbijt...Het kost me wel wat meer franken dan de vorige dagen ...Enfin, af en toe investeren in goede nachtrust is ook nodig..

Dan..dan is de dag aangebroken, drie maanden na vertrek uit de stad van San Yago, dat ik in Randol zal arriveren. Mijn lichaam geeft signalen, dat ik toch even een wat langere rustpauze moet nemen dan oorspronkelijk gepland was. Mijn hart zegt: Marijke, neem jezelf nu voor deze reisbrief in Randol af te schrijven en te versturen. Dan heb je weer ruimte om aan je toekomstplannen te werken....

Een brief naar Gerard....Tja, marketing is toch een vak apart.....

Een brief naar Lucie.....

Een brief naar Sinterklaas...Vragen of hij mij volgend jaar toch niet wil vergeten...

Een brief naar de boze Madame...Het spijt me dat ik u boos gemaakt heb. Ziet u, ik ben Marijke. Ik ben af en toe eigenwijs. Ik ga mijn eigen weg.. Tja, vervelend voor u dat ik niet in uw straatje loop...

Een brief naar....Tja, naar wie zou ik kunnen schrijven om te vragen als financieel deskundige zitting te nemen in de op te richten Beheersraad van de te vormen VZW. ?

Een brief naar....Tja, naar wie zou ik kunnen en mogen schrijven voor documentatie over een gelijksoortig project in Parijs opgericht door een pater Jezusiet.(aldus mijn informanten hier in Randol...)

Een brief naar....Tja, naar wie zou ik kunnen en mogen schrijven voor het vragen van hulp bij de verhuizing etc. zodra ik in Vlaanderen huisvesting heb gevonden...? Naar Saint Jacques?...Naar?...

Een brief naar....Al degenen die me persoonlijk hebben geschreven en nog op antwoord wachten. Ik doe mijn best...Het komt er aan. Dag Jan! Glimlach je nog?

Fijn te weten van Mieke, dat er nog meer medepelgrims aan het thuisfront interesse tonen. Welkom Mokumse heren, en groeten aan u, collega in Zeist....

En toch...deze reisbrief is een tussenstation. Even stilstaan..even mediteren... Wat heb ik gedaan sinds ik San Yago gedag heb gezegd? Wat doe ik nu? Ik laat u, medepelgrims, meelesen...Wat ga ik doen? Wat zal ik gaan doen? Een open vraag nog...

Terugblikken..ademhalen....een stil verdriet even verwerken...mediteren in het hier en nu....En een gevecht met mijn gastheer aangaan over mijn geloofsbeleving en de rituelen daaromheen.(Net zoiets als in Monastère Visitation in Bordeaux.)

In eenzaamheid deze brief schrijven...hier in het Abdijdorp van Randol. Want in het mannenklooster zelf is geen plaats voor een vrouw, ook niet buiten de muren van het eigenlijke cloître (zoals in Samos en Sobrado..)

Mediteren..ademhalen...genieten van de lentegeuren. Mediteren in de kloosterkerk, in "la partie des Fidèles", afgesloten van het koor met een ijzeren hek...de ochtendkerkdienst en de avondvespers in het Latijn-Gregoriaans bijwonen...En ik heb nog steeds moeite met de Latijnse kerkdienst...Ik voel me als vrouw buitengesloten in deze gebedsgemeenschap, terwijl ik elders toch positieve verrijkende ervaringen heb opgedaan. Bidden...het blijft moeilijk...Delen met een ander...Delen met de Ander...

Vooruitzien...weer verder werken aan mijn toekomstplannen...Informatie inwinnen... Documentatie vragen...Voornemens maken ...Keuzes 'wat wel,wat niet'...Ik doe het wel, ik doe het niet...aan het werk en dan het resultaat bezien...en verder stappen.. Het blijft menselijk sleutelwerk! Ik zie wel...Sint Jacob is met mij..

Randol, 28 februari 1987, 13.00 uur.
De Mis in het Gregoriaans is voorbij.
(Oei, wat heb ik een moeite met dit traditionele, conventionele ritueel.
En de paters Benedictijnen houden me vanuit de koorbanken voortdurend in de gaten...als een klein meisje.....
Het is net zo'n gevecht als in Bordeaux.)
Nu kan ik verder schrijven aan mijn reisbrief. Ik heb nog slechts 1½ dag de tijd...in Randol...en daarna hoogste tijd voor de brievenbus!

Het P.S.van Hans Wandelaar.

Pff...even diep ademhalen..Even recht op mijn stoel gaan zitten. De luiertijd in bed is voorbij...Hoofd schudden..ziezo..nu is mijn hoofd weer helder. Nu nog een slok koffie...gll...koude thee!... Ik ben wakker...en u bent startklaar om verder te lezen? Daar gaat ie dan....

Van Hans Wandelaar ontving ik in de Abdij van Bassac een brief met een grote P.S., die ik de overige nieuwsgierige wandelaars-randonneurs niet wil onthouden. Graag meestappen astublieft!.en uw fantasie aan de gang brengen.....

"P.S.Marijke... Een domme vraag van een kampeerder die ook wel eens een gaspitje hanteert:Heb je met Oud en Nieuw nog olieballen voor je tentje zitten bakken? Bevalt het koken nog steeds?"

Beste Wandelaar, Beste Kampeerder,
Even geduld...! Eerst even mijn koude voeten masseren met de Franse voetspeciaal
crème in een wit-groene tube....Ziezo..nu heb ik weer warme voeten..Nu kan ik weer
ademhalen en antwoord geven...

Je eerste vraag:

Helaas...sinds Burgos heb ik niet meer voor mijn tent gezeten. Gesloten campings,
kletsnatte grond...sneeuw...geen camping te vinden. De norm is in Spanje en in
Frankrijk: in de winter kampeert men niet, zeker niet als vrouw alleen....

In de Dordogne dacht ik even: Ha, lekker zonnig weer, ik kan weer kamperen...en ploef
daar kwam weer een stortbak naar beneden...!Drijfnat..op de grens van La Charente....
Kamperen kan ik tot half maart rustig vergeten...En aan Corrie heb ik beloofd niet
'wild' te kamperen in Spanje en Frankrijk...en aan die belofte wil ik me houden, want
Corrie, die lieve meid, heeft het al zo hard te verduren...En in België zie ik wel
weer verder..Zolang ik maar niets met de Rijkswacht te maken heb...

Tja, en die olieballen...Ben jij dan zo'n grote smulpaap? En heb je voor mij geen
enkele oliebol overgehouden toen het nieuwjaarskindje dan eindelijk in de wieg was
gelegd? Het is toch wat...Tjonge..tjonge..zo'n kok..zo'n..nou ja..vul de rest maar
zelf in!

Je tweede vraag:

Koken, zeg je? Of het koken me nog steeds bevalt? Matig, mijnheer, matig!

Vele bars en restaurants heb ik binnenste buiten gekeerd.Hier een café conleche,
daar une grande tasse de café au lait..Y tiene Usted un poco de pan...Eh bien...
J'ai faim..J'ai soif..Avez-vous quelque chose à manger? Une cassecroute? Notengo
mucho dinoros..Soy Peregrina....

In Spanje op de terugweg had ik veelal de gewoonte, als ik in een goedkoop hotel
moest slapen, bij gebrek aan beter...om 's morgens voor vertrek een illegaal ontbijt
te maken.. en dan onderweg in de volgende stad/dorp een goedkoop restaurant binnen
te stappen tegen etenstijd en een warme maaltijd te bestellen, wat goedkoper is/was
dan zelf inkopen te doen en te koken. Bovendien hoefde ik de restjes en kliekjes niet
mee te nemen...minder gewicht nietwaar? En dan 's avonds in de volgende slaappleats
een winkel en een bakker voor eten opzoeken en ondermeer een bekertje yoghurt kopen..
(Voordeel in Spanje..alles is per stuk en per gram te koop. Nadeel in Frankrijk..alles
is in het groot en per kilo te koop!)

In Frankrijk bestaan er andere kook-regelingen.Daar kent men gelukkig Grand Randonnees
en Gîtes. En zo af en toe kook ik nu weer zelf op mijn benzinevergasser..of op de
elektrische plaat in een gîte. Het is ook de gelegenheid kiezen en afwachten. In
Lauzerte dacht ik dat ik in de gîte d'étape (met bevroren waterleidingen en toiletpot)
zou kunnen koken. Het was ijskoud...Buiten bevroren sneeuw op de straat...Gelukkig
waren Saint Jacques en Jeanne d'Arc met me. Een soeur religieuse heeft me aan haar
tafel met de pastoors-resten uitgenodigd. En het heeft me echt gemaakt!

In Bassac heeft Soeur Marie-Flor mij en mijn huisgenoten verwend door elke dag eten
voor het hele huis te koken...en het is daar goed eten!

In Pransac werd ik door de burgemeester meegenomen naar zijn schoonmoeder. En Mémé
vond het een zaligheid voor een avond een Hollandse dochter erbij te hebben in haar
Franse keuken.

Tja, en ik had gedacht dat de Benediktijnen in Randol, net als in Ligugé, net als
in..puntje puntje..me in de watten zouden leggen..Mis poes, mis Marijke.. In Randol
worden geen vrouwen in het klooster toegelaten. Ten strengste verboden..(Wat ben ik
dan als pelgrim in Zevenkerke en als studente in Oosterhout bevoorrecht geweest...)
om samen met de monniken aan een tafel te zitten....

Dus geen vrouwen in een mannenklooster, wel in de kerk achterin....en onderdak apart
in het dorp 400m.verder in de bergen..En de vrouwen worden geacht zelf te kunnen
koken. En dat betekent..reisbrief schrijven...s morgens en 's avonds mijn gezicht
in de kerk laten zien en tussen neus en lippen door voor mijn persoon alleen koken.
Gelukkig hoef ik niet elke dag 4 km.af te dalen naar Saint Amand Tallende en 4 km.
klimmen terug voor boodschappen. De pater-hotelier verleent service en brengt elke
dag eten als ik er om vraag. Dus hier zelf koken op een elektrische plaat:

Marijkes soep,

aardappelen op zijn hollands, crudités op zijn frans, blik vis op zijn spaans
en melk toe.

Het voordeel van zelf koken is wel dat ik me niet aan een ander hoef te storen wat
de etenstijd betreft. Enfin, binnenkort zal het nieuwe kampeerseizoen plechtig
geopend worden met het doorknippen van het lint, besproeid met champagne, door

Monsieur le Président Toureau, omringd door kinderen met witte ballonnen, rode lolies, blauwe anjers, gele jurkjes en zwarte sjerpen. O, ja, de fluwelen handschoenen zullen niet ontbreken.

En nu het allerbelangrijkste kampeerrecept van de dokter: geduld..en innerlijke rust. Vooral je niet laten opjagen....Geen plankgas 250, want daar krijg je nerveuze spieren van.

Welaan hier het recept voor een illegaal ontbijt op een Spaanse hotelkamer zonder verwarming met koud stromend water op het toilet.

Benodigdheden: - benzinevergasser, geheel in gereedheid gebracht of een andersdoortig eenpitskooktoestel..in de badcel;
- doorzettingsvermogen en humor;
- 'n wekker om de tijd in de gaten te houden.(om 9.00 uur komt de waard meestal om de hoek kijken.)
- waterfles, geheel gevuld (geen jenever!);
- kookpannen met handgreep;
- aantal zakjes thee, liefst Hollands/Fries;
- klontjes suiker, meegenomen uit de bar gistermiddag onder het koffie-
drinken;
- een mok, gelukkig hangt die nog steeds met een touwtje aan de rugzak.
In de hotel- { - twee bekertjes yoghurt naturel, per stuk betaald;
kamer op bed { - wat müsli, nog gekocht in de biologisch-dynamische winkel in Santander
gereed leggen { of was het in de Supermarkt Euromarché in Limoges, of was het van de
voor de aan- { bakker in Saint Palais in Baskenland?
slag..... { - wat teentjes smeerkaas;
              { - een blikje Herotische confiture;
              { - een 100-grams pakje Asturische boter;
              { - un pain of un baguette.

Benzinevergasser aansteken, geen vlammen laten uitslaan en benzine lekken in de badcel. Lucifer netjes in een bakje, liefst met een sigaret er naast... Water uit de waterfles in de pan met handgreep. Niet morsen met het dure, kostbare bronwater van meneer Pétille!

Water in pan op vuur zetten. Pas op voor ZwartePietvingers en inbrekersvlekken. Beker pakken, suikerklonten erin, theezakje erbij...vijf minuten geduld...wandelaar. Ondertussen is de yoghurt warm geworden in de hotelkamer. Loop even heen en weer. Pak uw kampeerlepel..müsli naast u op bed.(U zit nu even op bed...wandelaarsschoenen reeds aan voor vertrek.)Yoghurtbeker opentrekken, müsli met lepel door de witte brij roeren...snel opeten, anders wordt het theewater koud...Eet smakelijk!

Ziezo, nu het brood dwars doorsnijden en er een Franse sandwich van maken. Met zak-
mes boter schrapen...Let nu even op uw theewater, dat het niet overkookt....Snel
even naar de badcel lopen...Ja, nu kunt u theezetten. Water gieten boven de lavabo.
Franse watersporen in Spanje zijn vervelend en kunnen politieke gevolgen hebben....
Een plek? Snel een stukje rose toiletpapier pakken, van dat zachte..een lang stuk...
Snel droogvegen. En laat die thee nu niet koud worden! Ga nu weer op bed zitten en
zet uw theekom op het nachtkastje, niet op het deurtje, ja juist boven op de glazen
plaat. En hou de tijd in de gaten...De tijd...Verder..pas op de plaats...

Brood smeren met boter, confiture en smeerkaas. Nu een hap...nog een hap...moeilijk
te kauwen dat harde korst brood? Neem een slokje thee...niet te veel, anders heeft
u voor vertrek niets meer. Hap kauw...kauwen! Heeft de dokter toch gezegd...wees
lief voor uw maag...dus kauwen!

Buiten komt de zon al op...en glimlacht tussen de vitrage-gordijnen. De zon probeert
de luiken voor de ramen te openen. Jammer, lieve zon, dat gaat niet. Nog een hap,
een slok thee...

Wat u moet uw rugzak nog inpakken? Lieve hemel! Madre mia! Mon Dieu!Snel de laatste
hap. Vijf voor negen.Snel opruimen.Badcel netjes achterlaten. Wat extra toiletpapier
afrollen voor noodgevallen onderweg. Rits...!Inpakken..benzinevergasser koud gemaakt?
In plasticzak in rugzak...Lepel aflikken, in plasticzak in rugzak...Beker afvegen
met toiletpapier en ophangen aan rugzak.Nog meer? Alles ingepakt? Niets achtergelaten?
Sloeff..rugzak dicht...gespen vast..krr..regenhoes er over heen...Er komt weer een
regenbui! Klap..wekker in broekzak...9.10 uur...Regenkleding aangetrokken? Neus
gesnoten? Ja? laatste étape voor vertrek. Rugzak op de rug..klik..dicht...knapzak
in de hand..paraplu niet vergeten? Een blik voorwaarts, een blik links en rechts..
Adieu..koude slaapplek! Het ontbijt heeft me goed gemaakt. En de waard blijkt nog
te slapen.....als u de deur achter u dichttrekt....

Tevreden, Hans Wandelaar?? Wat, nóg een recept? Nu niet meer, daar heb ik geen tijd
meer voor. Saint Jacques wacht om me.....

Deze reisbrief bestaat uit de volgende hoofdstukken:

- feesten en geschenken
- plannen maken voor de toekomst
- mededelingen en laatste nieuws

Feesten en geschenken.

De maand december in Nederland, de maand januari in Spanje, de maand februari in Frankrijk kennen feesten en geschenken. Er is altijd wel iets te vieren. Het hoort als norm bij dit aardse leven.

Al stappend heb ik ontdekt dat normen en waarden veranderen en telkens verschillen van land tot land, van streek tot streek, van dorp tot dorp, van gehucht tot gehucht, van mens tot mens...

In Nederland is de norm: Sinterklaas wordt gevierd. Helaas...het traditionele feest op 5 december heb ik niet gevierd. Onbekend..Geen cadeaux, geen speculaas. Met veel moeite, pijn, teleurstelling en verdriet heb ik die avond onderdak in een Fonda in Cornellana gevonden..Koud..ongezellig...eenzaam..Ik voel me meer een handelsreiziger dan een pelgrim....met wat handgeld van mijnheer pastoor...

In Nederland, in België, in Frankrijk, in Spanje..kortom in de Westerse materiële wereld is de norm: Het kerstfeest wordt gevierd...liefst met veel lekker eten en grote dure luxe cadeaux..en in familiekring...Groots en uitbundig. Helaas, als pelgrim heb ik moeten afzien. Net als Jozef en Maria in het kerstverhaal, vond ik met veel moeite een onderdak in een niet-verwarmd pension, een na-oorlogse flat-woning, gebouwd op de puinhopen van het Franco-bombardement in Guernica, de stad van Baskisch verzet, de stad van de Baskische Xunta, de regering, de stad van de Baskische gotiek, de stad die Picasso beroemd maakte....

Met veel moeite vond ik in een bar, 's avonds laat (24 december) nog wat eten en melk, dat ik als pelgrimscadeau kreeg. De lichten werden gedoofd, want voor een vreemdeling is geen plaats op Het Familiefeest.

Op kerstochtend om 9.00 uur ben ik in Guernica op zoek gegaan naar mensen...naar een open kerk...

Met veel moeite vond ik mijn weg in de stromende regen. Een bezoek met gratis rondleiding door het gerestaureerde Xunta-gebouw in Guernica. Een bezoek aan de kloosterkerk van de Clarissen in Guernica...aan de parochiekerk van Santa Maria in Guernica. De kerkdienst bijgewoond...om kerstmis te voelen, te proeven...En bij het verlaten van de kerk met el guia del Eglisia als kerstcadeau in mijn hand, een zoen met veel geluk van..Señora La Sacritane.(=de koster).

Nadat ik mijn pension-gastvrouw vaarwel heb gezegd, en met een warme café con leche in mijn maag, stap ik verder richting Marquina in Spaans Baskenland....

Die dag zal anders verlopen dan anders..Kerstmis 1986..stappend door het leven....

Op de hoek van de straat in Arrazua staan de mannen van het dorp...nieuwsgierig... Spaans babbelen, want met het Baskisch heb ik moeite. Als ik verder wil stappen holt een van de mannen naar het dorpscafé en komt met twee Spaanse blikken asperges terug...als kerstcadeau... Oei, ze wegen wel zwaar in mijn knapzak...Muchias Gracias! Ik stap verder...het droge weer en het Baskische sneeuwlandschap in de bergen en heuvels tegemoet...

Nauwelijks heb ik een aantal stappen gezet of ik word door een drietal jonge mensen uit Guernica aangehouden. (Ik heb in feite weinig tijd om te praten, wil ik voor de avond valt in de volgende slaap-stad arriveren.) Ze willen me interviewen voor de plaatselijke Baskische krant. Ik geef toe, zet mijn rugzak aan de kant van de weg...en neem de tijd... Ze willen van alles weten. Mijn pelgrimsmotieven...Baskenland...Kerstmis...Nederland...werkloosheid...mijn verblijf in Guernica...pelgrim-zijn.. Zo praat ik in het Spaans, gelardeerd met wat Frans en Engels, meer dan een uur vol.... Foto's worden gemaakt in verschillende standen. Dan is het tijd om verder te gaan. Bij het afscheid krijg ik zomaar geld om kerstmis te vieren.

Ik vraag of ze het krantenartikel willen opsturen. Hoewel....al lang weer drie maanden verder kreeg ik (Mieke) gisteren notabene (25 maart 1987) uit Guernica dit -in het Baskisch geschreven- artikel+foto toegezonden!!

6

COSTA

Marke Schoone Gernikantik igaro zanean.

Helmugara maiatzaren baterako heldu nahirik

Santiago-ko bidean oinez eta bakarrik, zortzi hilabetez aritu

Marke Schoone holandarrak, bere herriko heziketa ministeritzan funtzionari gisa aritu ondoren, bizitza aldatzea erabakitzen dau eta Santiagoko bidea hartu apirilaren 22an. Gernikantik ere igarotzen da, eta gau bat pasaz gero, Gipuzkoako bidea hartzea erabaki urtarilaren baterako mugaz beste aldera egon behar bait dau. Holandako etxea saldu eta arte-galeria bat zabaltzeko asmoa dauka Brujas-era heltzerakoan; oraindik, Ertaroan egin erromesek bidea jarraitzen daualarik.

Dorleta Alberdi

Marke Schoone gabon

atzeritar baten presentziak eta horregatik, Gernikako alogera batetan egin eban lo

Dorleta Alberdi

Marke Schoone gabon gauaz heldu zan Gernikara eta lo egiteko tokirik aurkitu ezinik, udaltzaingoarengana jo eban etxeren baten bila.

Apirilaren 22an atara zan lepoan 15 kiloko motxila hartuaz, Holanda-tik eta Santiago-ko bidea egitekotan, hanken laguntzaz kontatuz soilik bidaiarako.

Konpostela-ko Santiagotik eta Erdi aroan erromesak ibili bidea jarraitu dau Gernikantik ere igarotzeko Brujas-era iritsi arteko bidean.

Baina, hainbat kilometro oinez eta bakarrik egitea mires-tekoa bada, entzungarriagoa da holandar katolika honek lortu nahiekoa: «Holanda-ko heziketa ministeritzan nongoen lanean baina ez ados. Politikarien aldaketekin, ki-deekiko aldaketak ere bat etozan; bakoitzari moldatu behar-rean aurkituz. Horrela gauzak eta bihotza tristetiaz beterik nozitzen neban lege, bizimoduaren goitik beherako aldaketa egitea erabaki neban».

«Aldaketarako lehenengo eta behin neure lana itzi eta aurreztutako diru apurraz, gurasoak eta lagunak agurtu ondoren, Santiago-ko bidea hartu eta hemen nago».

Bidean zehar, eta elikadura eta lo egiteko tokia bilatzeko, jendearen borondatera jo dau. etxetik elikagai osagarriak ekarni baditu ere. «Oviedo-n adierazten dau inolako errenkurarik gabe herri txiki batetara heldu nintzanean, ez eban inork ulertzen egiten nebilena. Ez zan heurentzat bat ere ezaguna Santiago-ko bidea eta ez eustan inork lo egiteko lekurik itzi. Herriko abadearengana jo neban orduan eta monja benediktina batzurengana eroan ninduan».

Bilbotik Gernikarako bidean euki ditu honelako arazoak «gabonetako giro familiar-tekoa ez dalako eten nahi

atzeritar baten presentziak eta horregatik, Gernikako alogera batetan egin eban lo Marke-k Gabon gauaz.

Egindako kilometro honeetan zehar euki ditu bere oztopoak eta momentu cnak ere. «Belgikako lau mutil eta neska bateko taldearekin elkartu nintzan baina heurrekin frantsesez egiten neban, eta nik gaztelania ikasi nahi. Hori zala eta, Burgos aldean, banatu egin nintzan heurengandik». Oztopoetaz ere mintzatzen da gaztelania argia eta jaria-korreen: «oztopoak ere euki ditut, gizon askok andra bakarra ikusterakoan proposamendu desonestuak eskaintzera etorri jataz baten baino gehiagotan eta. Dana den, oso baliogarria izan da orainarte bidaia eta ez naz damutu bihotz oneko jende ugari ezagutu bait dot».

Arte-galeria idi

«Belgika-ra heltzerakoan Holanda-ko etxea saldu eta arte-galeria bat zabaltzeko nahi dot lagun batzurekin». Arte biziki sentitzen dau eta aita emon dautsoz lehen urratsak hontan «aitagandik datorkit artezaletasuna, bisitatu dodazan herrietan beraietako arteaz jabetu eta leku askotan lilaturik gelditu naz».

Urtarilaren baterako España-n egoteko pasea amaitzen jakon lege, Irunerantz doa lasterka erlojuaren aurkako korrikan, «bero egiten dauanean, 20tik 25 kilometro-ra betetzen ditut, baina eguraldi hotza eginaz gero, 40 ingurura heldu. Hau jasateko prestatuntzak nire herrian club batetan eginiko martxa luzeak oso baliogarri egin jataz».

Denbora asko galduerazi deutsogun lege, bidean zehar arinka urruntzen da Marke lehenago bere itxaropenen barri emonaz: «maiatzaren lehenerako heldu gura neuke Brujas-era han eukiko ditut lagunak itxaroten eskutitaz itxaropenen barri adierazi deusset eta».

Ik stap verder. Het is koud-fris. Ik passeer het 'Balcon de Viccaya', een hoge rotsmassa bedekt met sneeuw, zoiets als Picos de Europa, maar dan IN Baskenland! Heuvel op, heuvel af, bocht in, bocht uit. Het water ruist in de beken...

Cenarryza...Het gaat al schemeren.Toch wil ik in Marquina overnachten.Ik snak naar een warm kopje koffie. In Bolivar, de geboorteplaats van de beroemde Simon de Bolivar, kom ik aan op de grens van licht en donker. Een man wijst me de weg naar het Casa Consisterial, alwaar een oudere dame woont met kinderen in Nederland. Ik stap binnen, vraag er koffie en brood. De mensen worden dan wat nieuwsgierig...een dame met rugzak en dan nog in de winter te voet....Heel ongewoon. Ik vertel weer in het Spaans... dicht bij een warm haardvuur. De grote klok in deze café-ruimte slaat zes uur. De tijd gaat voort. Ik word warm van de koffie. La Señora+de dochter krijgen medelijden...Niets gegeten? Brood met omelet op zijn Frans? Kersttaart? Nog een keer koffie? En ik zeg geen nee.Waar wonen uw kinderen in Nederland,Señora? Utrecht?Amsterdam? Dan is het tijd om verder te stappen. Twee bewonderaars, dik in de winterkleden, bieden me een autolift aan.Ik zeg "Gracias" Ik zal de weg in het donker wel vinden. Het is niet ver..nog 5 km. Mijn gastvrouw stopt nog een sandwich en een omelet goed verpakt in mijn knapzak. Ik pak mijn rugzak op mijn rug. Adios! Adios! In het licht van een lantaarnpaal ontdek ik een oude kerk in romaans-gotische stijl met een veranda er omheen en een groot aankondigingsbord 'Museo del Simon Bolivar'... Dan de donkerte in, stap voor stap, mijn paraplustok als voelhoorn om niet in het water te vallen of in de grasberm te verzinken. Af en toe verblindt een auto me. Ik moet even halt houden, met mijn ogen knippen...een seconde wachten.. en verder stappen. En zo arriveer ik in Marquina, alwaar de engelen bakken water uitstorten!

De weg vragen..El Cura? El Alcade? La policia municipale? Ik ontmoet Calleco. Helaas,hij woont hier pas en kent de weg niet. Verder stappen...langs de kloosterkerk van de karmelieten. Even naar binnen. De mis wordt gelezen. Ik voel dat ik hier nu niet welkom ben. Weer naar buiten...verder stappen..verder vragen..... Ik sta tenslotte voor het plaatselijke twee-sterren hotel. Het water blijft stromen. Ik heb mijn paraplu opgestoken. Een onbekende Baskische heer stelt me gerust...duidt me met hem mee naar binnen in het hotel te gaan. Het blijkt een stille bewonderaar. Wat wilt u drinken? De hoteldame wordt geroepen. Half in het Spaans, half in het Frans (ik voel dat ik in de buurt van de Franse grens kom) leg ik mijn probleem voor...een goedkope slaappleats voor één nacht te zoeken. Een prijs wordt genoemd. 'No puedo pagar. Je ne sais pas payer ça!' reageer ik. De hoteldame doet wat bits als ik haar vraag of er goedkopere logeergelegenheden zijn. 'Soy peregrina.No puedo pagar mucho.'

Mijn stille weldoener wordt nieuwsgierig en vraagt in het Baskisch het naadje van de kous en de hoteldame vertaalt gewillig mijn Franse pelgrimsverhaal. El Señor krijgt nog meer bewondering voor me als hij verneemt dat ik,Hollandse, te voet naar Marquina ben gekomen. En duidt dan dat hij de hotelkamer zal betalen...Ik hoef me deze nacht geen zorgen te maken. En legt het geld op de toonbank. De hoteldame glimlacht met een grijns. Rondom geroezemoes...Mijn stille weldoener drinkt zijn glas wijn leeg en geeft me een hand. Muchas Gracias,Señor! en verdwijnt in het donker. De hoteldame verandert nu wat van toon. Zij en de hoteleigenaresse zijn ook in Santiago geweest. Ik word meegetroond naar een elektrisch verwarmde kamer op de tweede verdieping. Douche en toilet op de gang. Het is net alsof ik in de jaren 1920 leef. De serveersters in het zwart...een antiek bed...planten op het toilet.

Ik vraag of ik wat te eten kan krijgen. Ik heb nog honger. Bij de gratie gods mag ik hotelgast zijn, want eigenlijk is de zaak gesloten.

In alle rust pak ik mijn spullen uit en hang mijn natte kleren te drogen voor de kachel. Even opknappen en bijkomen....

Dan om 21.00 uur, Spaanse tijd, naar de eetzaal, alwaar voor mij alleen een aparte tafel is gedekt.

De hotelfamilie viert Kerstmis aan een groot feestelijk gedekte tafel...Ik word het onderwerp van gesprek. Ik bestel eten: soep, vlees met groente. Ik krijg kerstkoekjes en fruit toegestopt! Het wordt 22.00 uur. Ik ben klaar met eten en wil vroeg naar bed. Dan, denkend dat ik het eten ook als kerstcadeau krijg, komt de duivel om de hoek..... Het eten moet betaald worden....Ik wil afrekenen en naar bed...De hoteldame houdt me aan de praat...Madame le proprietaire wil ook nog een woordje doen...Santiago!Santiago! Mas legos! De warme melk voor het slapen gaan krijg ik al pratend en adviezen gevend cadeau...rest betalen...een duurder diner dan gebruikelijk...

Buonas Noches, y Adios! Morgen vroeg zal ik de kamersleutel op de kamer achterlaten als ik om ± 8.30 uur vertrek. En twee kinderen zeggen me braaf op gezag van mama en tante 'Bonne nuit!'

Ik ga naar boven en stap moe mijn bed in. Mijn onderbroek in de sop-week in de lavabo. Morgen zie ik verder...Morgen stap ik verder... Kerstmis 1986 is voor mij voorbij.....

Verder stappend stappend hoor ik in de verte nog even Los Reyes Majicos, die in Spanje op 6 januari aan de kinderen cadeautjes uitdelen.

Op 27 december arriveer ik net op de grens van licht en donker in Zarautz, een Baskische badplaats waar la playa niet al te proper is. Op zoek naar onderdak kom ik langs een levensgrote kerststal in een tuin. Ik stap een kerk binnen..vol kinderen...Het blijkt het Heilige Familiefeest te zijn. Een groot feest in Spanje met een niet-werk-dag. Ik blijf in de kerk zitten met de rugzak op de grond naast me. Een kerkdienst in het Baskisch. En gezongen dat er wordt! Ik straal helemaal mee. Na afloop van de dienst met rugzak en al naar de sacristie. Kerkstempel por favor..por favor un refugio para una noche... En Santiago is bij me. Ik ontmoet Hermana Maria. Ze biedt me onderdak aan in het huis van haar moeder.... Als pelgrimscadeau krijg ik een bioscoopkaart voor de film 'La Mission' in het Spaans (Soeur Marie Josiane had me onderweg al melding gedaan van deze mooie film over het missie-zendingswerk van de Jezuïeten in Zuid-Amerika.) Naar de film in Baskenland met een familie...een gewaarwording! Ik spreek wat Spaans en versta geen woord Baskisch, dat al zeven dialecten kent. Ook voor mij Familiefeest.....

Stap..stap..Ik nader hoe langer hoe meer de Franse grens..Ik nader hoe langer hoe meer Oudjaar...

Op 30 december maak ik de oversteek Spaans-Frans over de brug 'Puente de Santiago' die aan de andere kant verandert in 'Pont de Saint Jacques'. De douane laat me zomaar voorbijgaan zonder vertoon van papieren..Mijn pelgrimsteken is zichtbaar.... Dan Hendaye binnenstappen..... Binnen één uur voel ik dat ik in een geheel andere wereld ben beland. Snel naar het postkantoor. Een brief van het thuisfront, zodat ik zonder geldzorgen kan verder stappen. Een feest! Snel naar de bakker...bruin brood kopen.Een feest! Snel naar de supermarkt...kaas en witlof als verse groente kopen. Een feest! In Spanje is verse groente een zeldzaamheid. Snel naar Librairie...Michelinkaarten kopen, zodat ik verder kan stappen en Mieke kan berichten over mijn routeplan. Een feest! Dan naar de kerk. De kerkdienst is bezig. Geduld en wachten...In de sacristie hulp voor onderdak vragen. Monsieur Curé wijst me de weg naar gratis onderdak op het station (en de volgende ochtend vol muggebeten voel ik de harde latten van de houten stationsbank overal in mijn lijf) en geeft me tesamen met het kerkstempel een etens-tegoedbon, want op de pastorie is geen slaappleats...Ik voel even een paradox...

Op Oudjaar doe ik in Hendaye nog een keer de ronde...postkantoor,boodschappen,geen olieballen te vinden! Dan op zoek naar het beginpunt van de G.R.10, le Grande Randonn de wandelweg door de Pyreneeën van de Atlantische kust naar de Middellandse Zee. Het is zoeken..vier kilometer verder...Hendaye Plage...Bij het Syndicat d'Initiative vraag ik hulp en een plattegrond. Bij het postkantoor ben ik al tijd verloren met het zoeken naar poste restante brieven, die er niet blijken te zijn...Nu verlies ik ook tijd, want de informatrice wil, heel nieuwsgierig, geïnformeerd worden..... Het is al 11.00 uur in de ochtend als ik Hendaye uitstap. Een plaatselijke bewoner wenst me 'Bonne Route' en hoopt dat ik op tijd in de Gîte d'Etape te Olhette zal arriveren. Ik zie dat hij het zwaar inzielt... Dan...het stappen wordt telkens, figuurlijk, vallen en opstaan. Ik verdwaal vier,vijf keer..Terug op de rails gezet met wat eten in mijn maag door streekbewoners. Verder de wilde binnenlanden van de Pyreneeën met contrabande in...als niets-vermoedende pelgrim..... Bergpaden beklimmen, steil hoog, rotsblokken over, water en graspaden door. Het is stil... Een sportieve jogger holt twee keer voorbij. Nog 8 bergkilometers te gaan. Dan..ik mis weer de G.R.-strepen...Dan maar op blauwe strepen overgaan, zodat ik ik toch goed terecht zal komen. De dag schemert...mijn rugzak wordt zwaar, schoude pijnigen me..natte voeten...Ik wens dat ik iemand zal ontmoeten, die me in dit wilde, voor mij onbekende natuurgebied de weg zal wijzen...En Saint Jacob is met mij! Ik ontmoet twee heren met drie kinderen, wandelaars. In het Frans vraag ik de weg. Het Spaans ben ik al bijna weer vergeten, hoewel ik me nu dicht tegen de Spaanse grens bevind. Mijn mede-wandelaars zeggen me dat het veel te riskant is in het donker op de bergpaden verder te stappen...en de Gîte is veel te ver weg om te voet te bereiken...Dus het wordt meestappen met mijn Franse gidsen, die me een oude romeinse brug tonen midden in de bergen en me douaneborden tonen. Het gevaar beschoten te word is er voortdurend...Smokkel, heroïne, etc.

Ze begeleiden me met rugzak en al naar de Gîte d'Etape. Bij aankomst blijkt de Gîte zelf bezet te zijn door Réveillon-feestvierders.

Mijn avond-gastvrouw heeft gelukkig nog een kamer met gebruik van douche en keuken ter beschikking. Een warme maaltijd en feestgebak is er niet bij inbegrepen. Ik mag blij zijn dat ik wat kleren kan wassen in koud water....

Moe maak ik in de keuken wat eten klaar. Ik ben blij dat ik nog wat van het pastoors-geschenk heb overgehouden. Mijn feestmaal is brood met paté en een kop minute-soep, waarvoor ik het water in het koffiezet-apparaat heb warm gemaakt.

Dit jaar géén oliebollen!

Moe, val ik om 21.00 uur in slaap. Ver weg van het feestgedruis, ver weg van het vuurwerk, ver weg van klinkende glazen champagne....

Uitgeslapen op Nieuwjaarsochtend maak ik een uitvoerig ontbijt voor mijzelf. Ik hoor geen 'Goede morgen' geen 'Goed Nieuwjaar'... En ik zal het moeten doen met de briefwensen vanaf het thuisfront... denk ik me in...

Bepakt en bezakt verlaat ik tegen 10.00 uur het pand. Aankloppen bij Madame...

'Bonne Année, Madame!' Et je vous doit quelque chose?...

Een nieuwjaarswens kan er bij deze dame niet af. Alleen afrekenen... en 'Bonne Route' Het volgende dorp instappend zal ik wat meer geluk hebben met nieuwjaarswensen....

Ascain, een toeristisch dorp in een dal met een piepklein kerkje en twee hotels, is vol nieuwjaarstoeristen... Bonne Année! Bonne Année! Bonne Courage!

De zon steekt boven La Rgune, een van de Pyreneeën-reuzen, uit. Ik ontmoet een echtpaar, die mijn pelgrimschap herkennen. Een Franse babbelaar, die ze beëindigen met:

'Priez pour nous à Saint Jacques et Bonne Année!'

Ik voel een warm welkom, terug in Frankrijk. Ik voel me gelukkig.

Dan steekt de zon haar warmtekroon op... Het stappen gaat moeizaam... De eerste zweetdruppels van dit jaar... Striptease tot aan mijn blouse en pantalon. Zo stap ik naar Sara, waar ik op het middaguur in een Bar op een ietwat vrouw-onvriendelijke manier welkom wordt geheten. Met wat boze ophef weet ik voor mezelf de stemming wat te keren.

Ik vraag koffie en brood... De champagne vloeit rijkelijk over de toonbank. Twee mensen hebben zich als clown verkleed. Als de gemoederen wat gerustgesteld zijn, volgt nadere kennismaking. Een jonge heer zit laveloos aan de kant. Zijn vrienden dringen me aan mee champagne te drinken. Ik: eerst brood en koffie. Dan na het eten bij het afscheid twee slokken champagne en 'Bonne Année messieurs, mes dames...'

En als nieuwjaarswens krijg ik 'Bonne Route! Bon Courage!' terug. Verder stappen in de stralende zon. Ik kan weer over groene grasbermen stappen... een zaligheid voor mijn voeten. De zon straalt door de kale bomen heen over de groene grasakkers met hier en daar koeien of schapen. Hoog reiken de bergtoppen. Af en toe schittert de zee nog heel even in de verre verte. Adieu Zee, tot in België!

Klimmen... dalen... een stukje recht door het dal. Tegen vijf uur arriveer ik in het dorp Ainhoa... langs de kerk en het plaatselijke pelote-speelterrein voor Baskisch kaatsballen (= soort squash in de openlucht)... op zoek naar onderdak... op zoek naar de pastoor, die niet thuis blijkt te zijn. Toch blijft Saint Jacques bij me...

In een goedkoop hotel, in een eeuwenoud gebouw vind ik een verwarmd onderdak. Dit jaar geen kalkoen, geen kip, geen kalkoen, geen haas, geen konijn, geen taart, geen ossestaartsoep voor het nieuwjaarsdiner.... Ik neem genoegen met een stuk brood met paté en met boter, een kop instant-bouillon en een glas melk erbij, want een arme pelgrim kan zich geen 150 Ffrs. feestdiner permitteren. En ik ben blij dat ik mijn, in de ochtend gewassen, kleren hier te drogen kan hangen in de avond. Want droge kleren aan mijn lijf en droge schone kleren in mijn rugzak.... Dat is een feest!

En verder, Marijke? hoor ik Hans de Wandelaar vragen. En verder, Marijke? hoor ik mijn Haagse medepelgrim vragen. En verder, Marijke? hoor ik mijn Belgische vriendjes Koen en Katrien vragen.....

Het is een feest voor me als ik gastvrij onderdak krijg, zomaar, zonder uitgebreid mijn pelgrimsmotieven en pelgrimservaringen te moeten vertellen. Dat was onder meer in Moissac, waar ik twee dagen mocht uitblazen en diep ademhalen op de hotelkamer van Luzette, chez Jacques, hoog boven de winterse sneeuw-kou, en waar tijdelijk huisgenoot Georges me op een pizza en een apéritif trakteerde.. En... ik geniet er nog steeds van, dat ik getuige mocht zijn van het verliefd worden van Luzette op Georges.... of is het andersom? Een godsgeschenk... Een godsfeest...

Het is een feest voor me als mensen zoals Frank in Eauze, midden in het sneeuw-landschap, zeggen: Pak een stoel, rust uit. Je mag van het toilet gebruik maken. Laat je rugzak maar even hier. Koop in die en die winkel nieuwe schoenen, dan bel ik Marijse dat je vanavond bij ons komt...Een feest, ter kennismaking, kort en hevig, beklonken met een glas echte armagnac...Et au Revoir, à bientôt!

En verder, Marijke? hoor ik Maria en Maria en tante Miep vragen. Heb je echt geen olieballen gegeten dit jaar? Nou nee, beste medepelgrim, dat is niet waar.... Bij aankomst op 2 februari 1987 in de Abdij van Bassac was het feest de Chanteleur, Maria Lichtmis...Ik viel met mijn neus in de boter...eh de pannekoeken, oftewel les crêpes... En ik kreeg een warm onthaal van Frère Alcide, die direct een plaats voor me vrij maakte: 'Assiez-vous! Bienvenue!'

Un moment s'il vous plaît..Les soeurs dans la cuisine...Rugzak op de grond in de eetzaal. Snel naar de keuken...Bonjour! Omhelzingen en kennismaking met Soeur Marie Flor...Een blij weerzien. Soeur Marie glundert. Soeur Marthe heeft gezorgd dat ik op dezelfde vertrouwde kamer nr.48 kan verblijven en slapen in een schoon opgemaakt bed. Soeur Elise en Soeur Marie Thérèse glunderen en glimlachen mee... Een blij weerzien...

Snel terug naar Les Frères. De heren wachten op me...de soep is bijna koud. Eten en bijpraten en kennismaken met de huisgenoten, die in de zomer elders op retraite waren. En al gauw blijkt, dat ik steeds vaste tafelgenoten heb. Voor me Frère Alcide ...een feest als hij begint te praten over alles en nog wat...Links voor me zit Frère Jean Marie...af en toe ondeugend tegenover vrouwen...geen doodzonde! Rechts van mij zit Frère Christophe...ik voel dat hij me in stilte bewondert. Een feest om op dezelfde halteplaats te mogen terugkeren...en rust, bezinning, te vinden en liefde van mijn medemensen te ervaren....Goddelijke liefde...

Marijke, dat waren pannekoeken...Heb je nu echt geen olieballen gegeten dit jaar, hoor ik Hans de Wandelaar nog een keer vragen.

Beste mensen, beste medepelgrims....Ja, echt waar, dit jaar heb ik een keer oliebolle en les gauffres (=wafels) gegeten,onderweg van Crocq in La Creuze naar Herment op de grens van Auvergne en Puy le Dome. Een pelgrimscadeau van de Vendee-familie van de lieve pastoor in Crocq ter gelegenheid van Mardi-Gras (=vastenavond). En, stappend in het koude sneeuwlandschap, met af en toe een sneeuwvlok op mijn rugzak...hebben de wafels en de olieballen me gesmaakt.

En verder, Marijke?

Verder geen feest, geen cadeaux...beste pelgrim.

Nou nee, dat is niet waar. Stappen in de natuur is steeds weer een feest. Hoewel, de natuur -net als de stad- een woestijn kan zijn...

En steeds op El Camino de Santiago, sur les chemins de Saint Jacques heb ik cadeaux, presentjes, geschenken, gekregen....alleen niet op de geëigende data...

De volgende bladzijden getuigen ervan.

Het traditionele Sint Nicolaasfeest op 5 december : niet gevierd;onbekend in Spanje; geen cadeautjes!

Het traditionele Kerstfeest op 25 december: geen kalkoen, geen kerstkrans,geen cadeau

Het traditionele Hollandse Oudjaar op 31 december: geen olieballen; onbekend in Frankrijk; geen cadeaux!

Het traditionele Nieuwjaar op 1 januari 1987: Van Franse Sara kreeg ik een paar slokk champagne met veel geluk erbij;geen cad

Verder geen cadeaux, beste Pelgrim Marijke?

Nou nee, dat is niet waar.....

In Santiago de Compostela heb ik twee wijsheden (een cadeau van Henk Delft) in mijn rugzak gestopt.

In Bassac heb ik grote schoonmaak gehouden. Ik heb mijn rugzak omgekeerd en toen vielen deze wijsheden (ontvangen dd.20 november '86) eruit:

1.De Dood zeide....Het goede is één ding, het aangename iets anders..
(uit: Katha Upurishad)

2.En Geziet...zet er niets tussen en laat het zijn zoals het komt!

Verder een pelgrimscadeau van Padre Enrique in Sobrado een gebed in het Spaans op 26 november 's morgens voor vertrek.

Op 7 december heb ik in Oviedo stilte en rust en gastvrije vriendelijkheid gevonden in Monasterio de San Pelayo, waar ik in een boek dat op mijn tafel lag, heb gebladerd. Ik zocht en ik vond. En ik dacht: "Dit neem ik mee als souvenir!" Het is psalm 121 en getiteld 'El guardián de Israel. El guardián is mijn wegwijzer geworden!' (Spaanse teksten zijn bij mij te verkrijgen. Mieke)

Op de grens van Asturias en Cantabria kreeg ik 's avonds bij aankomst in het donker enige teleurstellingen te verwerken. Net als Sint Jozef in het kerstverhaal werd me onderdak geweigerd... tot twee keer toe...
Aankloppen aan een huis.. No sitio aqui.
Aankloppen aan een klooster.. No sitio aqui. Va en un Fonda. Hay Mucho hostales aqui en este pueblo....

Mijn kleren waren doornat, mijn rugzak woog zwaar.
Mensen willen wel geld geven, maar geen veilig dak boven mijn hoofd...
Diep ademhalen. Uithuilen... 'Porque Señor??' Zoeken, vragen, vragen. Toch bleef San Yago bij me. Ik vond tegen betaling een dak boven mijn hoofd, een bed, een stuk brood met kaas en een glas warme melk...
De regen bleef kletteren tegen het raam. Zittend alleen op een bank op een Fonda-kamer vond ik innerlijke stilte en rust...
San Yago bleef bij me. Ik viel op bed in slaap... zoals me wel meer gebeurt. De natte kleren aan een waslijn boven mijn bed.
De volgende ochtend (zondag 14 december 1986) is de regen opgehouden met kletteren tegen het raam. Met een Spaans (en een illegaal) ontbijt in mijn maag ben ik op stap gegaan. De zon lachte me toe... en zei: 'Ga naar de Iglesia Nuestra Señora boven op de vesting van San Vicente de la Barquera... stap de kerk binnen. Je pelgrimsvrienden San Yago en San Roque zullen er ook zijn... En je zult goedheid ondervinden.'
Ik ben de kerk binnengegaan. El Cura was er met zijn volk. Er klonk een solozang. Het volk bleef stil. En plotseling... en masse stapte het volk weg... El Cura (en mij) alleen achterlatend... "Señor El Cura, soy felice que soy en esta Eglisia este Domingo!" En de door zon beloofde goedheid kwam vanzelf als het water in een stromende waterval naar me toe. En ik leerde te ontvangen en door te ontvangen maakte ik El Cura blij. "Que Nuestra Señora es conusted!"

Ik stapte door regen en wind en onder zonneschijn. 's Nachts, nee 's avonds vond ik telkens een onderdak om me te beschermen tegen de winterse kou en duistere demonen.

Ik stapte verder... De zee klotste tegen de golven, soms rustig als een meermin, soms woest als de boze Neptunes... Het was als muziek in mijn oren.

Ik stapte verder... Ik stapte weer over de grens heen. Een taalgrens, een cultuurgrens, een mentaliteitsgrens...

Van Spanje in Baskenland...

Als pelgrim werd ik in het Frans welkom geheten... en ik hoorde vreemde klanken (en toch zo vertrouwd) in mijn oren.

Ik stapte verder... En in de avond van 27 december 1986, op het Feest van de Familie ontmoette ik Hermana Maria Asuncion. Ze gaf me verschillende Baskische cadeaux: Padrenuestro en euzkera, een gedicht; Een plaatje van el Señor (de Heer), tevens noveen de confianza.

Ik stap verder....

Er valt een grote communicatiestilte.....

Bilbao... "Señora, no hay cartas aqui para usted. Hay problemas en la Francia. No tren. No correos." (geen post!)

San Sebastian 'Welcome here, my lady!' Hé, een engelssprekende gentleman met een Spaans accent, of is het andersom? Langzaam dringt het tot me door dat er in Frankrijk treinstakingen zijn. De communicatie is lichtelijk verbroken. Toch maar een briefje naar Mieke zenden? of even wachten? Ik stap verder..... Een Spaanse Bask vergezelt me tot aan de grens. Dit keer geen aanhoudingen en arrestaties. Gewoon doorstappen...

Hendaye...Ik krijg slechts een uur tijd om me fysiek en mentaal van het Spaans in het Frans om te schakelen. De Baskische sfeer van gastvrijheid blijft vreemd genoeg. De communicatie met het thuisfront blijft gestoord...Stakingen. De treinen staan emotioneel op de rails...

Verder stappen...dwars door de Pyreneeën naar Saint Jean Pied de Port.. Op bezoek bij de koningin van de Sint Jacobspelgrims...Ik ben weer een stap verder en terug op de pelgrimsweg, nu in noordelijke richting.

Saint Palais...uitrusten bij de vrienden van de Basken. De communicatie met het thuisfront is hersteld! Een brief van Ad, de Haagse pelgrim...Een brief van het thuisfront...Hemelse geschenken! Gelijk een brief van blijdschap teruggestuurd! Verder stappen..Ik voel kou..Ik voel haast...Verder stappen langs de huizen van Hans en Grietje in de Bearn, op doktersadvies af en toe door de modder met natte voeten (brr!), zon...en dan..ineens..door de ijzige wind in Les Landes met zijn typische dennenbomen en vlakke landschap, door de wijngaarden van de Armagnac in Le Gers, waar Koning Winter een dikke witte deken over het landschap neerlegt... Een vreemde gewaarwording voor een stappende pelgrim en vooral voor haar Franse gastheren en gastvrouwen....

Vol goede moed, verbazing achterlatend, stap ik verder over le chemin de Saint Jacques. Gastvrijheid ervaar ik als een cadeau.

Moissac..San Yago is met mij als ik de abdijkerk met het mooiste, oudste tympaan ter wereld binnenstap...Ik ontmoet Luzette en ik vind onderdak om twee dagen diep adem te halen en bescherming tegen de kou te zoeken.

Cahors...Monsieur le Curé vindt het maar niets, een vrouw alleen, een pelgrim stappend in de duisternis van de kou. Hij brengt me naar een tehuis voor vrouwen in moeilijkheden. Een godsgeschenk...Mijn rugzak hoeft ik niet uit te pakken. Alles staat al gereed tot en met de tandpasta...

Ik stap verder...Ik ontmoet René en haar buurman, die me op hun manier verwennen. Prachtig, een pelgrim alleen terug van Saint Jacques...in de winter op pad..... Ik stap verder langs Lot, door de wilde bossen van Perigord, over de Dordogne heen. Ik voel haast..Ik wil naar La Charente, want daar wachten mensen op me...in Bassac, op het thuisfront...

Maria Lichtmis...In de duisternis van de avond in de Abdij vind ik de volgende cadeaux:

- "L'Humanité du Dieu incarné
est lumière d'espérance
semence de vie nouvelle
dans notre chair"

...Een kerstcadeau van mijn gastvrouwen
in huize 'Monrepos' in Condat/Libourne

- Als je hard loopt, zie je niets méér.

- Als je weet waar je moet kijken, heb je
aan één vierkante meter genoeg.

...Twee wijsheden, die ik in Bassac ontvi
van een eigenwijze uitgever in het
Brabantse land, óók een pelgrim!

- Medepelgrim Karoline stuurde me als nieuwjaarsgeschenk:

"Een kind komt van zover en moet nog zover!"

Daarom kijkt het zo verwonderd als het onze wereld ziet."
Steven De Batselier.

- Een wens van Lucie:

"De beste wensen voor het jaar 1987; veel succes met je (nieuwe)plannen
en veel incasseringsvermogen voor de onvermijdelijke teleurstellingen."

- "La fidélité, c'est l'amour qui dure dans le temps et dans l'espace."
Een spreuk van Sint Jacobus ten geschenke gekregen.

- "La terre est ronde pour que l'amitié en fasse le tour."

Theillard de Chardin.. van mijn Franse medepelgrims. - 25 -

- "Wonderbaar is dat land van de rust,
waar geen verdienste ons brengt." ...via Den Haag in Bassac ontvangen.
Tagore.

- Van een van mijn Spaanse gastheren kreeg ik het volgende kerstcadeau, dat ik onvertaald zal laten: *Qué fácil subir hasta lo alto,*
Qué difícil bajar hasta la hondura.

- In de abdij van Bassac zelf bedachten mijn gastheren en gastvrouwen me met een kalendertje, waarop alle Christelijke Feestdagen (incl.heiligendagen) vermeld waren. Deze heiligenkalender is handig voor ouders die hun kind een naam willen geven.

Op 10 februari vertrok ik uit Bassac met een lentegevoel in mijn lijf en fluitende vogels hoog in de hemel, die van tak tot tak vliegen en ondertussen mijn rugzak bewonderen.

De volgende dag raakte ik prompt verdwaald in het heuvelachtige landbouwgebied ten zuiden van Angoulême...Saint Jacques is met mij. Op een Centre d'Equestre, een paardenmanege, vind ik hulp. Monsieur had me in Chateaufort sur Charente al zien stappen. Hij maakt me wegwijs met IGN-kaarten en een GR-topoguide van het traject tot aan Montbron...opdat ik niet zal verdwalen. Ik krijg de kaarten als pelgrimscadeau mee. En madame zorgt voor warme thee. Vol goede moed, met bijgaande herinnering aan La Charente in mijn rugzak, stap ik verder...

Op weg van Bassac naar Randol lees en herlees ik de brieven die ik in Bassac heb gekregen...Godsgeschenken...

En als ik op 24 februari 1987 in de Abdij Notre Dame de Randol arriveer..met wat geduldig wachten in de koude abdijskerk (brrrr..telkens koude tenen!) op mijn gastheren met vespers in het Gregoriaans (even wennen)...vind ik in mijn tijdelijke woning van het abdijsdorp Randol weer brieven als godsgeschenken...

Aan Jan met de Glimlach had ik gevraagd.."Toe Jan, alstjeblieft, stuur me een fotokopie van het Magnificat, zodat meerdere medepelgrims kunnen genieten van dit maagdelijk gezang, want met het Magnificat zal ik België betreden...Met het Magnificat wil ik deze voettocht beëindigen...en daarmee een eeuwige pelgrimstocht in Vlaanderen beginnen."

En Jan heeft me in Randol blij verrast met twee fotokopieën, waarvan ik er een bijgaand meestuur...mèt Nederlandse vertaling... (helaas zonder muziek,Mieke).

LOFZANG: Magnificat. (?)		
M ijn ziel verheft den Heer; En mijn geest heeft gejuicht in God, mijn heil. Want Hij heeft neergezien op de geringheid van zijn dienstmaagd; en zie, van nu af zullen alle geslachten mij zalig prijzen. Hij die machtig is heeft groote dingen aan mij gedaan; en heilig is zijn naam. En zijn gerechtigheid gaat van geslacht tot geslacht, op hen die Hem vrezen.	M AGNIFICAT * ánima mea Dóminum: Et exultávit spiritus meus: * in Deo salutári meo. Quia respéxit humilitátem ancillæ suæ: * ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generatiónes. Quia fecit mihi magna qui potens est: * et sanctum nomen ejus. Et misericórdia ejus a progénie in progénies * tíméntibus eum.	Hij heeft getoond de kracht van zijn arm; verstrooid heeft Hij de hoogmoedigen van harte. Machtigen heeft Hij van den troon gestooten, en geringen verheven. Hongerigen heeft Hij van goederen verzadigd, en rijken heeft Hij ledig weggezonden. Hij heeft Israël, zijn dienaar, in bescherming genomen, zijn barmhartigheid indachtig. Gelijk Hij beloofd heeft aan onze vaders, aan Abraham en zijn nakomelingen in eeuwigheid. Eer aan den Vader...
		Fecit poténtiam in bráchio suo: * dispérsit superbos mente cordis sui. Depósuit poténtes de sede, * et exaltávit humíles. Esuriéntes implévit bonis: * et dívites dimísit inánes. Suscépit Israel púerum suum, * recordátus misericórdiæ suæ. Sicut locútus est ad patres nostros, * Abraham et sémini ejus in sæcula. Glória Patri...

En nog meer godsgeschenken....

"Lieve Marijke,

Overal wel-gekomen!

Kom wel en welkom!"

Jan met de Glimlach, februari 1987.

En tot slot van dit hoofdstuk....een schietgebedje van Mieke:

"Als de sneeuw gesmolten is,
komt de lente!"

P.S. Op 26 februari 1987 hoorde ik om 11.00 uur in Randol de eerste vlieg van het seizoen de lente écht aankondigen...Een hemelse gewaarwording..met de zon aan mijn zij....!

Plannen

Plannen maken

Plannenmakerij

Voor...de Toekomst...

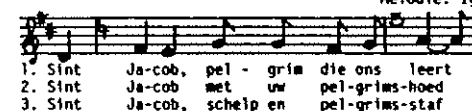
In de stilte van de storm...

Buiten, op het terrein van Les Dauphins....
 op het arme-grond landbouwgebied van Auvergne
 op het vulkaangebied van Puy le Dome
 op de spiritueel vruchtbare lavagrond met de vele pelgrimsplaatsen.....
 springen mezen van de hak op de tak....
 fluiten koolmezen...
 krassen eksters...bakenen hun terrein af en bouwen een nest...
 Een vlieg zoemt op hoge toon de lente aan...
 "Er is geen tijd te verliezen...Hup, spring..stap..er op uit!"
 En de wind blaast mee!...
 Een nieuw Sint Jacobslied.... **EEN NIEUW SINT JACOBSLIED.**

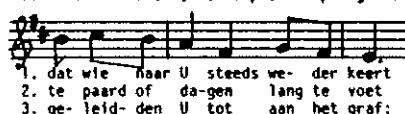
Van Bert PELEMAN ontvingen wij tekst en melodie van een nieuw gecreëerd Sint-Jacobslied. Misschien horen wij het nog dit jaar in de Kathedraal van Santiago?

SINT JACOBSLIED.

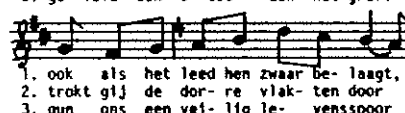
Tekst: Bert Peleman
 Melodie: Ignace De Sutter

1. Sint Ja-cob, pel - grim die ons leert
 2. Sint Ja-cob met uw pel-grims-hoed
 3. Sint Ja-cob, schelp en pel-grims-staf

1. dat wie naar U steeds we- der keert
 2. te paard of da-gen lang te voet
 3. ge- leid- den U tot aan het graf:

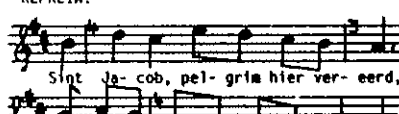

1. ook als het leed hen zwaar be- laagt,
 2. trokt gij de dor- re vlak- ten door
 3. gun ons een vei- lig le- vensspoor

1. door U ge- sterkt geen stond ver- saagt.
 2. als in een gloei- end he- mel-spoor.
 3. stap mee met ons het le- ven door.

REFREIN.

Sint Ja- cob, pel- grim hier ver- eerd,

Gij die zo- ve - len hebt be- keerd,

leer ons als Gij een pel- grim zijn,

zet hart en ziel vol zon- ne- schijn.

1 mei 1987 wordt 2 mei 1987, 14.00 uur. Waarom?

Zit u nog steeds op uw stoel? Of bent u van schrik er naast gevallen?
 Diep ademen...nog eens diep ademen...Diep zuchten... Ziezo...
 Nu nog een keer een slok koffie...en de agenda erbij gepakt, want....want....
 En ik hoor velen al roepen: "Ja, maar, Marijke, wat maak je me nou? Datumwijziging!
 Dat kan niet hoor! Want...., want.... ik heb mijn agenda al volgeboekt voor de maand mei. Het spijt me...Ik kan echt niet komen...."
 Tja, wat moet ik nu? Saint Jacques, help me alsjeblieft een handje...en hij fluistert in mijn oor: "Gewoon opschrijven!" z.o.z.

- Donderdag 30 april 1987 - Koninginnedag in Nederland; een vrije dag.
 Vrijdag 1 mei 1987 - Dag van de arbeid; een vrije dag voor de socialisten in de wereld.....
 - Tevens feestdag van Sint Jozef.
 - Tevens uitvoering van het Sint Evermarusspel te Rutten in Vlaanderen; een belangrijke bijeenkomst voor de Sint Jacobs pelgrims. (zie bijgaande aankondiging!)

SINT EVERMARUSSPEL TE RUTTEN - 1 MEI .

Het Evermarusspel is het oudste Middeleeuwse mysteriespel in Vlaanderen. Sedert de tiende eeuw wordt het jaarlijks opgevoerd op 1 mei in het natuurlijke decor van de Heilige Weide, aan de Evermaruskapel te Rutten.
 In het martelarenaal wordt de legende uitgebeeld van de Friese edelman Evermarus die op terugtocht van een bedevaart (de legende spreekt van Santiago de Compostela)

Zaterdag 2 mei 1987 - Aankomst van Marijke in de contreien van Brugge, met rugzak en al.....

2 mei 14.00 uur

Oecumenische kerkdienst in de Sint-Andries-abdij te Zevenkerke/Brugge met daarna een koffie-receptie.....

En nu ....de redenen waarom:

- 1 mei '87 valt op een vrijdag, voor vele Nederlanders en Belgen een werkdag. Dus niet zo geschikt voor stappende mensen. De Belgen kennen op 30 april geen Koninginnedag en kunnen daarom geen lang mei-weekend van een halve week maken.
- 1 mei...De Dag van de Ruttense bevolking. Feest in Rutten, een pelgrimstocht naar Rutten. Rutten, waar op die dag de Jacobsverenigingen hun bijeenkomst houden en waar vele medepelgrims aanwezig zullen zijn. (geacht worden aanwezig te zijn...)
- En aangezien mijn gastheer in de Sint Andries-abdij-Zevenkerken/Brugge, pater Dom J.M. Willibrord Mondelaers, meerdere taken en functies heeft te vervullen... en als secretaris-generaal van het Vlaams Genootschap van Santiago de Compostela genoodzaakt is op 1 mei in Rutten aanwezig te zijn. Dit heeft hij mij in de Abdij van Bassac laten weten. En aangezien ik mijn voettocht in de kerk van de Sint-Andries-abdij wil beëindigen om "een eeuwige pelgrimstocht in Vlaanderen te beginnen" ben ik ietwat afhankelijk van de gastvrijheid en goedheid van mijn gastheer.... DUS de afspraak met mijn (en hopelijk ook uw) gastheer is:

2 mei 1987 om 14.00 uur

Oecumenische kerkdienst.

- Bovendien wil ik een dag respijt hebben om diep adem te halen en uit te blazen in het huis van Mich en Griet De Baere alvorens in de abdij te arriveren.

Eeuwfeestlaan 18
 9720 De Pinte (Gent)
 België.

POST-ADRES voor 24 - 29 april !!!!
 tel. 09.32/91 - 8259 87
 Nederland/91

- En voor mensen die last van voorjaarsmoedheid hebben en voelen dat ze er nodig uit moeten... Een lang weekend naar België - Vlaanderen - is aan te bevelen!
 Antwerpen: de Schelde en Antwerpse handjes
 Gent: de Leie en Sint Baaf
 Brugge: het oude centrum
 Rutten: Sint-Jacobspelgrimstocht in één dag
 Ostende: de Belgische zee proeft anders
 Kortrijk: het Bagijnhof en stilte-plek in de stad
 Mmm...ik geniet er bij voorbaat al van...
 Hopelijk kan deze datum in uw agenda nog gewijzigd worden. Ik weet dat ik hiermee risico's neem.. Ik ben blij als ik één Persoon zal ontmoeten...bij aankomst..... bij thuiskomst....

- Verder wat de inhoud van de oecumenische kerkdienst betreft....Dat is voor mij een verrassing... Dat is voor u een verrassing...
 Aan pater Willibrord, aan Ria, aan Alie heb ik vanuit de abdij van Bassac mijn wensen en ideeën kenbaar gemaakt. En ik hoop dat Ria tijd heeft gevonden om met Godfried ruggespraak te houden. Ik heb hen laten weten, dat ik het verdere initiatief aan mijn medepelgrims overlaat...

(Mieke heeft de adressen van genoemde personen...voor wie een handje helpen wil...)

- Wat de redenen zijn voor het houden van een kerkdienst en geen groot dansfeest?
Wel, in Montbron vond ik een aantal redenen reeds op papier gesteld in het Frans.
(Vanwege ruimte-woekering en de in het Frans gestelde tekst laat ik dit achter-
wege en raad u aan dit aan een serieuze katholiek te vragen, want daar komt de
uitvoerige Franse tekst uiteindelijk op neer. Marijkes eigen ideeën zijn belangrijk
- In Santiago de Compostela heb ik van Louise en van Leen geleerd dat bewust Thuis-ko
zeer belangrijk is. Thuis-komen in een bekende familiekring...Thuis-komen in een
bekende vriendenkring...om te acclamatiseren...om te wennen. Ik ben thuis na een
lange reis....om niet direct weer te vluchten in het reizen naar verre landen.
Om vanuit een Basis werk en huisvesting te zoeken en te vinden. Onderweg schreven
een paar medepelgrims me heel bezorgd: "Hoe stel je je voor en wát stel je je voor
als je thuiskomt?...Jij, die nu zo het vrije pelgrims-buiten-leven is gewend...?"

In Bassac heb ik reeds geproefd, gevoeld, wat Thuis-komen is..te midden van liefde-
volle onbekende en bekende vrienden. Het geeft een goed gevoel...Innerlijke rust..
Ik kan blijven ademen...

In Randol heb ik Thuis-komen op een andere manier ervaren...Wennen aan mensen, wenn
aan een omgeving, wennen aan rituelen...die toch zo vertrouwd en bekend zijn...

- Thuis-komen in mijn vaderland België....
Mijn moederland, Nederland, zal ik verlaten....
Een omschakeling voor mezelf...voor u...mijn familie...mijn vrienden...mijn bekende
en onbekende medepelgrims...
Niet meer in Den Haag wonen...alleen er terugkeren om zaken te regelen...en daarna
voor zo af en toe een bezoek aan familie en bekenden....tot de dood ons scheidt...
Tijdens de kerkdienst op 2 mei 1987 wil ik me daarop nog eens bezinnen en zin-geven

Aan Alie, Ria en Pater Willibrord had ik nog meer redenen geschreven. Ik hoop ze nu
nog voor de geest te halen:

- Remercier le Bon Dieu que je suis bien arrivée à Bruges.
- Al mijn gastheren en gastvrouwen gedenken, die mij, als pelgrim op de Weg van Sint
Jacob, geholpen hebben.
- De zegen vragen voor alle mensen op het thuisfront in België en Nederland...mede-
pelgrims die een jaar lang met me meegeleefd hebben...en soms rezen de haren ten
berge...
- Sint Jacques hulp vragen opdat ik mijn toekomstplannen in België, in Vlaanderen,
mag/kan realiseren...
- Samen-Zijn
Samen-delen
Lief-hebben....
- Een aanleiding om mensen te ontmoeten en met vreemden, onbekenden, kennis te maken,
zodat het bekenden voor me worden en mogelijk vrienden....
- Een kerkdienst vind ik beter passen bij pelgrim-zijn dan een dansfestijn met groot
orkest....

MM...hoor ik Guus zeggen...Moet dat nu echt? Kan het niet met een borrel af? Ik begr
je niet goed...Marijke...eerst een lange pelgrimstocht...dan zeggen "Aju, paraplu!" en
nu nog een kerkdienst ook! Ik kan er niet bij...Echt, ik kan er niet bij...

Tja, beste medepelgrim Guus, het organiseren van een borrel laat ik aan jou, als
cocktail-kunstenaar, over. Samen met je andere kameraden...Ik zie wel...Ik houd het
bij een kop benedictijnerkoffie. Bovendien heb ik het vermoeden dat alle Jannen en
Maria's zeer inventief, creatief en re-creatief zijn.

En van Mieke mag ik zelf niet al te veel regelen....

(N.B. Ik vind inderdaad dat je mensen niet van hun spontane ideeën moet beroven, dat
je mensen kansen moet geven om iets vanuit het hart te kunnen/mogen doen. Mieke

Tja, nu nog de technische en administratieve regelingen. Want mensen blijven mensen
en vragen en vergeten dingen. Daarom de volgende afspraken:

1. Mieke zal een ieder bericht van aankomst sturen. Dat heeft ze beloofd. Verder
coördineert zij niets. Initiatieven worden aan andere pelgrims overgelaten.
2. Pater Willibrord heeft me gevraagd of u, indien u de oecumenische kerkdienst
wilt bijwonen, hem uiterlijk 23 april 1987 schriftelijk wilt verwittigen over →

uw komst, in verband met de beschikbare ruimte, met vermelding van naam, adres en telefoonnummer en Voettochtviering Marijke!

ADRES:

Pater Dom J.M. Mondelaers o.s.b.
Sint Andries-abdij
Zevenkerken 4
8200 Brugge 2
België

telefoon: 09.32/50-380136 vanuit Nederland

telefoon: 50-380136 vanuit België

Tevens POST-ADRES tot 2 mei 1987!

3. Wat de praktische organisatie van eten en drinken en slapen betreft...

Pater Willibrord heeft me hierover het volgende geschreven:

- Eetmalen kan men gerust bekomen in het Benedictusheem (=een goed restaurant). Er zijn diverse prijzen van een sandwich tot stoofvlees met frieten.

Voor de Nederlanders: De Belgen eten bijna altijd tussen 12.00-14.00 uur warm en 's avonds brood.

Voor elke medepelgrim: Helaas heb ik geen budget om uw Vlaamse maaltijd in het Benedictusheem te betalen. Jammergenoeg, helaas..

- De mensen, die wensen te logeren, kunnen OP TIJD dit aanvragen bij de GASTEN-PATER van de Sint-Andries-abdij te Zevenkerken. Per brief met de toevoeging dat het om de aankomst van Marijke op 2 mei gaat. Doe dit uiterlijk vóór 23 april, zodat er voor een ieder die dit wenst e.e.a. geregeld kan worden. (Gaarne afschrift van de brief aan pater Willibrord.)
- Onverwachte gasten ondervinden veelal moeilijkheden. Marijke heeft dat als pelgrim aan den lijve ervaren.
- Bedenk dat het gebruikelijk is dat elke pelgrim in een klooster een bijdrage levert voor de onkosten. Kloosterlingen willen ook leven...
- Schrijf in uw brief wederom uw naam, adres, telefoonnummer, met hoeveel personen u denkt te komen, en hoeveel nachten u denkt te blijven.

4. Voor mensen met auto's, die de weg niet kunnen vinden:

- Op Michelinkaarten staan de abdijen veelal aangegeven, is mijn ervaring.
- Vanaf Brugge richting Zevenkerken en Kortrijk is een bord met wegaanduiding "Zevenkerken 7 km".
- Via de Gastenpater of Pater Willibrord is een plattegrond te bekomen.

5. In de omgeving van de abdij is voldoende parkeerruimte.

In Brugge is een treinstation en een taxi-standplaats..en ik meen dat er af en toe een autobus rijdt.

Ik hoop dat er medepelgrims met auto zijn, die medepelgrims zonder auto een lift willen aanbieden.

In Brugge is een VVV/Toeristische informatiedienst, die u zeker op uw vragen een antwoord kan geven.

6. De oecumenische kerkdienst is onafhankelijk van de Conventsmis, d.i. de kerkdienst van de kloosterlingen. Degenen die toch graag op 2 mei de dagelijkse kerkdienst in de abdij willen bijwonen...neme kontakt op met de GASTENPATER!

Saint Jacques bedankt voor de tips en adviezen. Heb ik nu nog meer stappen te zetten voor de organisatie rondom mijn aankomst?

Ik denk het niet, Marijke. Bedenk, dat Mieke je voortdurend toeroept..."Regel niet teveel zelf. Laat de ander ook eens creatief zijn, want je medepelgrims zijn creatief.

En geniet die laatste maanden van het stappen in Frankrijk en België!! Velen zullen je benijden dat je in Gods vrije natuur mag dartelen. Dus geniet!"

Ja maar, Saint Jacques, als mijn medepelgrims nu toch vragen hebben, bij wie kunnen ze dan terecht? Want ik ben telefonisch onbereikbaar.

En hoe zit het met de fotografen en de foto's?

Marijke, maak je geen zorgen...Dat wijst zich vanzelf op mijn weg..

Denk voor de rest gewoon: Ik zie wel en wacht af

Saint Jacques est avec moi!

Ik stap vol goede moed

richting 2 mei 1987

richting Vlaanderen....

Amen, Saint Jacques..Het zij zo...

En nu het volgende hoofdstuk...Weer een aantal stappen in het Franse land. - 30 -

Een hoofdstuk tussendoor en toch belangrijk!

Er zijn steeds weer pelgrims op Weg

op weg naar San Yago
op weg naar Lourdes
op weg naar Rome
op weg naar Jerusalem
op weg naar Fatima
op weg naar Chartres
op weg naar Canterbury
op weg naar.....

Dag in, dag uit...Week in, week uit...Maand in, maand uit....

Een eeuwigdurend proces...

En op 1 maart of wat later vertrokken weer een aantal pelgrims te voet naar San Yago in Santiago...

Dit keer, dit jaar behoort Jean Marie en zijn groepsgenoten uit Brugge tot de gelukkigen....

Evenals een Nederlandse priester uit Apeldoorn...(aldus een Genootschapsbericht).

Suerte...Toi, toi, toi, beste medepelgrims...

Priez pour nous à Saint Jacques!

Weer worden er stappen :
in de wereld gezet.....

Volgende hoofdstuk: Routeplan...en wat erbij komt kijken.

Bij vertrek in april 1986 had ik grootmoedig het plan om de internationale Wandelweg E3 (Royan-Frankrijk-België-Duitsland-Tjechische grens) op het Franse traject te bewandelen.

Bij realisering van dit plan blijkt nu...

De E3 is samengesteld uit een aantal aaneengeschaalde Grand Randonnees. Sommige G.R.'s, wandelpaden, zijn goed bewegwijzerd en zonder veel zoekwerk en problemen te bewandelen, zoals de G.R.4 tussen Pranzac (in La Charente) en Montbron...

Andere G.R.'s zijn slecht bewegwijzerd, slecht begaanbaar, er alleen op stappen is onmogelijk...kost veel tijd en zoekwerk.

Met de ervaringen in mijn rugzak van de wandeling dwars door de Pyreneeën via de G.R.10 en van het stappen over het traject Saint Palais-Moissac-Cahors in het barre winterse weer...heb ik in de Abdij te Bassac een aantal conclusies en leergeld voor mezelf getrokken.

Ik heb mijn oorspronkelijke terugroute door Frankrijk ietwat gewijzigd...aan de hand van Michelinkaarten en informatie van Sint-Jacobspelgrims van het Genootschap.

- Grote steden tracht ik zoveel mogelijk te mijden.
  - + Ze zijn tijdrovend om er doorheen te stappen.
  - + Ze zijn ongezond voor mijn voeten.
  - + Als pelgrim voel ik dat ik er veelal niet welkom ben..zeker zolang de campings gesloten zijn.
- Isle de France, het grootstedelijke gebied van Frankrijk, wil ik nu mijden. Ik wil zoveel mogelijk recht naar het noorden gaan, met hier en daar een kleine zigzag, die me interessant lijkt...zoals le Chemin des Dames...
- Ik wil rond pasen in Namen arriveren. Op de terugweg nu in Frankrijk heeft de Gendarmerie me een aantal keren aangehouden en notities gemaakt. Dat betekent dat ik de drie-maanden-verblijfs grens niet kan/mag overschrijden. (Bovendien is de Gendarmerie helemaal niet zo gesteld op rugzakdragers, die bij hen om onderdak komen vragen. Een pelgrim wordt geacht een bom duiten op zak te hebben en hotels voor onderdak te kunnen permitteren. Hulp vragen bij de Gendarmerie betekent gelijk genoteerd worden.)
- Op Les Chemins de Saint Jacques is de bevolking meer pelgrimsvriendelijk, over het algemeen, dan op andere wegen....

Steeds weer blijft het een verrassing, voor u, voor mij of Tante Pos vandaag of morgen een brief, een pakket, zal bezorgen.

Vanmorgen vroeg (27 februari '87) schreef ik aan Jean Marie, een pelgrim die nu naar San Yago gaat, enkele pelgrimsadviezen. Eén ervan is...SCHRIJF....

Schrijf in een dagboek.

Schrijf brieven naar je familie, naar je vrienden. En terwijl ik deze brief schreef, heel geconcentreerd, in bed zittend, alles om me heen vergetend, de tijd, dat de zonsopgang hier in Randol mysterieus tussen de bergen kan zijn, dat de zon het vandaag laat afweten, **voelde ik hoe belangrijk brieven als vorm van communicatie, als vorm van contact, kunnen zijn...** Zeker nu ik nog zoveel kilometers ver weg van België af ben...

Ik moet denken aan Simon, een Nederlandse jonge boer in Le Limousin, een gastheer voor één avond, die me vertelde hoeveel het voor hem en zijn gezin betekent...een telefoontje uit Nederland, een brief uit Nederland... "Mijn ouders leven nog, ik heb daar (in N.L.) nog familie, vrienden..Ik laat Nederland nog moeilijk los. De post is echt voor mij een belangrijk communicatiemiddel...die zwaar op het huishoudbudget drukt."

Ik moet denken aan Elisabeth in de States, met Piet en de kinderen, aan Lia S, die nu ik Afrika is, aan nog een Lia in Afrika, aan Carien in Zuid-Amerika...Hoe belangrijk is een brief als een stukje contact met thuis... Het kan heel veel betekenen.

Dit heb ik nu zelf gemerkt eind december, begin januari...

In Bilbao, waar ik met Mieke een poste-restante afspraak had, verneem ik: "No, Señora, hier kerstdrukke, stakingen in Frankrijk, sneeuw op komst."

Ik voel me er vervelend bij...want Mieke had geschreven in Santander dat medepelgrims brieven naar Bilbao zouden sturen.

Ik heb bij vertrek uit Bilbao aan de betreffende postbeambte gevraagd, mijn brieven na te sturen naar Hendaye tot een bepaalde datum en daarna retour afzender...

Het ging heel moeizaam en ingewikkeld daar in Bilbao. In de andere Spaanse steden had ik er minder moeite mee. In Burgos en Leon zijn de poste-restante-beambten me als pelgrim zeer behulpzaam geweest!

(De post-meneer in Leon stuurde me een kaartje met Felice La Miss Simpatica, nadat ik hem een bericht van aankomst vanuit Santiago had gezonden!...)

Al met al...in Bilbao geen post. Mogelijk komt dat ook, omdat ik in Spanje op de terugreis sneller ben doorgestapt dan gepland in Santiago. In mijn achterhoofd had ik iets van: "Ik kan beter in Frankrijk dan in Spanje deze winter ziek worden." En wegens douaneverplichtingen etc. wou ik zo snel mogelijk in Frankrijk zijn, want daar heb ik er minder last van. (Bovendien is het Spaans spreken van mij nog gebrekkig en dat betekent een handicap voor een pelgrim.)

Pas in Saint Palais met een brief van mijn Haagse medepelgrim voel ik het contact hersteld. En achteraf hoorde ik van Mieke in Condom en Bassac dat er inderdaad medepelgrims zijn geweest die brieven hebben verzonden, die ik gemist heb...

En Pater Willibrord en Hans de Wandelaar maakten eenzelfde melding voor Santiago...

Poste-restante-brieven zenden...Het blijft een risico...van wel of niet aankomen... van wel of niet ontvangen...Postverzorging blijft ook mensenwerk.

Op elk postkantoor waar ik uw brieven 'Poste Restante' laat bezorgen, vraag ik de betrokken ambtenaar ofwel doorsturen naar het volgende poste-restante-adres ofwel retour afzender... In mijn volgende brief naar Mieke maak ik daar dan melding van. Ik vertel haar tevens van wie ik een brief heb ontvangen. Soms vraag ik in mijn persoonlijke brieven Mieke te bellen waar ik me op dat moment bevind, want zij houdt een journaal en een brievenoverzicht bij zodat is na te gaan of een brief is kwijtgeraakt...of niet, zodat een ieder geïnformeerd kan worden als hij/zij Mieke belt. Zij stuurt ook brieven voor mij bestemd door, en vice versa als ik geen adres bij de hand heb. Bij Mieke kunt u dus checken of uw brief is aangekomen. Het blijft mensenwerk.

Aan Pater Willibrord heb ik gevraagd de teruggezonden brief als pelgrimscadeau te willen bewaren tot mijn aankomst in Brugge. Datzelfde wil ik aan u, beste medepelgrims ook vragen...Want...ik blijf een nieuwsgierig mens, die graag leest wat u me te vertellen heeft.

Tot slot

Alle auteursrechten en copyright zijn voorbehouden aan Marijke P.J.Schoone.
Dit betekent: Geen enkele bladzijde van deze reisbrief mag zonder toestemming van de auteur/de schrijfster uitgegeven of gefotokopieerd worden!(Uit correspondentie is gebleken dat er onnodig gekopieerd wordt. Dat is niet nodig!
Een telefoontje of een briefje naar Mieke in Wateringen met een vergoeding van de onkosten bespaart u veel werk en energie!)

(N.B.Tja..en ik dan?? Mieke zèlf nu!)

De post en brieven schrijven...Het blijft mensenwerk.
En het maken van deze reisbrief ook!

Groeten.....en tot schrijvens.....

Helaas, het is weer een lange brief geworden. ....
Ik hoop en veronderstel dat U heeft genoten....
dat u nog steeds fit op uw stoel zit...
Een goed kop koffie heeft u wel verdiend.
Die overhandig ik u hierbij symbolisch....
Gezondheid...en de beste wensen voor het nieuwe voorjaar!

Groeten en tot schrijvens....
Helaas, het was een lange brief...de 6e en 7e reisbrief tesamen.
Vanuit Reims zal ik u nieuwe berichten sturen in de volgende reisbrief...
En vanuit Brugge -na aankomst- ...in het Frans....
Mieke zal u, zo nodig als u er zelf telefonisch om vraagt, informeren...
In ieder geval krijgt u een bericht van aankomst...

En ik wil u, medepelgrims vragen, ook een korte reisbrief te schrijven..die mogelijk gepubliceerd kan/mag worden...met uw ervaringen als medepelgrim... een heel jaar lang. En ik wil Mieke vragen een reisbrief te schrijven als pelgrimskontaktpersoon met je ervaringen van Wateringen naar Brugge op de fiets...en deze reisbrief, net als de vorige reisbrieven, verspreiden....? als een soort nawoord. Mogelijk zijn er andere medepelgrims die willen aansluiten?

Groeten en tot schrijvens...

Marijke,
vol goede moed
op weg naar Vlaanderen.

POSTADRESSEN

- ① Aan Marijke P.J.Schoone
La pelerin hollandaise de retour de Saint Jacques en route en Belgique
Poste Restante Namur
La ville de Namur /Namen
BELGIE/BELGIQUE (post tot ± 15 april 1987)

Aan Marijke P.J.Schoone
De Nederlandse St. Jacobspeliggrim op weg naar Vlaanderen

- ② Per adres: Mich en Griet De Baere
Eeuwfeestlaan 18
9720 De Pinte (Gent)
België. (post tot ± 24 april 1987)

tel.0932/91-825987

- Per adres: Pater Dom J.M.Willibrord
③ Sint Andriesabdij
Zevenkerken 4
8200 Brugge 2
België. (post tot ± 2 mei '87)
tel. 0932/50-380136.

Wateringen, 1 april 1987.

Geachte reisbrieflezers/lezeressen!

Waarschijnlijk is dit de laatste mogelijkheid waarop wij op deze wijze met elkaar kunnen communiceren. Daarom maak ik van deze gelegenheid gebruik om u te danken voor uw reacties en ondersteuning gedurende het afgelopen jaar. Voor sommige mensen is de reisbrief aanleiding geweest om mij zo af en toe te bellen. Hieruit zijn soms hartelijke telefoon-lijn-vriendschappen ontstaan! Naam en stem zijn aan elkaar gekoppeld, maar ook gedachten en ideeën aan personen. Echter, als ik u op straat zou tegenkomen, zouden wij elkaar niet kennen. (op een enkeling na!)

Daarom hoop ik van harte dat velen zich de moeite zullen willen getroosten om naar Brugge te gaan en aldaar Marijkes thuiskomst kleur en luister bij te zetten. Tevens kom ik dan in de gelegenheid om bij de stemmen gezichten te zoeken! Uiteraard is dat laatste een ondergeschikt motief.

Het zou heel fijn zijn om Marijke in de abdij te kunnen begroeten met een flink gezelschap. Creatieve uitingen tijdens de viering of koffiereceptie zullen door Marijke zeer zeker op prijs gesteld worden. (zie haar brief!)

Ik hoop dat het voor haar een ware warme thuiskomst mag worden, waar ze als de tijden ongetwijfeld moeilijk voor haar zullen worden nog vaak energie en moed uit zal putten.

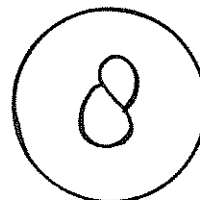
Laat haar 2 mei 1987 niet in de kou staan!

Groetjes van Mieke!

Vandaag, 1 april 1987, om 22.00 uur, ontving ik het nu volgende telefonisch doorgebelde telegram:

REISBRIEF 8 REIMS

Reims 1-4
Tingueux 2-4
Namur 16-4
Brugge 2-5
groeten, Marijke.

Bovenstaande zijn de aankomstdata van Marijke op die plaatsen. Ze is vanavond in Reims aangekomen en nadert inmiddels de Belgische grens met rasse schreden. Het gaat haar -volgens de laatste berichten- op nieuwe schoenen uitermate goed. Voor de insiders, het zijn Italianen! Die schoenen bedoel ik...

Tot ziens! Mieke van Beurden

Herenstraat 3a

2291 BB-Wateringen

tel.01742-4586 ('s avonds/weekends meestal)

Beste mensen, medepelgrims,

25 april 1987.

Marijke Schoone is in België gearriveerd op 16 april in de stad Namen. Zij heeft momenteel Gent bereikt en hoopt op 2 mei in Brugge-Zevenkerken in de Sint-Andriesabdij, met San Yago aan haar zij en samen met u THUIS te komen van haar voetreis naar Compostela, welke zij op 23 april 1986 te Den Haag was gestart.

Zij schrijft mij in haar reisbrief vanuit Santiago de Compostela reeds:

"Ik wil mijn pelgrimstocht met een oecumenische kerkdienst beëindigen."

Later vanuit Bassac en Randol krijgt dat idee vastere vormen:

"De oecumenische kerkdienst zal op 2 mei 1987, om 14.00 uur gehouden worden.. Pater Willibrord..Alie en Ria hebben zich bereid verklaard medewerking te verlenen...en de dienst voor te bereiden..."

Inmiddels zijn we zover! Ik gebruik de uitnodiging van Marijke zelf hier:

Beste medepelgrim,

Hierbij nodig ik U uit om in deze dienst (als gelovige, als niet-gelovige, als christen, als niet-christen) op 2 mei 1987, 14.00 uur, in de Sint-Andriesabdij aanwezig te zijn....samen met....

samen met San Yago....

om daarna....

koffie te drinken....

bij te praten....

pelgrimsverhalen uit te wisselen....

de aanwezige pelgrimsfoto's te bezichtigen....

de aanwezige pelgrimsmuziek te beluisteren....

en met verrassingen in de rugzak mee terug, verder te stappen.....

het mooie Vlaamse land in....

Mag ik U in het zonnige lenteweer van mei begroeten en ontmoeten?.....Want ik zie U graag na zo'n lange tijd van stappen...

Ik ben me ervan bewust dat niet iedere medepelgrim zal kunnen komen die dag...

Toch ben ik blij als EEN Persoon vol liefde en vertrouwen als medepelgrim aanwezig zal zijn..

Met de 'gedwongen' thuisblijvers wil ik groepsgewijs, zo regionaal mogelijk, met U een afspraak maken....na mijn thuiskomst...

Tot ziens.....in de Sint-Andriesabdij

op 2 mei klokslag 14.00 uur!

Marijke, vol goede moed op weg naar Vlaanderen.

Wilt U Uw aanwezigheid op 2 mei melden bij:

Pater Dom J.M.Willibrord Mondelaers, o.s.b.

Sint Andries abdij

8200 Brugge-Zevenkerken, BELGIE

telefoon: 09.32/50-380136 (09.32 alleen vanuit Nederland)

Overnachting is mogelijk na tijdige reservering bij de gastenpater van de Sint Andries abdij.

In het Benedictusheem bestaat de mogelijkheid om op eigen kosten een maaltijd te gebruiken tegen redelijke prijzen.

Postadres tot 29 april:

Mich en Griet de Baere,

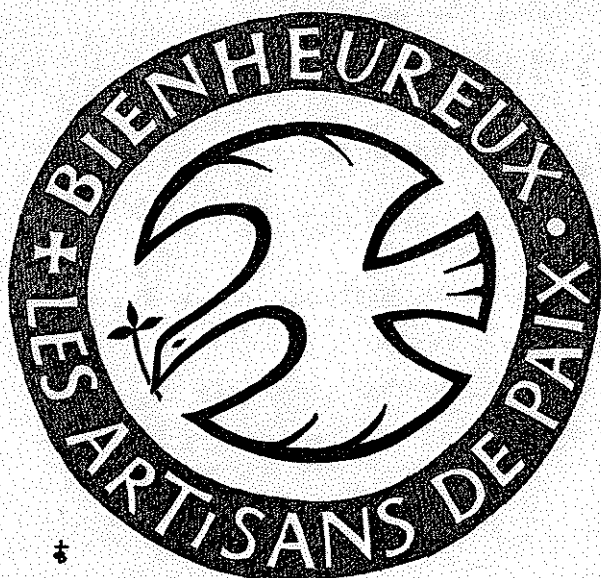
Eeuwfeestlaan 18

9720 De Pinte (Gent)

België.

telefoon: 09.32/91-82.5987

De abdij is gelegen 7 km ten zuiden van Brugge,
afslag op de E5: Sint Michiels-Loppem,

1946 · VÉZELAY · 1986
PÈLERINAGE DE LA PAIX

* Mieke van Beurden.
Herenstraat 3A
2291 BB - Wateringen.
kontaktpersoon

Tot slot :

© 1987: Drs. M. P. J. Schoone
PEDAGOOG/COUNSELOR

Sneeuwklokjesstraat 43, 2565 GM 's-Gravenhage

en verder -----

